

ကမ္ဘာရေးရာ

Global Affairs

အမှတ် (၃၄) အောက်တိုဘာလ၊ ၂၀၂၅

ကမ္ဘာ့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအား

လေ့လာခြင်း

urn:m

trf(34)

atmfvbmv?2025

အကြမ်းဖက်မှုပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူ့သို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

- ၁။ ပြည်သူ့အတွက်ဟု သုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူ့ကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။
- ၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူ့လူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။
- ၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့ ၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and looting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

ur@& m

tr@f(34)

atmuwlv?2025

jrefma&&navkma&;tz@

jrefma&&

tr@f(22^24)yxrxylfjqlvfrf

ausuwlmltlj ReUkflj

zlf01- 8387568

Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrefma&&ma vlvma&; t z l u xkwá0onf'

wefk

8500 u y f

t j a &

1000

v k s t z k z f

jrefma&&ma vlvma&; t z l u

xwá0ol

0 D u k e f v k (02506)

y k s l

0 z n f i k e f (00241)

atZuy k s v k f

tr s f (118)?(4) v r f

y k d i r & y c u f a ' g k u l f

& e c u k f u

rmwDum

t, fDnpum

ကမ္ဘာ့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအား လေ့လာခြင်း ၉

rsuEib/laqmi fyg

၁။ PR နှင့် မြန်မာ ၁၄

uEib/f

၂။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် လွှတ်တော် ၂၄

ausfus/f(SMART)

၃။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအချို့၏ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေး ၃၇

qijlulefoef

၄။ ဖက်ဒရယ်၏စံပြအဖြေ “ဆွစ်ဇာလန်နှင့် PR” ၄၈

a'gufmatnifd

၅။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ ၅၇

oefEib/oe*f

t xlaqmi fyg

၆။ ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ဆက်ဆံရေး အလှည့်အပြောင်း ၆၉

a'gufmEib/oe*f[ma[mavkma&t zB

Eib/f;

၇။ “နိုင်ငံစုံပမာနမူဝါဒ” နှင့် “တစ်နိုင်ငံတည်းသာပမာနမူဝါဒ” တို့၏ အားပြိုင်ကာလ ၈၅

wiEib/f

၈။ ဦးတည်ရာမဲ့ကမ္ဘာကြီးနဲ့ New Gambit ၉၃

aeZif/wf

၉။ တရုတ်-အမေရိကန်မူဝါဒ အချက်ပြခြင်းနှင့် သိမြင်နားလည်မှုများ ၁၀၁

arnifmijifEib/pufwuof

၁၀။ ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Corporatism) ကိုနားလည်ခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအတွေးအခေါ် ၁၀၇

uEib(pufwuof)

၁၁။ Global Governance Initiative (GGI) သို့မဟုတ် ပိုမိုမျှတသော ကမ္ဘာကြီးဆီသို့ ၁၁၄

xƏrifəf

pyin&

၁၂။ တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်သော ပြည်သူ့ဗဟိုပြုအာဆီယံ ၁၂၂

a'gəvniŋgəmi f

၁၃။ တရုတ်နှင့်ရုရှားအကြား စွမ်းအင်မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး ၁၃၁

atni f w f n 6 l

၁၄။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်၊ စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်းနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ၁၃၆

apnEkt okəbm' aA')

ppəf&

၁၅။ ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး ၁၄၂

at;xƏrif

၁၆။ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခမှပေးသည့် သမိုင်းသင်ခန်းစာ ၁၅၀

ausEki vi h

၁၇။ AUKUS ကို မပစ်ပယ်ပါနှင့် ၁၅၇

phə f ə w mi f

vhpəf

၁၈။ အလားအလာကောင်းသော ကမ္ဘာ့ကော်ဖီဈေးကွက် ၁၆၇

oƏri f 0

၁၉။ “ဝမ်းတစ်လုံးကောင်း ခေါင်းမခဲ”ဆိုရိုးစကားနဲ့ ဆေးပညာ ၁၇၅

a'gəvni r i b e f

၂၀။ ရင်သားကင်ဆာနှင့် အစားအစာ ၁၈၅

a'gəvni v (E) e f

၂၁။ သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခြင်းနည်းဗျူဟာ ၁၉၃

Ekt f w u m q u b 6 k 6 ;

ou k m o k e f

en f y n m

၂၂။ AI နည်းပညာနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးစိန်ခေါ်မှုများ ၂၀၀
p & P Ö

o b n 0 y w 0 e f u s i f

၂၃။ ဥရောပ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကျဆင်းမှု ၂၀၆
a & t e f a r

u n d e r f y k u p 0 f 6 w r f r n

၂၄။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၁၃
j r e f m a & ; n a v k m a & ; t z B

၂၅။ အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၂၂
j r e f m a & ; n a v k m a & ; t z B

အယ်ဒီတာ့စကား

၂၀၁၆ ခုနှစ်
အယ်ဒီတာ့စကား

၂၀၁၆ ခုနှစ်

“ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံအသီးသီးကို
နိုင်ငံ၏ ပထဝီအနေအထား၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့်
ယဉ်ကျေးမှုအနေအထားအရ
ကွဲပြားစွာကျင့်ပေးကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။”

ရွေးကောက်ပွဲများသည် ၁၇ ရာစုကတည်းက ခေတ်မီကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် ပုံမှန်ယန္တရားဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်ကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးချယ်ခြင်းအတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများကို အသုံးပြုကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍများကို ဖော်ဆောင်ပေးသည်။

စင်စစ် ရွေးကောက်ပွဲဟူသည် လူတစ်ဦး သို့မဟုတ် တစ်ဦးထက်ပိုသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရွေးချယ်သည့် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (မဲပေးစနစ်)နှင့်အညီ မဲပေးကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲသူများသည် အရည်အချင်းပြည့်မီသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် ရရှိရေးအတွက် စီမံလုပ်ဆောင်ရသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု၏ အရေးကြီးပုံစံ ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုသည် နိုင်ငံရေးလမ်းစဉ်ကို ဆုံးဖြတ်သည်။ ယင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြနေသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပရာတွင် ကွဲပြားခြားနားသောစနစ်များဖြင့် ကျင်းပကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကို တရားဝင်သဘောအရ ကျင်းပရာတွင် ထူးခြားသော အနှစ်သာရများရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ၏ သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာကြည့်လျှင် ရှေးခေတ် အေသင်မြို့၊ ရောမမြို့တွင် ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။ ပုပ်ရဟန်းမင်းများနှင့် ရောမဧကရာဇ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲများကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ မူလအစသည် ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိကတွင် ၁၇ ရာစု၌ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ကိုယ်စားလှယ်အစိုးရ တဖြည်းဖြည်း စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အလယ်ခေတ်၏ ကိုယ်စားပြု ဝိသေသလက္ခဏာဆိုင်ရာ အလုံးစုံသောအယူအဆ၊ တစ်သီးပုဂ္ဂလအယူအဆအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး တစ်ဦးချင်းစီကို အရေးပါသော ယူနစ်အဖြစ် ရေတွက်စေခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီအပြည့်အဝရှိသော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်း မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို လိုလားကြသည်။ အနောက်ဥရောပနှင့် မြောက်အမေရိကတစ်ဝန်းတွင် အရွယ်ရောက်ပြီးသူ အမျိုးသားများ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် နေရာတိုင်းနီးပါး သေချာစေခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကိုယ်စားပြုအစိုးရနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများကို ဒီမိုကရေစီနှင့် ညီမျှအောင် ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ အပြိုင်အဆိုင် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဒီမိုကရေစီ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။

၁၉ ရာစုနှင့် ၂၀ ရာစုများအတွင်း အနောက်ဥရောပတွင် အပြိုင်အဆိုင်ရွေးကောက်ပွဲများ တိုးတက်များပြားလာခဲ့သည်။ ၎င်းရွေးကောက်ပွဲများသည် ဥရောပအရှေ့ပိုင်းနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့၏ တစ်ပါတီကွန်မြူနစ်အစိုးရများအောက်တွင် ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အကျိုးဆက်များစွာ ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်များတွင် အာဖရိကနိုင်ငံအများအပြားသည် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန်နှစ်များအစောပိုင်းတွင် မာလီ၊ တောင်အာဖရိက အပါအဝင် အာဖရိကနိုင်ငံ တစ်ဒါဇင်ကျော်တွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ပြိုင်ဆိုင်မှုရှိသော ရွေးကောက်

ပွဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များ အလယ်ပိုင်းမှစတင်၍ လက်တင်အမေရိက နိုင်ငံအများစုတွင် အပြိုင်အဆိုင် ရွေးကောက်ပွဲများကို တဖြည်းဖြည်း စတင်ခဲ့သည်။

အာရှတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက် အပြိုင်အဆိုင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ ကိုလိုနီလက်အောက်ခံအဖြစ်မှ အိန္ဒိယ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ မလေးရှားနှင့် ဖိလစ်ပိုင် တို့သည် အာဏာရှင်စနစ် ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ် အစပိုင်းတွင် ဖိလစ်ပိုင်နှင့် တောင်ကိုရီးယားအပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ယှဉ်ပြိုင်သည့် ရွေးကောက် ပွဲများကို ပြန်လည်စတင်ခဲ့သည်။ အာဏာရှင်အစိုးရများသည် လူကြိုက်များသော တရားဝင်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရရှိရန် ရွေးကောက်ပွဲများကို နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် မကြာခဏ အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲကိုပြည်သူလူထုအသံများထုတ်ဖော်ရာယန္တရားတစ်ခုဟုဆိုကြသကဲ့သို့ တရားဝင်မှု၏ အခြေခံဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံသားများအား နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်လာစေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် မတူညီသော နိုင်ငံရေးအတွေးအမြင်ရှိသူများအတွက် ပြိုင်ဆိုင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး လွတ်လပ်မျှတရန်လိုအပ်သဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ စစ်မှန်မှုကို စောင့် ကြည့်ထိန်းသိမ်းရန်လည်းလိုအပ်သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ ပထဝီအနေအထား၊ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးစနစ် မတူကွဲပြားမှုများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ အသုံးပြုမှုသည် တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ မတူညီကြချေ။ စနစ်အသီးသီးတွင် အားသာချက်နှင့် အားနည်းချက်များ ရှိကြသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များတွင် လူသိများသော မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ယူစနစ် (First Past The Post - FPTP) ကို အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ အိန္ဒိယနှင့် ကနေဒါ တို့တွင် သုံးစွဲလျက်ရှိသည်။ ယင်းစနစ်၏ သဘောတရားမှာ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုစီမှ ကိုယ်စား လှယ်တစ်ဦးစီကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူကို အနိုင်ရရှိသည် ဟု သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အနိုင်ရပါတီမှ နေရာအများစု အနိုင်ရရှိပါက အစိုးရဖွဲ့နိုင်ခြေ မြင့်မားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ပါတီငယ်များအတွက် အခက်အခဲတွေ့နိုင်သည်။ ဆွီဒင်၊ နယ်သာလန်၊ အစ္စရေး၊ နယူးဇီလန်နှင့် ဂျာမနီတို့တွင် အသုံးပြုနေသော အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ် (Proportional Representation - PR) သည် တစ်မူထူးခြားသည်။ ပါတီများသည် ရရှိသော မဲအချိုးကျအတိုင်း လွှတ်တော်အတွင်း နေရာကို အချိုးကျ ရရှိနိုင်သည်။ မဲတစ်ခု တိုင်းစီတွင် တန်ဖိုးရှိသကဲ့သို့ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ရန် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်။ ပါတီငယ်များအတွက် အလားအလာကောင်းသည်။ ထို့ကြောင့် PR စနစ်သည် လူမျိုးစုံ၊ ကိုးကွယ်မှုစုံသော ပြည် ထောင်စုများအတွက် အကောင်းဆုံး ရွေးချယ်စရာစနစ်ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများအတွက် ကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုစနစ်အတွင်း၌ PR စနစ်ကို ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံမှာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံဖြစ်သည်။

ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ရောနှောထားသောစနစ် (Mixed System) ကို အသုံးပြုထားသည်။ ဤရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် FPTP နှင့် PR စနစ် နှစ်မျိုးလုံး၏ အားသာချက်များကို ပေါင်းစပ် အသုံးပြုထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဂျာမနီ၏ အချိုးကျကိုယ်စားပြုရောနှောစနစ် (Mixed

Member Proportional - MMP) တွင် မဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲနှစ်မျိုးပေးနိုင်သည်။ ပထမ မဲတစ်မျိုးမှာ မိမိမဲဆန္ဒနယ်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို FPTP စနစ်အတိုင်း ရွေးချယ်ရန် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယမဲမှာမူ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ ပါတီအတွက် ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ဤသည် ကြောင့် ပါတီများသည် ဒုတိယမဲအချိုးအစားအတိုင်း စုစုပေါင်းနေရာအရေအတွက် ရရှိနိုင် သည်။ ပထမမဲအနိုင်ရသောနေရာများကို ဒုတိယမဲမှ ရရှိသောနေရာများဖြင့် ထပ်ပေါင်း ဖြည့်စွက်နိုင်သည်။

အာရှနိုင်ငံများ၌ မဲပေးစနစ်ပုံစံများကို လေ့လာကြည့်လျှင် ဂျပန်နိုင်ငံတွင် နှိုင်းယှဉ် မဲပေးစနစ် (Single Non-Transferable Vote - SNTV)/ Mixed Member Majoritarian ကို အသုံးပြုသည်။ ဤစနစ်တွင် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးထက်ပို၍ ရှိသည်။ မဲအများဆုံးရရှိသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းသည် နေရာပေါ်မူတည်ပြီး အနိုင်ရသည်။ ယင်းစနစ်ကို အာဖဂန်နစ္စတန်၊ အင်ဒိုနီးရှားတို့တွင်လည်း သုံးစွဲကြသည်။

ဩစတြေးလျ (အောက်လွှတ်တော်) နှင့် အိုင်ယာလန် (သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ) တွင် အသုံးပြုသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မှာ ဦးစားပေးမဲစနစ်များ (Preferential Voting Systems) ဖြစ်သည်။ ၎င်းစနစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဦးစားပေး အဆင့်သတ်မှတ်ပေးပြီး မဲပေးကြခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်တွင် Alternative Vote (AV)/ Instant Runoff Voting (IRV) အရ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ နေရာ ရှိသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်ပေးသည်။

ပြင်သစ် (သမ္မတနှင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်)၊ ဘရာဇီး၊ ရုရှားနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံတို့တွင် သုံးစွဲလျက်ရှိသော နှစ်ဆင့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (Two Round System) ကျင်းပရာတွင် ပထမအချိန် အများစုမဲ (၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်) ရရှိသူ မရှိပါက ထိပ်ဆုံးမှ ကိုယ်စားလှယ် လောင်းနှစ်ဦးကို ရွေးချယ်၍ ဒုတိယအချိန် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပကာ မဲအများဆုံးရရှိသူကို အနိုင်ရစေသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပုံစံအသီးသီးကို နိုင်ငံ၏ ပထဝီအနေအထား၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအနေအထားအရ ကွဲပြားစွာကျင်းပနေကြောင်း တွေ့ရှိရ သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များတွင် အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များ ရှိသကဲ့သို့ စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တွင် FPTP ကို အသုံးပြုပြီး တည်ငြိမ်ခိုင်မာသော အစိုးရဖွဲ့နိုင်သည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ချိန်ညှိနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်တွင်မူ ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြုရာတွင် အားကောင်းသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်နယ် များအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခွင့်ပြုကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပါဝါနှင့် ပတ်သက်၍ ချိန်ခွင်လျှာညှိခြင်းစနစ်ကို အသုံးပြုသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးချယ်စရာ စုံလင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ငွေကြေးနှင့်မီဒီယာ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ ထူးခြားသည်ကား လူကြိုက်များသောမဲ (Popular Vote) ကို မရရှိဘဲ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် သမ္မတရာထူးကို ရရှိနိုင်သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် စတင်ကျင်းပမည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲသည် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် ထူးခြားသောမှတ်တိုင်တစ်ခုဟု ဆိုရမည်

ဖြစ်သည်။ FPTP နှင့် PR စနစ်ကို ပေါင်းစပ်၍ ရောနှောပေါင်းစပ်ကိုယ်စားပြုစနစ် (MMPR) ကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးမည်ဖြစ်သည်။ PR စနစ်သည် ပါတီအဖွဲ့အသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ဥပဒေပြုအဖွဲ့၌ရရှိသော ဆန္ဒမဲဦးရေအလိုက် အချိုးကျပါဝင်ရန် စီမံထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ဝေပုံကျမဲအရေအတွက် (Vote) ရရှိလျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် အဖြစ် ရွေးချယ်ခံရမည်ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသည်ကား PR စနစ်က လူနည်းစုများ နစ်နာမှု မရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးသည်။ ပါတီကြီးငယ်မရွေး အချိုးကျအခွင့်အရေး သာတူညီမျှ ရနိုင် သော စနစ်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း (Good Governance) သည် အရေးပါလာပြီဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်း တစ်ခုသာဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးတွင် လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်ရေးသည် မရှိမဖြစ် အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ ဥပဒေပြုရေးတို့နှင့်အတူ လွှတ်တော်၏ အခွင့်အာဏာ ပေါင်းစပ် ရေးတို့ ဆောင်ရွက်လျက် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးအတွက် နိုင်ငံသားများသည်လည်း မိမိတို့ အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို သိရှိနားလည်စေရန် စုစည်းတင်ပြလိုက်ပါ သည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

PR Effectiveness

၂၀၁၆

“အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်ရွေးကောက်တဲ့ စနစ်မှာ
လူနည်းစုများ နစ်နာမှုမရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးသလို
ပါတီကြီးငယ်မရွေး အချိုးကျအခွင့်အရေး သာတူညီမျှ ရနိုင်တဲ့စနစ်ဖြစ်လို့
မည်သည့်ပါတီမျှ နစ်နာခြင်းမရှိနိုင်ပေ။”

PROPORTIONAL REPRESENTATION

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပမည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းတွင် ထူးခြားသော မှတ်တိုင်တစ်ခုအဖြစ် မော်ကွန်းထိုးရမည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက်ပိုင်း ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ပုံစနစ်ကို FPTP (First Past The Post) မဲများသူ အနိုင်ယူစနစ်မှ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုကိုယ်စားလှယ်စနစ် (PR) နှင့် ပေါင်းစပ်၍ ရောနှောပေါင်းစပ် ကိုယ်စားပြုစနစ် Mixed Member Proportional Representation (MMPR) စနစ်သို့ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးရန် ရှိသည့်အတွက် ဖြစ်လေသည်။

FPTP စနစ်မှ MMPR စနစ်သို့ ကူးပြောင်းအသုံးပြုခြင်းသည် မည်သို့မည်ပုံ ကွာခြား သည်၊ မည်သည့် အကျိုးအပြစ်များရှိသည်ကို ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် တကွ ဆောင်းပါးရှင်အများအပြားက ယခုလတ်တလော သတင်းစာများ၌ ရေးသားရှင်းလင်း ခဲ့ကြပြီးဖြစ်၍ အထူးထပ်မံ ဖော်ပြလိုခြင်း မရှိပါ။

သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရွေးကောက်ပွဲ အစဉ်အဆက် ကျင့်သုံးလာခဲ့သည့် မဲများသူ အနိုင်ယူစနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြု ကိုယ်စားလှယ်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးရန် စိတ်ကူး ကို စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဤဆောင်းပါးတွင် သမိုင်းကွင်းဆက်တစ်ခုအဖြစ် တင်ပြလိုခြင်း ဖြစ်ပါ၏။

သမိုင်းနောက်ခံကို အကျဉ်းမျှ ပြန်လှန်ရပါသော် ရှစ်လေးလုံး အရေးအခင်းကြောင့် ၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်တာဝန်ကို ရယူခဲ့ ရပြီး နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ (နဝတ)ကို ဖွဲ့စည်း၍ တပ်မတော် အစိုးရဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အစိုးရက

တစ်ပါတီစနစ်မှ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ကူးပြောင်းရန်အတွက် ၂၇-၉-၁၉၈၈ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံရေးပါတီဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုခဲ့ရာ ငါးလတာ ကာလ အတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီပေါင်း ၂၃၅ ပါတီက မှတ်ပုံတင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မေလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် နှစ်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲ ကို FPTP စနစ်ဖြင့် ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။

အများသိကြသည့်အတိုင်း အဆိုပါရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် က ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သည့် မဲဆန္ဒနယ် ၄၄၇ နယ်အနက် ၃၉၂ နယ်တွင် အနိုင်ရရှိခဲ့ပြီး အမတ်နေရာအများစုကို ရရှိခဲ့သည်။ အနိုင်ရရှိကြောင်း သေချာသည်နှင့် အနိုင်ရပါတီက နိုင်ငံတော်အာဏာကို ချက်ချင်းလွှဲပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုသည်။ သို့သော် ထိုသို့လွှဲပြောင်း ပေးရန် အခြေခံဥပဒေက မရှိသေး။ ၎င်းတို့က သူတို့ဘာသာ ရေးဆွဲထားသည့် အခြေခံဥပဒေ (ယာယီ) ဖြင့် အာဏာလွှဲပေးရမည်ဟု ဆိုလာသည်။ အစိုးရက ကြေညာချက်အမှတ် (၁/၉၀) ဖြင့် ထိုသို့ ယာယီအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကာ အာဏာလွှဲပြောင်းယူမှုကို လုံးဝခွင့်ပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ခိုင်မာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအတွက် စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်ပြီးမှသာ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သောအခါ နောက် ဖေးပေါက်မှ အာဏာရရှိရေးအတွက် နယ်စပ်သို့ပြေးကာ “စင်ပြိုင်အစိုးရ”ဟူ၍ ထူထောင် ကြတော့သည်။

တပ်မတော်အစိုးရကမူ ပြည်သူ့အားလုံးလက်ခံနိုင်သည့် အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ် ထွက်ပေါ်လာရေးအတွက် အခြေခံမူများချမှတ်နိုင်ရန် အလွှာစုံ၊ အဖွဲ့စုံ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည့် အမျိုးသားညီလာခံကို ခေါ်ယူရန် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ထိုကာလတွင် ကျွန်တော်သည် တပ်မတော်သား အရာရှိတစ်ဦးအဖြစ် ကာကွယ်ရေး ဦးစီးချုပ်ရုံး (ကြည်း) သုတေသနဌာနခွဲတွင် စစ်ဦးစီးမှူး (ဒုတိယတန်း) တာဝန်ထမ်းဆောင် နေချိန် ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ ရေးဖော်ရေးဖက်၊ ရဲဘော်ရဲဘက် စစ်ဦးစီးမှူး (ဒုတိယ တန်း) ဗိုလ်မှူးခင်မောင်စိုးတို့အား ကျွန်တော်တို့၏ အထက်အရာရှိဖြစ်သူ စစ်ဦးစီးမှူး (ပထမတန်း) ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး ရဲထွဋ်က မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရှိခဲ့ပြီးသော အခြေခံဥပဒေများနှင့် ထိုခေတ်ကာလနိုင်ငံ၏ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုများကို လေ့လာ၍ လာမည့်အနာဂတ်တွင် ရေးဆွဲမည့် အခြေခံဥပဒေသစ်တွင် ရှိသင့်ရှိထိုက်၊ ပါဝင်သင့် ပါဝင်ထိုက်သော အချက်များကို စာအုပ်ရေးသားပြုစုရန် တာဝန်ပေးခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် စည်သူအောင်နှင့် ရတနာပုံမောင်မှတ် ဟူသော ကလောင်အမည်များဖြင့် “ရွှေပြည်တော် မျှော်မဝေးပြီမို့” ဟူသော စာအုပ်ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။

အဆိုပါစာအုပ်၌ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံ စနစ် အမြင်ဖြင့် လေ့လာသုံးသပ်၍ FPTP စနစ်ထက် PR စနစ်က ပိုမိုတရားမျှတနိုင်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ပြီး ပါတီဦးရေဖောင်းပွခြင်းလည်းမရှိ ပါတီငယ်များ၏ ကိုယ်စားပြုမှုလည်း ပိုမိုပါဝင် သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မျိုးကို လာမည့်အခြေခံဥပဒေတွင် ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း အကြံပြု ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ FPTP ကြောင့် မဲများသူအနိုင်ယူသည့်အတွက် မမျှမတဖြစ်ခဲ့သည်မှာ

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်သာ မဟုတ်ပေ။ ၁၉၅၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်း ဖဆပလပါတီက ၁၇၄၃၈၁၆ မဲရရှိခဲ့ပြီး ပမညတ ပါတီက ၁၁၃၂၁၆ မဲရရှိခဲ့ရာ ဖဆပလ နှင့်ယှဉ်လျှင် ပမညတ၏ မဲရရှိမှုမှာ ၁၀၀:၆၅ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အမတ်နေရာတွင်မူ ဖဆပလက ၁၄၄ နေရာ၊ ပမညတက ၄၆ နေရာသာ ရခဲ့သဖြင့် ၁၀၀ : ၃၂ ခန့်သာ ရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၌ မဲရရှိမှုနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နေရာရရှိမှုတို့ ကို FPTP စနစ်နှင့် PR စနစ်တို့ နှိုင်းယှဉ်ပြသမှုအား “ရွှေပြည်တော် မျှော်မဝေးပြီမို့” စာအုပ် တွင် ကျွန်တော်တို့ ရေးသားခဲ့မှုအား ပြန်လည်ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

“၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်၊ မေလ ၁၇ ရက်မှာတော့ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေး ကောက်ပွဲကို ကျင်းပပေးနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲမှာ သတ်မှတ်ထားတဲ့ မဲဆန္ဒနယ် ၄၉၂ နယ် ရှိတဲ့အနက် ၄၈၅ နယ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပပေးနိုင်တဲ့အတွက် တစ်ပြည်လုံး ၉၈ ဒသမ ၅၈ ရာခိုင်နှုန်း နယ်မြေများမှာ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူ ဦးရေ သန်း ၂၀ ကျော် ရှိတဲ့အနက် ၁၅ သန်းကျော် လာရောက်မဲပေးကြတာမို့ ဆန္ဒမဲပေးမှု ရာခိုင်နှုန်းမှာ ၇၂ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ရှိပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင်းပပြီးခဲ့သမျှသော ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှာ မဲပေးမှုရာခိုင်နှုန်း အများဆုံး ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်တဲ့ ပါတီပေါင်း ၉၃ ပါတီရှိပြီး ပါတီကိုယ်စားပြု လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၂၂၀၉ ဦး၊ တစ်သီးပုဂ္ဂလ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ၈၇ ဦး ရှိပါတယ်။ မြန်မာ့သမိုင်းမှာ ပါတီအရေအတွက် အများဆုံး ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခြင်းလည်းဖြစ်ပါ တယ်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်တွေကတော့ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါတယ်-

စဉ်	ပါတီ	ယှဉ်ပြိုင် သော မဲဆန္ဒနယ်	အနိုင်ရ သော မဲဆန္ဒနယ်	ရရှိသော ခိုင်လုံမဲ	မဲရရှိမှု ရာခိုင်နှုန်း
၁။	အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၄၄၇	၃၉၂	၇၉၃၄၆၂၂	၅၂.၅
၂။	ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၅၈	၂၃	၂၂၂၈၂၁	၁.၄၇
၃။	ရခိုင်ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၂၅	၁၁	၁၆၀၇၈	၁.၀၆
၄။	တိုင်းရင်းသားစည်းလုံး ညီညွတ်ရေးပါတီ	၄၁၃	၁၀	၂၈၀၄၅၅၉	၁၈.၅၆
၅။	မွန်အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့	၁၉	၅	၁၃၈၅၇၂	၀.၉၂
၆။	အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ	၈	၄	၁၂၈၁၂၉	၀.၈၅
၇။	ကချင်ပြည်နယ်အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီကွန်ဂရက်	၉	၃	၁၃၉၉၄	၀.၀၉
၈။	ချင်းအမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်	၁၃	၃	၅၁၁၈၇	၀.၃၄

စဉ်	ပါတီ	ယှဉ်ပြိုင် သော မဲဆန္ဒနယ်	အနိုင်ရ သော မဲဆန္ဒနယ်	ရရှိသော ခိုင်လုံမဲ	မဲရရှိမှု ရာခိုင်နှုန်း
၉၈။	အမျိုးသားဒီမိုကရေစီပါတီ	၃	၃	၇၂၆၇၂	၀.၄၈
၁၀။	ပြည်ထောင်စုပအိုဝ် အမျိုးသားများအဖွဲ့ချုပ်	၁၅	၃	၃၅၃၈၉	၀.၂၃
၁၁။	ကယားပြည်နယ် လူမျိုးပေါင်းစုံ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၈	၂	၁၁၆၆၄	၀.၁၈
၁၂။	ကယန်းအမျိုးသားများစည်းလုံး ညီညွတ်ရေးဒီမိုကရေစီအဖွဲ့	၃	၂	၁၆၅၅၃	၀.၁၁
၁၃။	ဇိုမီးအမျိုးသားကွန်ဂရက်	၄	၂	၁၈၆၃၈	၀.၁၂
၁၄။	တအာင်း(ပလောင်) အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၉	၂	၂၃၉၇၅	၀.၁၆
၁၅။	နာဂတောင်တန်းဒေသ တိုးတက်ရေးပါတီ	၆	၂	၁၀၆၁၂	၀.၀၇
၁၆။	ပြည်ထောင်စုစနစ်အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၄	၁	၂၃၁၄၅	၀.၁၅
၁၇။	ကရင်ပြည်နယ်အမျိုးသားများ အဖွဲ့ချုပ်	၃	၁	၆၄၀၁	၀.၀၄
၁၈။	ရှမ်းပြည်ကိုးကန့် ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ	၂	၁	၆၁၉၅	၀.၀၄
၁၉။	ကမန်အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၃	၁	၁၀၅၉၆	၀.၀၇
၂၀။	ပြည်ထောင်စုအမျိုးသားများ ဒီမိုကရေစီပါတီ	၂၄၇	၁	၁၉၆၅၁၈	၁.၃
၂၁။	ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်	၄	၁	၉၃၈၉	၀.၀၆
၂၂။	လားဟူအမျိုးသားဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးပါတီ	၇	၁	၁၅၇၉၆	၀.၁
၂၃။	မရာပြည်သူ့ပါတီ	၄	၁	၅၈၇၃	၀.၀၄
၂၄။	မြို့ (ခေါ်) ခမီအမျိုးသား ညီညွတ်ရေးပါတီ	၄	၁	၂၂၇၇၈	၀.၁၅
၂၅။	ဒီမိုကရေစီပါတီ	၁၀၅	၁	၆၃၈၁၅	၀.၄၂
၂၆။	ဒီမိုကရက်တစ်တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရနှင့် ကျောင်းသားဟောင်းများအဖွဲ့	၁၀	၁	၁၀၆၃၄	၀.၀၇
၂၇။	မျိုးချစ်ရဲဘော်ဟောင်းများအဖွဲ့	၃	၁	၂၄၃၅	၀.၀၂

ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်မှာ အများထင်မြင်မျှော်မှန်းထားချက်များနဲ့ တခြားစီ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ နိုင်ငံရေးအင်အားစုများက တစ်နိုင်လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် စည်းရုံးလှုပ်ရှားခဲ့ကြတဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီကြီးများအနေနဲ့ မဲအများစုကွာခြားချက်မရှိလှဘဲ ထွက်ပေါ်လာလိမ့်မယ်လို့ ယူဆခဲ့ကြပါတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်အရ ပါတီကြီးတစ်ခုကသာ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အများစုကို ရယူသွားနိုင်ခဲ့တာကို တွေ့ရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံး မဲဆန္ဒနယ် ၄၉၂ ခု ရှိရာမှာ ထက်ဝက်ဖြစ်တဲ့ မဲဆန္ဒနယ် ၂၄၅ ခုနဲ့အထက် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခဲ့တဲ့ ပါတီကြီး (လေး)ခု NLD၊ တစည၊ UNDP နဲ့ ဒီငြိမ်းတို့ရဲ့ ကိုယ်စားလှယ်ရရှိမှု အနေအထားမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါတယ်-

စဉ်	ပါတီ	ရွေးကောက်ပွဲဝင်သော မဲဆန္ဒနယ်	ရရှိသော ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်	ရရှိသော ခိုင်လုံမဲ
၁။	NLD	၄၄၇	၃၉၂	၇၉၃၄၆၂၂
၂။	တစည	၄၁၃	၁၀	၂၈၀၄၅၅၉
၃။	UNDP	၂၄၇	၁	၁၉၆၅၈၁
၄။	ဒီငြိမ်း	၃၀၉	-	၂၄၃၀၃၂

အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်စနစ်ကို အသုံးပြုကြရာတွင်လည်း ပြင်သစ်နည်းနဲ့ မဲလွှဲပြောင်းပေးတဲ့စနစ် Hire System or Single Transferrable Vote ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား အသုံးပြုကြတာကို တွေ့ရှိရပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ ပိုမိုရှင်းလင်းလွယ်ကူတဲ့ ပြင်သစ်နည်းကို ဖော်ပြရလျှင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးရဲ့ ရသင့်တဲ့ ဝေပုံကျမဲလျာထားချက် (Quota) ကို အောက်ပါနည်းဖြင့် တွက်ယူနိုင်ပါတယ်-

$$\begin{aligned}
 \text{ရသင့်သောမဲ Quota လျာထားချက်} &= \frac{\text{ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲထည့်ကြသည့် ခိုင်လုံသော ဆန္ဒမဲပေါင်း}}{\text{ရွေးချယ်ရန်သတ်မှတ်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ}} \\
 \text{ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါတီတစ်ခု ရရှိနိုင်သော ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ} &= \frac{\text{ပါတီတစ်ရပ်လုံးရရှိသည့် ခိုင်လုံဆန္ဒမဲပေါင်း}}{\text{ရသင့်သောမဲ Quota လျာထားချက်}}
 \end{aligned}$$

အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်တွင် လူနည်းစုများ နှစ်နာမူမရှိစေရန် ကာကွယ်ပေးသလို ပါတီကြီးငယ်မရွေး အချိုးကျအခွင့်အရေး သာတူညီမျှ ရနိုင်တဲ့စနစ်ဖြစ်လို့ မည်သည့်ပါတီမျှ နှစ်နာခြင်းမရှိနိုင်ပေ။ ဒါ့အပြင် အချိုးကျ ကိုယ်စားလှယ်စနစ်အရ ရွေးကောက်ခြင်းဖြစ်လို့ မည်သည့်ပါတီမျှ အမတ်ဦးရေ အပြတ်အသတ် အနိုင်ရရှိလိမ့်မည် မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့် အစိုးရဖွဲ့နိုင်တဲ့ပါတီဟာ အင်အားတောင့်တင်းတဲ့ အတိုက်အခံများကို လေးစားရမည်ဖြစ်လို့ ပါတီစုံစနစ်အတွင်းမှ တစ်ပါတီအာဏာရှင်စနစ်သို့ ရှေးရှုမှုများ ပေါ်ပေါက်နိုင်စရာ မရှိတော့ပေ။

ဒါပေမဲ့လည်း အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးလျှင် မဲဆန္ဒရှင်များ စာတတ်မြောက်မှု အချိုးအစားမြင့်မားမှသာ မဲပေးရာတွင် မှန်ကန်မှုရှိနိုင်ပါတယ်။ စာတတ်မြောက်သူနည်းပါးတဲ့ နိုင်ငံများမှာတော့ ဒီစနစ်ကိုကျင့်သုံးဖို့တော့ အခက်အခဲရှိပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ပါတီငယ်အများအပြားရှိတဲ့ နိုင်ငံများမှာ ဒီစနစ်ကို ကျင့်သုံးပါက မည်သည့်ပါတီကြီးများမှ မဲအများစုဖြင့် အစိုးရဖွဲ့နိုင်မှုမရှိသဖြင့် ပါတီငယ်များကို ဆွဲဆောင်ကာ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရ ဖွဲ့စည်းရပါတယ်။ အဲဒီအခါ သာကူးပါတီငယ်များရဲ့ ကိုယ်ကျိုးရှာမှုကြောင့် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်ခိုင်မာမှုတွင် ထိခိုက်တတ်ပါတယ်။

တကယ်လို့ အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးမယ်ဆိုလျှင် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ရလဒ်ဟာ အောက်ပါအတိုင်း ထွက်ပေါ်လာဖွယ်ရှိပါတယ်-

$$\begin{aligned} \text{အမတ်တစ်ဦး ရသင့်ဝေပုံကျမဲ Quota} &= \frac{\text{တစ်နိုင်ငံလုံး ရရှိခိုင်လုံဆန္ဒမဲပေါင်း}}{\text{ရွေးချယ်ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်}} \\ &= \frac{၁၅ \text{ သန်း}}{၄၈၅} \\ &= ၃၀,၀၀၀ \end{aligned}$$

ရရှိတဲ့မဲအရေအတွက် ၃၀၀၀၀ တိုင်း၌ အမတ်တစ်ဦးရရှိမယ်ဆိုလျှင် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ထွက်ပေါ်လာမှာပဲ ဖြစ်ပါတယ် -

စဉ်	ပါတီ	ရမည့်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ
၁	NLD	၂၆၄
၂	တစည	၉၃
၃	ဒီငြိမ်း	၈
၄	UNDP	၆

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ကျင့်သုံးမည့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ပြည်သူလူထုရဲ့ အကြံဉာဏ်ဆန္ဒများရယူလျက် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာမှာ Single Member Constituency စနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဒီစနစ်နဲ့သာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ခြင်းကို လက်ခံသွားရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တွင် ကျင့်သုံးသင့်သည့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်နှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားခဲ့ပါသည်-

- လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်မှာတော့ အကြမ်းအားဖြင့် နှစ်မျိုးရှိပါတယ်။ မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ် ကိုယ်စားလှယ် တစ်ယောက်စနစ် (One Man- Constituency System)နဲ့ အချိုးကျကိုယ်စားလှယ် (Proportional Reprensation) စနစ်တို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။
- မဲဆန္ဒတစ်နယ် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် စနစ်ဟာ ရှင်းလင်းလွယ်ကူပါတယ်။ စာမတတ်သူများတဲ့နိုင်ငံနဲ့ ပိုပြီးသင့်လျော်ပါတယ်။ (၂)ပါတီစနစ်ကို အားပေးတဲ့

သဘောရှိပြီး နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှု အလား အလာ ပိုများပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူနည်းစု ပါတီငယ်များမှာ အခွင့်အရေး မျှတစွာ မရရှိ နိုင်ပါဘူး။

- အချိုးကျ ကိုယ်စားလှယ်စနစ်မှာတော့ မဲပေးပုံစနစ် နည်းနည်းရှုပ်ထွေးပါတယ်။ ပါတီငယ်အများအပြား ပေါ်ထွန်းရေးကို အားပေးတဲ့အတွက် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ရ တာကများပါတယ်။ ပါတီငယ်တွေကိုလည်း အခွင့်အရေးပေးချင်တယ်။ အင်အားကြီး မားတဲ့ပါတီကြီးနှစ်ခုပေါ်ထွန်းရေးကိုလည်း အားပေးချင်တယ်ဆိုတဲ့ နိုင်ငံတွေအနေနဲ့ ကတော့ အဲဒီစနစ်နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ပြီး တော့ ကျင့်သုံးပါတယ် (ဥပမာ-ဂျာမနီ နိုင်ငံ)။ အချို့နိုင်ငံများကလည်း လူနည်းစု များတဲ့အတွက် ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေး မျှတစွာရရှိအောင် အချိုးကျကိုယ်စားလှယ် စနစ် ကျင့်သုံးပေးမယ့်လို့ ပါတီငယ်ဦးရေ ဖောင်းပွခြင်း မရှိရအောင် ပါတီဝင်အင်အား ဘယ်လောက်ရှိမှ၊ မဲဆန္ဒနယ် ဘယ်လောက် မှာ ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိမှဆိုတဲ့ သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိပါတယ် (ဥပမာ- အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ)။

- မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ် ကိုယ်စားလှယ် တစ် ယောက်စနစ် ကျင့်သုံးတိုင်းလည်း (၂)ပါတီ စနစ်ဖြစ်တာတော့ မဟုတ်ပါ။ ညွန့်ပေါင်း အစိုးရ ဖြစ်နေတာတွေလည်း ရှိပါတယ် (ဥပမာ - ထိုင်းနိုင်ငံ)။ အချိုးကျကိုယ်စား လှယ်စနစ် ကျင့်သုံးပေးမယ့် ညွန့်ပေါင်း အစိုးရမဖြစ်ဘဲ ပါတီတစ်ခုတည်းကနေ အစိုးရဖွဲ့နိုင်တာလည်း ရှိပါတယ် (ဥပမာ- အင်ဒိုနီးရှားမှ ဂိုလ်ကာပါတီ)။ သေချာတာ တစ်ချက်ကတော့ မဲဆန္ဒတစ်နယ် ကိုယ်စား လှယ်တစ်ယောက်စနစ်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပြိုင်ဆိုင်မှု ပိုများတဲ့အတွက် ဒီမိုကရေစီ

“အချိုးကျ ကိုယ်စားလှယ်စနစ် ကျင့်သုံးတဲ့နိုင်ငံတွေမှာတော့ ပါတီချင်း ပဋိပက္ခနဲ့ အကြမ်းဖက်မှုနည်းပါးပြီးတော့ အိုးစည်ဗုံမောင်းတွေနဲ့ မဲဆွယ်စည်းရုံးကြတာ ပွဲတော်ကြီးတစ်ခုလို ပျော်မြူးနေတတ်ကြတာကို တွေ့ရပါတယ်။”

ယဉ်ကျေးမှု မရင့်ကျက်သေးတဲ့ နိုင်ငံတွေမှာတော့ သွေးထွက်သံယို အကြမ်းဖက်မှု များ ပိုများတတ်ပါတယ်။ အချိုးကျကိုယ်စားလှယ်စနစ် ကျင့်သုံးတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ တော့ ပါတီချင်းပဋိပက္ခနဲ့ အကြမ်းဖက်မှုနည်းပါးပြီးတော့ အိုးစည်ဗုံမောင်းတွေနဲ့ မဲဆွယ်စည်းရုံးကြတာ ပွဲတော်ကြီးတစ်ခုလို ပျော်မြူးနေတတ်ကြတာကို တွေ့ရပါတယ်။

- ပါတီဒီမိုကရေစီထွန်းကားစ မြန်မာနိုင်ငံမှာတော့ ပြည်သူတွေရွေးချယ်ရလွယ်ကူ တဲ့ နှစ်ပါတီစနစ်မှာ အခြေအနေနဲ့ ကိုက်ညီပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူနည်းစုပါတီများ အနေနဲ့လည်း လွှတ်တော်အတွင်းမှာ တည်ရှိခွင့်ရှိသင့်ပါတယ်။ ပါတီဦးရေ ဖောင်းပွမှုကိုလည်း ခွင့်မပြုသင့်ပါ။ ဒီလိုအုပ်ချက်တွေနဲ့ ကိုက်ညီမယ့် ရွေးချယ် တင်မြောက်ပုံစနစ်ကို ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားကြဖို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ထိုသို့ ရေးသားခဲ့သော်ငြားလည်း ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်းကောင်း၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်းကောင်း FPTP စနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါ သည်။ စင်စစ်၌ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် PR စနစ် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်ရန် ကျွန်တော်တို့ ကြိုးစားခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ နိုင်ငံရေး အကြံပေးအဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေချိန်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ ထံသို့လည်း အကြံပြုချက်များ ရေးသားတင်ပြခဲ့သကဲ့သို့ ပြည်သူလူထုအကြား PR စနစ် အကြောင်း ပိုမိုနားလည်သိရှိလာစေရန် ရုပ်မြင်သံကြားမှ ဆွေးနွေးပွဲ ရိုက်ကူးထုတ်လွှင့်ပြသ ၍ ထိုဆွေးနွေးမှုများကို စာအုပ်ပင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသူများမှာ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးပညာ ပါမောက္ခ (ဌာနမှူး) (ငြိမ်း)၊ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် ဆရာမကြီး ဒေါက်တာ ဒေါ်မြင့်ကြည်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ ဥပဒေအကြံပေးဆရာ ဒေါက်တာ အန်ဒရူး ငွန်ကျုံးလျန်နှင့် ကျွန်တော်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ကျွန်တော်တို့၏ အားထုတ်မှုကြောင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း၌လည်း PR ကိစ္စ နှင့်ပတ်သက်၍ လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အသုံးပြုနိုင်ဖွယ် ရှိသည့် နည်းလမ်းများကို ပြုစုဖော်ထုတ် ဆွေးနွေးလာခဲ့ကြသည်ဟု သိရပါသည်။ သို့ရာတွင် လွှတ်တော်၌ တင်ပြ မဲခွဲအတည်ပြုရန် ဆောင်ရွက်မည့်ဆဲဆဲကာလကျမှ အပေါ်မှလာသော တယ်လီဖုန်းတစ်ချက်ကြောင့် PR ကိစ္စလည်း ပျက်သွားခဲ့ရသည်ဟု ပြောသံကြားရပါ၏။

FPTP စနစ်ဖြင့်သာ ကျင်းပခဲ့သော ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်ကို လေ့လာပါက မဲပေးခွင့်ရှိသူ ၃၄ သန်း ရှိသည့်အနက် ၂၂ သန်း လာရောက်မဲပေးခဲ့ကြပြီး ယင်းတို့အနက်မှ NLD ပါတီက မဲ ၁၂ သန်း ရရှိကာ ပြည်ခိုင်ဖြိုးပါတီက ၆ သန်းကျော် ရရှိခဲ့သည်။ သို့သော် အမတ်နေရာ၌မူ စုစုပေါင်း ရွေးကောက်ခံ ၄၄၄ နေရာ ရှိသည့်အနက် NLD က ၃၉၀ ရရှိခဲ့သည်။ NLD ပါတီသည် မဲအားလုံး၏ ၅၄ ရာခိုင်နှုန်း ရရှိသော်လည်း အမတ်နေရာအားလုံး၏ ၈၈ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရရှိသွားခဲ့သည်မှာ FPTP စနစ်၏ ကျေးဇူးကြောင့်ပင် ဖြစ်လေသည်။

ထိုရွေးကောက်ပွဲရလဒ်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးဆက်ကြောင့် ဒီမိုကရေစီ၏ အသက်သွေးကြောဖြစ်သော အပြန်အလှန် ထိန်းညှိမှုစနစ် ပျက်ပြားကာ ဖြစ်ပေါ်သွားခဲ့ရ သည့် အခြေအနေများကိုမူ အားလုံး မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်၍ အထူးတင်ပြရန် မလိုတော့ဟု

ထင်မိပါသည်။ ဖြစ်ခဲ့သမျှကို သင်ခန်းစာယူကာ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ရွေးချယ်တင်မြောက်မှု စနစ်ဖြင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံ၏အနာဂတ်ကို တည်ဆောက်နိုင်ကြပါစေဟုသာ ဆုတောင်းမိပါတော့သည်။

ကိုကိုလှိုင်

အထွေထွေအချက်အလက်

အထွေထွေအချက်အလက် (SMART)

“အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ အထင်ရှားဆုံး ရွေးကောက်ပွဲမှာ
လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပသော
သမ္မတရာထူးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲပင်ဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၃ နိုင်ငံရှိရာ နိုင်ငံပေါင်း ၁၂၀ ကျော်သည် ရွေးကောက်ပွဲများကို ဒီမိုကရေစီကျကျ ပုံမှန်ပြုလုပ်၍ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် သမ္မတ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၄၀ ကျော်သည် ပြည်သူများက နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်ကို တိုက်ရိုက် မဲပေးခွင့်မရသောစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပြုလုပ်ပါသည်။ ဥပမာပေးရလျှင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်သူများက ငါးနှစ် တစ်ကြိမ် မဲပေးရွေးချယ်ခွင့်ရသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်ပါတီဝင် ဖြစ်ရပါမည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ပြည်သူများက ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဝင်များကို မဲပေးရွေးချယ်ခွင့်ရသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်ပါတီက ရွေးချယ်ထားသူများသာ ဖြစ်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းမရှိဘဲ ဘုရင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်သောနိုင်ငံများလည်း ရှိပါသည်။ ဥပမာ - ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ ဘရူနိုင်း၊ ယူအေအီးတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူများက မဲပေးရွေးချယ်ခွင့်မရှိဘဲ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ထိပ်ပိုင်းရာထူးများကို ဘုရင်က တိုက်ရိုက်ခန့်ထားပါသည်။ ဤဆောင်းပါးတွင် ဒီမိုကရေစီကို အပြည့်အဝ ကျင့်သုံး၍ ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပသော နိုင်ငံအချို့၏ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပုံနှင့် လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းပုံများကို လေ့လာရေးသားတင်ပြပါမည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်

လူအများစုက အင်္ဂလန်ရှိ ရွေးကောက်ပွဲများအကြောင်းပြောကြသည့်အခါ စစ်မှန်သော နိုင်ငံရေးတိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားရာ ပါလီမန်၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော အောက်လွှတ်တော် (House of Commons) အကြောင်းကို များသောအားဖြင့် ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် ပါလီမန်၌ အမှန်တကယ် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်ပါသည်။ အောက်လွှတ်တော် (House of Commons) နှင့် အထက်လွှတ်တော် (House of Lords)တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ရွေးကောက်တင်မြောက်ပုံစနစ်မှာ လုံးဝကွဲပြားသော်လည်း နှစ်ရပ်ပေါင်းစပ်၍ နိုင်ငံ၏ ဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြသည်။

အောက်လွှတ်တော် - ပြည်သူများက ရွေးကောက်တင်မြောက်သော လွှတ်တော်

အောက်လွှတ်တော်သည် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်အမတ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ယူကေ (UK) နိုင်ငံ၏ အခြားနေရာများကဲ့သို့ပင် အင်္ဂလန်ကို မဲဆန္ဒနယ်များ (Constituencies) အဖြစ် ပိုင်းခြားထားပြီး နယ်တစ်ခုစီအတွက် လွှတ်တော်အမတ်တစ်ဦးစီ (Member of Parliament - MP) က ကိုယ်စားပြုသည်။ အနည်းဆုံး ငါးနှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပသည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ (General Elections) များအတွင်း မဲဆန္ဒရှင်များက ၎င်းတို့၏ လွှတ်တော်အမတ်ကို ရွေးကောက်သည်။

အသုံးပြုသည့် မဲစနစ်မှာ First Past the Post (မဲအများရရှိသူ အနိုင်ရစနစ်) ဟု ခေါ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မဲဆန္ဒနယ်အတွင်း မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူက အနိုင်ရသည် ဟူသော ရိုးရှင်းသည့် သဘောတရားဖြစ်ပြီး မဲအရေအတွက် တစ်ဝက်ကျော်မရသည့်တိုင် အနိုင်ရရှိပါသည်။ လွှတ်တော်အမတ်နေရာ အများဆုံးအနိုင်ရသည့် နိုင်ငံရေးပါတီက အစိုးရဖွဲ့စည်းလေ့ရှိပြီး ထိုပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှာ ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာသည်။ ဤသို့ဖြင့် အောက်လွှတ်တော်သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေး၏ အဓိကနေရာဖြစ်လာပြီး သာမန်ပြည်သူများ၊ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားများ၏ အသံကို ကိုယ်စားပြုရာနေရာတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

အထက်လွှတ်တော် - ရွေးကောက်ခံမဟုတ်ဘဲ ခန့်အပ်သော လွှတ်တော်

အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်သည် လုံးဝကွဲပြားခြားနားပါသည်။ အထက်လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်များကို ပြည်သူများက ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်း မရှိပါ။ ထိုအစား ၎င်းတို့သည် -

- လိုက်ဖ်ပီယာ (Life peers) - ၎င်းတို့၏အသိပညာ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် ခန့်အပ်ခံရသူများဖြစ်ပြီး မကြာခဏဆိုသလို ဝန်ကြီးချုပ်၏ အကြံပြုချက်အရ ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။
- ဘီရှော့ (Bishops) - အင်္ဂလန်ဘုရားကျောင်း (Church of England) ၏ အကြီးတန်း ခေါင်းဆောင်များ။
- အမွေဆက်ခံသော မှူးမတ်များ (Hereditary peers) - မှူးမတ်ဘွဲ့ ကို အမွေဆက်ခံကြ သူများဖြစ်သော်လည်း ယခုအခါတွင် အရေအတွက်အနည်းငယ်သာ ကျန်ရှိတော့သည်။

အထက်လွှတ်တော်သည် အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းရာတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိသော်လည်း ဥပဒေများကို အပြန်အလှန်စစ်ဆေးခြင်း (double-checking) တွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့သည် ဥပဒေကြမ်းများကို ဆွေးနွေးငြင်းခုံကြသည်။ ပြင်ဆင်ချက်များကို အကြံပြုကြသည်။ လိုအပ်ပါက ဥပဒေပြုခြင်းကို ရွှေ့ဆိုင်းခိုင်းကြသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် အောက်လွှတ်တော်ကသာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် (the final say) ရှိပါသည်။

အောက်လွှတ်တော်သည် ပြည်သူ့အသံကို နားထောင်ရာနေရာဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်သည် အတွေ့အကြုံနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို အသုံးပြု၍ ဥပဒေများကို ပြန်လည်မွမ်းမံသုံးသပ်ပေးသော ကဏ္ဍမှပါဝင်သည်။ ဤစနစ်သည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြင့် ဂရုတစိုက်ကြီးကြပ်စစ်ဆေးမှုတို့ကို ပေါင်းစပ်ရန် ရည်ရွယ်ထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း အချို့ကမူ အထက်လွှတ်တော်ကို လုံးဝရွေးကောက် တင်မြှောက်သင့်သည်ဟု ငြင်းခုံဆွေးနွေးလျက် ရှိကြသည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အားသာချက်များ

- (၁) **ရိုးရှင်းပြတ်သားသော မဲပေးစနစ်**
First Past the Post ဆိုသော စနစ်သည် ရိုးရှင်းပြတ်သားသည်။ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုအတွင်း မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းက အနိုင်ရသည်။ ဤရိုးရှင်းမှုကြောင့် မဲဆန္ဒရှင်များ နားလည်ရန် လွယ်ကူသည်။
- (၂) **တည်ငြိမ်ခိုင်မာသော အစိုးရများ**
ပါတီကြီးများကို အလေးပေးသောစနစ်ဖြစ်သည့်အတွက် အောက်လွှတ်တော် (House of Commons) ၌ အားကောင်းသော သမဂ္ဂအစိုးရများ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ အခြားဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအချို့တွင် တွေ့မြင်ရသည့် ဆိုင်းငံ့မှုများမရှိဘဲ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် မြန်ဆန်ခိုင်မာမှုရှိသည်။
- (၃) **တိုက်ရိုက်တာဝန်ခံမှု**
လွှတ်တော်အမတ်တစ်ဦးစီသည် ပထဝီအနေအထားအရ သတ်မှတ်ထားသော မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုသည့်အတွက် ဒေသတွင်းကိစ္စရပ်များအတွက် မည်သူ့ထံ ဆက်သွယ်ရမည်ကို မဲဆန္ဒရှင်များ သိရှိနိုင်သည်။
- (၄) **လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ချိန်ခွင့်ညှိခြင်း**
အောက်လွှတ်တော်သည် ဒီမိုကရက်တစ်ရွေးချယ်မှုကို ရောင်ပြန်ဟပ်ပြီး လော့ဒ်များခေါ် အထက်လွှတ်တော် (House of Lords) က ဥပဒေများအား ကျွမ်းကျင်သူများ၏ သုံးသပ်ချက်နှင့် အသေးစိတ်စစ်ဆေးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ပေးကာ အလျင်စလို ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ကန့်သတ်ပေးပါသည်။

စိန်ခေါ်မှုများ

- (၁) **မတရားသော ကိုယ်စားပြုမှု**
ပါတီငယ်များသည် ဤစနစ်အောက်တွင် ရုန်းကန်ရလေ့ရှိသည်။ ပါတီတစ်ခုသည်

နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် မဲအချိုးအစားအားဖြင့် သိသာထင်ရှားစွာ အနိုင်ရရှိနိုင်သော်လည်း လွှတ်တော်တွင် နေရာအနည်းငယ်သာ ရရှိတတ်သည်။

(၂) တိုက်ရိုက်ခန့်သော အထက်လွှတ်တော်

ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ တိုက်ရိုက်ခန့်သည့် လော့ဒ်များနှင့် ဂိုဏ်းအုပ် ဘုန်းတော်ကြီးများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အကြံပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းသာ အဓိကဖြစ်သော်လည်း ဥပဒေပြုရာတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးခွင့်ပေးထားသည်မှာ ဒီမိုကရေစီ နှင့်မညီဟု အများက ငြင်းခုံကြသည်။

(၃) မဲဆန္ဒရှင်များ စိတ်ပါဝင်စားမှုလျော့နည်းခြင်း

ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအရ ပါတီတစ်ခုက ကြီးစိုးထားသော မဲဆန္ဒနယ်များတွင် မဲဆန္ဒရှင် များသည် ၎င်းတို့၏ မဲက သိသာထင်ရှားသော ခြားနားမှုမရှိဟု ခံစားရကာ မဲပေး ပါဝင်မှုအတွက် စိတ်အားထက်သန်မှု လျော့နည်းစေပါသည်။

(၄) ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ခေါ်ဆိုမှုများ

ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် ကို သုံးသင့်သည်ဟုလည်းကောင်း၊ အထက်လွှတ်တော် (House of Lords) အမတ်များကို ရွေးချယ်တင်မြောက်သင့် သည်ဟုလည်းကောင်း ပြည်သူများအကြား ဆွေးနွေးလာခြင်းသည် လက်ရှိ အင်္ဂလန် ၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မှာ ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီ မျှော်လင့်ချက်များကို အပြည့်အဝ ရောင်ပြန်ဟပ်ဟု ခံစားနေကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ အလုပ်လုပ်ပုံ

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို ကမ္ဘာ့အစောဆုံး ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအဖြစ် လူအများက မကြာခဏ ခေါ်ဆိုကြပြီး ၎င်း၏ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် စွမ်းအားပြည့်ဝသည်ဟု သတ်မှတ်ကြသော်လည်း အမှန်စင်စစ်တွင် ရှုပ်ထွေးလှပါသည်။ အာဏာကို အစိုးရအင်အား သုံးရပ်အကြား ခွဲဝေထားသော်လည်း အမေရိကန်ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ဗဟိုချက်မှာ ရွေး ကောက်ပွဲများပင်ဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ၎င်းတို့၏ဒေသတွင်းခေါင်းဆောင်များကို ရွေးကောက်ရုံသာမက ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် မည်သူထိုင်မည်၊ သမ္မတအဖြစ်မည်သူ ဖြစ်မည်ကိုပါ ဆုံးဖြတ်ပေးရသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော် (The House of Representatives)

ကွန်ဂရက်၏ အောက်လွှတ်တော်ဖြစ်သော ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည် ပြည်သူများကို တိုက်ရိုက်ကိုယ်စားပြုရန် ဒီဇိုင်းထုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အတွက် မဲဆန္ဒနယ် ၄၃၅ ခုခွဲခြားထားပြီး မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုစီက ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီကို ရွေးကောက်တင်မြောက် သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကို နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုစီ၏ ကိုယ်စား လှယ် အရေအတွက်သည် ပြည်နယ်၏ လူဦးရေအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆိုလျှင် ကယ်လီဖိုးနီးယား (California) ပြည်နယ်သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၂ နေရာရသော်လည်း ဝိုင်းအိုးမင်း (Wyoming) ပြည်နယ်သည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်

တစ်နေရာသာ ရရှိပါသည်။ အလက်စကာ (Alaska)၊ ဒယ်လာဝဲ (Delaware)၊ မြောက်ဒါကိုတာ (North Dakota)၊ တောင်ဒါကိုတာ (South Dakota)၊ ဗာမောင့် (Vermont) ပြည်နယ်များ သည်လည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် တစ်နေရာသာ ရရှိပါသည်။

မဲပေးစနစ်မှာ ရိုးရှင်းသော သမားရိုးကျ မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ယူစနစ် (First Past the Post - FPTP) ကိုအသုံးပြုသည်။ ပြည်နယ်တစ်နယ်အတွင်း မဲအရေအတွက်အများဆုံး ရရှိသူက အနိုင်ရသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကို နှစ်နှစ် တစ်ခါ ကျင်းပရသည့်အတွက် ဤလွှတ်တော်သည် ပြည်သူ့ထင်မြင်ချက်နှင့် အများဆုံးနီးစပ်သော လွှတ်တော်အဖြစ် မြင်တွေ့ရသည်။

ဆီးနိတ်လွှတ်တော် (The Senate)

ကွန်ဂရက်၏ အထက်လွှတ်တော်ဖြစ်သော ဆီးနိတ်လွှတ်တော်သည် ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီ၏ အရွယ်အစားမခွဲခြားဘဲ တန်းတူညီမျှသော ကိုယ်စားပြုမှုကို ပေးပါသည်။ ပြည်နယ် ၅၀ စလုံးတွင် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်မှ အမတ်နှစ်ဦးစီ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသဖြင့် စုစုပေါင်း အမတ် ၁၀၀ ရှိသည်။ ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်များ၏ ရာထူးသက်တမ်းမှာ ခြောက်နှစ်ဖြစ်သော်လည်း နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ဆီးနိတ်နေရာ၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်ကို ပြိုင်ဆိုင် ရွေးကောက်နိုင်ရန် သက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်ကို ချိန်ညှိပေးထားသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကဲ့သို့ပင် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်များကို ၎င်းတို့၏ပြည်နယ်အတွင်း ပြည်သူ့ဆန္ဒမဲဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ တက္ကဆက်ကဲ့သို့ ပြည်နယ်ကြီးများနှင့် ဗာမောင့်ကဲ့သို့ ပြည်နယ်ငယ်များတွင် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ် အရေအတွက်သည် တူညီစွာ တည်ရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် လူဦးရေထူထပ်သော ပြည်နယ်ကြီးများနှင့် ပြည်နယ်ငယ်များကြား ချိန်ညှိပေးသည်။

သမ္မတ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ အထင်ရှားဆုံး ရွေးကောက်ပွဲမှာ လေးနှစ်တစ်ကြိမ် ကျင်းပသော သမ္မတရာထူးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်သူ့ဆန္ဒမဲဖြင့် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ပွဲထက် ပိုမိုရှုပ်ထွေးပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ၎င်းတို့ နေထိုင်ရာ ပြည်နယ်တစ်ခုစီတွင် သမ္မတလောင်းတစ်ဦးအတွက် မဲပေးကြသည်။

ပြည်နယ်တစ်ခုစီတွင် ၎င်း၏လူဦးရေအရွယ်အစားပေါ် မူတည်၍ သတ်မှတ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲကောလိပ် (Electoral College) မဲအရေအတွက် (ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် + ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်အရေအတွက်) ရှိပါသည်။

ပြည်နယ်အများစုတွင် ထိုပြည်နယ်အတွင်း ပြည်သူ့ဆန္ဒမဲအနိုင်ရသူက ထိုပြည်နယ်၏ ရွေးကောက်ပွဲကောလိပ်မဲ အားလုံးကို ရရှိသည်။ သမ္မတရာထူးအနိုင်ရရန် သမ္မတလောင်း တစ်ဦးသည် ရွေးကောက်ပွဲကောလိပ်မဲစုစုပေါင်း ၅၃၈ မဲအနက်မှ အနည်းဆုံး ၂၇၀ မဲ ရရှိရမည် ဖြစ်သည်။

ဤစနစ်ကြောင့်ပင် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သော ပြည်နယ်များ (swing states) ဟု ခေါ်သော ပြည်နယ်အချို့သည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော အာရုံစိုက်မှုကို ရရှိကြခြင်း

ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲကောလိပ်မဲများက ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို အဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်စနစ်သည် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီစနစ် (မဲဆန္ဒရှင်များက ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ်များကို ရွေးကောက်ခြင်း) နှင့် သမ္မတရာထူး အတွက် သွယ်ဝိုက်ရွေးကောက်သောစနစ်ကို ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ၎င်းစနစ်သည် ရှုပ်ထွေး နိုင်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံ တစ်ဖက်တွင် အငြင်းပွားဖွယ်ရာများ ဖြစ်နိုင်သော်လည်း၊ အခြားတစ်ဖက် တွင် အများပြည်သူများ၊ ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရတို့၏ အာဏာကို ချိန်ညှိနိုင်စေရန် အမေရိကန်တို့၏ အားထုတ်မှုကို မြင်နိုင်ပါသည်။

အမေရိကန် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

အားသာချက်များ

- (၁) **ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြုရာတွင် အားကောင်းခြင်း**
နိုင်ငံသားများသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ်များနှင့် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အမတ် များကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုရာတွင် တိုက်ရိုက် အသံထွက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်။ အောက်လွှတ်တော်အတွက် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများသည် အမတ်များကို ပြည်သူ့အသံများနှင့် နီးကပ်စွာ ရှိနေစေသည်။
- (၂) **ချိန်ခွင်လျှာညှိခြင်းစနစ်**
လွှတ်တော်နှင့် သမ္မတအတွက် ခွဲခြား၍ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများကြောင့် အာဏာအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုတည်းက ပါဝါကြီးခြင်းကို ဟန့်တားထားပါသည်။ တာဝန်ခံမှုကို အားပေးပြီး အခွင့်အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းကိုလည်း ကန့်သတ် ထားပါသည်။
- (၃) **ပြည်နယ်နှင့် ဒေသတွင်း ပါဝင်မှု**
ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်နယ်များအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ထိန်းချုပ်မှုနှင့် ပြောင်းနိုင် ပြင်နိုင်သော အခွင့်အရေးကို ဒေသခံ လူ့အဖွဲ့အစည်းအား ပေးအပ်ထားပါသည်။ အချို့ပြည်နယ်များတွင် ကြိုတင်မဲ ပေးခြင်းကဲ့သို့သော ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေး သည်။
- (၄) **မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးချယ်စရာ စုံလင်ခြင်း**
ဒေသတွင်းရှိ ကျောင်းဘုတ်အဖွဲ့များမှ သမ္မတရာထူးအထိ အမေရိကန်ပြည်သူများ သည် အဆင့် နေရာများစွာတွင် မဲပေးနိုင်ပြီး လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး ပါဝင်မှုကို အရေးပေးထားပါသည်။

စိန်ခေါ်မှုများ

- (၁) **Electoral College အငြင်းပွားမှု**
နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးရှိ လူကြိုက်များသောမဲ (Popular Vote) ကို မရရှိဘဲ ကိုယ်စားလှယ်

တစ်ဦးသည် သမ္မတရာထူးကို အနိုင်ရရှိနိုင်သည်။ ဤအချက်သည် တရားမျှတမှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ မေးခွန်းများကို ပေါ်ပေါက်စေပါသည်။

- (၂) **ပြည်နယ်များအကြား မညီမျှသော မဲအခွင့်အရေး**
လူဦးရေများပြားသော ပြည်နယ်ကြီးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ပြည်နယ်ငယ်များသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အီလက်ထရောကောလိပ်တွင် မမျှတမှုများ ရှိပါသည်။
- (၃) **ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် ရောထွေးမှုများ**
ပြည်နယ်အလိုက် မတူညီသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် မဲဆန္ဒရှင်များကို စိတ် ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ (ဥပမာ။ မဲစာရင်း မှတ်ပုံတင်နောက်ဆုံးရက်၊ မှတ်ပုံတင် လိုအပ်ချက်၊ မဲပေးစနစ်.....) ရွေးကောက်ပွဲ အမျိုးအစားများပြီး မဲဆန္ဒပေးရသည့် အကြိမ်များခြင်းက ပြည်သူများ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်မှုကို လျော့နည်းစေပါသည်။
- (၄) **မဲပေးမှုနှုန်း ကျဆင်းခြင်း**
အခြား ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲများရှိ မဲပေးမှု နှုန်းသည် မကြာခဏ ကျဆင်းလေ့ရှိပြီး အထူးသဖြင့် နှစ်နှစ် တစ်ခါ ရွေးကောက်ပွဲ များနှင့် ဒေသတွင်း ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါဝင် မဲပေးမှုနှုန်း နည်းပါသည်။
- (၅) **ငွေကြေးနှင့် မီဒီယာ၏ ဩဇာလွှမ်းမူမှု**
အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲများသည် ငွေကြေးအမြောက်အမြား လိုအပ်သောကြောင့် ချမ်းသာသူများ၊ လှူဒါန်းနိုင်သူများက ရွေးကောက်ပွဲအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ကြီးပါ သည်။ အမေရိကန်မီဒီယာအများစုသည် မကြာခဏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆန်မှုများနှင့် “အဆုံး အဖြတ်ပေးနိုင်သော ပြည်နယ်များ” (Swing States) အပေါ်သာ အာရုံစိုက်တတ်ပြီး အခြားသော အရေးကိစ္စများနှင့် ဒေသများကို လျစ်လျူရှုထားတတ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် လွှတ်တော် အောက်လွှတ်တော် (House of Representatives)

အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်အမတ် ၅၀၀ ဦးရှိပြီး အမတ်တစ်ဦးလျှင် သက်တမ်း လေးနှစ် ဆောင်ရွက်ရပါသည်။

ဒေသအမတ်နေရာ ၄၀၀ (တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်မှု)

မြို့နယ်တစ်ခု ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် စနစ်ဖြင့် First Past the Post (FPTP) နည်းလမ်းအတိုင်း ရွေးချယ်သည်။ မဲအများဆုံးရသူက အနိုင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကျန်အမတ်နေရာ ၁၀၀ (အချိုးအစားကိုယ်စားပြုမဲပေးမှု)

မဲပေးသူများက မိမိကြိုက်သော နိုင်ငံရေးပါတီအတွက် ဒုတိယမဲတစ်စောင်ကို ထပ်ပေးရပါသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုအတွက် နိုင်ငံတစ်ဝန်း ရရှိသော မဲအရေအတွက်ပေါ် မူတည်ပြီး အချိုးအရ အမတ်နေရာ ၁၀၀ မှ အမတ်နေရာ ရရှိမည့် အရေအတွက်ကို ဆုံးဖြတ်ပါ သည်။ နိုင်ငံတစ်ဝန်း မဲ ၅ ရာခိုင်နှုန်း မရသည့် ပါတီများသည် အမတ်နေရာ မရနိုင်ပါ။

အမတ်နေရာ အများဆုံးရသည့် ပါတီခေါင်းဆောင်က ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်က ဦးဆောင်ပြီး အစိုးရဖွဲ့ပါသည်။

ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ (By-Elections)

ဒေသအမတ်နေရာမှ နုတ်ထွက်ခြင်း၊ ကွယ်လွန်ခြင်း သို့မဟုတ် ရာထူးဆုံးရှုံးခြင်း ဖြစ်ပါက ရက်ပေါင်း ၄၀ အတွင်း ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲ ပြုလုပ်ရပါသည်။ ပါတီစာရင်း အမတ်နေရာဖြစ်ခဲ့ပါက အဆိုပါ ပါတီစာရင်းထဲမှ ဒုတိယ မဲအများဆုံးရသူက အလိုအလျောက် နေရာရပါသည်။

အထက်လွှတ်တော် (Senate)

အထက်လွှတ်တော်တွင် အမတ် ၂၀၀ ဦး ပါဝင်ပြီး သက်တမ်း ငါးနှစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက် သည်။ အများပြည်သူမှ တိုက်ရိုက်မရွေးချယ်သော်လည်း ပါတီတစ်ခုတည်းက ကြီးစိုးမှု မရှိအောင် စီစဉ်ထားပါသည်။ ရွေးချယ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအဆင့်သည် အရွေးချယ်ခံရန် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းသည် အသက် ၄၀ နှစ်အထက် ဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး မိမိအလုပ်အကိုင် ကျွမ်းကျင်မှုနယ်ပယ်၌ အတွေ့အကြုံ ၁၀ နှစ်အထက် ရှိရပါမည်။

ဒုတိယအဆင့်သည် အလုပ်အကိုင် ကျွမ်းကျင်မှု အုပ်စုအလိုက် မဲပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စည်းမျဉ်းအရ အလုပ်အကိုင် ကျွမ်းကျင်မှုအုပ်စု ၂၀ ခု (ဥပမာ ဥပဒေ၊ ပညာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မီဒီယာစသည်) အတွင်း ခရိုင်အဆင့်တွင် အချင်းချင်း မဲပေးကြရပါ သည်။ ခရိုင်တစ်ခုလျှင် ငါးဦးရွေးချယ်ပါသည်။

တတိယအဆင့်သည် ပြည်နယ်အဆင့် ဖြစ်ပါသည်။ ခရိုင်တစ်ခုစီမှ တက်လာသော အမတ်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ထပ်ပြိုင်ရပါသည်။ ပြည်နယ် တစ်ခုလျှင် သုံးဦး ရွေးချယ်ပါသည်။

နောက်ဆုံး အမျိုးသားအဆင့်သည် အလုပ်အကိုင်ကျွမ်းကျင်မှု အုပ်စုတစ်ခုလျှင် အများဆုံး ၁၀ ဦး ရွေးချယ်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင်ကျွမ်းကျင်မှု အုပ်စု ၂၀ ရှိသည့်အတွက် အထက်လွှတ်တော်အမတ် ၂၀၀ ရရှိပါသည်။

အောက်လွှတ်တော်၏ အဓိကတာဝန်များ

ဥပဒေပြုခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးကို စိစစ် ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့၏ လုပ်ဆောင်ချက် များကို စစ်ဆေးခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ရွေးချယ်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

အထက်လွှတ်တော်၏ အဓိကတာဝန်များ

တရားသူကြီးများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော သီးခြားအဖွဲ့အစည်းများ (ဥပမာ - ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ အဂတိတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်၊ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်) တွင် ရာထူးခန့်အပ်မှုများကို အတည်ပြုခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ဆွေးနွေးချက်များကို စစ်ဆေးခြင်း၊ အစိုးရကို စိစစ်အကြံပေးခြင်း။ ၂၀၂၄ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပြင်ဆင်ချက်အရ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ရွေးချယ်မှုတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိတော့ပါ။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် လွှတ်တော်

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် လူဦးရေ ၂၇၉ ဒသမ ၄ သန်း ရှိရာ စာရင်းအရ ၂၀၄ ဒသမ ၄ သန်း မဲပေးခွင့် ရှိပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ၈၂ ရာခိုင်နှုန်း မဲပေးခဲ့ပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှား ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်

အင်ဒိုနီးရှား၏ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ပြည်သူ့အကြံပြုဆွေးနွေးရေးအစည်းအဝေး (Majelis Permusyawaratan Rakyat – MPR) ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းသည် အလွှာနှစ်လွှာ စနစ်အဖြစ် တည်ဆောက်ထားပြီး အောက်ပါ လွှတ်တော်နှစ်ခု ပါဝင်သည် -

အောက်လွှတ်တော် - ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်လွှတ်တော် (Dewan Perwakilan Rakyat – DPR)

အထက်လွှတ်တော် - တိုင်းဒေသကြီးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ (Dewan Perwakilan Daerah – DPD) (အထက်လွှတ်တော် ပုံစံအတိုင်းဖြစ်သော်လည်း အာဏာအပြည့်မရှိပါ။)

အောက်လွှတ်တော် — DPR (House of Representatives)

၂၀၂၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအရ အထွေထွေကိုယ်စားလှယ် ၅၈၀ ဦး ရှိသည်။ (မူလ ၅၇၅ မှ တိုးထားပါသည်။)

မဲပေးနည်းစနစ်

အသိပေးထားသော အချိုးဝေ ကိုယ်စားပြုမဲပေးစနစ် (open-list PR) ဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲပေးကြသည်။ မဲဆန္ဒနယ် ၇၇ - ၈၄ နယ် ရှိပြီး တိုင်းဒေသ လူဦးရေ ပမာဏအလိုက် မဲဆန္ဒနယ်တစ်နယ်လျှင် သုံးဦးမှ ၁၀ ဦး ရွေးချယ်ရပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပါတီကို မဲပေးရဘဲ တိုက်ရိုက်ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲပေးရွေးချယ်ရပါသည်။ မဲအရေ အတွက်ပေါ်မူတည်ပြီး လွှတ်တော်တွင် နေရာရရှိမည့် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက်ကို Sainte-Lague နည်းစနစ်ဖြင့် ခွဲဝေပါသည်။ ဤနည်းလမ်းသည် အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှု (PR) စနစ်များတွင် အသုံးပြုသည့် အမြင့်ဆုံး ဂဏန်းဖြတ်နည်း ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မဲရလဒ်အပေါ်မူတည်ပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများအကြား ညီမျှစွာ လွှတ်တော် အာဏာကို ချိန်ညှိပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် DPR ခေါ် အောက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် Sainte-Lague နည်းကိုပြင်ဆင်ထားသည့် ပုံစံကို အသုံးပြုပါသည်။ ပါတီများသည် အများပြည်သူ မဲရလဒ် ၄ ရာခိုင်နှုန်း အနည်းဆုံးရရှိမှ အောက်လွှတ်တော် ထဲ ဝင်ခွင့်ရပါသည်။

အထက်လွှတ်တော် — DPD (Regional Representative Council)

၂၀၂၄ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအရ အထက်လွှတ်တော်တွင် အမတ် ၁၅၂ ဦး ရှိပါသည်။ ပြည်နယ် ၃၈ ခု မှ ပြည်နယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ် လေးဦး ရွေးချယ်ပါသည်။

“အင်ဒိုနီးရှားသည် အမျိုးသားနှင့် ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲများကို ခွဲထုတ်စီမံရန် အစီအစဉ်ရှိပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ၏ အထွေထွေ အဆင်မပြေမှုကို လျှော့ချရန် ရည်ရွယ်သည်။”

မဲဆန္ဒပေးနည်းစနစ်

အထက်လွှတ်တော် DPD ကိုယ်စားလှယ်လောင်း များသည် နိုင်ငံရေးပါတီအမည် မသုံးရပါ။ ၎င်းတို့သည် တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့်သာ မဲဆွယ်ရပါသည်။ ပြည်နယ် များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုစေပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကိုယ်စားမပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပြီး ဤစနစ်ကို သုံးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မဲစာရင်းပေါ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များသည် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အမည်များကိုသာ မြင်နိုင်ပြီး ပါတီအမှတ်တံဆိပ်များကို မမြင်ရပါ။ မဲရေတွက်သည့်အခါ SNVT ခေါ် Single Non-Transferable Vote ကို သုံးပါသည်။ ပြည်နယ် အတွင်း မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးသည် မိမိကြိုက်ရာ တစ်ဦး တည်းကိုသာ မဲပေးနိုင်သည်။ မဲရေတွက်ပြီးနောက် မဲအများဆုံးရရှိသူ လေးဦးကို ပြည်နယ်အတွက် ရွေး ချယ်ပါသည်။ SNVT သည် မဲလွှဲပြောင်းခွင့်မရှိ၊ မဲအချိုး မရှိဘဲ ရိုးရှင်းစွာ အမှတ်များ အဆင့်လိုက် သတ်မှတ် ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၂၀၂၉ ခုနှစ်မှစ၍ အင်ဒိုနီးရှားသည် အမျိုးသား နှင့် ဒေသန္တရရွေးကောက်ပွဲများကို ခွဲထုတ်စီမံရန် အစီ အစဉ်ရှိပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ၏ အထွေထွေ အဆင်မပြေမှုကို လျှော့ချရန် ရည်ရွယ် သည်။

အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ ရွေးချယ်ပုံ

အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတတို့ကို ပြည်သူများက တိုက်ရိုက်အမျိုးသားအဆင့် မဲပေး ရွေးချယ်ကြသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မတိုင်မီက ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က ရွေးချယ်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှစ၍ အင်ဒိုနီးရှားပြည်သူများက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ပါသည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ ရွေးချယ်ခြင်းကို ငါးနှစ် တစ်ကြိမ် ကျင်းပပြီး လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အတူတူ ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ မဲပေးသူသည် သမ္မတ- ဒုတိယသမ္မတ အတွဲ တစ်စုံအတွက် မဲတစ်စောင်ကို မဲပေးရပါသည်။

သမ္မတ-ဒုတိယသမ္မတ ဝင်ရောက် အရွေးခံရန် အသုံးပြုသော စည်းမျဉ်း

သမ္မတ-ဒုတိယသမ္မတ အတွဲတစ်တွဲကို တရားဝင်ပြိုင်ခွင့်ပြုရန် ပြီးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အောက်လွှတ်တော်၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း အမတ်နေရာ ရရှိထားသော ပါတီ / ညွန့်ပေါင်းပါတီ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း မဲရထားသော ပါတီက အဆိုပြုရပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးက ထောက်ခံအားပေးသောသူကို ယှဉ်ပြိုင်စေလို၍ ဖြစ်ပါသည်။

အနိုင်ရရန်လိုအပ်ချက်

ပထမပွဲတွင် အနိုင်ရရန်

နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံး ခိုင်လုံမဲစုစုပေါင်း၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းထက် ပိုရရှိရမည့်အပြင် ရမဲ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် ပြည်နယ် ၃၈ ခု၏ တစ်ဝက်ကျော်မှ ရရှိရပါမည်။ ဤနည်းစနစ်သည် ပြည်နယ်တစ်ခုတည်းတွင်သာ ကျော်ကြားအားကောင်းမှုဖြင့် အနိုင်ရခြင်းကို ကာကွယ်ပေးပါသည်။

ဒုတိယပွဲတွင် အနိုင်ရရန်

မည်သည့်အတွဲမျှ အထက်ပါ အခြေအနေနှစ်ခုကို မဖြည့်ဆည်းနိုင်ပါက မဲအများဆုံး အတွဲနှစ်တွဲသာ ဒုတိယပွဲ (run-off) တွင် ဝင်ရောက်ပြိုင်ဆိုင်ရပါသည်။ ဒုတိယပွဲတွင် ပြည်နယ်အလိုက် မလိုအပ်ဘဲ နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံး မဲအများဆုံးရသည့် အတွဲသာ အနိုင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ၂၀၂၄ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် ယှဉ်ပြိုင်သည့် အတွဲ(၃)တွဲ -

- (၁) ပရာဘိုဝို-ဂီဗရန် (Prabowo Subianto-Gibran Rakabuming Raka)
- (၂) အနိစ် ဘက်ဆွါဒန်-မူဟာမင် အစ္စခါန်ဒါ (Anies Baswedan-Muhaimin Iskandar)
- (၃) ဂန်ဂျာ ပရာနိုဝို-မာဖူး (MD Ganjar Pranowo-Mahfud MD)

ရလဒ် - ပရာဘိုဝို-ဂီဗရန် အတွဲသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံး မဲ ၅၈ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း ရရှိပြီး ပြည်နယ်အများစုတွင် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း အတိုင်းအတာလည်း ကျော်လွန်ခဲ့သဖြင့် ပထမပွဲတွင်ပင် အနိုင်ရခဲ့ပါသည် (ဒုတိယပွဲ မလိုအပ်ခဲ့ပါ)။

နိဂုံးချုပ်

အနောက်နိုင်ငံများထဲမှ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့ရှိသည့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲ၊ သမ္မတ ဦးဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့ရှိသည့် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲ၊ အာဆီယံနိုင်ငံများထဲမှ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့ရှိသည့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ရွေးကောက်ပွဲ၊ သမ္မတဦးဆောင်သော အစိုးရအဖွဲ့ရှိသည့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို လေ့လာတင်ပြခဲ့ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ မဲပေးရက်တစ်ရက်တည်းအတွက် မဟုတ်ပါ။ ပြည်သူတွေအတွက် အဓိပ္ပာယ်များစွာ ရှိပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို မည်သို့

အုပ်ချုပ်သည်။ ပြည်သူ့အသံများကို မည်သို့ နားထောင်သည် ဆိုသည့် အချက်အချာကျသော နှလုံးသားပင် ဖြစ်ပါသည်။

စနစ်တိုင်း၌ အားသာချက်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ ကိုယ်စီရှိကြသော်လည်း အမှန်တကယ် အရေးကြီးသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲများမှ ပြည်သူများက ခေါင်းဆောင်များကို တရားမျှတစွာ ရွေးချယ်နိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့အား တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် မျှတသော လမ်းကြောင်းများ ထောက်ပံ့ ပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ပြောင်းလဲလာသည်နှင့်အမျှ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များသည်လည်း ခေတ်မီပြောင်းလဲနိုင်ရန် အဓိလိုက်၍ ကြိုးစား ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ နည်းပညာအသစ်များ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ ပိုမိုထင်ရှားပြတ်သားမှုအတွက် တောင်းဆိုချက်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ စနစ်တွင် ပြည့်စုံသောစနစ်ဟူ၍ မရှိသော်လည်း စနစ်တိုင်း၏ အနှစ်သာရမှာ တူညီသော ကတိတစ်ခုအပေါ် အခြေခံထားသည်။ မဲတစ်မဲစီတိုင်းသည် အရေးပါပြီး နိုင်ငံသား တိုင်းသည် ၎င်းတို့၏ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရာတွင် အခွင့်အရေးရှိသင့်သည်ဟူသော ကတိပင် ဖြစ်ပါသည်။

အဆုံးစွန်အားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဒီမိုကရေစီကို ကိုယ်စားပြုသည်ထက် ပိုပါသည်။ ပြည်သူတိုင်း ပါဝင်မှု၊ ယုံကြည်မှုနှင့် ပြည်သူများသည် စုပေါင်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ ကံကြမ္မာကို ပုံဖော်နိုင်သည်ဟူ၍ ယုံကြည်ချက်အပေါ် မှီခိုနေရသော အသက်ဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ ၊ ထိုင်းနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲ များသည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကွာခြားချက်များရှိသော်လည်း နိုင်ငံတိုင်း၏ ရည်မှန်းချက်မှာ တာဝန်ခံမှု၊ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် တည်ငြိမ်မှုတို့ကြား ဟန်ချက်ညီမှုရရှိရန်ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ အထက်ပါနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို လေ့လာသည့်အခါ နိုင်ငံများသည် ဒီမိုကရေစီကို မည်သို့ပင် ကွဲပြားစွာ ပုံဖော်သည်ဖြစ်စေ တူညီသောအချက်မှာ ပြည်သူများကို လွတ်လပ်စွာ အသံထွက်ခွင့်ပေးခြင်းဆိုသည့် ပန်းတိုင်ကို ဦးတည်ထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျော်ကျော်လှိုင် (SMART)

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး
အဖွဲ့အစည်း

ချိတ်ဆက်ရေး

“ရွေးကောက်ပွဲသည်
ဒီမိုကရေစီ၏ နိဂုံးပန်းတိုင်မဟုတ်ဘဲ
နည်းလမ်းမျှသာဖြစ်သည်။
သို့သော် နည်းလမ်းကောင်းမှသာ ပန်းတိုင်သို့
လွယ်ကူချောမွေ့စွာ ရောက်ရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

စစ်အေးလွန်ကာလတွင် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးအယူအဆများနှင့်အတူ ရွေးကောက်ပွဲများသည် အရေးပါသော နိုင်ငံရေးဖြစ်ရပ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးတွင် အရေးပါနေကြပြီး သုံးသပ်ဝေဖန်မှုများမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ ယခုဆောင်းပါးတွင် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ဝန်းကျင် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအချို့၏ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံရေးအနေအထားများကို အကျဉ်းလေ့လာထားပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် တရားဝင်မှု (Legitimacy)

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသည် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပပြီး အများပြည်သူလက်ခံသော အစိုးရအဖွဲ့ စသည်များ ဖွဲ့စည်းလျက် နိုင်ငံ၏အရေးအရာကိစ္စများကို စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သော ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကို အနောက်နိုင်ငံများမှ လက်ခံရရှိခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန်ကာလတွင် အမေရိကန်ခေါင်းဆောင်သော အနောက်အုပ်စုသည် စစ်အေးတိုက်ပွဲ၌ အနိုင်ရပြီး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးများတွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ဖော်ထုတ်မြှင့်တင်ကြသည်။ လီကွမ်ယူနှင့် မဟာသီယာတို့က ခေါင်းဆောင်ပြီး အာရှတန်ဖိုး ဟူသော အယူအဆများရှိကြောင်း၊ အနောက်နိုင်ငံများနှင့်ကွဲပြားကြောင်း၊ လူတစ်ဦးချင်း လွတ်လပ်ခွင့်ထက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ သာယာဝပြောရေးကို အာရှနိုင်ငံများက တန်ဖိုးထားကြောင်း၊ ဒီမိုကရေစီကျင့်ထုံး နည်းလမ်းများကို မိမိတို့နိုင်ငံ အခြေအနေများအလိုက် ကျင့်သုံးနေကြောင်း စသည်ဖြင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ပြောကြားခဲ့သည်။

သို့စေကာမူ အနောက်အုပ်စုက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရတစ်ရပ်အနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲနည်းလမ်းအရ ဖွဲ့စည်းနိုင်လျှင် တရားဝင်မှု (Legitimacy) မရှိဟု ပြောဆိုရပ်တည်ခဲ့သည်။ တရားဝင်မှုဆိုသည်မှာ တရားနည်းလမ်းကျခြင်း (Legality) နှင့် မတူညီသည်ကို တွေ့ရသည်။ တရားနည်းလမ်းကျသည်ဟုဆိုခြင်းအား တည်ဆဲဥပဒေနှင့်အညီဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်ဟု ဖွင့်ဆိုနိုင်ပြီး တရားဝင်သည်ဆိုသည်မှာ တရားနည်းလမ်းကျခြင်းအပြင် အများပြည်သူက လက်ခံခြင်းသဘောလည်း အကျုံးဝင်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။ အများပြည်သူကလက်ခံခြင်းကို ဖော်ပြရန်အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကို နည်းလမ်းတကျ ကျင်းပပြီး အများပြည်သူက လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်နိုင်ရမည်ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများသည် မျက်မှောက်ခေတ်နိုင်ငံရေးတွင် အရေးပါလျက်ရှိသည်။

အများပြည်သူများက ၎င်းတို့၏ဆန္ဒကို လွတ်လပ်စွာဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ကိုယ်စားပြုခွင့် ရရှိရန် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရန် အရေးကြီးသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ရန် ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့၊ ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အများပြည်သူက လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး စသည်များမှာ အရေးကြီးသည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် (First Past the Post - FPTP) စနစ်အပြင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (Proportionate Representation - PR) စနစ်ကိုလည်း ပူးတွဲကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် လူများစုဆန္ဒအပြင် လူနည်းစု၏ဆန္ဒကိုလည်း ဖော်ထုတ်ပေးသည်။ တစ်ဖန် သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ ပူးတွဲရွေးချယ်ရေးစနစ်အပြင် သီးခြားစီရွေးချယ်သော စနစ်၊ အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော် သီးခြားရွေးချယ်ရေးစနစ် စသည်များဖြင့် လူတစ်ဦးချင်း၊ ပါတီတစ်ခုချင်း၏အခွင့်အာဏာကြီးစိုးခြင်း၊ ရေရှည်အာဏာလွှမ်းမိုးနေခြင်းများ မဖြစ်စေရန် နည်းလမ်းမျိုးစုံကိုလည်း ဖော်ထုတ်အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။

အရှေ့တောင်အာရှ အတွေ့အကြုံများ

အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည် ဒီမိုကရေစီသက်တမ်းရင့်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းအရ ရွေးကောက်ပွဲများဖြင့် အစိုးရဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ခဲ့သော်လည်း သမ္မတ မားကိုစ်လက်ထက် ၁၉၆၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၅ ခုနှစ်အထိ အာဏာရှင်ဆန်သော အုပ်ချုပ်ရေးများ၊ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးများ ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဒီမိုကရေစီလူ့အခွင့်အရေးများ ဆိတ်သုဉ်းခဲ့သည်။ ၁၉၈၅-၈၆ ခုနှစ်တွင် မစ္စ အက္ခီနို ခေါင်းဆောင်သော လူထုလှုပ်ရှားမှုအပြီးတွင် ဒီမိုကရေစီအားကောင်းလာသည်။

၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြီး သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သစ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတကို သီးခြားစီ ပြည်သူက တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်သည်။ သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတတို့၏ သက်တမ်းမှာ ခြောက်နှစ်ဖြစ်ပြီး သမ္မတမှာ တစ်ကြိမ်သာ အရွေးချယ်ခံနိုင်သည်။ အောက်လွှတ်တော်၊ အထက်လွှတ်တော် ဆီးနိတ်တို့ကိုလည်း သီးခြားရွေးချယ်သည်။ လွှတ်တော်သက်တမ်းမှာ သုံးနှစ်သာဖြစ်ပြီး PR စနစ်ကို ဦးရေ သတ်မှတ်ပြီး ကျင့်သုံးသည်။ ဆီးနိတ်တာဦးရေမှာ ၃၆ ဦးဖြစ်ပြီး သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် ၁၂ ဦးကို အသစ်ရွေးချယ်သည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတတို့မှာ ပါတီချင်းမတူ ဖြစ်နေတတ်ပြီး

အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော် ဆီးနိတ်တွင်လည်း သမ္မတနှင့် မတူသောပါတီက လွှမ်းမိုးနေတတ် သည်။

၁၉၈၇ ခုနှစ်မှစပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ မားကိတ် ဂျူနီယာကို သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်နိုင် သည်အထိ သမ္မတများကို ခြောက်နှစ် တစ်ကြိမ် ပုံမှန်ရွေးချယ်နိုင်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ရာမိုစ် လက်ထက်တွင် စစ်ဘက်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများကို အောင်မြင်စွာပြုလုပ်နိုင်ခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် အခြေခိုင်လာခဲ့သည်ဟု သုံးသပ်နေကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲဝယ်ခြင်းဖြင့် ငွေများလျှင် ရွေးကောက်ပွဲနိုင်သော အနေအထားနှင့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင် ကြီးငယ်အချို့ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူပြုခြင်း စသောအမှုကိစ္စများ ပေါ်တတ်သည်။ သမ္မတ အဆက်ဆက်က စီးပွားတိုးတက်ရေးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်လိုသော်လည်း တောင်တရုတ် ပင်လယ်အတွင်း ကျွန်းစုများ ပိုင်ဆိုင်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံနှင့် အငြင်းပွားမှုကြောင့် အာရုံမစိုက်နိုင် ဖြစ်နေခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအနက် ဒီမိုကရေစီသက်တမ်း အရှည်ဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ် ထူထောင်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ သို့သော် စစ်ဘက်အာဏာသိမ်းမှုများကြောင့် ဒီမိုကရေစီ မထွန်းကားနိုင်ခဲ့ဟု သုံးသပ်ကြသည်။ စစ်ဘက်အာဏာသိမ်းမှုများကြားမှာပင် အခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ အရေးပါသော မူဘောင်ရေးဆွဲမှုများဖြင့် ဒီမိုကရေစီ အလေ့အကျင့်များမှာ ဆက်လက်ရှင်သန်ခဲ့သည်။ ထို့အတူ ဘုရင်စနစ်ကို ဥပဒေအရပင် အကာအကွယ်ပေးထားပြီး စစ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းမှာ ဩဇာအာဏာကြီးမားသော အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်နေသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အစိုးရဖွဲ့နိုင်သော ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆူချင်ဒါသည် ဘန်ကောက်မြို့ လူထုဆန့်ကျင်ရေးကို ရင်ဆိုင်ရပြီးနောက် ရာထူးမှနှုတ်ထွက် ပေးရန် ဖိအားပေးခံရရာတွင် ဘုရင်ဘူမိဘောသည် များစွာ အရေးကြီးခဲ့သည်။ ဘုရင်နှင့် မိသားစုအရေးများကို ပြစ်တင်ဝေဖန်ခြင်းသည် အရေးကြီးသောပြစ်မှုဖြစ်ပြီး ကြီးမားသော ပြစ်ဒဏ်ကို ချမှတ်လေ့ရှိသည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေသည် အများပြည်သူတို့၏ အလိုဆန္ဒကို ဖော်ထုတ်နိုင်သော အခြေခံဥပဒေအဖြစ် နာမည်ကြီးသည်။ ယင်းအခြေခံဥပဒေအရ ၂၀၀၁ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ် ကုန်၌ ကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အနိုင်ရသော သက်ဆင်အား ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် အာဏာသိမ်းခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်နေသည့်ကြားမှ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပခဲ့သည်။ သက်ဆင်အားထောက်ခံသော နိုင်ငံရေးပါတီများက နာမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် ယှဉ်ပြိုင်ကြရာ အနိုင်ရခဲ့ကြပြီး အစိုးရဖွဲ့နိုင်ခဲ့သော် လည်း ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည်ဟု တရားစီရင်ခံရပြီး အစိုးရများ မကြာခဏ ပြုတ်ကျရသည်။ သက်ဆင်အား ထောက်ခံသူများနှင့် ဆန့်ကျင်သူများအကြား အပြိုင်အဆိုင်ဆန္ဒပြမှုများ ကြောင့် မတည်ငြိမ်မှု ပြင်းထန်လာပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာယွတ်က အာဏာ သိမ်းခဲ့သည်။

ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာယွတ်သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် အခြေခံဥပဒေအသစ် ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ရှိသည်။

အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၅၀၀ ဦး အနက် ၄၀၀ ဦးကို FPTP စနစ်အရ ရွေးချယ်ပြီး ၁၀၀ ဦးကို PR စနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်သည်။ အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် ၂၅၀ ဦးကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် စစ်ဘက်ကခန့်ထားပြီး သက်တမ်းမှာ ခြောက်နှစ်ဖြစ်သည်။ အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ပေါင်း ဦးရေ ၇၅၀ တွင် ထက်ဝက် ထောက်ခံချက်ရသည့် ပါတီ/ ခေါင်းဆောင်က အစိုးရဖွဲ့ခွင့်ရသည်။

ထိုင်းဘုရင်မှာ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲဖြစ်ပြီး ၎င်း၏အတည်ပြုချက်အရသာ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရွေးကောက်ပွဲများနှင့် နိုင်ငံရေးအမှု အခင်းများတွင် အခြေခံဥပဒေခုံရုံးသည် များစွာ အရေးကြီးသည်။ နိုင်ငံရေးအမှုအခင်းများကို ယင်းခုံရုံးကသာ ဆုံးဖြတ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ အပြီးအပြတ်ဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေခုံရုံး တရားသူကြီးများရွေးချယ်မှုမှာ အရေးကြီးပြီး အစဉ်အလာ အာဏာရှိသူများ၊ အဖွဲ့အစည်း များက လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်ထားသည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် The Future Forward Party က ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၈၀ ကျော်ဖြင့် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ပါတီခေါင်းဆောင် Thanathorn အား မီဒီယာဥပဒေကို ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲပြီး တရားရုံးက ရွေးချယ်ခံရမှုကို ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ထိုမျှမက ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပါတီကိုပင် ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မေလ ရွေးကောက်ပွဲတွင် Move Forward Party (MFP) က လူထု ထောက်ခံခံ ၃၈ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၅၁ နေရာ အနိုင်ရပြီး အများဆုံးဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆင်အား ထောက်ခံသော Pheu Thai ပါတီက ကိုယ်စားလှယ် ၁၄၁ နေရာဖြင့် ဒုတိယရရှိသည်။ ထိုင်းစစ်တပ်နှင့် စနစ်ဟောင်း လိုလားသူများပါဝင်သော ပါတီများက ကိုယ်စားလှယ်အနည်းစုသာ ရရှိသည်။ ဘုရင်စနစ်ကို ကာကွယ်လိုသူပါတီများက Move Forward Party (MFP) သည် ဘုရင်စနစ်ပြင်ဆင်ရေးကို ရွေးကောက်ပွဲကြွေးကြော်သံအဖြစ်ထားရှိသည်ဟု စွပ်စွဲပြီး ပါတီခေါင်းဆောင် Pita Limjaroenrat ကို အရေးယူခဲ့သည့်အပြင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ပါတီကိုဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ တစ်ချိန်က Move Forward Party နှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သော သက်ဆင်၏ Pheu Thai ပါတီသည် စနစ်ဟောင်းလိုလားသောပါတီများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး သက်ဆင်အား ထောက်ခံသော ဆရီသာထာဗီဇင်သည် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည်။ ဝန်ကြီးချုပ် ဆရီသာ၏ အစိုးရမှာ မကြာမီမှာပင် ဝန်ကြီးတစ်ဦးခန့်ထားရေးတွင် ကျင့်ဝတ်ပျက်ပြားသည်ဟု စွပ်စွဲ ခံရပြီး ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရသည်။ ၎င်း၏နေရာတွင် သက်ဆင်၏ သမီးဖြစ်သူ ပေထုန်တန်အား ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခန့်ထားနိုင်ခဲ့သော်လည်း ခဏတာသာကြာမြင့်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယား နှင့် ဘုရားကျောင်းမြေ အငြင်းပွားမှုတွင် ပြောဆိုမှားယွင်းမှုများကြောင့် ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ခဲ့ရ သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလဆန်းတွင် Bhumjaithai ပါတီမှ အနုတင် ချန်ဗီရာကူး (Anutin Charnvirakul) သည် လူနည်းစုညွန့်ပေါင်းအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းခွင့်ရသည်။ ပါတီငယ် များက ထောက်ခံရာတွင် နောက် လေးလအကြာ၌ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပေးပါမည်ဟူသော ကတိကဝတ်ဖြင့်သာ ထောက်ခံခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေးမှာ ခေတ္တသာ

တည်ငြိမ်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် စစ်အေးကာလတွင် သမ္မတဆူဟာတို၏ တစ်ပါတီအာဏာရှင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကြောင့် နာမည်ကြီးသည်။ သို့စေကာမူ စီးပွားတိုးတက်လာသောနိုင်ငံ အဖြစ်လည်း အသိအမှတ်ပြုကြသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် အာရှဒေသ ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်း ကွင်းဆက်အဖြစ် ရင်ဆိုင်ရသော စီးပွားရေးအခက်အခဲကို မကျော်လွှားနိုင်ဘဲ ၁၉၉၈ ခုနှစ် တွင် သမ္မတဆူဟာတိုအစိုးရ ပြုတ်ကျသွားသည်။ ဆူဟာတို၏ လူယုံ ဟာဘီဘီသည် သမ္မတဖြစ်လာပြီး နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပနိုင်ပြီး ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် ဝါဟစ် အီဗရာဟင် အစိုးရ တက်လာသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဝန်းကျင်တွင် အရေးပါသော နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ကို အောင်မြင်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ၊ ဒုတိယသမ္မတများကို ပြည်သူက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်နိုင်သည်။ သမ္မတ ယိုဒိုယိုနိုသည် ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အထိ လည်းကောင်း၊ သမ္မတ ဂျိုကိုဝီသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိလည်းကောင်း သမ္မတ သက်တမ်း နှစ်ကြိမ်စီကို ရွေးကောက်ပွဲများတွင်အနိုင်ရပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရက်တစ်ပြောင်းလဲရေးကို အများကချီးကျူးကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးမှုမှာ ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းကျော်အထိ များပြား ပြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဟောင်း ပရာဘိုဝိုသည် ပထမအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲမှာပင် ၅၈ ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံချက်ရသောကြောင့် ဒုတိယအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန်မလိုအပ်ဘဲ အပြီးသတ် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးပါတီ ထူထောင်ပြီး သမ္မတ ဂျိုကိုဝီကို ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ရာ နှစ်ကြိမ်အရေးနိမ့်ခဲ့ဖူးသည်။ တတိယအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရာမှ အနိုင်ရခြင်းဖြစ်သည်။ သမ္မတ ဂျိုကိုဝီ၏သားဖြစ်သူကို ဒုတိယ သမ္မတ လောင်းအဖြစ် လက်ခံယှဉ်ပြိုင်ခြင်းကြောင့် အနိုင်ရကြောင်း၊ သားဖြစ်သူသည် ဒုတိယသမ္မတ လောင်းအဖြစ် ယှဉ်ပြိုင်ရန် အသက်မပြည့်သေးကြောင်း၊ သို့သော် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပေးခဲ့ကြောင်း စသည်ဖြင့် ပြစ်တင်ပြောဆိုမှုများရှိသည်။

အောက်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် Indonesia Democratic Party of Struggle ၊ Golkar Party ၊ United Development Party နှင့် Great Indonesia Movement Party တို့ ယှဉ်ပြိုင်ကြသော်လည်း ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၅၈၀ တွင် မည်သည့်ပါတီကမျှ အပြတ် မနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေခဲ့သည်။ သမ္မတအဖြစ် အရွေးခံရသော ပရာဘိုဝို ဦးဆောင်သည့် Great Indonesia Movement Party က ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၈၆ နေရာ ရရှိသည်။ သမ္မတနှင့် လွှတ်တော်တို့၏ အားပြိုင်မှုကို အထင်အရှားမြင်တွေ့နေရသည်။

မလေးရှားနိုင်ငံသည် ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရသည့်အချိန်မှစပြီး ပြည်နယ် ၁၃ ခု ပါဝင် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ပြည်နယ် လေးခုတွင် ဝန်ကြီးချုပ်များ ခေါင်းဆောင်သော ဒေသအစိုးရပြည်နယ် ကိုးခုတွင် အစဉ်အလာစော်ဘွားများ အုပ်ချုပ်သော အစိုးရများရှိသည်။ ဗဟိုအစိုးရက အာဏာများစွာ ရယူထားသော်လည်း ဆာဘား၊ ဆာရာဝပ် ပြည်နယ်များမှာ အခြားပြည်နယ်များထက် အခွင့်အာဏာများစွာ ရရှိထားသည်။

၁၉၅၇ ခုနှစ်ကတည်းက ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ၊ ပါတီစုံရွေးကောက်ပွဲများကို ငါးနှစ်

တစ်ကြိမ် ပုံမှန်ကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် မလေးလူမျိုးများ ဦးဆောင်ပါဝင်သော အွန်နို (United Malay National Organization - UMNO) က အမြဲဦးဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် မလေးနိုင်ငံရေးအဖွဲ့ အွန်နို၊ တရုတ်လူမျိုးများ၏ Malay Chinese Association (MCA) ၊ အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ Malay India Congress တို့နှင့် ပူးပေါင်းထားသော Barisan Nasional (BN) အဖွဲ့သည် ရွေးကောက်ပွဲတွင်ယှဉ်ပြိုင်ရာ အမြဲအနိုင်ရခဲ့သည်။ ဘာသာရေးစိတ်ထား ပြင်းထန်သော မလေးလူမျိုးနိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းငယ်များက မယှဉ်နိုင်အောင် ဖြစ်ခဲ့သည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အစဉ်အလာ အင်အားကြီး အာဏာရ BN အုပ်စုသည် တစ်အုပ်စုတည်း နေရာအများစုရတော့ဘဲ အခြားပါတီများနှင့် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့သော် ရွေးချယ်ခံလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် မူလပါတီမှ အခြားနိုင်ငံရေးပါတီသို့ ကူးပြောင်းကြခြင်းကြောင့် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ ပြုတ်ကျခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ပါတီကူးပြောင်းခြင်းကို တားမြစ်သောဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရသည်။ ယင်းရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်း မည်သည့်ပါတီကမျှ အပြတ်အသတ် အနိုင်မရသည်ကို တွေ့ရသည်။

လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာစုစုပေါင်း ၂၂ နေရာတွင် အီဗရာဟင် ခေါင်းဆောင်သော Pakatan Harapan(PH) ညွန့်ပေါင်းအုပ်စုက ၈၂ နေရာ၊ Barisan Nasional (BN) အုပ်စုက နေရာ ၃၀ ၊ အဓိကအတိုက်အခံအုပ်စု Perikatan Nasional (PN) အုပ်စုက ၇၄ နေရာ ရရှိခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲအပြီး မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီကမျှ အသာစီးမရဘဲ အားပြိုင်နေသော အခြေအနေတွင် မလေးရှားဘုရင်က အီဗရာဟင်ကို အစိုးရဖွဲ့စည်းစေခြင်းသည် အရေးပါသော ဖြစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အီဗရာဟင်၏ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရသည် အာဏာတည်မြဲရေးကို အထူးအလေးထားနေရသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံသည် ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် သီးခြားလွတ်လပ်သောနိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ စီးပွားတိုးတက်မှုကို လူသိများသော်လည်း နိုင်ငံရေးစနစ်ကို လူသိနည်းသည်။ ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများကို ငါးနှစ် တစ်ကြိမ် ကျင်းပခဲ့ရာတွင် ပီအေပီပါတီ တစ်ခုတည်းကသာ အနိုင်ရသည်။ အတိုက်အခံပါတီမရှိဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်အောင် အတိုက်အခံအင်အားနည်းသည်။ နိုင်ငံထူထောင်သူ လီကွမ်ယုသည် ၂၀၀၄ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အထိ ဂိုချုပ်တောင်ကလည်းကောင်း၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ လီရှန်လောင်းကလည်းကောင်း ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သည်။ လောရင့်ဝေါင်းက ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ဆက်ခံသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလ၌ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲ၏ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ ရွေးချယ်နိုင်သော ၁၅ နယ်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း သုံးဦးမှ ခြောက်ဦး အထိပါသော အုပ်စုလိုက် အရွေးချယ်ခံရသောစနစ် (Group Representation Constituency - GRC) မဲဆန္ဒနယ် ၁၈ နယ် ဖွဲ့စည်းယှဉ်ပြိုင်စေသည်။ ယင်းသို့ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်းကို ဝန်ကြီးချုပ်ကဖွဲ့စည်းပေးသော ကော်မရှင်က သတ်မှတ်သည်။ ယင်းသို့ အုပ်စုများ ဖွဲ့စည်းရာတွင် အုပ်စုတစ်ခုချင်းစီအလိုက် တရုတ်လူမျိုး၊ မလေးလူမျိုး၊ အိန္ဒိယလူမျိုးများကို

“နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏
 နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့်
 လက်တွေ့ကျင့်သုံး
 အကောင်အထည်ဖော်မှု
 အနေအထားသည်
 ယင်းနိုင်ငံ၏
 သမိုင်းကြောင်းနှင့်သာ
 များစွာသက်ဆိုင်သည်
 ဆိုသော
 အခြေခံသဘောထားကို
 လက်ခံထားရမည်
 ဖြစ်သည်။”

အချိုးကျ ပါဝင်စေသည်။ အုပ်စုလိုက် အနိုင်ရပါက အုပ်စုလိုက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ဖြစ်လာကြသည်။ လူမျိုးအလိုက် မျှတသော ကိုယ်စားပြုခွင့်ကို ရရှိစေရန် စီမံခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ဦးချင်း အားကောင်းမှုထက် အုပ်စုလိုက် ကိုယ်စားပြုနိုင်ရေး၊ လူမျိုးစုံကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်နိုင်ရေးကို ပုံဖော်ထားသည်။

ကိုယ်စားလှယ် ၉၇ နေရာအထက် ၈၇ နေရာကို ပီအေပီပါတီက ရရှိသည်။ လူထု ထောက်ခံမဲ ၆၅ ဒသမ ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိသာရရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ရှုံးနိမ့်ကြသောပါတီများမှ ကိုယ်စားလှယ် (Non-Constituency Members - NCMPs) နှစ်ဦးကိုလည်းကောင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲမဝင်သောအုပ်စုများထဲမှ ကိုယ်စားလှယ် (Nominated Members - NMPs) နှစ်ဦးကိုလည်းကောင်း သီးသန့်ရွေးချယ်ပြီး လွှတ်တော်အတွင်း ပါဝင်ခွင့်ပေးထားသော နည်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် အတိုက်အခံပါတီများမှာ မည်သည့်အခါမျှ အနိုင်မရသောဖြစ်ရပ်မှာ ထင်ရှားသည်။ အာဏာရ ပီအေပီပါတီက သတင်းစာနယ်ဇင်းများကို ဖိနှိပ်ထားခြင်းအပါအဝင် လွတ်လပ်စွာဟောပြောခွင့်မရသောကြောင့် ရှုံးနိမ့်ရသည်ဟု အတိုက်အခံများက ပြောဆိုကြသည်။

သုံးသပ်ချက်

အပြစ်အနာအဆာများ ပြောစရာရှိသော်လည်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်ထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစနစ်မရှိပါဟု ဆိုကြသည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်တွင် သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ဝန်ကြီးချုပ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ သမ္မတနှင့်ဝန်ကြီးချုပ် ပူးတွဲအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် စသည်များဖြင့် နည်းစနစ်မျိုးစုံကို ဖော်ထုတ်အသုံးပြုလျက် ရှိသည်။ ထို့အတူ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သို့မဟုတ် တစ်ရပ်ထားရှိရေး၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ သတ်မှတ်ရွေးချယ်ရေး၊ လွှတ်တော်၏အခွင့်အာဏာ သတ်မှတ်ရေး စသောနည်းစနစ်များတွင် တစ်နိုင်ငံလျှင် တစ်မျိုးဖြစ်နေသည်အထိ အမျိုးအမည်များပြားစွာ ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိကြသည်။

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးတွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းသည် မရှိမဖြစ်၊ မပါမဖြစ်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရေးကိုသာမက ယင်း နည်းလမ်းဖြင့်ပင် အများပြည်သူများ၏ ဆန္ဒကို အတတ်နိုင်ဆုံး အပြည့်အဝဖော်ထုတ်ပေး နိုင်ရေး၊ မည်သည့်ပါတီအဖွဲ့အစည်းကမျှ အချိန်ကာလရှည်ကြာစွာ အာဏာချုပ်ကိုင်မထား နိုင်ရေး စသည်တို့ကို မျှော်မှန်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းရေးမှသည် ရွေးကောက်ပွဲအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းရေးအထိ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုး၊ ဥပဒေအမျိုးမျိုးကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း ကျင့်သုံးလျက် ရှိကြသည်။

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအနက် ယခုလေ့လာခဲ့သောနိုင်ငံများတွင် မတူညီသည့် ကွဲပြားခြားနားချက်များကို အထင်အရှားတွေ့မြင်ရသည်။ မည်သည့်နိုင်ငံစနစ်က အခြား မည်သည့်နိုင်ငံ၏ စနစ်ထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟု မပြောဆိုနိုင်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်မှု အနေအထား သည် ယင်းနိုင်ငံ၏သမိုင်းကြောင်းနှင့်သာ များစွာသက်ဆိုင်သည်ဆိုသော အခြေခံ သဘော ထားကို လက်ခံထားရမည်ဖြစ်သည်။

၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို အောင်မြင်စွာကူးပြောင်းနိုင်သော ထိုင်း နိုင်ငံတွင် စစ်ဘက်အာဏာသိမ်းမှုများကို အဘယ်ကြောင့် မကြာခဏကြုံတွေ့နေခဲ့ရသနည်း။ နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော် ကြာအောင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦး၊ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ တပ်မတော် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတည်းအောက်တွင် နေထိုင်ခဲ့ရသော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် ပါတီစုံဒီမို ကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်၊ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံကို အချိန်တိုအတွင်း အဘယ်ကြောင့် အောင် မြင်စွာကူးပြောင်းတည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သနည်း။ နိုင်ငံတိုးတက်ရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီထက် စည်းကမ်း (Discipline) က ပိုမိုအရေးကြီးပါသည်ဟု စင်ကာပူကျွန်းနိုင်ငံလေးမှ ဝန်ကြီးချုပ်က အဘယ်ကြောင့် ပြောဆိုနိုင်ပါသနည်း။ မလေးရှားတွင် မူလတိုင်းရင်းသားများက ပြည်ပမှ လာရောက် အချိန်ကြာ အခြေချနေထိုင်သော နိုင်ငံသားတစ်ဖြစ်လဲ နိုင်ငံခြားသားများနှင့် နိုင်ငံရေးတွင် အဘယ်ကဲ့သို့ အတူယှဉ်တွဲ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသနည်း။ စစ်အေးခေတ်မကုန်ခင် မှာပင် ပြည်သူ့အာဏာအောင်ပွဲကို ဖိလစ်ပိုင်တွင် အောင်မြင်စွာဖြစ်ထွန်းခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီ နည်းစနစ်ကို အားကောင်းစေရန် အဘယ်ကဲ့သို့ ကြိုးစားနိုင်ခဲ့ကြပါသနည်း။ နောက်ခံဖြစ်ရပ် မတူ၊ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းလည်းကွဲပြား၊ နောက်ဆုံးရလဒ်ခြင်းလည်း တစ်မျိုးတစ်ဖုံစီ ဖြစ်နေလျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းစီအလိုက်သာ အကြောင်းအကျိုးဖော်ထုတ်ပြီး အကောင်းအဆိုး ခွဲခြားရှုမြင်ရန်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း ရင်ဆိုင်ရသည်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး စနစ်ဟောင်းနှင့် စနစ်သစ် အားပြိုင်မှုဟု မကြာခဏ ရေးသားကြသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အခြေခံဥပဒေခုံရုံး၏ အခွင့်အာဏာကြီးမားလွန်းခြင်း၊ နိုင်ငံရေးတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊ အစဉ်အလာ အာဏာရလူတန်းစားကို အကာအကွယ် ပေးခြင်း စသည်များကို ပြင်းထန်စွာဝေဖန်နေကြသည်။

အင်ဒိုနီးရှားတွင် စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဦးဆောင်

ဖွဲ့စည်းပြီး ပါဝင်လှုပ်ရှားသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော် အစဉ်အလာအာဏာနှင့် ချမ်းသာမှု ကြီးမားသော လူတန်းစားများ ပေါင်းစည်းအာဏာခွဲဝေယူနေခြင်းကို ဝေဖန်ကြသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အထူးအခွင့်အရေးများ ရယူနေခြင်းကို အများပြည်သူက အကြမ်းဖက်ဆန့်ကျင်သောဖြစ်ရပ်ကို မကြာသေးမီက မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။

စီးပွားရေးနိမ့်ကျနေသော ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲများကို ပုံမှန်ကျင်းပနိုင် သော်လည်း ငွေအင်အားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရရေးကို ဆောင်ရွက်ကြသောကြောင့် လွတ်လပ်တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်ရန် ခဲယဉ်းနေသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် အစိုးရတာဝန်ကို အေးချမ်းစွာ လွှဲပြောင်းရယူနိုင်ခြင်းကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။

မလေးရှားနိုင်ငံ၌ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် BN ညွန့်ပေါင်းအုပ်စုက နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော် အသာစီးရနေခြင်းမှ အဆုံးသတ်သွားသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရများအဖြစ် နိုင်ငံရေးပါတီများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရာတွင် နိုင်ငံရေးသမားများက ပါတီတစ်ခုမှ အခြားပါတီသို့ အကျိုးအမြတ်အတွက် ကူးပြောင်းခဲ့ကြသည်။ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် မြင်တွေ့ရသော ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်သာဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း မတည်ငြိမ်နိုင်သော နိုင်ငံရေးအနေအထားကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။

စင်ကာပူတွင် တစ်ပါတီကြီးစိုးမှုမှာ သက်တမ်းရှည်နေသည်ကိုသာမက စီးပွားတိုးတက် ရေးကို ဦးစားပေးလွန်းခြင်းကို သတိထားမိကြပြီး အားနည်းချက်များဖြစ်မလာစေရေးကို အထူးသတိထား ဆောင်ရွက်နေရသည်။ စင်ကာပူ၏ မဲရစ်တိုကရေစီ (Meritocracy) သည် လူနည်းစု ချမ်းသာလွန်းမိုးရေးကို ဖြစ်စေသည်ဟု သုံးသပ်လျက် ပြုပြင်ပြီး ကောင်းမွန်ရန် ကြိုးစားနေရသည်။ အတိုက်အခံအင်အားစုများကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဟန့်တား ထိန်းချုပ်ထား ခြင်းကို ယခင်က ဝေဖန်နေခဲ့သည့်နည်းတူ လက်ရှိကာလတွင်လည်း ဝေဖန်နေလျက်ရှိသည်။

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသည် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ကိုလိုနီများဖြစ်ခဲ့ပြီး အနောက်ယဉ်ကျေးမှု လွှမ်းမိုးခြင်းကိုခံရသည်။ စစ်အေးလွန်ခေတ်အစပိုင်း၊ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် လွန်များ အဦးပိုင်းတွင် အနောက်နိုင်ငံများက အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများကို အနောက်နိုင်ငံ များ၏ ဒီမိုကရေစီနည်းစနစ်များကို အတုယူလိုက်ကာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖိအားပေးခဲ့ ကြသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်လွန်ကာလတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် အချိန်တိုအတွင်း စီးပွားရေး သာမက ဘက်စုံတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးသော နိုင်ငံကြီးဖြစ်လာသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ တိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးရေးနည်းလမ်းကို နမူနာယူအသုံးပြုနိုင်ရန် ကြိုးစားလာကြသည်။ ထိုစဉ်တရုတ်ပညာရှင် များကလည်း အနောက်ဒီမိုကရေစီ အခြေခံရွေးချယ်ရေး (Election) စနစ်ထက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စိစစ်ရွေးချယ်ခြင်း (Selection) စနစ်သည် ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟု ဟောပြောရေးသားလျက် ရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် ဒီမိုကရေစီ၏ နိဂုံးပန်းတိုင်မဟုတ်ဘဲ နည်းလမ်းမျှသာဖြစ်သည်။ သို့သော် နည်းလမ်းကောင်းမှာပင် ပန်းတိုင်သို့ လွယ်ကူချောမွေ့စွာ ရောက်ရှိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီ၏ပန်းတိုင်မှာ ပြည်သူအား အလုပ်အကျွေးပြုရေးဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ပြည်သူသည်သာ အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မူလပိုင်ရှင်များဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင် အစိုးရ (Government) စကားရပ်ထက် စီမံခန့်ခွဲခြင်း

(Governance) စကားရပ်နှင့် ကောင်းမွန်သောစီမံခန့်ခွဲခြင်း (Good Governance) စကားရပ်မှာ ပိုမိုတွင်ကျယ်စွာ လက်ခံနေပြီးဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အုပ်ချုပ်ခြင်း (Administration) အယူအဆထက် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း (Service Providing) အယူအဆကိုလည်း လက်ခံထားကြပြီးဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အများပြည်သူအား မည်သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများကို မည်သို့ဆောင်ရွက်ပေးပါမည်ဟူသော စကားရပ်များကို နားလျှံအောင်အထိ ကြားသိခဲ့ရဖူးကြပြီး ရွေးကောက်ပွဲအပြီးကာလတွင် ယင်းကြွေးကြော်သံများသည် မှေးမှိန်သွားတတ်သောသဘောရှိပါကြောင်း ဖော်ပြလိုက်ရပါသည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းသန်းထွန်း

Ref: - R.H. Taylor (Edit) The Politics of Elections in Southeast Asia. Woodrow Wilson Center. 1996.

- Joshua Kurlantzick — The State of Democracy in Southeast Asia is Bad and Getting Worse Council on Foreign Relations
- Ooi Kok Hin _ Malaysia’s democratic transition: Why it matters for Southeast Asia and the Muslim World
- Democratic backsliding in Asia by Country

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဝန်ထမ်းစာရင်း

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဝန်ထမ်းစာရင်း

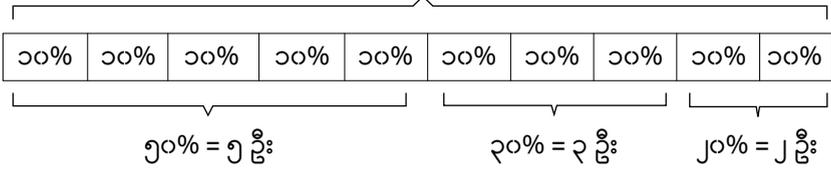
“ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများတွင် လူများစုနှင့်
 လူနည်းစု (Majority နှင့် Minority) ဟူ၍လည်းကောင်း၊
 တူညီသော လူမျိုးစုအုပ်စုကွဲကြီးများ
 (Equal Mass of ethnics to each other)ဟူ၍လည်းကောင်း
 ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံအားလုံးမှ ယူဆနေကြသည်မှာ ဗြိတိန်သည် ဒီမိုကရေစီ၏ ဘိုးအေဟု ပြောနေကြပါသည်။ ဗြိတိသျှအင်ပါယာ လွန်စွာကြီးမားသည်မှာ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုက်ကြီးအားလုံးတွင် ဝင်ရောက်နေရာယူနိုင်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ချိန်က ယနေ့အမေရိကန်သည် ပင်လျှင် ဗြိတိသျှတို့၏ ကိုလိုနီနယ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဗြိတိသျှအင်ပါယာအောက်ရှိ နိုင်ငံများ အနေဖြင့် စိတ်ထဲတွင် စွဲမြဲနေသည့် ဒီမိုကရေစီမှာ ဗြိတိသျှပုံစံဖြစ်ပါသည်။ ထိုဗြိတိသျှပုံစံမှာ ဗြိတိသျှ အင်ပါယာအတွင်း ကျဆင်းခဲ့သည့် နိုင်ငံများ၏ ဒီမိုကရေစီတွင် ယနေ့အထိ တွေ့မြင် နေရသော “နိုင်ငံသူအကုန်ယူ” သို့မဟုတ် First Past The Post (FPTP) စနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံရေးစိတ်ဝင်စားသူ အတော်များများကပင် နိုင်ငံရေးစနစ်များကိုသာ လေ့လာခဲ့ကြသော်လည်း မဲပေးပုံစနစ်များကို လေ့လာခဲ့သူ၊ စိတ်ဝင်စားသူ အတော်ပင် နည်းပါးကြပါသည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် သို့မဟုတ် Proportional Representation (PR) ဟူ၍ ရှိပါသည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အား သမ္မတရွေးကောက်ပွဲကဲ့သို့ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ ရွေးချယ်ရာတွင် အသုံးမပြုနိုင်ပါ။ သို့သော် ထိုစနစ်အား လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ကဲ့သို့ လူတစ်ဦးထက် ပိုသော ရွေးချယ်သူများအတွက် အသုံးချနိုင်ပေသည်။ တစ်မြို့နယ်လျှင် တစ်ဦးကဲ့သို့ ကိုယ်စားပြုသူ ရွေးချယ်ရာတွင် ခက်ခဲသော်လည်း မဲဆန္ဒနယ် များကို စုပေါင်း၍ ဥပမာအားဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တစ်ခုလျှင် ၁၂ ဦး၊ တစ်တိုင်းပြည် လုံးကို မဲဆန္ဒနယ်ကြီးတစ်ခု သတ်မှတ်၍ ထိုမှ လူ ၅၀၊ ၁၀၀ စသဖြင့် ရွေးချယ်မှုမျိုး၌ ပို၍အဆင်ပြေချောမွေ့မှုရှိသည်ကို သင်္ချာနည်းအရ တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် -

(၁၀) ဦးကိုယ်စားပြု

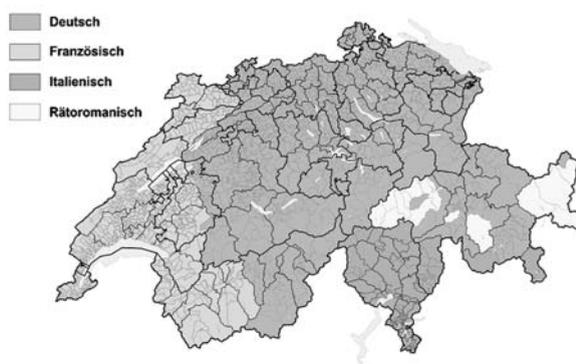
သို့ပါ၍ မဲဆန္ဒနယ်ကျယ်လေး ထို PR စနစ်များ အောင်မြင်မှုပိုရှိလေဖြစ်ကြောင်း အကြမ်းဖျင်း တွေ့ရပါသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းလျှင် တစ်ဦး သတ်မှတ် ရာ၌ အစွန်းထွက်ရာခိုင်နှုန်းများ ဥပမာ - ၁၂ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း စသည်တို့အတွက် လိုလျှင်တိုး၊ ပိုလျှင်လျှော့ ပုံစံများရှိရာ အသေးစိတ်အား ဤဆောင်းပါးတွင် ရှင်းလင်းမည် မဟုတ်ပါ။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဇယားမှာ PR စနစ်ကို နားလည်စေရန်အတွက် ဖော်ပြထားသော ရှင်းလင်းချက်တစ်ခုသာဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါဇယားတွင် လူနည်းစုများမှ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ရှိလျှင်ပင် ကိုယ်စားပြုလွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးရှိကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ PR စနစ်မဟုတ်သော မြို့နယ်တစ်ခု သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုစီအလိုက် ကိုယ်ရကိုယ်ယူ (FPTP) စနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ပါက မြို့နယ်တိုင်းမှ လူနည်းစုများအတွက် ကိုယ်စားပြုမှု ပျောက်ဆုံးသွားနိုင်ပါသည်။ အချုပ် ဆိုရသော် PR သည် လူနည်းစုများအတွက် ကိုယ်စားပြုမှုအား အာမခံသောစနစ် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပါ၍ ပြည်ထောင်စုများအတွက် သင့်လျော်သော စနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ဤသို့ဆိုလျှင် ဤဆောင်းပါးမှ စာဖတ်သူများသို့ ပေးလိုသော သတင်းစကား (Message)မှာ လူမျိုးစုံ၊ ကိုးကွယ်မှုစုံသော ပြည်ထောင်စုများအတွက် PR သည် အကောင်း ဆုံးရွေးချယ်ရာဟု တင်ပြလိုရင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုများ ဆက်စပ်မှုကို တင်ပြလိုပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများတွင် လူများစု နှင့် လူနည်းစု (Majority နှင့် Minority) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တူညီသော လူမျိုးစုအုပ်စုကွဲ ကြီးများ (Equal Mass of ethnics to each other) ဟူ၍လည်းကောင်း ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ “လူများစုနှင့် လူနည်းစု” ဟူ၍ ကွဲပြားနေသော ပြည်ထောင်စုတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းအရ လူများစုမှသာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသော မှားယွင်းချက်တစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အား အသေးစိတ်လေ့လာသော် ဒီမိုကရေစီစနစ်တစ်ခုတည်းဖြင့် ပြည့်စုံသည် မဟုတ်ဘဲ လူနည်းစုအခွင့်အရေး (Minority Right) တို့ထက်ပိုပါက ပုဂ္ဂလိကအခွင့်အရေး (Individual Right) ဖြင့် ထိန်းညှိရသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဝံပုလွေ နှစ်ကောင်နှင့် သိုးတစ်ကောင်တို့ နေ့လယ်စာကို ဘယ်လိုစားကြမလဲဟု မဲခွဲသည့်ပုံစံသည် ဒီမိုကရေစီမဟုတ်ပါ။ သိုး၏အခွင့်အရေးများကို စဉ်းစားပေးရပါမည်။ ဗြိတိသျှစနစ်တွင် PR မဟုတ်သော်လည်း လူနည်းစုအကျိုးစီးပွားများအတွက် သီးသန့်ကိုယ်စားပြုမှုကို အကောင် အထည်ဖော်ပေးသည်များ ရှိခဲ့ခြင်းကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တိုင်းရင်းသားတို့၏ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ ဗြိတိသျှကုန်သည်ကြီးများ၊ တရုတ်ကုန်သည်ကြီးများ၊ အိန္ဒိယကုန် သည်ကြီးများ စသည်ဖြင့် အချိုးကျ ကိုယ်စားလှယ် သတ်မှတ်ပေးခဲ့ခြင်းများ ရှိခဲ့ပါသည်။

ကိုလိုနီနိုင်ငံတိုင်းတွင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စနစ်အရ ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ သီးသန့် ကိုယ်စားလှယ်မဲဆန္ဒနယ်ကို “ကိုယ်ရကိုယ်ယူ”စနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်ပေးခဲ့မှု ဖြစ်ပါသည်။

လူမျိုးစုံသော ပြည်ထောင်စုစနစ်အတွင်း၌ PR စနစ်ကို ကျင့်သုံးပြီး ကမ္ဘာ့အလယ် တွင် ထည်ဝါစွာရပ်တည်နေသော နိုင်ငံမှာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ PR စနစ်ကို တင်ပြရလျှင် တိုင်းပြည်၏ ဖွဲ့စည်းမှု၊ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးကိုပါ နားလည်ရပေမည်။ ယနေ့ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသားဟု ခေါ်ဆိုနေကြသူများတွင် ဆွစ်လူမျိုးဟူ၍ မပါရှိပါ။ ထိုသူများမှာ ဂျာမန်၊ အီတလီနှင့် ပြင်သစ်စကားပြောသူများ ဖြစ်နေကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ထိုလူမျိုးအုပ်စု သုံးစု ဖြန့်ကြက်ရာ ပြည်နယ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- လူဦးရေရာခိုင်နှုန်းမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် -
- (က) ပြင်သစ် ၁၈ ရာခိုင်နှုန်း
 - (ခ) ဂျာမန် ၆၅ ရာခိုင်နှုန်း
 - (ဂ) အီတလီ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း
 - (ဃ) ရိုမန်ရှ် (Alpine Romansh) ၁ ရာခိုင်နှုန်း

(Romansh ဆိုသူများမှာ ဆွစ်ဇာလန်တွင် မူလရေးအကျဆုံးမျိုးနွယ်များ ဖြစ်ပြီး ယခုအခါ ၁ ရာခိုင်နှုန်းသာ ကျန်ရှိခဲ့ပါသည်။)

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသားအားလုံးသည် မိမိကိုယ်ကိုမိမိတို့ ဆွစ်လူမျိုးဟု ပြောကြ သော်လည်း ထပ်ဆင့်၍ (ဆွစ်-ဂျာမန်)၊ (ဆွစ်-အီတလီယံ)၊ (ဆွစ်-ပြင်သစ်)ဟုသာ ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲကြသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် အပြည့်ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထိုစိတ်ဓာတ်မှာ အလွယ်တကူ ဖြစ်ပေါ်လာသည်မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့ဖြစ်ရန်အတွက် နောက်ခံ အကြောင်းတရားများစွာ ရှိပါသည်။

ဆွစ်ဇာလန်တွင် အဓိကအုပ်ချုပ်ရေးနယ်အဖြစ် ဆွစ်အခေါ် ကန်တုန် “Canton”ဟု ခေါ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေ ၂၆ ခု ရှိပါသည်။ ၁၉ ရာစုနှောင်းပိုင်း ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်ခန့်တွင် ၎င်းနယ် တချို့၌ Proportional Representation ခေါ် PR စနစ်ကို စတင်ပြီး အမှန်အကန် ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ထိုစနစ်အောင်မြင်မှုကြောင့် ထိုနိုင်ငံတွင် ဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ထိုစနစ်မှာ အခြားသောအုပ်ချုပ်ရေးနယ်များသို့ ပြန့်ပွားသွားခဲ့ပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင်

တစ်နိုင်ငံလုံးမှ ကျင့်သုံးသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ PR စနစ် အောင်မြင်မှုလမ်းသို့ လျှောက်ခဲ့သည့်ခရီးတွင် အနိမ့်အမြင့် အတက်အကျသမိုင်းဖြစ်စဉ်များစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။

ဆွစ်ဇာလန်ပြည်ထောင်စုပုံစံနိုင်ငံသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ရာတွင် နယ်မြေဒေသအလိုက် ကွဲပြားစွာဖြစ်တည်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် သာမန်အားဖြင့် သမားရိုးကျ အများစုမဲဖြင့် အနိုင်ယူစနစ်ကို သာ ကျင့်သုံးခဲ့သည်မှာ ၁၉ ရာစု အလယ်ပိုင်းလောက်အထိ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ အဆင့် အမြင့်ဆုံး ထိပ်ပိုင်းရာထူးကို ရွေးချယ်သည့်အခါ အဆင့်လိုက် ယှဉ်ပြိုင်ရသည်။ ထိုယှဉ်ပြိုင်သူ အားလုံးတွင် အများစုမဲရသူ အနိုင်ယူစနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဆွစ်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ လူမျိုးစုကွဲပြားမှု၊ ဘာသာစကားကွဲပြားမှု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နယ်မြေ များပြားမှု စသည့် အချက်များက PR စနစ်ဆီသို့သာ ဦးတည်စေခဲ့ပါသည်။ ဆွစ်ပြည်ထောင်စုကို တစ်နည်းအား ဖြင့် လူနည်းစုများ၏နိုင်ငံဟုလည်း ခေါ်ဆိုကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ အမျိုးအစားအမျိုးမျိုး ကွဲပြား သော လူနည်းစုများအတွက် လူများစုမှ အနိုင်ယူသောစနစ်သည် ဆီလျော်မှု အလျဉ်းမရှိပေ။

အောက်ခြေအဆင့် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများမှ စတင်မြစ်ဖျားခံခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေး၏ အဓိကအခြေခံဖြစ်သော Canton နယ်ကြီးများ၏ ရွေးချယ်တင် မြှောက်ပွဲများတွင် လူများစုမဲမှ အနိုင်ယူဟူသောစနစ်သည် မကျေနပ်မှုများကို စတင် အခြေခံစေခဲ့ပါသည်။

၁၈၄၂ ခုနှစ်တွင် ဂျနီဗာမြို့၌ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အများစုစနစ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆူပူမှုများကို အကြောင်းပြုကာ ပြင်သစ်တွေးခေါ်ပညာရှင် Victor Consideration မှ PR စနစ်အား မြို့တော်ကောင်စီသို့ တင်ပြခဲ့ပါသည်။

၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် ဂျနီဗာမြို့၏ သဘောထားတင်းမာသည့် အစိုးရအနေဖြင့် အတိုက် အခံ လွတ်လပ်ရေးပါတီ၏ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရလဒ်ကို လျစ်လျူရှုသောအခါ ဆူပူမှုများ ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာပြန်သည်။ ထိုစဉ်က ဆွစ်ဇာလန်၏ ဘာသာရေးဆရာ အားနက်စ် နဗီးလ်မှ “ဂျနီဗာမြို့၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲလိုသူများအဖွဲ့”ကို တည်ထောင်ပြီး PR စနစ်ကို ချပြစည်းရုံးခဲ့သည်။ ပညာရှင် နဗီးလ်၏ အယူအဆမှာ ဆူပူသူများသည် မဲများရာ အနိုင်ယူ စနစ်ဖြင့် အနိုင်ရပါတီများသို့ မျှတခြင်းမရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို အပ်နှင်းရာမှ အခြေခံ ပြီး ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုသည်။

PR စနစ်သို့ ပထမဆုံးခြေလှမ်း

ဂျနီဗာတွင် PR စနစ်ကို အမျိုးမျိုး အချေအတင် ငြင်းခုံနေကြစဉ်မှာပင် PR စနစ်အား အီတလီစကားပြော တီစီနီ(Ticino) မြို့မှ စတင်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ တီစီနီတွင် ၁၈၇၅ ခုနှစ်၌ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရာတွင် မဲဆန္ဒနယ်ပုံစံအရ ရှေးရိုးစွဲဘာသာရေးဂိုဏ်းသားများသည် စုစုပေါင်းမဲတွင် အလယ်အလတ်ဝါဒီများထက် အရနည်းစေကာမူ ကိုယ်စားလှယ်တွင် နှစ်ဆ ခန့် ရရှိခဲ့သည်။

၁၈၈၉ ခုနှစ် တီစီနီ ရွေးကောက်ပွဲ

ရှေးရိုးစွဲကွန်ဆာဗေးတစ်များ
% ဆန္ဒမဲ = ၅၁ ဒသမ ၂
ကိုယ်စားလှယ် = ၇၇

အလယ်အလတ်ဝါဒီများ
% ဆန္ဒမဲ = ၄၈ ဒသမ ၈
ကိုယ်စားလှယ် = ၃၅

အထက်ပါ မဲရလဒ်ထွက်ပေါ်လာပြီးနောက် နိုင်ငံရေးရာ မကျေနပ်မှုများဖြစ်လာ၍ ဗဟိုအစိုးရမှ ဝင်ရောက်ထိန်းသိမ်းခဲ့ရသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အတွက် အနာဂတ်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မျှတသော ရလဒ်ကို ရရှိစေရန် ကိုယ်စားပြုမှုတည်းဟူသော PR စနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု ဗဟိုအစိုးရမှ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။

အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် ကျယ်ပြန့်လာခြင်း

တီစီနီ၏ PR စနစ်သည် တင်းမာမှုများကို ငြိမ်သက်စေပြီး ထိုစနစ်သည် PR စနစ်ကို ကာကွယ်တင်ပြနေသူများ၏ မျှော်လင့်သည့်အတိုင်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုစနစ်ကို အခြား နယ်မြေများသို့ ပြန့်ပွားသွားစေရန် ကြာရှည်မစောင့်ဆိုင်းရပေ။ နောက်နှစ်တွင် ဂျနီဗာနယ် အနေဖြင့်လည်း PR စနစ်အား လက်ခံကျင့်သုံးလာခဲ့သည်။ အခြားသောနယ်များဖြစ်သည့် နူချာတယ်(လ်)၊ ဇေတတ်(ဂ်)၊ ဆိုလိုသန်နှင့် ရှပါ(စ်)၊ ဘန်း(Bern)တို့ကပါ မူလအများစုနိုင်သူ အကုန်ယူစနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီစနစ် (PR)သို့ လမ်းစဉ်ပြောင်းကျင့်သုံး လာခဲ့ကြသည်။

ဤအချက်ကို မူတည်ပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဝါဒီများအနေဖြင့် PR စနစ်ကို ကန်တုန် ခေါ် ဒေသအဆင့်တွင်သာမက “အမျိုးသားအဆင့်”တွင်ပါ ကျင့်သုံးရန် အလေးပေးလာစေ ခဲ့သည်။ (၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်မှစပြီး ဆွစ်ဇာလန်ပါလီမန်တွင် PR စနစ်ကို အချေအတင်ဆွေးနွေးပွဲ (Debate) များ ပြုလုပ်လာနေခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။) ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် အစဉ်အလာအရ ပြိုင်ဘက်များအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့သည့် ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တစ်များနှင့် ရှေးရိုးစွဲဝါဒီများ ပူးပေါင်း ကာ PR အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခုတွင် အဆိုတင်သွင်းခဲ့သည်။ ကံမကောင်း စွာပင် ၅၉ ရာခိုင်နှုန်း/ ၄၁ ရာခိုင်နှုန်း ရလဒ်ဖြင့် ရှုံးနိမ့်သွားခဲ့သည်။ သို့သော် ဒေသအုပ်ချုပ်ရေး နယ် (Cantons)များ၏ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းမှ ထောက်ခံခဲ့သည်။

ထိုသို့ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော်လည်း ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအခြေခံဖြစ်သည့် ကန်တုန်များတွင် PR ကို လက်ခံသူများ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ ဘေဆယ်လ်၊ လူဆန်းနှင့် ဇူးရစ်ချ်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က တည်မြဲနေသော “လူများရာမှ အနိုင်ယူ”စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးနေသူ များမှာ “လွတ်လပ်သော ဒီမိုကရက်များ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် Free Democrats များဖြစ် သည်။ PRထောက်ခံသူများက ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒုတိယအကြိမ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပရာတွင်လည်း ရှုံးနိမ့်ခဲ့ပြန်သည်။ သို့သော် ထောက်ခံသူများမှာ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်း/ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် ရှုံးနိမ့်ခဲ့ပြန်သည်။ သို့သော် PR ကို ထောက်ခံသူ ဒေသအဖွဲ့အစည်း ကန်တုန် နယ် အရေအတွက်မှာမူ အများစုရာခိုင်နှုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

PR စနစ်သို့ အောင်မြင်စွာကူးပြောင်းခြင်း

၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် PR စနစ်ကို အမျိုးသားအဆင့် သုံးစွဲရန်ကိစ္စတွင် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော်လည်း PR စနစ်မှာ လူကြိုက်များမှုတွင် တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ်တွင် ဆွစ်ဇာလန်တစ်နိုင်ငံလုံးလူဦးရေ၏ တစ်ဝက်ကျော်ရှိသည့် ကန်တုန်နယ် ၁၀ ခုတွင် PR စနစ်ကို ဒေသတွင်းရွေးကောက်ပွဲများတွင် သုံးရုံမျှမက စည်ပင်သာယာရွေးကောက်ပွဲများတွင်ပါ အသုံးပြုလျက်ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့ပါ၍ PR ကို ဆန့်ကျင်သူများအနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ လူထုအကြား ရေပန်းစားလာမှုအပေါ် ငြင်းပယ်ရန် ခက်ခဲနေခဲ့ပါသည်။ သို့ပါ၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဝါဒီများက တတိယပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် တွန်းအားပေးရန်သာ လိုအပ်သည့်အချိန်ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၁၇ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲတွင် ရလဒ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်လာခဲ့သည် -

PR ဆန့်ကျင်သူ Free Democrats		ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်		ရှေးရိုးစွဲဝါဒီ (Conservative)	
Vote	၄၀.၈ %	Vote	၃၀.၈ %	Vote	၁၆.၄ %
နေရာ	၁၀၃	နေရာ	၂၀	နေရာ	၄၂
လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရက်တစ် (Liberal Democrats)		ဒီမိုကရက်များ		အခြား (Others)	
Vote	၄.၉ %	Vote	၃.၃ %	Vote	၃.၈ %
နေရာ	၁၂	နေရာ	၇	နေရာ	၅

အထက်ဖော်ပြပါဇယားကိုကြည့်ပါက ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက် (Free Democrats)များသည် ၃၀ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံမှုရခဲ့ပြီး လွှတ်တော်နေရာ ၂၀ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ရှေးရိုးစွဲဝါဒီများက ၁၆ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းသာ နိုင်ခဲ့စေကာမူ အမတ်နေရာတွင် ၄၂ နေရာအထိ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်များ၏နှစ်ဆကျော် ရခဲ့ပါသည်။ ထိုဖြစ်ရပ်ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် ဝိုင်းဝန်းတိုက်တွန်းချက်အရ တတိယအကြိမ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ၁၃-၁၀-၁၉၁၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့ရာ ဆွစ်ဇာလန်မှ PR ကိုသာ အပြတ်အသတ် ထောက်ခံအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ၁၉၁၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ PR ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပခဲ့ရာ ယနေ့အထိ ဖြစ်ပါသည်။ PR စနစ်သည် ဆွစ်ဒီမိုကရေစီကို စုစည်းစေသည့် အဓိကအချက်ဟု မှတ်ယူထားကြပါသည်။

ဆွစ်ဒီမိုကရေစီတွင် PR ၏ ယနေ့အနေအထား

၁၉၁၉ ခုနှစ်မှစ၍ ဆွစ်အုပ်ချုပ်ရေး၏ ကန်တုန်အများစုသည် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီတွင် PR စနစ်သို့ ပြောင်းခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ကန်တုန်များသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်သော နယ်မြေများဖြစ်၍ မိမိတို့ဆန္ဒအတိုင်းသာ ပြုမူဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ သို့ပါ၍ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မေလရောက်မှသာ ကန်တုန်နယ်မြေတစ်ခုဖြစ်သည့် ဂရီဆန် (Grisons)သည် PR စနစ်သို့

ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယခုအထိ PR စနစ်သို့ လုံးလုံး လျားလျား ကူးပြောင်းနိုင်ခြင်းမရှိသေးသည်မှာ နယ်မြေ သုံးခု ကျန်ရှိနေပေသည်။ ထိုအထဲမှ နှစ်ခုမှာ မြို့ပြ လူတန်းစားအတွက် PR ကျင့်သုံးပြီး ကျေးလက်ဒေသ အတွက် “အများစုအနိုင်ယူစနစ်” ကို ကျင့်သုံးဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးကျန်ရှိနေသည့် ကန်တန်နယ်မြေ မှာ Appenngeell Imerchodon (လူဦးရေ ၁၆၀၀၀ ဦး) ဆိုသည့် နယ်မြေတစ်ခုသာ ကျန်ရှိတော့သည်။ ထိုနယ် မြေမှာ အစွန်းရောက်လွန်းသူများဖြစ်သည်။ ၎င်း နယ်မြေတွင် အမျိုးသမီးများအား မဲပေးခွင့်မပြုသဖြင့် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက် ကာ မဲပေးခွင့်ပြုရသည့် နယ်မြေဖြစ်သည်။

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် PR

ဆွစ်ဇာလန်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဟု ပြောသကဲ့သို့ တစ်ဖက်တွင်လည်း ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းခေါ် နိုင်ငံစုဟု လည်းဆိုနိုင်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်တွင် သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီဝင် ခုနစ်ဦးရှိပြီး ထိုအထဲမှ တစ်ဦးလျှင် တစ်နှစ် စီဖြင့် အလှည့်ကျ သမ္မတတာဝန် ထမ်းဆောင်ရသည်။ ထိုအလှည့်ကျသမ္မတတစ်ဦးအား နိုင်ငံ၏အကြီးအကဲ (Head of State) အဖြစ်လည်း သတ်မှတ်၍မရပေ။ အမှန်တွင် ဖက်ဒရယ်ကောင်စီတစ်ခုလုံးဖြစ်သည့် ခုနစ်ဦးပါ လူမျိုးစုံအဖွဲ့မှသာ စုပေါင်းနိုင်ငံအကြီးအကဲ အဖြစ် တည်ရှိနေသည်။ သို့ပါ၍ ထိုကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသား လေးမျိုးခန့် ကွဲပြားသော၊ ဘာသာစကား အနည်းဆုံး လေးခု ကွဲပြားသောနိုင်ငံတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု နည်းပါး ကာ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဖြစ်သည့် ကန်တန်နယ် အလိုက်သာ အာဏာရှိသည်။

ထို့အပြင် ဒီမိုကရေစီမှာ လူတစ်ဦးစီမှ ပါဝင်နိုင် သော တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ့အရေးအရာ များကို နိုင်ငံသားများစုပေါင်း၍ သတ်မှတ်အရေအတွက် ပြည့်မီလျှင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကိုပင် ကျင်းပစေ နိုင်သည်။

သို့သော် ဆွစ်တို့၏ PR စနစ်သည် ပန်းခင်းလမ်း မဟုတ်ခဲ့ပေ။ ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်ခန့်မှ စတင်ပြီး ၁၉၁၉

“ဆွစ်ဇာလန်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဟု ပြောသကဲ့သို့ တစ်ဖက်တွင်လည်း ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းခေါ် နိုင်ငံစုဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်တွင် သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီဝင် ခုနစ်ဦးရှိပြီး ထိုအထဲမှ တစ်ဦးလျှင် တစ်နှစ်စီဖြင့် အလှည့်ကျ သမ္မတတာဝန် ထမ်းဆောင်ရသည်။”

ခုနှစ်မှသာ အများစု အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ရသည်။ စုစုပေါင်း နှစ် ၅၀ ခန့် ဖြတ်ကျော် လာခဲ့ရသည်။ ဆွစ်တို့၏ နမူနာကို ရယူကာ နော်ဝေနိုင်ငံသည်လည်းကောင်း၊ UK ခေါ် ဂရိတ်ဗြိတိန် “ဝေးလံ” ဒေသသည်လည်းကောင်း PR စနစ်ကို ကျင့်သုံးလာခဲ့ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီ၏ ဘိုးအေဖြစ်သော အင်္ဂလန်သည်ပင်လျှင် ဆွစ်တို့၏ အတွေ့အကြုံကို လေ့လာ နေလျက်ရှိပါသည်။ PR စနစ်သည် အမှန်တကယ်ကျင့်သုံးကြည့်မှသာလျှင် လူထုအများမှ တစ်စုံစီမံ ကျေနပ်နှစ်သက်ကြရသော စနစ်ဖြစ်ပါသည်။

PR ကို အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အချုပ်အခြာအာဏာ(၃)ရပ်ကို ကျင့်သုံးရာ၌ အချို့နေရာများတွင် ဟာကွက်များ ရှိကောင်းရှိနိုင်ပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်က ထိုကဲ့သို့ကျင့်သုံးစေ၍ အိမ်နီးချင်းတိုင်းပြည်ကြီးများမှ ဝင်ရောက်မစွက်ဖက်နိုင်စေရန်ကို လည်း ပထဝီတောတောင်ရေမြေအနေအထားများက ကာကွယ်မှုပြုခဲ့ပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ယနေ့တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ PR ကျင့်သုံးသော ဆွစ်ဇာလန်သည် စံပြုနိုင်ငံ တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်နေကြောင်း၊ အကောင်းဆုံးပြည်ထောင်စုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရ မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မျိုး

Ref: - en.m.wikipedia.org
- https://en.wikipedia.org
- https://electoral-reporm.org.uk
- https://www.ch.ingo.swiss

ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ၏ အသံများကို

ထုတ်ဖော်ရာ ယန္တရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။

“ရွေးကောက်ပွဲသည် ပြည်သူ့လူထု၏ အသံများကို
ထုတ်ဖော်ရာ ယန္တရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။
ပြည်သူများသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးဆန္ဒ၊ စိုးရိမ်မှုများ၊
မျှော်လင့်ချက်များကို
မဲပေးခြင်းဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံအတော်များများတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိကြပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အုပ်ချုပ်သူများကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်လေ့ ရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် မူလရင်းမြစ်ကို လေ့လာကြည့်ပါက လူ့အဖွဲ့ အစည်းအတွင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ပေါ်ပေါက်လာချိန်ကတည်းက အဆိုပါအာဏာကို မည်သူက ကျင့်သုံးမည်၊ မည်သို့ ခွဲဝေမည်ဆိုသည့် မေးခွန်းသည် အဓိက စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အဆိုပါ စိန်ခေါ်မှုကို ကျော်လွှားရန် ရွေးကောက်ပွဲများကို ဖန်တီးခဲ့ကြပြီး ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ဖြစ်စဉ်သည်ရှည်လျားလှသောသမိုင်းကြောင်းကိုဖြတ်သန်းလာခဲ့သည်။

ဒီမိုကရေစီအတွေးအခေါ်၏ မူလအစဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သော ရှေးခေတ် ဂရိမြို့ပြနိုင်ငံ များတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို စမ်းသပ်မှု စတင်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အေသင်နိုင်ငံ၌ လူထု အစည်းအဝေးကြီးကို လွတ်လပ်သော နိုင်ငံသား အမျိုးသားအားလုံး တက်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့် ရှိပြီး ရာထူးနေရာအချို့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း သို့မဟုတ် မဲပေးထောက်ခံခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ဤသည်မှာ လူထုဆန္ဒဖြင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေယူမှု၏ အစောဆုံး ပုံစံဖြစ်လာသည်။ ဘုရင်စနစ်၊ ကေရာဇ်စနစ်၊ လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်စနစ်တို့တွင် အာဏာသည် မျိုးရိုးအလိုက် ဆက်ခံခြင်း သို့မဟုတ် အင်အားသုံး သိမ်းယူခြင်းတို့ဖြင့် လက်ပြောင်းလက်လွှဲ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ထိုစနစ်များသည် အာဏာရှင်ဆန်ပြီး မတည်ငြိမ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများက အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်းကို ငြိမ်းချမ်းရန်၊ စနစ်ကျရန်နှင့် ခန့်မှန်းတွက်ချက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို တီထွင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၇ ရာစုနှင့် ၁၈ ရာစုများအတွင်း ဥရောပတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူမှု

အခြေပြုသဘောတရားတို့အရ "အုပ်ချုပ်ခံပြည်သူများ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့်သာ အစိုးရ၏ အာဏာသည် တရားဝင်သည်" ဟူသော အယူအဆကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်ကိုရယူခြင်း၏ လက်တွေ့နည်းလမ်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပင် ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်တော်လှန်ရေး (၁၇၇၆) နှင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး (၁၇၈၉) တို့သည် ဘုရင်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်ကာ "ကိုယ်စားပြုမှုမရှိသော အခွန်ကောက်ခံခြင်း မရှိစေရ" (No taxation without representation) ဟူသော သဘောတရားကို မွေးဖွားပေးခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ခေတ်သစ် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ချပေးခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲသည် ကိုယ်စားပြုမှု၏ အဓိကယန္တရားအဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ကနဦး ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ချမ်းသာသော လူတန်းစားနှင့် အမျိုးသားများသာ မဲပေးခွင့်ရှိသည်။ ၁၉ ရာစုနှင့် ၂၀ ရာစုအတွင်း လူထု လှုပ်ရှားမှုများ၊ အမျိုးသမီးမဲဆန္ဒအခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် လူမျိုးရေးတန်းတူညီမျှရန် ကြိုးပမ်းမှုများကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (၁၉၄၈) အရ လူတိုင်းတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ထား သော ကိုယ်စားလှယ်များမှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ကာ မဲပေးပိုင်ခွင့်သည် လူတိုင်း၏ အခြေခံအခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ

ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အသက်သွေးကြော (Lifeblood) နှင့် တရားဝင်မှု၏ အခြေခံ (Foundation of Legitimacy) ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပါ လိမ့်မည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် အစိုးရတစ်ရပ်အား "လူထု၏ သဘောတူညီချက်" (Consent of the Governed) ကို ရယူပေးသည်။ ရွေးကောက်ခံထားရသော ခေါင်းဆောင်သည် ပြည်သူလူထုထံမှ သူ၏အာဏာကို ရရှိခြင်းဖြစ်သောကြောင့် သူ၏ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ဥပဒေပြုမှုများအား အာဏာသုံး၍ အတင်းအကျပ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းထက် တရားဝင်မှု (Legitimacy) ကို ပိုမိုရရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် ပြည်သူလူထု၏ အသံများကို ထုတ်ဖော်ရာ ယန္တရားတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများသည် မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးဆန္ဒ၊ စိုးရိမ်မှုများ၊ မျှော်လင့်ချက်များကို မဲပေးခြင်းဖြင့် ဖော်ပြနိုင်သည်။ မည်သည့် မူဝါဒကို ထောက်ခံသည်၊ မည်သည့် ခေါင်းဆောင်ကို ယုံကြည်သည်၊ မည်သို့သော အနာဂတ်ကို လိုလားသည် စသည်တို့ကိုလည်း ညွှန်ပြနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် အာဏာကို လွှဲပြောင်းရေးအတွက် စည်းကမ်းချက်များနှင့် စနစ်ကျသော ယန္တရားကို ဖန်တီးပေးထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲလဒ်အရ ရှိရင်းစွဲ အာဏာရအစိုးရသည် အာဏာကို အနိုင်ရသွားသည့် ယှဉ်ပြိုင်ဘက်ထံ ငြိမ်းချမ်းစွာ လွှဲပြောင်းပေးရသည်။ ဤသည် မှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပဋိပက္ခနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကို လျော့ချရာတွင် အလွန်အရေးပါ သော ကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် ခေါင်းဆောင်များကို ပြည်သူ့အပေါ် တာဝန်ခံမှုကို ဖြစ်စေသည်။ နောက် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြန်လည်အရွေးခံရန် လိုအပ်သောကြောင့် အစိုးရတစ်ရပ်သည် မိမိ၏ ကတိကဝတ် ခံယူချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန်၊ ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် အလုပ်

လုပ်ရန် ဖိအားပေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မည်သည့်ခေါင်းဆောင်ကိုမဆို နောက်တစ်ကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပြည်သူများက ပယ်ချနိုင်သည်ဆိုသော အသိသည် အာဏာကို ထိန်း ကျောင်းမှု ဖြစ်စေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲသည် မတူညီသော နိုင်ငံရေးအတွေးအမြင်များ၊ မူဝါဒများနှင့် ခေါင်းဆောင်များအား ပြိုင်ဆိုင်ရန် မျှတသော ကစားကွင်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကွဲပြားသော အစိတ်အပိုင်းများကို ကိုယ်စားပြု လာနိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ ခံယူချက်များကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်စေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် နိုင်ငံသားများအား နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင် လာစေနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲပေးရန်အတွက် ပါတီများ၏ မူဝါဒများကို လေ့လာခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ရသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်ကြောင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာရေး (Civic Education) နှင့် မဲဆန္ဒရှင်တစ်ယောက်၏ ဆင်ခြင်တုံတရား (Sense of Ownership) တို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကောင်းမွန်စွာ ရေးဆွဲပုံစံပြုထားသော ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်သည် လူများစု၏ ဆန္ဒသာမက လူနည်းစု၏ အသံများကိုပါ ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန် စီစဉ် ထားသည် (ဥပမာ - လူနည်းစု မဲဆန္ဒနယ်မြေများ သတ်မှတ်ခြင်း)။ ဤသို့ဖြင့် “လူများစု၏ အာဏာသုံးစွဲမှု” (Tyranny of the Majority) မှ ကာကွယ်ပေးကာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပိုမိုနက်ရှိုင်း ခိုင်မာလာစေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ရှုပ်ထွေးမှုများကို စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် လူသားတို့ တီထွင်ခဲ့သည့် အရေးပါဆုံးသော နိုင်ငံရေးတီထွင်မှုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် အာဏာ၏ တရားဝင်မှု၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှု၊ အာဏာငြိမ်းချမ်းစွာ လွှဲပြောင်းမှု နှင့် အစိုးရ၏ ပြည်သူ့ထံ ပြန်လည်တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးသည့် စနစ်ကျသော ယန္တရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုတည်းကို ကြည့်၍ ဒီမိုကရေစီအရည်အသွေးကို အပြည့်အဝ တိုင်းတာခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ လွတ်လပ်သော မီဒီယာ၊ လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေး၊ အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် နိုင်ငံသားများ၏ တက်ကြွသော ပါဝင်မှု စသည့် အခြားသော ဒီမိုကရေစီအတွဲအဖက်များနှင့် ပေါင်းစပ်မှသာ ၎င်း၏ စစ်မှန်သော အနှစ်သာရများ ထွန်းကားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်၏ အရေးပါမှုနှင့် ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ရပ်၏ အရေးပါမှုများကို လေ့လာကြည့်ပါက အုပ်ချုပ်မှုအာဏာ၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုကို ဖန်တီးဖော်ဆောင်ပေးသည်။ လူထု၏ သဘောတူညီမှုမှ ထွက်ပေါ်လာသော အစိုးရတစ်ရပ်သည် နိုင်ငံတစ်ဝန်း ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အုပ်ချုပ်မှုတည်ငြိမ်ရေးကို အာမခံချက် ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ပြည်သူ့ဆန္ဒကို ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော စနစ်ကျသည့် ယန္တရားတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများ၏ လိုလားချက်များနှင့် စိတ်ဆန္ဒများကို လွတ်လပ်ပွင့်လင်းစွာ ထုတ်ဖော်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်းကို အာမခံချက်ပေးထားပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပဋိပက္ခနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို ကာကွယ် ပေးနိုင်သည်။ အစိုးရများနှင့် နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များကို ပြည်သူ့လူထုအတွက် တာဝန်ခံမှု ဖြစ်ပေါ်စေပြီး တစ်ပါတီ သို့မဟုတ် တစ်ဦးတစ်ယောက်က ခြယ်လှယ်ထားသည့် ဗဟို

ချုပ်ကိုင်မှုကို ကာကွယ်ပေးထားသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်နေသော ပြည်သူ့လူထု အတွင်း နိုင်ငံရေးအသိပညာများ တိုးပွားလာစေပြီး မဲဆန္ဒရှင်၏ ဆင်ခြင်တုံတရားကို မြှင့်မား လာစေသည်။ လူများစုသာမက လူနည်းစု၏ အသံများကိုပါ ကိုယ်စားပြုနိုင်ပြီး ဒီမိုကရေစီ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပိုမိုလေးနက်လာစေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ မရှိခဲ့ပါက ငြိမ်းချမ်းစွာ အာဏာလွှဲပြောင်းနိုင်သော နည်းလမ်း ပျောက်ဆုံးသွားနိုင်ပေသည်။ ပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းရန် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ စကားဝိုင်းဆွေးနွေးပွဲ များလည်း ဆိတ်သုဉ်းသွားနိုင်သည်။ အတိုင်းအဆမဲ့ အစိုးရအာဏာကို ဖြစ်ပေါ်လာစေပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများ ကြီးထွားလာနိုင်သည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ ဆန္ဒနှင့်ကိုက်ညီသော မူဝါဒများ ချမှတ်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်လည်း အခွင့်အရေးများ ပျောက်ဆုံးသွားနိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ယုံကြည်မှုအားနည်းစေပြီး အခွင့်အလမ်း များကို လွဲချော်သွားစေနိုင်သည်။ ထို့အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများသည် ဒီမိုကရေစီ လမ်း ကြောင်းပေါ် လျှောက်လှမ်းနေသော နိုင်ငံများအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်နေကာ စစ်မှန်ပြီး လွတ်လပ်၍ တရားမျှတခြင်းကို အာမခံချက် ပေးစွမ်းနိုင်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲသည် ဒီမိုကရေစီ၏ အသက်သွေးကြောဟု ဆိုခဲ့ကြသော်လည်း အချို့ သော အကြောင်းတရားများကြောင့် စစ်မှန်မှုနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို ပျက်စီးသွားစေနိုင် ပါသည်။ အာဏာရပါတီတစ်ခုခုက မိမိတို့အား အကျိုးကျေးဇူး ဖြစ်လာစေမည့် မဲဆန္ဒနယ်မြေ များကို ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လိုသလို ခြယ်လှယ်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ်သည် လူထုဆန္ဒနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိတော့ဘဲ ပါတီတစ်ခုအတွက် အာဏာတည်မြဲရေး ကိရိယာကဲ့သို့ဖြစ်လာသည်။ မဲပေးခွင့်ရှိသူများအား ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အတားအဆီးဖြစ်စေရန် မဲဆန္ဒရှင်စာရင်း ရှုပ်ထွေးစေခြင်း၊ မဲပေးခြင်းကို ခက်ခဲအောင် ပြုလုပ်ခြင်း၊ မဲပေးခွင့် ကန့်သတ် သည့်ဥပဒေများ ထုတ်ပြန်ခြင်း စသည့် လုပ်ဆောင်မှုတို့ဖြင့် ပြိုင်ဘက်ပါတီများကို မဲပေးနိုင် သည့် မဲဆန္ဒရှင်အုပ်စုများ (လူနည်းစုများ၊ လူငယ်များ၊ ဆင်းရဲသားများ) ၏ အသံသည် ဖယ်ရှားခံရပြီး ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် မှန်ကန်မှု မရှိနိုင်တော့ပေ။ ပြည်တွင်းအာဏာပိုင် အဖွဲ့ အစည်းများ (တရားစီရင်ရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် စသည်) က အာဏာရပါတီအား ဘက်လိုက်ကူညီခြင်း၊ ပြိုင်ဘက်ပါတီများအား ဥပဒေအရနှိပ်ကွပ်ခြင်း၊ အခွန်ကြေးညာချက်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့အပြင် ပြည်ပအစိုးရ၊ အဖွဲ့အစည်းများက ဆိုရှယ်မီဒီယာမှတစ်ဆင့် သတင်းတုများ ထုတ်လွှင့်၍ လူထု၏ ထင်မြင်ယူဆချက်ကို လမ်းလွဲစေခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်ကို နှောင့်ယှက်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့်လည်း နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ လွတ်လပ်မှုကို ထိပါးစေသည်။ ချမ်းသာသော လူတစ်ဦးတစ်ယောက် သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း အဖွဲ့အစည်းများက မိမိတို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေသော ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများအား ငွေကြေးအလွန်အကျွံထောက်ပံ့ခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲသည် ပြည်သူ့ဆန္ဒ ထုတ်ဖော်ရာနေရာ မဟုတ်တော့ဘဲ ငွေကြေးဩဇာ ပြိုင်ဆိုင်ရာနေရာ ဖြစ်လာတတ်သည်။ ရွေးချယ်ခံရသော ကိုယ်စားလှယ်များသည် မိမိတို့အား ထောက်ပံ့သူများ၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်တော့သဖြင့် သာမန်ပြည်သူများ၏အသံကို လျစ်လျူရှုတတ်ပြီး ရွေး ကောက်ပွဲ အနှစ်သာရကို ပျက်စီးစေသည်။ မီဒီယာအများစုက လက်ရှိအာဏာရ အစိုးရ

“ရွေးကောက်ပွဲ၏
 စစ်မှန်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန်
 ခိုင်မာသော
 ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့အစည်းများ
 (လွတ်လပ်သော
 တရားရုံး၊ မီဒီယာ၊
 လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ) ၏
 စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုနှင့်
 နိုင်ငံသားတိုင်း၏
 နိုးကြားတက်ကြွစွာ
 ပါဝင်မှုတို့သည်
 မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။”

ဘက်မှသာ ရပ်တည်ပြီး ဆန့်ကျင်ဘက် အတွေးအခေါ်များကို ဖုံးကွယ်ခြင်း၊ လိုက်လျောညီထွေ သတင်းများကိုသာ ထုတ်လွှင့်ခြင်းကြောင့် မဲဆန္ဒရှင်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက် မျှတစွာ ရရှိခွင့် ကင်းမဲ့သွားပြီး လွတ်လပ်သော ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုကို ထိခိုက်စေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် လွတ်လပ်မှုမရှိခြင်း၊ မဲရေတွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု မရှိခြင်း၊ မဲပြားများ ပျောက်ဆုံးခြင်း/ လိမ်လည်ခြင်း၊ မဲရေတွက်ရာတွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်များ ရှိခြင်းတို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် အပေါ် ယုံကြည်မှုပျက်ပြားသွားစေပြီး ပြည်သူများက ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့သွားစေနိုင်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါအချက်များ ပေါင်းစုသွားသောအခါ မဲဆန္ဒရှင်များကို စိတ်ဓာတ် ရေးရာထိခိုက်စေပြီး မဲပေးနှုန်းကျဆင်းလာခြင်းကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်သည် လူထုဆန္ဒကို အမှန်တကယ် ကိုယ်စားပြုနိုင်စွမ်း နည်းပါးသွားပြီး ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို သွယ်ဝိုက်သောထောက်ခံမှု ဖြစ်လာစေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာသည်မှာ ပုံစံသက်သက်မျှသာ မဟုတ်ဘဲ အနှစ်သာရနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ မှန်ကန်မှသာ အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။ လွတ်လပ်မျှတပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာ သော ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုသည် ဒီမိုကရေစီကို အားကောင်းစေသော်လည်း ပျက်စီးယိုယွင်းစေသော အချက်များက ရွေးကောက်ပွဲကို ဗဟိုဦးစီးစနစ်၏ ဟန်ပြုသက်သက်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိစေနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ၏ စစ်မှန်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် ခိုင်မာသော ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့အစည်းများ (လွတ်လပ်သော တရားရုံး၊ မီဒီယာ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ) ၏ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းမှုနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ နိုးကြားတက်ကြွစွာပါဝင်မှုတို့သည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ

မျက်မှောက်ခေတ် ကမ္ဘာကြီးတွင် နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၀ ကျော်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ရှိနေပြီး နိုင်ငံများ၏ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးအလေ့

အထ အမျိုးစုံကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိနေရာ ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ပုံစံ၊ စနစ်များသည်လည်း ကွဲပြားခြားနားစွာ ဖြစ်တည်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်း မြင်တွေ့ရပေမည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အများစုမှ အသုံးပြုနေကြသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို လေ့လာကြည့်မည်ဆိုပါက အောက်ပါအတိုင်း မြင်တွေ့ရမည် ဖြစ်သည် -

- (က) **မဲအများဆုံးရသူ အနိုင်ယူစနစ် (First Past The Post - FPTP)**။ ထိုစနစ်အရ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုစီမှ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးစီကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူကို အနိုင်ရရှိသည်ဟု သတ်မှတ်သည် (စုစုပေါင်း အရေအတွက်မှ မဲအများစုကို မလိုအပ်ပေ)။ လက်ရှိအရ ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း (UK)၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု (အောက်လွှတ်တော်)၊ ကနေဒါနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့တွင် သုံးစွဲလျက် ရှိသည်။ အဆိုပါစနစ်၏ အားသာချက်မှာ ရိုးရှင်းပြီး နားလည်ရ လွယ်ကူသည်။ အနိုင်ရပါတီအတွက် နေရာအများစုကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အနိုင်ရရှိစေပြီး အစိုးရ ဖွဲ့နိုင်ခြေမြင့်မားသည်။ မဲဆန္ဒနယ်မြေနှင့် ကိုယ်စားလှယ်တို့ကြား တိုက်ရိုက် ဆက်ဆံ ရေးကို ခိုင်မာစေသည်။ အားနည်းချက်မှာ ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက်သည် မဲအများဆုံးရသော်လည်း စုစုပေါင်း မဲအရေအတွက်ထက် နည်းနေနိုင်သည် (ဥပမာ- “က” ပါတီမှ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ “ခ” ပါတီမှ ၃၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ “ဂ” ပါတီမှ ၃၂ ရာခိုင်နှုန်း မဲအရေအတွက်များ ရရှိသည်ဆိုခဲ့ပါက “က” ပါတီ အနိုင်ရရှိသွားသော်လည်း မဲ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် “က” ပါတီကို မရွေးချယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်နေသည်)။ ပါတီငယ်များအတွက် မဲများကို နေရာအဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ မျှတမှုပျောက်ဆုံးစေသည်။ မဲဆန္ဒရှင် အတော်များများ၏ မဲများသည် အကျိုးမဲ့ဖြစ်သွားနိုင်သည်။
- (ခ) **အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (Proportional Representation - PR)**။ ပါတီများသည် ရရှိသော မဲအချိုးအစားအတိုင်း လွှတ်တော်အတွင်းနေရာကို အချိုးကျရရှိနိုင်သည်။ အများအားဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်ကြီးများ သို့မဟုတ် တစ်နိုင်ငံလုံးကို မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခု အဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး ရွေးချယ်တတ်ကြသည်။ လက်ရှိအရ ဂျာမနီ (Mixed Member PR)၊ နယ်သာလန်၊ ဆွီဒင်၊ အစ္စရေးနှင့် နယူးဇီလန်တို့တွင် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ အဆိုပါစနစ်၏ အားသာချက်မှာ မျှတမှုရှိပြီး ပါတီငယ်များလည်း ၎င်းတို့ရရှိသော မဲအချိုးအစားအတိုင်း နေရာရရှိသည်။ ပြည်သူလူထု၏ ဆန္ဒကို ပိုမိုတိကျစွာ ကိုယ်စား ပြုနိုင်သည်။ မဲတစ်ခုတိုင်းစီတွင် တန်ဖိုးရှိပြီး အကျိုးမဲ့မဖြစ်နိုင်ပေ။ အားနည်းချက်မှာ တစ်ပါတီတည်းက အများစု အနိုင်မရနိုင်သောကြောင့် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့ရန် ဖြစ်လာစေပြီး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရခက်ခဲစေသည်။ မဲဆန္ဒနယ်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်ကြား ဆက်ဆံရေး အားနည်းသွားစေနိုင်သည်။ အစွန်းရောက်ပါတီငယ်များအား လွှတ်တော် တွင်း ဝင်ခွင့်ပြုလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်စေသည်။
- (ဂ) **ရောနှောထားသည့်စနစ် (Mixed Systems)** ။ ဤစနစ်သည် FPTP နှင့် PR စနစ် နှစ်ခုလုံး၏ အားသာချက်များကို ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ဂျာမနီ၏ အချိုးကျကိုယ်စားပြု ရောနှောစနစ် (Mixed-Member Proportional - MMP) ကို လေ့လာကြည့်ပါက မဲဆန္ဒရှင်များသည် မဲနှစ်မျိုး ပေးနိုင်သည်။ ပထမမဲက မိမိ၏ မဲဆန္ဒနယ်အတွက်

ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို (FPTP စနစ် အတိုင်း) ရွေးချယ်ရန်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယမဲက မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ ပါတီတစ်ခုအတွက် ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ပါတီများသည် ဒုတိယမဲ အချိုးအစားအတိုင်း စုစုပေါင်းနေရာ အရေအတွက်ရရှိရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ပထမမဲဖြင့် အနိုင်ရထားသော နေရာများကို ဒုတိယမဲမှ ရရှိသောနေရာများဖြင့် ထပ်ပေါင်းဖြည့်စွက်ခြင်းကို ပြုလုပ်သည်။ လက်ရှိအရ ဂျာမနီနှင့် နယူးဇီလန်တို့တွင် သုံးစွဲနေသည်။ ဂျပန်၏ နှိုင်းယှဉ်မဲပေးစနစ် (Single Non-Transferable Vote - SNTV) / Mixed-Member Majoritarian ကို လေ့လာကြည့်ပါက မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ တစ်ခုထက်ပို၍ရှိသည်။ (ဥပမာ - ၃ နေရာမှ ၆ နေရာအထိ)။ မဲဆန္ဒရှင်က ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးတည်းကိုမဲပေးသည်။ မဲအများဆုံးရရှိသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အနည်းဆုံးအရေအတွက်အထိ (နေရာပေါ်မူတည်ပြီး) အနိုင်ရသည်။ လက်ရှိအရ ဂျပန် (အနည်းဆုံး ၂၀၂၁ ခုနှစ်အထိ)၊ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ဂျော်ဒန်နှင့် အင်ဒိုနီးရှား (အချို့နေရာများ) တို့တွင် သုံးစွဲကြသည်။

(ဃ) **ဦးစားပေးမဲစနစ်များ (Preferential Voting Systems)** ။ ဤစနစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်၍ မဲပေးကြသည်။ စနစ်များတွင် Alternative Vote (AV) / Instant-Runoff Voting (IRV) အရ မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသာ နေရာရှိပြီး မဲဆန္ဒရှင်က ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား အမှတ်စဉ် ၁၊ ၂၊ ၃ စသည်ဖြင့် ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်ပေးသည်။ ပထမအဆင့် မဲပေးပြီးနောက် မဲများကို ရေတွက်သည်။ အများစုမဲ (၅၀ ရာခိုင်နှုန်း အထက်) ရရှိသူ မရှိပါက အနည်းဆုံးမဲရရှိသူကို ပယ်ဖျက်ကာ ထိုကိုယ်စားလှယ်လောင်း၏ မဲများကို မဲပေးသူ၏ ဒုတိယဦးစားပေး ရွေးချယ်မှုအတိုင်း အခြားကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထံ ခွဲဝေပေးသည်။ အများစုမဲကို ရရှိသည်အထိ ဤနည်းအတိုင်း ဆက်လက် ပြုလုပ်သည်။ လက်ရှိအရ ဩစတြေးလျ (အောက်လွှတ်တော်)၊ အိုင်ယာလန် (သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ) နှင့် ပါပူအာနယူးဂီနီတို့တွင် သုံးစွဲနေသည်။ Single Transferable Vote (STV) AV စနစ်နှင့် ဆင်တူသော်လည်း မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလျှင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ တစ်ခုထက်ပို၍ရှိသည်။ (ဥပမာ - ၃ နေရာမှ ၅ နေရာ)။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦး အနိုင်ရရန် သတ်မှတ်ထားသော မဲအရေအတွက် (Quota) ရှိသည်။ မဲဆန္ဒရှင်များက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်ပေး သည်။ Quota ရရှိသွားသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများကို ရွေးချယ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အပိုမဲများ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးမဲရသူများ၏ မဲများကို ပယ်ဖျက်ကာ ဦးစားပေးအဆင့်အလိုက် မဲများကို ထပ်မံခွဲဝေသည်။ နေရာအားလုံးကုန်သည်အထိ ဆက်လက် လုပ်ဆောင်သည်။ လက်ရှိအရ အိုင်ယာလန်၊ မော်လ်တာနှင့် စကော့တလန် (ဒေသဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများ) တွင် သုံးစွဲကြသည်။

(င) **နှစ်ဆင့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (Two-Round System)** ။ ဤစနစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကို နှစ်ကြိမ်ကျင်းပပြီး ပထမအချိန်တွင် အများစုမဲ (၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်) ရရှိသူ မရှိပါက ထပ်ဆုံးမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း နှစ်ဦးကို ထုတ်နုတ်၍ ဒုတိယအချိန် ရွေးကောက်ပွဲ

ကျင်းပကာ မဲအများဆုံးရရှိသူကို အနိုင်ရရှိစေသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ ပြင်သစ် (သမ္မတနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်)၊ ဘရာဇီး၊ ရုရှားနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံတို့တွင် သုံးစွဲလျက် ရှိသည်။ အားသာချက်အရ နောက်ဆုံးအနိုင်ရရှိသူသည် အများစု၏ ထောက်ခံမှုကို ရရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အားနည်းချက်မှာမူ ရွေးကောက်ပွဲ နှစ်ကြိမ်ကျင်းပရသော ကြောင့် ကုန်ကျစရိတ်မြင့်မားပြီး မဲဆန္ဒရှင်များ ခက်ခဲပင်ပန်းနိုင်သည်။

လက်တွေ့တွင် နေရာဒေသများအလိုက် အခြားသောစနစ်များရှိနေပြီး နိုင်ငံတစ်ခုချင်း စီ၏ လိုလားချက်၊ လိုအပ်ချက်နှင့် လျော်ကန်သင့်မြတ်အောင် သုံးစွဲကြသည်ကို တွေ့မြင်နိုင် သည်။ မည်သည့်စနစ်က အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်ဟူ၍ မရှိနိုင်ဘဲ နိုင်ငံတစ်ခု၏ သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးယန္တရားနှင့် လိုလားသော ရလဒ်ပေါ်မူတည်ပြီး သင့်တော်ရာစနစ်ကို ရွေးချယ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများသည် သိပ္ပံပညာနှင့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ဒီမိုကရေစီအတွက် အလွန်ရေပန်းစားသော လိုအပ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ဒီမိုကရေစီသည် “ပြည်သူလူထုမှ အုပ်ချုပ်သည်” ဟူသော ကြွေးကြော်ချက်အောက်တွင် ပညာရှင် အများအပြားနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများက ဒီမိုကရေစီကို လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပပေးခြင်းဟု ယှဉ်တွဲပြကြသည်။ သို့သော်လည်း ဤအချက်သည် ဒီမိုကရေစီ၏ အနည်းငယ်မျှသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ဖြစ်ပြီး ပိုမိုသေချာစွာ ဆွေးနွေး သင့်သည်ဟု ဝေဖန်သူအများအပြားလည်း ရှိနေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲ သံသရာ

ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုသည် မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းမှ အစပြုပြီး ရလဒ်ထွက်ပေါ်ရုံမျှသာ တည်ရှိနေခြင်းမဟုတ်ပေ။ ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းဟုသိရှိကြသည့် ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလ (Pre-Election Period)၊ ရွေးကောက်ပွဲကာလ (Election Period / Campaign Period) နှင့် ရွေးကောက်ပွဲလွန်ကာလ (Post-Election Period) အားလုံး ပေါင်းစပ်ဖြစ်တည်နေခြင်းဟု ဆိုနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စက်ဝန်းတစ်ခု ကောင်းမွန်ချောမွေ့စွာနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် လည်ပတ်နေရန်မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် အထူးပင်အရေးကြီးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းကို အဓိကမောင်းနှင်ရန်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီများဖြစ်လာကြပြီး ကာလတစ်ခုချင်းစီအတွက် လုပ်ငန်း ဆောင်တာများလည်း များပြားစွာ ရှိနေပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစက်ဝန်းကို ယေဘုယျသဘော လေ့လာကြည့်ပါက -

- (က) **ရွေးကောက်ပွဲ အကြိုကာလ။** ဤကာလကို ပါတီဝင်အင်အား စုစည်းပြီး မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ချသည့် အဆုံးအဖြတ်ပေး ကာလဟု ဆိုနိုင်သည်။ အဆိုပါ ကာလအတွင်း မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများအဖြစ် - (၁) မူဝါဒနှင့် ကတိကဝတ်များရေးဆွဲခြင်း (Manifesto Development) ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားနှင့် ကိုက်ညီသော၊ အကောင် အထည်ဖော်နိုင်သော မူဝါဒ/ကတိကဝတ်များ ရေးဆွဲရန်။ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာ ရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေး စသည့် ကဏ္ဍစုံအတွက် ရှင်းလင်းတိကျသော အချက် အလက်များ ပြင်ဆင်ရန်။ (၂) ကိုယ်စား လှယ်လောင်းများ ရွေးချယ်ခြင်း

(Candidate Selection) မဲဆန္ဒနယ်အလိုက် ယှဉ်ပြိုင်မည့် ကိုယ်စားလှယ် လောင်းများကို ဂုဏ်သတင်း၊ စွမ်းရည်နှင့် ဒေသတွင်း အခြေစိုက်မှုပေါ်မူတည်၍ ဂရုတစိုက်ရွေးချယ်ရန်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအား မဲဆွယ်နည်းပညာများ၊ မီဒီယာနှင့် ပြောဆိုဆက်ဆံရေး စသည်တို့အတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန်။

(၃) စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း (Campaign Strategy) ပစ်မှတ်ထားရမည့် မဲဆန္ဒရှင် အုပ်စုများကို သတ်မှတ်ရန်။ အချိန်ဇယား၊ ဘဏ္ဍာငွေနှင့် လူအင်အား ခွဲဝေစီမံ ရန်။ ပြိုင်ဘက်ပါတီများ၏ အားနည်းချက်၊ အားသာချက်များကို သုတေသန ပြုလုပ်ရန်။

(၄) စေတနာ့ဝန်ထမ်းများစုစည်းခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်ခြင်း (Volunteer Recruitment & Training) မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး၊ အချက်အလက်ထည့်သွင်းခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေး စသည့် လုပ်ငန်းများအတွက် စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ စုစည်းခြင်း နှင့် ၎င်းတို့ကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန်။

(၅) ဘဏ္ဍာရေးရန်ပုံငွေရှာဖွေခြင်း (Fundraising) မဲဆွယ်စည်းရုံးရေး ကုန်ကျစရိတ်အတွက် ဥပဒေနှင့်အညီ ရန်ပုံငွေ ရှာဖွေရန်။ ငွေကြေးအလှူရှင်များထံမှ ထောက်ပံ့ကြေးများရယူရန်။

(၆) ပြည်သူ့ ဆက်ဆံရေး (Public Relations) မီဒီယာများနှင့် ကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ရန်။ ပါတီ၏သတင်းစကားကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ဖြန့်ဝေနိုင်ရန် ဆိုရှယ်မီဒီယာမှ ချဉ်းကပ်မှုပုံစံ ရေးဆွဲရန်။

- (ခ) ရွေးကောက်ပွဲကာလ ။ ဤကာလတွင် ပါတီ၏ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအားလုံး ပေါင်းစည်းပြီး ပြည်သူထံရောက်ရှိစေသည့် အရေးအကြီးဆုံးကာလဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအဖြစ် -
- (၁) တိုက်ရိုက်မဲဆွယ်ခြင်း (Ground Game) မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံကာ ပါတီ၏ သတင်းစကားကို ဖြန့်ဝေရန်။ မည်သူမဲပေးပြီး/မပေးသေးသည်ကို ခြေရာခံပြီး မဲပေးခြင်းအတွက် နှိုးဆော်ရန်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များ တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများ ဖန်တီးပေးရန်။
 - (၂) မီဒီယာမဲဆွယ်ခြင်း (Media Campaign) သတ်မှတ်ထားသော သတင်းစကားကို ကျယ်ပြန့်စွာလွှင့်ထုတ်ပြီး ပြိုင်ဘက် များ၏ ဝေဖန်ချက်များကို ထိရောက်စွာ ဖြေကြားရန်။ ဆိုရှယ်မီဒီယာ၊ ဝက်ဘ် ဆိုက်နှင့် အွန်လိုင်းကြော်ငြာများမှတစ်ဆင့် ပစ်မှတ်ထားမဲဆန္ဒရှင်များထံ သတင်းစကားရောက်ရှိရန်။
 - (၃) ပြိုင်ဘက်များနှင့် ကွဲပြားခြားနားမှုဖော်ထုတ် ခြင်း (Debates & Differentiation) ပြိုင်ဘက်ပါတီများ၏ မူဝါဒချို့ယွင်းချက် များကို ထိထိရောက်ရောက် ဝေဖန်ရန် (သို့သော် Negative Campaigning အပျက်သဘောဆောင်သည့် မဲဆွယ်မှုမျိုး မဟုတ်စေရန် သတိထားရမည်)။ ပါတီတစ်ခုအနေနှင့် အခြားပါတီများနှင့် မည်သို့ကွဲပြားသည်ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြရန်။
 - (၄) မဲပေးရန်နှိုးဆော်ခြင်း (GOTV - Get Out The Vote) ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မိမိတို့ထောက်ခံသူများ မဲပေးခြင်းသေချာစေရေး အတွက် ဆောင်ရွက်ရန်။ မဲပေးရန် သတိရစေခြင်း၊ မဲပေးစင်တာသို့ ပို့ဆောင် ပေးခြင်း၊ မဲပေးပြီးကြောင်း အတည်ပြုခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန်။

(ဂ) ရွေးကောက်ပွဲလွန်ကာလ ။ ဤကာလသည် အရေးကြီးသော ကာလတစ်ခု ဖြစ်ပြီး အနိုင်ရပါတီဖြစ်စေ၊ အရေးနိမ့်ပါတီဖြစ်စေလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအဖြစ် အနိုင်ရပါတီ အတွက် (၁) ကျေးဇူးတင်ကြောင်းဖော်ပြခြင်း (Thanking Supporters) မဲပေးသူများ၊ စေတနာ့ဝန်ထမ်းများနှင့် လှူဒါန်းသူများအား ကျေးဇူးတင် ကြောင်း အသိပေးရန်။ (၂) ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်း (Coalition Building) နေရာအများစုမရပါက အခြားပါတီများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး၍ တည်ငြိမ်သော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့စည်းရန်။ (၃) ကတိကဝတ်များ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြင်ဆင်ခြင်း (Transition Planning) ကတိပြုထားခဲ့သော မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ဥပဒေကြမ်းများရေးဆွဲရန်။ ဝန်ကြီးဌာနများသို့ ကူးပြောင်းရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရန်။ (၄) စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ဖော်ပြခြင်း (Reaching Out) မိမိတို့ကို မဲမပေးခဲ့သူများ အပါအဝင် ပြည်သူ အားလုံးအတွက် အလုပ်လုပ်မည်ဟု ကတိပြုကာ စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ဖော်ပြရန်။ အရေးနိမ့်ပါတီအတွက် (၁) ရလဒ်ကို ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ လက်ခံခြင်း (Gracious Concession) ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကိုလက်ခံကြောင်း ကြေညာ ခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီယာဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ဆောင်ရန်။ အနိုင်ရသူအား ဂုဏ်ပြု ကြောင်း ပြောကြား၍ နိုင်ငံတော်အကျိုးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်ဟု ဖော်ပြရန်။ (၂) အတွေ့အကြုံ သင်ခန်းစာယူခြင်း (Post-Mortem Analysis) မည်သည့်အချက်များ အလုပ်ဖြစ်ခဲ့သည်၊ မည်သည့်အချက်များ မှားယွင်းခဲ့သည် ကို ပွင့်လင်းစွာ ဆန်းစစ်ရန်။ မဲဆန္ဒရှင်အမြင်နှင့် မဲအလားအလာ၊ အချက် အလက်များကို စိစစ်လေ့လာရန်။ (၃) ပါတီအား ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Rebuilding & Reuniting) အရေးနိမ့်မှုကြောင့် ကွဲအက်သွားသော ပါတီတွင်း စည်းလုံးမှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်။ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်။ (၄) အတိုက်အခံပါတီအဖြစ် တာဝန် ထမ်းဆောင်ခြင်း (Effective Opposition) လွှတ်တော်အတွင်း အတိုက်အခံ ပါတီအဖြစ် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားအတွက် အစိုးရ၏လုပ်ရပ်များကို ထိထိ ရောက်ရောက် စောင့်ကြည့်ဝေဖန်ခြင်း၊ ထိန်းကျောင်းခြင်းများပြုလုပ်ရန်။ နောက်လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ရန်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုသည်မှာ မဲပေးသည့်နေ့တစ်ရက်တည်းသာမကဘဲ ရှည်လျားသော စီမံကိန်းချမှတ်မှုနှင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု တစ်ခုလုံး၏ ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ကာလတစ်ခုစီတွင် မှန်ကန်သော လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဆောင်ရွက်နိုင်မှုသည်သာ ပါတီတစ်ခု၏ အောင်မြင်မှု ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဒီမိုကရေစီယာဉ်ကျေးမှုကို တည်ဆောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

သုံးသပ်ချက်

ရွေးကောက်ပွဲဟူသည် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်လျှောက်လှမ်းကြသည့် မည်သည့် နိုင်ငံတိုင်းအတွက်မဆို မဖြစ်မနေ ဖြတ်ကျော်ကြုံတွေ့ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အမျိုးမျိုးအထွေထွေ ကွဲပြားနေသကဲ့သို့ နိုင်ငံတိုင်းသည်လည်း မိမိ၏ နိုင်ငံနှင့် ကိုက်ညီသင့်လျော်မည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မျိုးကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးတတ်ကြသည်မှာ သဘာဝပင်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ရှင်သန်ကြီးထွားရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် တစ်ခုတည်းနှင့် ပြီးပြည့်စုံသည်မဟုတ်သော်လည်း အခြေခံထားရှိရမည့် အုတ်မြစ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ အောင်မြင်ပြီးမြောက်ခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အောင်မြင်ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော အစိုးရ၊ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်၊ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ ပြည်သူလူထုများ တာဝန်ကျေပွန်စွာဖြင့် တက်တက်ကြွကြွ ပူးပေါင်းပါဝင်ကြမည်ဆိုလျှင် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်ကြီးတစ်ခုကို ကောင်းစွာလည်ပတ် ရှင်သန်စေနိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်ပေသည်။

သိန်းထွန်းဦး (သေနင်္ဂ)

Ref: - Electoral Systems Used around the World (Siamak F. Shahandashti)

- ELECTIONS AND ELECTORAL SYSTEMS AROUND THE WORLD (St. Kliment Ohridski University Press)
- ELECTIONS AND DEMOCRACY: FROM THEORY TO PRACTICE (Skochylyas Lyubomyr)
- Electoral System Design: (The New International IDEA Handbook)
- Elections, Electoral Systems and Party Systems (IDEA)
- ELECTORAL SYSTEMS (Oxford Handbook)

အချစ်အားဖြင့် အခမ်းအနားသို့
 ဗဟိုအာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှတို့မှ
 ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင် ၂၆ ဦးခန့် တက်ရောက်ခဲ့ကြပြီး
 ၎င်းသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သြဇာလွှမ်းမိုးမှု
 တိုးပွားလာခြင်းကို ပြသလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ဦးဆောင်သော မြန်မာအဆင့်မြင့်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃၀ ရက်မှ စက်တင်ဘာလ ၆ ရက်အထိ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သော ခရီးစဉ်သည် နှစ်နိုင်ငံ၏ ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ဆက်ဆံရေး (Paukphaw Relations) အား နက်ရှိုင်းစွာ မြှင့်တင်ပေးသည့် သမိုင်းဝင်ခရီးစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ အိမ်နီးချင်းနှစ်နိုင်ငံကြား နှစ်ဖက်ဆက်ဆံရေးတွင် အရေးပါသော အလှည့်အပြောင်းတစ်ခုအဖြစ် မှတ်သားထိုက်ပါသည်။

သမိုင်းမှတ်ကျောက်တင်ခံရသည့် ခရီးစဉ်

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့်အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အတူ ကော်မရှင်အတွင်းရေးမှူး တွဲဖက်အမှုဆောင်ချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးရဲဝင်းဦး၊ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဦးသန်းဆွေ၊ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ညှိနှိုင်းကွပ်ကဲရေးမှူး (ကြည်း၊ ရေလေ) ဗိုလ်ချုပ်ကြီးကျော်စွာလင်း၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများဖြစ်ကြသည့် ဒေါက်တာဝါဝါမောင်၊ ဦးမင်းနောင်၊ ဦးချစ်ဆွေ၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးဝန်ကြီးချုပ် ဦးတင်မောင်ဝင်းနှင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးမှ အဆင့်မြင့်တပ်မတော်အရာရှိကြီးများ၊ ဒုတိယဝန်ကြီးများ၊ စစ်ဘက်၊ နယ်ဘက်မှ တာဝန်ရှိသူများ ခရီးစဉ်တွင် လိုက်ပါသွားကြပါသည်။

ဤခရီးစဉ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်များမှာ -

(က) ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေးအောင်ပွဲနှစ် (၈၀) ပြည့် အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားများသို့ တက်ရောက်ရန်နှင့်

(ခ) နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် နှစ်နိုင်ငံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်တို့ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဤခရီးစဉ်သည် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) ထိပ်သီးအစည်းအဝေး နှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေးအောင်ပွဲနှစ်(၈၀)ပြည့်အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနား များသို့ တက်ရောက်ခြင်းအပါအဝင် သံတမန်ရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ကျယ်ပြန့်သော ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာ သမိုင်းမှတ်ကျောက် တင်ရသည့် ခရီးစဉ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ဤဆောင်းပါးသည် ခရီးစဉ်၏ အဓိကအောင်မြင်မှုများ နှင့် နှစ်နိုင်ငံ သံတမန်ရေးရာနှင့် စီးပွားရေးဆက်သွယ်မှုတို့အပေါ် ၎င်း၏အပြုသဘော ဆောင်သော သက်ရောက်မှုများကို သုံးသပ်ထားပါသည်။

ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံ အဆိုပြုချက်

စက်တင်ဘာလ ၁ ရက် (တနင်္လာနေ့) က တီယန်ကျင်းမြို့တွင် ကျင်းပသော ရှန်ဟိုင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (Shanghai Cooperation Organization Plus) ထိပ်သီးအစည်း အဝေးသို့ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင် ပါဝင်တက်ရောက် ဆွေးနွေးပါသည်။

အဆိုပါ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် တရုတ်သမ္မတ ရှိကျင့်ဖျင်က ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ (Global Governance Initiative - GGI) ကို အဆိုပြုခဲ့သည်။ အစည်းအဝေး တွင် မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌ သမ္မတရှိက “ပိုမိုသမာသမတ်ရှိပြီး တရားမျှတမှုရှိသော ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တစ်ခုနှင့် လူသားမျိုးနွယ်အတွက် မျှဝေသော အနာဂတ်ဘုံအသိုက် အဝန်းတစ်ခုဆီသို့ ချီတက်ရန်အတွက် နိုင်ငံအားလုံးနှင့်အတူ လက်တွဲလုပ်ဆောင်ရန် မျှော်လင့်ပါသည်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

- ၎င်းက GGI အတွက် မူဝါဒ ငါးချက်ကို အလေးပေး ပြောကြားခဲ့သည် -
- ပထမအချက်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူညီမျှမှုကို လိုက်နာ သင့်သည်။ (Sovereign Equality)
- ဒုတိယအချက်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို လိုက်နာသင့်သည်။ (International Rule of Law)
- တတိယအချက်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒကို ကျင့်သုံး သင့်သည်။ (Multilateralism)
- စတုတ္ထအချက်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြည်သူ့ဗဟိုပြုချဉ်းကပ်မှုကို ထောက်ခံအားပေး သင့်သည်။ (People-Centered Approach)

ပဉ္စမအချက်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လက်တွေ့ကျသော လုပ်ရပ်များအပေါ် အာရုံစိုက်သင့်သည်။ (Real Results)

သမ္မတရှိသည် -

၂၀၁၄ တွင် ခါးပတ်တစ်ကွင်း၊ လမ်းတစ်စင်း အစီအမံ (Belt and Road Initiative - BRI)

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအမံ (Global Development Initiative - GDI)

၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးအစီအမံ (Global Security Initiative - GSI) နှင့်

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုအစီအမံ (Global Civilization Initiative - GCI) တို့ကို အဆိုပြုခဲ့ရာ ယခု ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ (Global Governance Initiative - GGI)သည် ၎င်း၏ ပဉ္စမမြောက်အဆိုပြုသည့် အစီအမံ ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ အဆိုပြုချက် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်သည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး စတင်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သည့် နှစ် (၈၀) ပြည့် ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၈၀ က ကမ္ဘာစစ်ကြီးနှစ်ကြိမ်မှ ခါးသီးသော သင်ခန်းစာများကို ရယူကာ နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းကြီးသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို တည်ထောင်ခြင်းအားဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသစ်တစ်ခုအား စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။ နှစ်ပေါင်း ၈၀ ကာလအတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုအမြင်နှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်သည့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံတကာစနစ်တို့သည် ၎င်း၏ ဗဟိုအချက်အချာအဖြစ် ကျင့်သုံးခြင်း၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့်အညီ နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို အခြေခံသည့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းတို့အားဖြင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် သမိုင်းဝင် အထောက်အကူပြုနိုင်ခဲ့ပါသည်။

လက်ရှိနိုင်ငံတကာမြင်ကွင်းသည် လှိုင်းလေထန်မှုများဖြင့် ပြောင်းလဲနေပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံစုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism) တို့သည် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေကြရပါသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အခြေအနေသည် လိုအပ်ချက် များ ပိုမိုတိုးပွားလာနေပါသည်။ လက်ရှိ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများတွင် အားနည်းချက် (၃) မျိုးရှိနေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

ပထမအားနည်းချက်မှာ တောင်ကမ္ဘာခြမ်း (Global South) ကို ကိုယ်စားပြုမှု အလွန်အမင်း အားနည်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထွန်းသစ်စ ဈေးကွက်များနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ စုပေါင်းပေါ်ထွက်လာခြင်းသည် တောင်ကမ္ဘာခြမ်းအား ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် သမိုင်းကြောင်းအရ မညီမျှမှုတို့ကို ပြန်လည် ထိန်းညှိရန် လိုအပ်လာပါသည်။

ဒုတိယအားနည်းချက်မှာ အာဏာယိုယွင်းပျက်စီးလာမှုဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို တိကျစွာ လိုက်နာခြင်း မရှိတော့ပါ။ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာလည်း အကဲစမ်းခြင်း ခံနေရပါသည်။ တစ်ဖက်သတ် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများသည် နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်ကို ပျက်ယွင်းစေပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေ များကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

တတိယအားနည်းချက်မှာ လက်တွေ့အကျိုးရှိ ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်မှုများ အရေးတကြီး လိုအပ်နေပါသည်။ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ၂၀၃၀ လုပ်ငန်းစဉ် (The U.N. 2030 Agenda for Sustainable Development) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုသည် အလွန်အမင်း နောက်ကျ ကျန်ရစ်နေပါသည်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် ကွဲပြားခြားနားမှုတို့ကဲ့သို့သော ပြဿနာများသည် ပိုမို သိသာထင်ရှားလာပါသည်။ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာ၊ ဆိုက်ဘာနယ်ပယ်နှင့် အာကာသ နယ်ပယ်တို့ကဲ့သို့သော နယ်ပယ်သစ်များတွင် အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်နှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည့် တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို စွဲမြဲခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်သူအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာ့ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးသူအနေဖြင့် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်ကို ကာကွယ်သူအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ အများပြည်သူ အကျိုးစီးပွားကို ထောက်ပံ့ပေးသူအနေဖြင့်လည်းကောင်း အစဉ်တစိုက် လုပ်ဆောင်လာခဲ့ပါ သည်။

မျက်မှောက်ခေတ်ကို ထင်ဟပ်စေသည့် အကြောင်းအရာဖြစ်သည့် မည်သည့်ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို တည်ဆောက်ကြမည်နည်း၊ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို မည်သို့မည်ပုံ တိုးတက်အောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲကြမည်နည်းနှင့် ၎င်းအား ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် ကျယ်ပြန့်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့်မျှဝေသော အကျိုးကျေးဇူးကို အတူတကွ အထောက်အကူပြုခြင်းများ ပါဝင်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုအမြင်ကို အခြေခံလမ်းညွှန်ချက်များအဖြစ် ခံယူလျက် လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန်အတွက် ပိုမိုညီမျှပြီး တရားမျှတမှုရှိသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု စနစ် တည်ဆောက်မှုကို အားပေးရန်နှင့် လူသားမျိုးနွယ်စုအတွက် မျှဝေထားသော အနာဂတ် ရှိသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအတွက် အတူတကွ လုပ်ဆောင်ရန် တရုတ်နိုင်ငံက ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံ အဆိုပြုချက် (The Global Governance Initiative - GGI) ကို တရုတ်သမ္မတက အဆိုပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေးအောင်ပွဲ နှစ် (၈၀) ပြည့် အထိမ်းအမှတ် စစ်ရေးပြ အခမ်းအနား

တရုတ်နိုင်ငံသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးဆုံးခြင်း ၈၀ နှစ်မြောက် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်က တီအန်မင်ရင်ပြင်၌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်အပါအဝင် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင် ၂၆ဦး တက်ရောက်သည့် ကြီးမားသော စစ်ရေးပြအခမ်းအနားကြီးတစ်ခုကို

ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဤကဲ့သို့သော အောင်ပွဲနေ့ စစ်ရေးပြအခမ်းအနားကို ကျင်းပခဲ့သည်မှာ ယခုအကြိမ်သည် ဒုတိယအကြိမ်သာရှိပြီး ပထမအကြိမ်ကို လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုအကြာက ကျင်းပခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မိနစ် ၉၀ နီးပါးကြာမြင့်ခဲ့သည့် ဤစစ်ရေးပြအခမ်းအနားကို တရုတ်နိုင်ငံ၏ စစ်ရေး အင်အားကြီးထွားလာမှု၏ ပြသမှုတစ်ခုအဖြစ် များစွာသောသူတို့က ရှုမြင်ကြသည်။ သို့သော် ၎င်းသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်မှုအဆင့်အတန်းနှင့် တိုးပွားလာနေသော သံတမန်ရေးရာ ဩဇာအာဏာတို့ကို ခိုင်မာစေရန် ပေကျင်း၏ ကြိုးပမ်းမှုတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။

အဖွင့်မိန့်ခွန်းတွင် သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က တရုတ်ပြည်သူများသည် “သမိုင်း၏ မှန်ကန် သောဘက်ခြမ်းနှင့် လူသားယဉ်ကျေးမှု၏ တိုးတက်ရာဘက်တွင် ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည်နေသည်” ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ သူက ၎င်း၏ “ခိုင်မာပြီး ကိုယ့်အားကိုးကိုးနိုင်သော” နိုင်ငံသည် “မည်သည့်အကြမ်းဖက်မှုကိုမျှ မကြောက်ရွံ့သော ကြီးကျယ်သည့် နိုင်ငံတစ်ခု” ဖြစ်ကြောင်း ချီးကျူးဂုဏ်ပြုခဲ့ပြီး “တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြန်လည်နုပျိုလာမှု (Rejuvenation) သည် မရပ်တန့် နိုင်တော့ကြောင်း” ပြောဆိုခဲ့သည်။

အဆိုပါစစ်ရေးပြအခမ်းအနားသည် တရုတ်နိုင်ငံအတွက် ၎င်း၏စစ်ရေးစွမ်းပကားကို ပြသရန် အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထောင်ပေါင်းများစွာ စစ်သည်များသည် တီအန်မင် ရင်ပြင်ကို ဖြတ်၍ ချီတက်အလေးပြုခဲ့ကြပြီး ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (PLA) သည် ယခင်က လူအများမမြင်ဖူးသေးသော ၎င်း၏ နောက်ဆုံးပေါ် စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများ ကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြသခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ပတ်သက်၍ ရှီကျင့်ဖျင်က ၎င်း၏ မိန့်ခွန်းတွင် PLA သည် “ပါတီနှင့် ပြည်သူများ လုံးဝအားထားနိုင်သော သူရဲကောင်းဆန်သည့် တပ်မတော်တစ်ခုအဖြစ် အမြဲရှိနေခဲ့သည်” ဟု ဆိုပြီး အရာရှိများနှင့် စစ်သည်များကို “ကမ္ဘာ့ အဆင့်မီ စစ်တပ်တစ်ခု တည်ဆောက်မှု အရှိန်မြှင့်တင်ရန်နှင့် “နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာကို ခိုင်မာပြတ်သားစွာ ကာကွယ်ရန်” တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဤစစ်ရေးပြအခမ်းအနားတွင် တရုတ်ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်၊ လေတပ်၊ ပူးတွဲ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးတပ်ဖွဲ့နှင့် ဒုံးပျံတပ်ဖွဲ့တို့အပါအဝင် စစ်လက်ရုံးအသီးသီးတို့မှ စစ်ရေးပြတပ်ဖွဲ့များအပြင် မကြာသေးမီက အသစ်တိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်း ခဲ့သော လေကြောင်းအာကာသတပ်ဖွဲ့ကဲ့သို့သော တပ်ဖွဲ့သစ်များမှ စစ်ရေးပြတပ်ဖွဲ့များလည်း ပူးပေါင်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ မြေပြင်အခြေစိုက် လက်နက်စနစ်အမျိုးမျိုး၊ မောင်းသူမဲ့လေယာဉ် များနှင့် ဒုံးပျံစနစ်များကိုလည်း တွေ့မြင်ခဲ့ကြရသည်။ စစ်ရေးပြအခမ်းအနားတွင် မြင်တွေ့ ရသော စနစ်များအားလုံးသည် လက်ရှိတွင် အသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်း တရုတ်နိုင်ငံက ပြောကြားခဲ့သည်။

အဓိကအချက်မှာ DF-41 တိုက်ချင်းပစ် ပဲ့ထိန်းဒုံးပျံပြီးနောက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အဆင့် အမြင့်ဆုံး တိုက်ချင်းပစ်ပဲ့ထိန်းဒုံးပျံအဖြစ် ယုံကြည်ရသော DF-61 ကို ပထမဆုံးအကြိမ် ပြသခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ DF-61 သည် PLA ဒုံးပျံတပ်ဖွဲ့၏ တာဝေးပစ် ဒုံးပျံစစ်ဆင်ရေးများ၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ် ဖြစ်လာမည်ဟု မျှော်မှန်းရသည်။

ပထမဆုံးအကြိမ် ပြသသည့် လက်နက်သစ်တစ်ခုမှာ JL-3 ပဲ့ထိန်းခုံးပျံဖြစ်ပြီး ၎င်းသည် တတိယမျိုးဆက် ရေငုပ်သင်္ဘောမှ ပစ်လွှတ်နိုင်သော တိုက်ချင်းပစ် ပဲ့ထိန်းခုံးကျည် အမျိုးအစားဖြစ်ကာ PLA ၏ ပင်လယ်ပြင်အခြေပြု နျူကလီးယား ဟန့်တားမှုစစ်ဆင်ရေးများ အတွက် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။

ဤစစ်ရေးပြအခမ်းအနားက PLA သည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ရင်ပေါင်တန်းရန် သာမက အနာဂတ်စစ်ပွဲများအတွက်ပါပြင်ဆင်နေကြောင်းပြသခဲ့သည်။ မောင်းသူမဲ့လေယာဉ် စနစ်များအနက် အကြီးမားဆုံးပြသမှုအဖြစ် ပစ်မှတ်များကို တိကျစွာ တိုက်ခိုက်နိုင်ရန်နှင့် လေကြောင်းထောက်လှမ်းရေးတာဝန်များအတွက် ဒီဇိုင်းထုတ်ထားသည့် မောင်းသူမဲ့ တိုက်ခိုက်ရေးလေယာဉ် GJ-11 ကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ထုတ်ဖော် ပြသခဲ့သည်။ ၎င်းသည် အမြီးမဲ့ ပျံသန်းသည့်အတောင်ပံနှင့် အတွင်းပိုင်း လက်နက်တပ်ဆင်ခန်းနှစ်ခုပါသည့် ရေဒါ ပျောက်ဒီဇိုင်း ဖြစ်သည်။

Loyal Wingman လူမဲ့တိုက်ခိုက်ရေး လေယာဉ်သစ်များကိုလည်း တွေ့မြင်ခဲ့ရာ ၎င်းတို့အား လူလိုက်ပါသည့် တိုက်လေယာဉ်များနှင့် တွဲဖက်အသုံးပြုခြင်းသည် ကမ္ဘာ့ ထိပ်တန်း တပ်မတော်များအားလုံးက ဆောင်ရွက်နေသည့် ခေတ်ရေစီးကြောင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။

စစ်ရေးပြအခမ်းအနားတွင် PHL-16 ဟုလည်း လူသိများသည့် PCL-191 ခုံးကျည်ပစ် စနစ်ကိုလည်း ပြသခဲ့သည်။ ၎င်းသည် တရုတ်-တိုင်ပေက အမေရိကန်ထံက ဝယ်ယူပြီး အသုံးပြုနေသည့် လော့ဒ်ဟိမာတင်၏ Himars ခုံးကျည်ပစ်စနစ်နှင့် သဏ္ဍာန်တူသော တရုတ်ပြည်မကြီးဗားရှင်းအဖြစ် ရည်ညွှန်းကြသည်။ ၎င်းသည် တာဝေးပစ်ခတ်နိုင်စွမ်း ရှိသောကြောင့် ထိုင်ဝမ်ရေလက်ကြားတွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အခြေအနေများတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။

PLA သည် နျူကလီးယားလက်နက်များကို အာရုံစိုက်မှု ပိုမိုမြင့်တက်လာသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ DF-31 လောင်စာခဲသုံး တိုက်ချင်းပစ်ပဲ့ထိန်းခုံးကျည်၏ မျိုးကွဲသစ် တစ်ခုဖြစ်သော DF-31BJ သည်လည်း စစ်ရေးပြအခမ်းအနားတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ၎င်းသည် DF-31 စီးရီး၏ လက်ရှိ အဆင့်မြင့်ဆုံးဗားရှင်းဖြစ်သော DF-31AG ကို အဆင့်မြင့်တင် ထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရပြီး အကွာအဝေး ၁၁၂၀၀ ကီလိုမီတာ (၆၉၅၉ မိုင်) ကျော် ပစ်ခတ်နိုင်ကြောင်း သတင်းများက ဖော်ပြသည်။ ၎င်းကို ယမန်နှစ် စက်တင်ဘာလက စမ်းသပ်ပစ်လွှတ်ခဲ့ရာ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ၄၄ နှစ်အတွင်း ပထမဆုံး နျူကလီးယားခုံးကျည် စမ်းသပ်မှု ဖြစ်ခဲ့သည်။

စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသို့ ဗဟိုအာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှတို့မှ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင် ၂၆ ဦးခန့် တက်ရောက်ခဲ့ကြပြီး ၎င်းသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သြဇာလွှမ်းမိုးမှု တိုးပွားလာခြင်းကို ပြသလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးကျင်းပခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောင်ပွဲနေ့ စစ်ရေးပြအခမ်းအနားနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ယခုအကြိမ်တွင် အရှေ့တောင်အာရှမှ အဆင့်မြင့် ခေါင်းဆောင်များ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ယာယီသမ္မတ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်၊ အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ ပရာဘိုဝို ဆူဘီယန်တို့နှင့် မလေးရှားဝန်ကြီးချုပ် အန်ဝါ

အိတ်ဘရာဟင်တို့ ပါဝင်သည်။ ပရာဘိုဝိုသည် ၎င်း၏နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ဆန္ဒပြမှုများ ကြောင့် SCO ထိပ်သီးအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်နိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း စစ်ရေးပြ အခမ်းအနားကို တက်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ဥရောပမှ အစိုးရအကြီးအကဲနှစ်ဦး ဤပွဲကို တက်ရောက်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့မှာ ဆားဘီးယားသမ္မတ အလက်ဇန္ဒြားဗူချစ်နှင့် ဆလိုဗက်ကီးယား ဝန်ကြီးချုပ် ရောဘတ်ဖီကိုတို့ ဖြစ်သည်။

ယခုအကြိမ် စစ်ရေးပြအခမ်းအနားတွင် ပြည်ပနိုင်ငံများမှ စစ်ရေးပြတပ်ဖွဲ့များ ပါဝင်ခြင်းမရှိသည်မှာ ထူးခြားသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အထိမ်းအမှတ်ပွဲတွင်မူ နိုင်ငံပေါင်း ၁၇ နိုင်ငံမှ စစ်သည် ၁၀၀၀ နီးပါး ချီတက်ခဲ့ကြသည်။

တရုတ်သမ္မတနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း

ခရီးစဉ်အတွင်း ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် တီယန်ကျင်းမြို့ရှိ တီယန်ကျင်း ဧည့်ဂေဟာ၌ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရာတွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတ H.E. Mr. Xi Jinping က ယခုကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ထိပ်သီးအစည်းအဝေး (Shanghai Cooperation Organisation - SCO SUMMIT 2025) နှင့် တရုတ်ပြည်သူများ၏ ဂျပန် ခုခံတော်လှန်ရေးစစ်ပွဲနှင့် ကမ္ဘာ့ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲ အောင်နိုင်ခြင်း နှစ်(၈၀)ပြည့် အထိမ်းအမှတ်စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသို့ တက်ရောက်အသိအမှတ်ပြုသည့်အတွက် ကျေးဇူး တင်ရှိပါကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံသည် SCO အဖွဲ့၏ ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ဖက်ဆစ် တော်လှန်ရေးတွင်လည်းပါဝင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း၊ တရုတ်နှင့်မြန်မာသည် ခိုင်မာသည့် ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ဆက်ဆံရေးရှိသည့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကို အမြဲထောက်ခံရပ်တည် အားပေးလျက် ရှိကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးတည်ဆောက်မှုများကိုလည်း ထောက်ခံပြီး မြန်မာပြည်သူ လူထုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် နှစ်နိုင်ငံအေးအတူပူအမျှအသိုက်အဝန်းတည်ဆောက်ရေးကို ခိုင်မာစွာရပ်တည်လျက်ရှိကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး (၅) ရပ်အတိုင်း ဆက်လက်ရပ်တည် ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက ပြန်လည်ဆွေးနွေးပြောကြားရာတွင် မိမိတို့ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဖက်ဆစ်အား ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် စတင်တော်လှန်ခဲ့ ကြောင်း၊ မြန်မာ့တပ်မတော်၏ တပ်မတော်နေ့ကို ဖက်ဆစ်အား တော်လှန်ခဲ့သည့် မတ်လ ၂၇ ရက်ကို သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့၌ နှစ်(၈၀)ပြည့် အခမ်းအနားကို ကျင်းပခဲ့ကြောင်း၊ ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးညီလာခံသည် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် အလေးထားရသောညီလာခံဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ အနေဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ မေလတွင် SCO ၏ ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံဖြစ်လာပြီး အစည်းအဝေးများ စတင်တက်ရောက်ခဲ့ကြောင်း၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာစေရေး တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဆက်လက် ထောက်ခံပေးစေလိုကြောင်း၊ ယခုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုသည် နှစ်နိုင်ငံအကြား ကောင်းမွန်သည့်

ဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုအရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သွားနိုင်မည်ဟုယုံကြည်ပါကြောင်းဆွေးနွေးပြောကြားသည်။

ထို့နောက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ကိစ္စရပ်များ၊ ကုန်သွယ်မှုမြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ ခါးပတ်တစ်ကွင်း လမ်းတစ်စင်း စီမံကိန်း (BRI) နှင့် တရုတ်-မြန်မာစီးပွားရေးစင်္ကြံ (CMEC) တို့၌ ပါဝင်သည့် စီမံကိန်းများအရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ သဘာဝသယံဇာတများအား အကျိုးရှိစွာအသုံးပြုနိုင်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ မန္တလေးငလျင်ကြီးနှင့် ပတ်သက်၍ အကူအညီပေးရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာ၌ တရုတ်နိုင်ငံ၏ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ထောက်ခံအားပေးရပ်တည်ချက်အပေါ် အထူးအလေးထားမှုနှင့် နှစ်နိုင်ငံအကြား ဆက်ဆံရေး ပိုမိုအရှိန်မြှင့်တင်နိုင်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့၌ စတင်ကျင်းပမည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအောင်မြင်စွာကျင်းပနိုင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ ဖိတ်ခေါ်ထားသည့် အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်စွာဆွေးနွေးကြသည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတက ဆွေးနွေးပြောကြားရာ၌ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလတွင် မော်စကိုမြို့၌ တရုတ်၊ မြန်မာခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးစဉ် သဘောတူညီခဲ့သည့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန်ကိစ္စရပ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၌ ပြည်ပမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို ဆန့်ကျင်မှု၊ တရုတ်-မြန်မာမဟာဗျူဟာမြောက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စရပ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးအတွက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အပြုသဘောဆောင်သော ရပ်တည်ချက်များနှင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည့်ကိစ္စရပ်များ၊ နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာ၊ ဒေသတွင်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရေးတို့၌ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် သိက္ခာမြင့်မားစွာရပ်တည်နိုင်ရေးကိစ္စရပ်များအား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆွေးနွေးခဲ့သည်။

“မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့၌ စတင်ကျင်းပမည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ ဖိတ်ခေါ်ထားသည့် အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးကြသည်။”

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်နေမှုများ အပေါ် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုနှင့် သံတမန်ရေးရာအရ ဆက်လက်ဆောင်ရွက် မည့်ကိစ္စရပ်များ၊ SCO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် ထောက်ခံပေးမည့်အခြေအနေများ၊ နှစ်နိုင်ငံကဏ္ဍ ပေါင်းစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာဌာနများအလိုက် ဆက်လက်ဆွေးနွေး ဆောင်ရွက်သွားမည့် အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အပြန်အလှန် ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ နှစ်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်နှစ်ဦး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများအား အနှစ်ချုပ် ကြည့်မည်ဆိုလျှင်-

- (က) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး။
- (ခ) တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံ (CMEC) အပါအဝင် ခါးပတ်တစ်ကွင်း လမ်းတစ်စင်း စီမံကိန်းများအား အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရေး။
- (ဂ) ကုန်သွယ်မှုမြှင့်တင်ရေး၊ သဘာဝသယံဇာတများကို အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြု နိုင်ရေး။
- (ဃ) မန္တလေးလျှင်ကြီးနှင့်ပတ်သက်၍ အကူအညီပေးရေး။
- (င) နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ် နိုင်ငံ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုနှင့်
- (စ) ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် စတင်ကျင်းပမည့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ အောင်မြင်စွာကျင်းပနိုင်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များဖိတ်ခေါ်ထားမှုအခြေအနေတို့ ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

တရုတ် ဒုတိယသမ္မတနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း

ခရီးစဉ်အတွင်း ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်သည် ပေကျင်းမြို့ ကျောက်ယွီထိုင် နိုင်ငံတော်ဧည့်ဂေဟာ၌ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ဒုတိယသမ္မတ H.E. Mr. Han Zheng နှင့် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးသည်ကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုသို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရာတွင် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) သည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအတွက် အရေးပါသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် အခြေအနေများ၊ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် SCO အဖွဲ့တွင်ပါဝင်နိုင်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှုအခြေအနေများ၊ မြန်မာ-တရုတ် နှစ်နိုင်ငံအကြား အိမ်နီးချင်းကောင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည်နှင့်အညီ အေးအတူပူအမျှ အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှုအခြေအနေများ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နှစ်နိုင်ငံအပြန် အလှန် အထောက်အကူပြုမှု အခြေအနေများ၊ နှစ်နိုင်ငံချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင် ရွက်မှုများ ဆက်လက်တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သွားမည့် အခြေအနေများ၊ နယ်စပ်ဒေသ တည်ငြိမ် အေးချမ်းရေးအတွက် နှစ်နိုင်ငံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ထားရှိမှု၊ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန် ဆောင်ရွက်မှု၊ နှစ်နိုင်ငံအကြား စီးပွားရေးတိုးတက်စေရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှုအခြေအနေများ၊ မတ်လအတွင်း လှုပ်ခတ်ခဲ့သည့် မန္တလေးလျှင်ကြီး ကြောင့်ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့မှုများအပေါ် တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမှုအခြေအနေ

များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမှု အခြေအနေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အပြန်အလှန် ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာဆွေးနွေးခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဟေလုံကျန်းပြည်နယ် ပါတီအတွင်းရေးမှူးနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးက ဟာဘင်းမြို့တွင် ဟေလုံကျန်းပြည်နယ် ပါတီအတွင်းရေးမှူး Mr.Xu Qin နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရာတွင် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ ထိပ်သီးအစည်းအဝေး (Shanghai Cooperation Organisation – SCO SUMMIT 2025) နှင့် တရုတ်ပြည်သူများ၏ ဂျပန်ခုခံတော်လှန်ရေးစစ်ပွဲနှင့် ကမ္ဘာ့ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲအောင်နိုင်ခြင်း နှစ်(၈၀)ပြည့် အထိမ်းအမှတ်စစ်ရေးပြအခမ်းအနားများကို အောင်မြင်စွာကျင်းပဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့မှု၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့၏ သံတမန်ဆက်ဆံမှုသည် ၇၅ နှစ်တာကာလကို ကျော်လွန်ခဲ့ပြီဖြစ်ပြီး ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ချစ်ကြည်ရင်းနှီးသည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိမှု၊ ဟေလုံကျန်းပြည်နယ်အတွင်း စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအား အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှု၊ အဆင့်မြင့်တက္ကသိုလ်၊ ကောလိပ်များဖွင့်လှစ်သင်ကြားလျက်ရှိမှုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ ပညာတော်သင်များ တက်ရောက် သင်ကြားလျက်ရှိမှု၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ရှိသည့် သီးနှံများအား ဟေလုံကျန်းပြည်နယ်သို့ တင်ပို့နိုင်မှု၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများတွင် နည်းပညာဖလှယ်မှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ ပညာရေးကဏ္ဍ၊ ယဉ်ကျေးမှုကဏ္ဍများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ ဟေလုံကျန်းပြည်နယ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့အကြား ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် အခြားကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှုအခြေအနေများအား ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာ အမြင်ချင်းဖလှယ်ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။

နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲ၏ ခရီးစဉ် အောင်မြင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆက်လက်သုံးသပ်လိုပါသည်။

သံတမန်ဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုမှု

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်၏ ဤခရီးစဉ်အား တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင် ကိုယ်တိုင်၏ တရားဝင်ဖိတ်ကြားချက်ဖြင့် သွားရောက်ခြင်းဖြစ်ရာ သံတမန်ရေးရာအရ ကြီးမားသော အောင်မြင်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဤဖိတ်ကြားချက်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ်ထားရှိသော ခိုင်မာသည့် ထောက်ခံမှုနှင့် နှစ်နိုင်ငံအကြား ခိုင်မြဲသော ဆက်ဆံရေးကို ပြသနေပါသည်။

ခရီးစဉ်အတွင်း ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးအား မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယာယီသမ္မတအဖြစ် တရုတ်အစိုးရမှ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခေါ်ဝေါ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း တရားဝင်မှုအား မြှင့်တင်ပေးသည့် အရေးပါသော ခြေလှမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤအသိအမှတ်ပြုမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အား လေးစားမှုကို ပြသခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာကိစ္စရပ်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏အခြေအနေအား ကျော်လွှားနိုင်ရန်အတွက် လမ်းခင်းပေးခဲ့သည်။

SCO ထိပ်သီးအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအား ယူရေးရှား ဒေသ၏ အရေးပါသော နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့အစည်း တွင် ပါဝင်ခွင့်ရစေပြီး ဒေသတွင်း နိုင်ငံတကာရေးရာ၊ လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများတွင် သက်ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍများအလိုက် ပိုမို ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ဤဆွေးနွေးပွဲများအတွင်း ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးသည် အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် နာရန်ဒရာမိုဒီ အပါအဝင် အခြားခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ သည်။ ဤတွေ့ဆုံမှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းတွင် ပိုမိုပေါင်း စည်းမှုရရှိစေရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။

စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်ခြင်း

ဤခရီးစဉ်၏ အဓိကအောင်မြင်မှုတစ်ခုမှာ နှစ်နိုင်ငံစီးပွားရေး ဆက်သွယ်မှုကို အားကောင်းစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ခရီးစဉ်၏ အဓိကရည်မှန်းချက်မှာ တရုတ်၏ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ အထူးသဖြင့် ခါးပတ်တစ်ကွင်း လမ်းတစ်စင်း စီမံကိန်း (BRI) ၏ အရေးပါ သော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံ (CMEC) အောက်ရှိ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများကို ပြန်လည်ရှင်သန်အောင် လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် လုံခြုံစေရန် ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ် မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ဦးဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ကုန်သွယ်ရေး၊ စွမ်းအင်နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံကဏ္ဍများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအသစ်များအတွက် တရုတ်ကုမ္ပဏီများ နှင့် နားလည်မှုစာချွန်လွှာ (MoU) ခုနစ်ခု လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ဤသဘောတူညီချက်များ သည်မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသော ခြေလှမ်းသစ်များလည်း ဖြစ်သည်။

တရုတ်-မြန်မာ စီးပွားရေးစင်္ကြံ (CMEC) သည် နှစ်နိုင်ငံအကြား ဆွေးနွေးမှုများ၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်သည်။ CMEC သည် တရုတ်၏ ခါးပတ်တစ်ကွင်း လမ်းတစ်စင်း စီမံကိန်း (BRI)၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လမ်းများ၊ ရထားလမ်းများနှင့် ဆိပ်ကမ်းများ အပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဤစီမံကိန်းများသည် ဒေသတွင်း ဆက်သွယ်ရေးကို မြှင့်တင်ပေးပြီး စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို မြှင့်တင်ကာ မြန်မာနိုင်ငံအား တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာကို ဆက်သွယ်ပေးသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးဗဟိုဌာနအဖြစ် ပြောင်းလဲစေမည် ဖြစ်သည်။

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးက တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် နည်းပညာလွှဲပြောင်းမှုများကို အားပေးရန် ကတိပြုခဲ့သည်။ ဤကတိကဝတ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ စွမ်းရည်များ ဖွံ့ဖြိုးစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ နှစ်နိုင်ငံကြား ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မြှင့်တင်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို မြှင့်တင်ပေးပြီး နိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ပိုမိုအားကောင်းစေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးကို ချောမွေ့စေရန် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များ ဖန်တီးပေးမည်ဖြစ်သည်။

နယ်စပ်လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး၏ ခရီးစဉ်အတွင်း နယ်စပ်လုံခြုံရေးသည် အဓိကဆွေးနွေးရာ အကြောင်းအရာဖြစ်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကီလိုမီတာ ၂၂၀၀ ရှည်လျားသော နယ်စပ်ကို မျှဝေထားပြီး ဤဒေသ၏ တည်ငြိမ်မှုသည် နှစ်နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်သည် သမ္မတ ရှိကျင့်ဖျင်အား မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးသည့်အတွက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ဤညှိနှိုင်းမှုသည် နယ်စပ်ဒေသ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် တရုတ်၏ ကတိကဝတ်ကို ပြသခြင်းဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံက နယ်စပ်ဒေသတွင် ၎င်း၏စီမံကိန်းများနှင့် နိုင်ငံသားများအား ကာကွယ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးအခြေအနေသည် တရုတ်၏ နိုင်ငံရေးမဟာဗျူဟာများဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်နေသည်ကို ပြသခြင်းဖြစ်သည်။ နှစ်နိုင်ငံသည် နယ်စပ်ဒေသငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ဤပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ပြစ်မှုများ၊ မူးယစ်ဆေးဝါးများ ကာကွယ်တားဆီးရေးနှင့် အွန်လိုင်း လိမ်လည်မှုစင်တာများ တိုက်ဖျက်ရေးတို့ ပါဝင်သည်။ ဤပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ လုံခြုံရေးအတွက် အကျိုးပြုမည်ဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

ကာကွယ်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

ခရီးစဉ်အတွင်း ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း မြှင့်တင်နိုင်သည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် မြန်မာ့တပ်မတော်အတွက် အရေးပါသော နည်းပညာဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးအပ်နိုင်သည်ဖြစ်ရာ ဤဆက်ဆံရေးသည် နှစ်နိုင်ငံ၏ ယုံကြည်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပြသသည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး၏ ခရီးစဉ်အဖွဲ့တွင် အဆင့်မြင့် တပ်မတော်အရာရှိကြီးများ ပါဝင်ခဲ့ပြီး ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ ခရီးစဉ်အစီအစဉ်တွင် တရုတ်၏ စက်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်ရေးဆိုင်ရာစင်တာများ၊ အဆင့်မြင့် ဒရုန်းလုပ်စက်ရုံများသို့ သွားရောက်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာ့တပ်မတော်၏ စွမ်းရည်များကို မြှင့်တင်ရန် နယ်ပယ်မျိုးစုံတွင် အာရုံစိုက်မှုကို ညွှန်းဆိုနေပါသည်။

ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် နယ်စပ်လုံခြုံရေးအရေးပါသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတစ်ခု ဖြစ်သည်။ တရုတ်က မြန်မာ့တပ်မတော်ကို လက်နက်ခဲယမ်းများနှင့် စစ်ဘက်နည်းပညာများ ထောက်ပံ့ပေးခြင်းဖြင့် နယ်စပ်ဒေသလုံခြုံရေးကို ပိုမိုအားကောင်း ခိုင်မာလာစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤမူဝါဒသည် နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ လုံခြုံရေးအတွက် အကျိုးပြုမည်ဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှုကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်သည် တီယန်ကျင်းမြို့ရှိ Tangla Hotel ၌ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ဝူဟန်တက္ကသိုလ်၏ ဒုတိယအဓိပတိ ပါမောက္ခ Prof. Gong Wei ဦးဆောင်သော တာဝန်ရှိသူများနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုသို့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရာတွင် ဂြိုဟ်တုနည်းပညာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် နည်းပညာတတ်ကျွမ်းသည့် လူသားအရင်းအမြစ်များမွေးထုတ်ပေးနိုင်ရေး ဝူဟန်တက္ကသိုလ်မှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည့်အခြေအနေများ၊ ဝူဟန်တက္ကသိုလ်၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများ ပညာသင်ကြားလျက်ရှိမှုအခြေအနေများ၊ နှစ်နိုင်ငံအကြား နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကိစ္စရပ်များအား ရင်းရင်းနှီးနှီး ဆွေးနွေးခဲ့ကြကြောင်းတွေ့ရှိရ အနာဂတ် နည်းပညာနယ်ပယ်သစ်များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုခြေလှမ်းများ တိုးချဲ့နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်တွေ့ရှိရပါသည်။

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာအဆင့်မြင့် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ပေကျင်းမြို့ရှိ Tebian Electric Apparatus (TBEA) ကုမ္ပဏီသို့သွားရောက်ကြည့်ရှု လေ့လာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာအဆင့်မြင့် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ဟေလုံကျွန်းပြည်နယ် မြို့တော် ဟာဘင်းရှိ Beidahaung Smart Agriculture Exhibition Center တွင် ခင်းကျင်းပြသထားသည့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု သရုပ်ပြ ပုံစံငယ်၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ခေတ်မီဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာဖြစ်သည့် လူမွဲနည်းပညာဖြင့် AI စနစ်သုံးစက်ယန္တရားများနှင့် ထွန်းယက်ခြင်း၊ စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ရိတ်သိမ်းခြင်းများဆောင်ရွက်မှု၊ AI စနစ်သုံး Drone များဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေများအတွက် လိုအပ်သောမြေဩဇာများ၊ ပိုးသတ်ဆေးများကြပ်ပတ်ခြင်းနှင့် မျိုးစေ့များကြပ်ပတ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှု၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများမှ ထွက်ရှိလာသည့်ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများကို အသုံးပြု၍ တန်ဖိုးမြင့် ကုန်ချောပစ္စည်းများအဖြစ် ထုတ်လုပ်ရောင်းချလျက်ရှိမှုနှင့် Beidahaung Smart Agriculture မှ ထုတ်လုပ်ထားရှိသည့် အဆင့်မြင့်လယ်ယာသုံးစက်ပစ္စည်းကိရိယာများအား လှည့်လည်ကြည့်ရှု လေ့လာကြသည်။ ထို့နောက် Data Center အတွင်း လူမွဲနည်းပညာဖြင့် AI စနစ်သုံး ကောက်စိုက်စက်များ၊ Drone များဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေမှု၊ ရေသွင်းရေထုတ်လုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်နေမှုအခြေအနေများကို တိုက်ရိုက် ကြည့်ရှုလေ့လာကြပြီး တာဝန်ရှိသူများ၏ တင်ပြချက်များအပေါ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက သိရှိလိုသည်များ မေးမြန်းဆွေးနွေးပြောကြားခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာအဆင့်မြင့် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ဟေလုံကျွန်းပြည်နယ် မြို့တော် ဟာဘင်းရှိ Harbin Institute of Technology သို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုလေ့လာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တက္ကသိုလ်ပြတိုက်အတွင်း၌ တက္ကသိုလ်၏ မိတ်ဆက်ဗီဒီယိုအား ကြည့်ရှုကြသည်။ ထို့နောက် အာကာသပြခန်းအတွင်း ခင်းကျင်းပြသထားသည့် မစ်ဇိုင်းများထုတ်လုပ်ခဲ့မှု၊ ဒုံးပျံများ၊ ဂြိုဟ်တုများ သုတေသနပြု

တီထွင်ထုတ်လုပ်ခဲ့မှု၊ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးအတွက် နျူကလီးယားဗုံးနှင့် ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံးများ စမ်းသပ်တီထွင်အောင်မြင်ခဲ့မှု၊ ကဏ္ဍအလိုက် ပြုတ်တုများ တီထွင်ထုတ်လုပ်လွှတ်တင်ခဲ့မှု၊ အာကာသပိုင်းဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုများ၊ လကမ္ဘာသို့ ဆင်းသက်မှုပြခန်း၊ အာကာသယာဉ်များ လွှတ်တင်ခဲ့မှု၊ တရုတ်နိုင်ငံမှ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည့် အာကာသပညာရှင်များ ပြခန်းတို့အားလှည့်လည်ကြည့်ရှုလေ့လာကြရာ တာဝန်ရှိသူများက ရှင်းလင်းတင်ပြကြသည်။ ရှင်းလင်းပြသမှုများ အပေါ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက သိရှိလိုသည်များ မေးမြန်းဆွေးနွေးပြောကြားပြီး Harbin Institute of Technology နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအကြား အာကာသဆိုင်ရာ နည်းပညာများ မှုဝေနိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးပြောကြားသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌဦးဆောင်သည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် Harbin Electric Corporation သို့လည်း သွားရောက်လေ့လာကြရာ ကုမ္ပဏီပြခန်းအတွင်း ကုမ္ပဏီ၏ မိတ်ဆက်ဗီဒီယိုကို ကြည့်ရှုကြပြီး ပြခန်းအတွင်း ခင်းကျင်းပြသထားသည့် ရေအားလျှပ်စစ်သုံးဓာတ်အား ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်း၊ လေအားလျှပ်စစ်သုံးဓာတ်အားထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်း၊ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်း၊ နျူကလီးယားစွမ်းအင်သုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အား ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်း၊ ကျောက်မီးသွေးစွမ်းအင်သုံး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် ဂျင်နရေတာများနှင့် ဆက်စပ်ပစ္စည်းကိရိယာများ ထုတ်လုပ်လျက်ရှိမှု၊ Green Power Energy ထုတ်လုပ်ခြင်းများဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှု၊ အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိမှုများအား လှည့်လည်ကြည့်ရှုလေ့လာကြရာ တာဝန်ရှိသူများက ရှင်းလင်းတင်ပြကြသည်။ ယင်းနောက် စက်ရုံအတွင်း AI စနစ်အသုံးပြု၍ စက်ပစ္စည်းကိရိယာများ ထုတ်လုပ်နေမှုအခြေအနေများကို လှည့်လည်ကြည့်ရှုလေ့လာကြပြီး တာဝန်ရှိသူများ၏ တင်ပြချက်များအပေါ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်မှုတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မှု အခြေအနေများအား ရှင်းလင်းပြောကြားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်းသာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အဖွဲ့ဝင်များသည် စီချွမ်ပြည်နယ်မြို့တော် ချန်နူးရှိ China Southwest Architectural Design and Research Institute Corporation(CSWADI) သို့သွားရောက် ကြည့်ရှုလေ့လာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ China Southwest Architectural Design and Research Institute Corporation(CSWADI) အတွင်းပြသထားသည့် ကော်ပိုရေးရှင်းမှ ဆောက်လုပ်ထားသော စွမ်းအင်ချွေတာနိုင်သည့် ဆောက်လုပ်ရေးစီမံကိန်းများ၊ အထပ်မြင့်အဆောက်အဦများ၊ တံတားများ၊ ဟိုတယ်များ၊ အားကစားရုံများ၊ ဆေးရုံများနှင့် နိုင်ငံတကာ၌ အဆောက်အဦများ ဆောက်လုပ်နေမှုအခြေအနေများ၊ ငလျင်ဒဏ်ခံနိုင်သည့် အဆောက်အဦများဆောက်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် ငလျင်ဒဏ်

သင့်ခဲ့သည့်အဆောက်အဦများအား သုတေသနပြုလုပ်ဒီဇိုင်းအသစ်များရေးဆွဲဆောက်လုပ်မှု အခြေအနေများ၊ ငလျင်ဒဏ်ကိုကြိုတင်ကာကွယ်ရေးအတွက် သုတေသနလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်မှုအခြေအနေများ၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လာရောက်၍ အဆောက်အဦများဆောက် လုပ်လျက်ရှိမှုအခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန်ရှိသူများက ရှင်းလင်းပြသခဲ့ရာ ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ယာယီသမ္မတ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် အေးချမ်း သာယာရေးကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌက သိရှိလိုသည်များ ပြန်လည်မေးမြန်းဆွေးနွေးကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်၏ တရုတ်ခရီးစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ကြီးမား သော အောင်မြင်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤခရီးစဉ်သည် နှစ်နိုင်ငံ၏ ဆွေမျိုးပေါက်ဖော် ဆက်ဆံရေး (Paukphaw Relations) အား နက်ရှိုင်းစွာ မြှင့်တင်ပေးခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လုံခြုံရေးတည်ငြိမ်မှုတို့အတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များ ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ သံတမန်ရေးရာ အသိအမှတ်ပြုမှု၊ စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် ဤခရီးစဉ်၏ အဓိကအောင်မြင်မှုများဖြစ်သည်။ ဤခရီးစဉ်သည် မြန်မာနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်းတွင် ပိုမိုပေါင်းစည်းမှုရရှိစေရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံအကြား ခိုင်မာသော ဆက်ဆံရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုအတွက် အကျိုးပြုမည်ဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်မှုကို မြှင့်တင် ပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး
(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

Ref - တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး Website

- Xi Jinping Meets with Myanmar's Acting President Senior General Min Aung Hlaing. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, August 30, 2025.
- Myanmar's military chief to visit China to attend summit." The Straits Times, August 28, 2025.
- The 5 Key takeaways from China's Victory Day Military Parade, South China Morning Post, September 3, 2025

]]EbfKmer0g))E S]wpE&FwIn,omy"mer0g))wM
t mlybUmV

wiE&bef

“အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ မဟာမိတ် နေတိုးအဖွဲ့အပေါ်
ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ ထည့်ဝင်ငွေတိုးမြှင့်ရေး တွန်းအားပေးမှုနှင့်
အခွန်စည်းကြပ်ရေးမူဝါဒတို့က မဟာမိတ်တို့အတွက်
အမေရိကန်၏ဦးဆောင်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုကျဆင်းစေခဲ့သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

စစ်အေးခေတ်လွန်ကာလ (ဒုတိယစစ်အေးတိုက်ပွဲကာလ)တွင် ကမ္ဘာ့ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီစီးပွားရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်လျက်ရှိသည့် ပါဝါနိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှု (Power Politics Paradigm Shift)သည် အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံတည်း၊ ဝင်ရိုးစွန်းတစ်ခုတည်း (Unipolarity) က ဩဇာပါဝါလွှမ်းမိုးကြီးစိုးသောအခြေအနေမှ ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်သစ် (New World Order)အဖြစ် အင်အားကြီးနိုင်ငံများသာမက အင်အားအလယ်အလတ်ရှိသော နိုင်ငံများအပါအဝင် ဝင်ရိုးစုံ (Multipolarity) အခြေအနေသို့ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။

အမေရိကန်သည် နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေးအင်အားပါဝါ ကျဆင်းလာချိန်၌ ယခင်က ပထဝီနိုင်ငံရေးကို ပိုမိုအလေးထားခဲ့ရာမှ ယခုအခါ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်ရေးမူဝါဒကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးလာပြီး စီးပွားရေးသာလွန်မှုအတွက် ပိုမိုပြိုင်ဆိုင်ကြိုးပမ်းလာခဲ့သည်။

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ ပထမအကြိမ်သမ္မတသက်တမ်းမှ စတင်၍ ဒုတိယအကြိမ်သက်တမ်း လက်ရှိအချိန်အထိ အမေရိက ပထမ (America First)တည်းဟူသော တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒကို တစ်ဖက်သတ်စွဲကိုင်လျက် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်ကို ကိုင်လှုပ်ချိန်၌ နိုင်ငံစုံပဓာနမူဝါဒနှင့် တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒတို့၏ အားပြိုင်လွန်ဆွဲမှုကြောင့် ကမ္ဘာ့မိတ်ဖက်နိုင်ငံရေး (Alliance Politics) နှင့် ပါဝါနိုင်ငံရေး (Power Politics)သည် ပိုမိုလျင်မြန်စွာပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ထိုအခါ အင်အားအလယ်အလတ် နိုင်ငံများက နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ပါဝါချိန်ခွင်လျှာသီအိုရီအရ စီးပွားရေးပါဝါ (Economic Might) အားကောင်းရေးအတွက် မဟာဗျူဟာမြောက် မိတ်ဖက်စီးပွားရေးဆက်ဆံရေး (Economic Alliance) အဖြစ် နိုင်ငံအချင်းချင်း စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Bilateral Economic Cooperation) တိုးတက်ခိုင်မာစေရန်နှင့် နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းများတွင် စီးပွားရေး

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Multilateral Economic Cooperation)များ ဖွဲ့စည်းပါဝင် ပူးပေါင်း လာခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန် တစ်နိုင်ငံတည်းသာ ပဓာနမူဝါဒ

အမေရိကန်ကလည်း အမေရိက ပထမ (America First) မူဝါဒနှင့်အညီ ပထဝီ နိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီစီးပွားရေးပါဝါ အသာစီးရယူလွှမ်းမိုးနိုင်ရေးအတွက် ပထဝီစီးပွားရေး (Geoeconomics) အင်အားပြိုင်ဆိုင်မှု၏ လက်နက်ကိရိယာများဖြစ်ကြသော ကုန်သွယ်ရေး စစ်ပွဲ၊ ငွေကြေးစစ်ပွဲ၊ နည်းပညာစစ်ပွဲတို့ဖြင့် ပထဝီစီးပွားရေး အသာစီးရအောင် ဦးစွာ လုပ်ဆောင်ပြီးမှ ပထဝီနိုင်ငံရေးဩဇာ လွှမ်းမိုးနိုင်အောင် ကြိုးပမ်းသောခေတ်ကာလသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

အမေရိကပထမ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီဖြစ်သော အမေရိက ပထမ ဦးစားပေးမူဝါဒ (America First)သည် အမေရိကန်ပြည်သူများ၏ ဘေးကင်းရေး၊ သာယာဝပြောရေးနှင့် အလုံးစုံကျန်းမာရေးကို ဦးစားပေးလျက် စီးပွားရေးအလွန်အကျွံဝင် ရောက်မှုနှင့် မလိုအပ်သော စစ်ရေးပဋိပက္ခများကို ရှောင်ရှားရင်း အမေရိကန်တို့၏ အကျိုး စီးပွားနှင့် လုံခြုံရေးကို မြှင့်တင်ပေးသည့်နည်းလမ်းဖြင့် အခြားနိုင်ငံများနှင့် အကျိုးရှိရှိ လက်တွဲလုပ်ဆောင်ရန်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ အမေရိကန်စီးပွားရေးနှင့် စွမ်းအင် မူဝါဒများနှင့်အတူ အမေရိကန်ကို ပိုမိုလုံခြုံပြီး ပိုမိုချမ်းသာလာစေရန် အမေရိကန်၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ ချဉ်းကပ်မှုသည် ကမ္ဘာ့အခြားဒေသများကို ပိုမိုတည်ငြိမ်အေးချမ်းစေကာ ကွန်မြူနစ်တရုတ်အပေါ် အမေရိကန်မူဝါဒကို လုံးဝပြောင်းပြန်လှန်ပစ်ရန် အရေးတကြီးလိုအပ် နေကြောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။ ထိုမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်-

- (က) နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးအတွက် စစ်ဘက် သို့မဟုတ် အခွန်ငွေများ သုံးစွဲခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းရန်။
- (ခ) စစ်ဘက်၊ သံတမန်ရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားအကူအညီများဖြစ်စေ ဖက်ဒရယ် ရန်ပုံငွေကို ချိတ်ဆက်ပေးသည့် မူဝါဒများသည် အမေရိကန်ပြည်သူများကို တိုက်ရိုက်အကျိုးရှိစေမည့် ရည်မှန်းချက်ထားရှိရန်။
- (ဂ) အထူးသဖြင့် U.S. International Development Finance Corporation ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများမှ နိုင်ငံခြားအကူအညီများကို စီးပွားရေးအကျိုး အမြတ်များရစေမည့် ပြည်တွင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များအဖြစ် ပြန်လည်အသုံးပြုရန်။
- (ဃ) ဘုံခြိမ်းခြောက်မှုများကို တွန်းလှန်လိုသော နိုင်ငံများကို ဦးစားပေးပြီး စုပေါင်း ကာကွယ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကိုထမ်းရွက်ရန် ဆန္ဒရှိ ကြောင်း ပြသရန်။
- (င) ကျွန်ုပ်တို့၏မဟာမိတ်များ၏တရားမျှတသောမျှဝေမှုဖြင့် ကူညီပံ့ပိုးပေးရသည့်

နိုင်ငံအတွက် ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရန်၊ ဥရောပဒေသ NATO GDP ကတိကဝတ် ၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ကျော်လွန်သော သို့မဟုတ် ကျော်လွန်ခဲ့သော နိုင်ငံများနှင့် ကာကွယ်ရေးဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်ပြဋ္ဌာန်းပြီး ကွန်မြူနစ်တရုတ်ကို တန်ပြန်ရန်နှင့် ရုရှား၏ခြိမ်းခြောက်မှုကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အမေရိကန်၏ အမြင်နှင့် အရင်းအမြစ်များကို ရှင်းလင်းစွာ ပေါင်းစပ်ကူညီရန်။

(စ) နိုင်ငံပေါင်းစုံအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ လက်အောက်တွင် အမေရိကန်လိုခြံရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားများသည် လက်အောက်ခံအဖြစ် မပါဝင်ရန်။

(ဆ) အမေရိကန်၏ ခေါင်းဆောင်များသည် နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းဝင်အဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ပြီး ၎င်းတို့ထံ အခွန်ထမ်းဒေါ်လာများ ပေးပို့ခြင်းကို ရုပ်ဆိုင်ရန် စသည့်အချက်များ ပါဝင်နေသည်။

ထိုအချက်များအရ အမေရိကန်သည် နိုင်ငံစုံပါဝင်သော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ နုတ်ထွက်ပြီး ရန်ပုံငွေထည့်ဝင်မှုရုပ်ဆိုင်ရန် စီမံဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်လာသောကြောင့် အမေရိကန်က ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ စည်းမျဉ်းကို အခြေခံသည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီထားသည့် ကတိကဝတ်များကို သွေဖည်လာပြီး အမေရိကန် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားတစ်ခုတည်းကိုသာ ကြည့်၍ ဆုံးဖြတ်လုပ်ကိုင်မည့် “အမေရိက ပထမ” ဦးစားပေးမှုဝါဒကို ကိုင်စွဲလာခဲ့သည်။ အခြားရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် တစ်ကမ္ဘာလုံးအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ရန်အတွက် ငွေကြေးအမြောက်အမြားအသုံးပြုနေမှုကို ရုပ်သိမ်းလိုက်သောကြောင့် နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးပဋိပက္ခများဖြစ်စေရန် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုလျော့ပါးသွားခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် အမေရိကန်ပြည်တွင်းစီးပွားရေး ပြန်လည်ဦးမော့စေရန်ကြိုးပမ်းမှုတွင် တစ်ဖက်သတ်ဆန်သောမူဝါဒ အသာစီးရယူမှုများကြောင့် အမေရိကန်၏ မိတ်ဖက်နိုင်ငံရေး (Alliance Politics) အားနည်းကျဆင်းလာခဲ့သည်။

အမေရိကပထမ ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒ

အမေရိကပထမ ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒသည် အမေရိကန်စီးပွားရေး၊ အမေရိကန် အလုပ်သမားနှင့် အမျိုးသားလိုခြံရေးကို ဦးစားပေးထားသည့် ကုန်သွယ်မှုနှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒ ဖြစ်သည်။

ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်ပေးသော ခိုင်မာပြီး ပြန်လည်သန်စွမ်းသော ကုန်သွယ်မှုမူဝါဒကို ချမှတ်ကာ နိုင်ငံတော်၏ စက်မှုနှင့်နည်းပညာဆိုင်ရာ အားသာချက်များကို မြှင့်တင်ပေးလျက် နိုင်ငံတော်လိုခြံရေးနှင့်အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ကာ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်အလုပ်သမားများ၊ ထုတ်လုပ်သူ၊ လယ်သမားများ၊ မွေးမြူရေးခြံများ၊ စွန့်ဦးတီထွင်သူများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အကျိုးပြုရန်ဖြစ်သည်။

မမျှတသောကုန်သွယ်မှုကို တရားမျှတအောင်ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးတို့သည် ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်ရေးအာဏာပိုင်များပါရှိသော အခြား

အေဂျင်စီများ၏ အကြီးအကဲများနှင့်ပူးပေါင်းကာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ပို့ကုန် ထိန်းချုပ်မှုစနစ်အား ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး မဟာဗျူဟာရန်ဘက်များ သို့မဟုတ် ပထဝီနိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များအပြင် အခြားသော သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတော်လိုခြံရေးနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာခဲ့သည်။

မဟာဗျူဟာကျသော ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဆော့ဖ်ဝဲလ်၊ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် နည်းပညာများကို မဟာဗျူဟာမြောက် ပြိုင်ဘက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ Proxies နိုင်ငံများထံသို့ လွှဲပြောင်းနိုင်စေမည့်နည်းလမ်းများ စသည်တို့ကို အမျိုးသားလိုခြံရေးအစီအမံများအရ ပြည်ပနိုင်ငံများက လိုက်နာမှုရှိစေရန် ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်ရေးမူဝါဒများနှင့် ကျင့်ထုံးများချမှတ်လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲမဟာဗျူဟာနှင့် အခွန်စည်းကြပ်ရေးနည်းဗျူဟာလက်နက်ကို ကိုင်စွဲလျက်အမေရိကန်၏ ရန်ဘက်နိုင်ငံများကိုသာမက မဟာမိတ်နိုင်ငံများအပါအဝင် အခွန်စည်းကြပ်ဆောင်ရွက်လာခဲ့သဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိခိုက်လာစေခဲ့သည်။

မဟာမိတ်စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပျက်ပြားစေသည့် တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒ

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ မဟာမိတ်စည်းလုံးညီညွတ်မှု ပျက်ပြားစေသည့် အမေရိက ပထမ(America First) တည်းဟူသော တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒကြောင့် အတိတ်က အရင်းနှီးဆုံးမဟာမိတ်အဖွဲ့ဖြစ်သည့် မြောက်အတ္တလန်တိတ်စာချုပ်အဖွဲ့ (North Atlantic Treaty Organization- NATO)နှင့် ဆက်ဆံရေး တင်းမာခဲ့သည်။

NATO အဖွဲ့၏ ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်အတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ဂျီဒီပီ၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်းစီ ထည့်ဝင်ရေးလျာထားချက်ကိုစွန့်စပ်လျဉ်း၍ ထရမ်က မဟာမိတ်နိုင်ငံများအား အကြိမ်ကြိမ် ဝေဖန်ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မည့် ကတိကဝတ်အပေါ် ခြိမ်းခြောက်ပြောဆိုမှုများကြောင့် မဟာမိတ်များကစိတ်ပျက်လာခဲ့ကြပြီး အမေရိကန်၏ ခေါင်းဆောင်မှု ကျဆင်းခဲ့သည်။ အာရှတွင် တောင်ကိုရီးယားနှင့် ဂျပန်ရှိ အမေရိကန် တပ်ဖွဲ့ဝင်များအတွက် ကုန်ကျစရိတ်ခွဲဝေမှုတိုးမြှင့်ရန် တောင်းဆိုမှုများသည် အမေရိကန် လိုခြံရေးအာမခံချက်အပေါ် သံသယများ တိုးပွားစေခဲ့သည်။

ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး (Trans-Pacific Partnership - TPP) ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းသည် အာရှတွင် အမေရိကန်၏ စီးပွားရေး လွှမ်းမိုးမှုကို လျော့ကျစေခဲ့သည့် အပြင် အီရန်နျူကလီးယား သဘောတူညီချက် (Joint Comprehensive Plan of Action- JCPOA) နှင့် ပါရီရာသီဥတုသဘောတူညီချက်မှ နုတ်ထွက်ခြင်းသည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော သံခင်းတမန်ခင်းမှ ဆုတ်ခွာခြင်းဖြစ်ပြီး အဆိုပါသဘောတူညီချက်များတွင် ဖယ်ခွာသွားခဲ့သဖြင့် မဟာမိတ်နိုင်ငံများ၏ယုံကြည်မှုကျဆင်းစေခဲ့သည်။ အမေရိကန်က ဥရောပသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးစဉ် တင်းမာခဲ့ကြသည်။

အင်ဒို-ပစိဖိတ်မဟာဗျူဟာအရ ဆွေးနွေးဖက်မဟာမိတ် QUAD အဖွဲ့ဝင် အိန္ဒိယနိုင်ငံက ရုရှားရေနံဝယ်မှုကြောင့် အခွန် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း စည်းကြပ်ရာ၌ အိန္ဒိယက လက်မခံဘဲ

တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့၏ ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏(၂၅) ကြိမ်မြောက် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲများကောင်စီအစည်းအဝေးသို့ အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ်မိုဒီ တက်ရောက်၍ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေများက အမေရိကန်၏ အမေရိက ပထမ (America First) တည်းဟူသော တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒကြောင့် အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံများက တရုတ်နှင့် ရုရှားဘက်သို့ချဉ်းကပ်သွားခဲ့ကြသည့် ထင်ရှားသောသဘောများဖြစ်သည်။

မဟာမိတ်စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို တိုးချဲ့နေသည့် “နိုင်ငံစုံပဓာနမူဝါဒ”

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၇ ရက်တွင် ကျင်းပခဲ့သော(၂၅)ကြိမ်မြောက် စိန့်ပီတာစဘတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးဖိုရမ်၌ တရုတ်သမ္မတရီကျင့်ဖျင်က “မိတ်ဖက် ဆက်ဆံရေး အားကောင်းရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ ယင်းမှာ ကမ္ဘာ့မြောက်ခြမ်းနှင့် တောင်ခြမ်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကမ္ဘာ့တောင်ဘက်ခြမ်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအကြား ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှုများကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး၏ မြှင့်တင်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုအရင်းအမြစ်များ၊ ပလက်ဖောင်းများနှင့် ကွန်ရက်များပေါင်းစည်းခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွာဟချက်ကို နီးကပ်စေသည့်အတွက် အရေးပါကြောင်း” ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် Eurasian Economic Union (EAEU)၊ Shanghai Cooperation Organization (SCO) နှင့် BRICS နိုင်ငံများအကြား မိတ်ဖက်များဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးသည် ပြင်ပဖိအားများကို တိုးမြှင့်စေပြီး ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ သည်။ နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုအတွက် မော်စကိုတွင် ပြုလုပ်သည့် ဒုတိယအကြိမ် ဥရောပစီးပွားရေးဖိုရမ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ကျင်းပသည့် “EAEU-SCO-BRICS: Open Integration Dialogue” ဆွေးနွေးပွဲပြုလုပ်ခဲ့သည်။

SCO နှင့် BRICS တို့နှင့် EAEU နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်မှုသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ် တစ်ခုတည်းတွင် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်တက်လာပြီး ၁ ဒသမ ၆ ဆ တိုးလာခဲ့သည်။ SCO နိုင်ငံများ၏ရှယ်ယာနှင့် BRICS တို့သည် ပြည်ထောင်စု၏ စုစုပေါင်းလည်ပတ်မှု ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကျော်လွန်သွားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာ ၁ ရက်နေ့တွင် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ၏(၂၅)ကြိမ်မြောက် နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲများကောင်စီ အစည်းအဝေးကို တရုတ်နိုင်ငံ ထျန်းကျင်းမြို့တွင် ကျင်းပခဲ့ရာ တရုတ်၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယ၊ မြောက်ကိုရီးယားနှင့် EAEU-SCO-BRICS အဖွဲ့ဝင်နှင့် ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ တက်ရောက်ခဲ့သည်။ တရုတ်သမ္မတရီကျင့်ဖျင်က SCO သည် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ဒေသတွင်းအဖွဲ့အစည်းဖြစ်လာပြီ ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတကာဩဇာအရှိန်အဝါနှင့် ဦးဆောင်မှုအင်အားသည် နေ့စဉ်နှင့်အမျှ တောင့်တင်း အားကောင်းလာကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုပြောဆိုချက်သည် အမေရိကန်၏ ကိုယ်ကျိုး စီးပွားကာကွယ်ရေးမူဝါဒနှင့် တစ်ဖက်သတ်မူဝါဒ (Unilateral) အခြေအနေသို့ နောက်ပြန် ဆွဲနေမှုကို တရုတ်၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယ စသည့် အင်အားကြီးနိုင်ငံတို့အပါအဝင် SCO ၏ နိုင်ငံစုံ Multilateral အဖွဲ့အစည်းကြီး၏အင်အားကို ဖော်ထုတ်ပြသလိုက်သည့် ပွဲဖြစ်သကဲ့သို့

အမေရိကန်၏ အင်ဒို-ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာ ဆွေးနွေးဖက် (Quadrilateral Security Dialogue - QUAD) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သော အိန္ဒိယအပေါ် ရုရှားရေနံဝယ်ယူမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထရမ်ဖက် အခွန်စည်းကြပ်မှု ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ကောက်ခံမည့် အစီအစဉ်ကို အိန္ဒိယက ဆန့်ကျင်ပြီး SCO ထိပ်သီးအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်၍ ရုရှား၊ တရုတ်တို့နှင့် ပိုမိုပူးပေါင်းလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မိတ်ဖက်နိုင်ငံရေး (Alliance Politics) အလှည့်အပြောင်းဖြင့် ထူးခြားစွာ အားကောင်းလာသည့် အခြေအနေကို ဖော်ပြလိုက်သည့်ပွဲလည်းဖြစ်ခဲ့သည်။

SCO ထိပ်သီးအစည်းအဝေး (၂၀၂၅)တွင် ခေါင်းဆောင်များသည် နိုင်ငံစုံစနစ်၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အလေးပေးဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအကြီးအကဲများက “SCO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ အကြီးအကဲကောင်စီ ထုန်းကျင်းကြေညာချက်” အား လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး “SCO အနာဂတ်ဆယ်စုနှစ် (၂၀၂၆-၂၀၃၅ ခုနှစ်) ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မဟာဗျူဟာ” အား အတည်ပြုခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီက SCO သည် “နိုင်ငံစုံဝါဒကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ကမ္ဘာ့အစီအစဉ်” တွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ကြောင်း အလေးပေးပြောကြားခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၂၄ နှစ်အတွင်း SCO သည် Eurasian ဒေသတစ်လျှောက် ချိတ်ဆက်မှုများကို မြှင့်တင်ရာတွင် အရေးကြီးကြောင်း ၎င်းက မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။

တရုတ်သမ္မတ ရှီက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးအစပြုမှု (GGI) ကို မိတ်ဆက်ခဲ့ပြီး ပိုမို တရားမျှတပြီး သာတူညီမျှသော နိုင်ငံတကာစနစ်တစ်ခုနှင့် “လူသားမျိုးနွယ်အတွက် မျှဝေသော အနာဂတ်ရှိသော အသိုက်အဝန်း” ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ အခြေခံမူငါးချက်အဖြစ် အချုပ်အခြာအာဏာတန်းတူညီမျှမှုကို လိုက်နာမှု၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေများကို လိုက်နာမှု၊ နိုင်ငံစုံဝါဒကို ကတိကဝတ်ပြုမှု၊ ပြည်သူ့ကိုဗဟိုပြုသော ချဉ်းကပ်မှုကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ရန်နှင့် အရေးယူနိုင်သော ရလဒ်များအပေါ် အာရုံစိုက်ရန်ပြောကြားခဲ့သည်။

“တရုတ်သမ္မတ ရှီက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးအစပြုမှု (GGI) ကို မိတ်ဆက်ခဲ့ပြီး ပိုမိုတရားမျှတပြီး သာတူညီမျှသော နိုင်ငံတကာစနစ်တစ်ခုနှင့် “လူသားမျိုးနွယ်အတွက် မျှဝေသော အနာဂတ်ရှိသော အသိုက်အဝန်း” ကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သည်။”

မိတ်ဖက်နိုင်ငံရေးအရွေ့မှသည် ပါဝါနိုင်ငံရေးအရွေ့ဆီသို့

အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်မူဝါဒကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းသည် ရာစုနှစ်တစ်ခုအတွင်း ကမ္ဘာတွင် မကြုံစဖူးသော အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်အသွင် ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ မဟာမိတ် နေတိုးအဖွဲ့အပေါ် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ် ဆိုင်ရာ ထည့်ဝင်ငွေ တိုးမြှင့်ရေးတွန်းအားပေးမှုနှင့် အခွန်စည်းကြပ်ရေးမူဝါဒတို့က မဟာမိတ် တို့အတွက် အမေရိကန်၏ဦးဆောင်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုကျဆင်းစေခဲ့သည်။

တရုတ်ကို ဝိုင်းပတ်ထိန်းချုပ်ရာ၌ အရေးပါသည့် QUAD အဖွဲ့ဝင် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေး အဆင်မပြေဖြစ်မှုသည် တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့ ဦးဆောင်ပါဝင်နေသည့် EAEU-SCO-BRICS နိုင်ငံစုံပဓာန (Multilateralism) မူဝါဒသို့ ပိုမိုပူးပေါင်း အားကောင်းစေခဲ့ပြီး အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံရေး (Alliance Politics) အားပျော့သွားစေခဲ့သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် အမေရိကန်၏ တစ်ဖက်သတ်မူဝါဒ ဖြစ်သော အမေရိက ပထမ (America First) တည်းဟူသည့် တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒ မိတ်ဖက်များကို စိတ်ပျက်စေခဲ့သည်။

အခြားတစ်ဖက်တွင် တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့၏ EAEU၊ SCO၊ BRICS နှင့် G-20 ကဲ့သို့သော နိုင်ငံစုံပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများ၏ အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူညီမျှရေး၊ နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ဘက်စုံစနစ်တို့ကို အပြတ်အလေးပေးဆောင်ရွက်မှုအပေါ် နိုင်ငံများက သဘောကျနှစ်သက်လက်ခံမှု ပိုမိုလာပြီး ပူးပေါင်းပါဝင်မှုတိုးတက်လျက် အင်အားကောင်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာစနစ်အား အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် “နိုင်ငံစုံပဓာနမူဝါဒ” နှင့် “တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒ” တို့၏ အားပြိုင်ကာလသို့ရောက်ရှိလာပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ် ရှန်ဟိုင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ (SCO) ထိပ်သီးအစည်းအဝေး၌ မဟာမိတ်နိုင်ငံရေး အရွေ့သည် “နိုင်ငံစုံပဓာနမူဝါဒ” (Multilateralism) ဆီသို့ ပိုမိုနီးကပ်စွာ ရွေ့လျားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

တင်နိုင်သိန်း

- Ref: - Establish an America First Foreign Policy.
- America First Trade Policy.
- Beyond stable alliances: uncertainty at the dawn of Trump’s second act.
- Strategic weight of China-Russia partnership in multipolar era underscored by meeting.
- Transformation of the US Alliance System: Weakening or Strengthening?

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

မရေရာမသေချာတဲ့အခါမှာ၊ ဦးတည်ရာပျောက်ဆုံးတဲ့အခါမှာ Black Swan Theory နဲ့ တင်စားလေ့ရှိကြတယ်။ Black Swan Theory ဆိုတာ ကြိုတင်ခန့်မှန်းတွက်ဆလို့မရ တာကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။ ငန်းတွေဟာ အဖြူရောင်တွေဖြစ်ကြပေမယ့် သြစတြေးလျမှာ အနက်ရောင်ငန်းတွေကိုတွေ့ကြတော့ အားလုံးက အံ့အားသင့်ကုန်ကြတယ်။ အရာရာကို တစ်သမတ်တည်းတွက်ဆဖို့ အလွန်ခက်ခဲတဲ့အခါ မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ ထင်ထားတဲ့အရာတွေ ရုတ်တရက် ဖြစ်လာ၊ ရင်ဆိုင်လာရတဲ့အခါမှာ Black Swan Event လို့ သုံးနှုန်းကြပါတယ်။

ဒီနေ့ကမ္ဘာကြီးဟာ အရင်ကလို လစ်ဘရယ်နဲ့ ကွန်မြူနစ်တွေ ယှဉ်ပြိုင်ကြတဲ့ ခေတ်လည်းမဟုတ်တော့ဘူး။ နေတိုးနဲ့ ဝါဆော အားစမ်းကြတဲ့ ခေတ်လည်း မဟုတ်တော့ဘူး။ အရှေ့အုပ်စုနဲ့ အနောက်အုပ်စု လွန်ဆွဲနေတယ်လို့လည်း ပြောမရပြန်၊ စူပါပါဝါနိုင်ငံကြီး တွေမှာလည်း Doctrine၊ Strategy တွေကို အတိအကျ အကောင်အထည်ဖော်နေသလား ဆိုပြန်တော့လည်း ပြောဖို့ခက်ပြန်တယ်။ အထူးသဖြင့် ယိုင်နဲ့နဲ့၊ ပုံပျက်ပျက် အားနည်း နေတဲ့ကမ္ဘာကြီးဟာ ကျန်းမာရေးမကောင်းလှဘဲ ထရမ်ပတ်ထက်မှာ ကယောင်ကတမ်း ဖြစ်ချင်သလို ဖြစ်နေတာကို တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။

ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးမောင်းနှင်အားက ဦးတည်ရာမဲ့ မောင်းချင်သလို မောင်းနေလေတော့ ကမ္ဘာကြီးဟာ “ပဲ့”မပါတဲ့သင်္ဘောကြီးလို သူ့ဝင်ရိုးစွန်းမှာ ဒီဂရီမမှန်တော့ဘဲ လည်ချင်သလို လည်နေတာ တွေ့ရပါတော့တယ်။

Black Swan Era

မျက်မှောက်ကမ္ဘာကြီးကို ဦးတည်ရာမဲ့ကာလလို့တောင် အသုံးအနှုန်းသစ်နဲ့ ခက်ဆစ်ဖွင့်ရတော့မယ်နဲ့ တူပါရဲ့။ Black Swan Theory မှာအခြေခံအချက် (၃) ခုရှိတယ်-

- မမျှော်လင့်နိုင်ခြင်း၊
- ကြီးမားသောသက်ရောက်မှု၊
- နောက်ပြန်အကြောင်းပြချက်။

တစ်ခါတစ်ခါမှာ ဖြစ်နိုင်ခြေမရှိသလောက်နည်းပါးတယ်ဆိုတဲ့အရာတွေ ရုတ်တရက် “ထ”ဖြစ်လာကြတယ်။ ဥပမာ-အမေရိကန်နဲ့ နေတိုးအကွဲအပြလိုမျိုး။ Black Swan အခြေအနေမှာ သက်ရောက်မှုက ဘယ်တော့မှ ခပ်သေးသေးမရှိတတ်ဘူး။ အမြဲတမ်း သက်ရောက်မှုကြီးမားတယ်။ ဥပမာ-ယူကရိန်းစစ်ဟာ ထရမ်ပတ်ထက်မှာ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သွားပြီး အမေရိကန်နဲ့ အနောက်အုပ်စုဆက်ဆံရေးဟာလည်း ရုတ်တရက် ခြားနားသွားခဲ့တယ်။

ဖြစ်လာပြီးမှ ပြန်လည်သုံးသပ်မှုကြောင့် နောက်ပြန်အကြောင်းပြချက် ပေးနိုင်ကြတယ်။ ဒါကြောင့်လည်း ပြင်ဆင်မှုအားနည်းလို့ သက်ရောက်မှုအကြီးကြီးကိုခံစားကြရတာပါ။ မြင်းခွာက သံမှိုတစ်ချောင်းကြောင့် စစ်ပွဲကြီးတစ်ပွဲ ရှုံးလိုက်ရတာမျိုးနဲ့လည်း ခိုင်းနှိုင်းလို့ ရလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ အရာရာက လွန်သွားခဲ့ပါပြီ။

Black Swan သဘောတရားကို စတင်မိတ်ဆက်ပေးသူကတော့ Nassim Nicholas Taleb ဆိုတဲ့ တွေးခေါ်ပညာရှင်ပါပဲ။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အကျဉ်းကတော့ (The impact of the highly improbable) “မဖြစ်တန်ရာသောအကြောင်းတို့၏ သက်ရောက်မှု”လို့ မြန်မာမှု ပြုနိုင်ပါလိမ့်မယ်။

ကမ္ဘာအင်အားအကြီးဆုံးဖြစ်တဲ့ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်ကို Black Swan တွေ မွေးထုတ်နေသူလို့တောင်ပြောရမလား ထင်မိပါရဲ့။

ထရမ်ရဲ့ပထမသမ္မတသက်တမ်း (၂၀၁၆-၂၀၂၀) မှာ သူ့မူဝါဒနဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေကြောင့် ကမ္ဘာကြီးတုန်ခါသွားတယ်။ ကိုဗစ်-၁၉ ဖြစ်လာတယ်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ရုတ်တရက် ကျဆင်းသွားတယ်။ ဟောတစ်မျိုး၊ ဟောတစ်မျိုးလုပ်တတ်တဲ့ ထရမ်ရဲ့ပင်ကိုစရိုက်ကြောင့် ထရမ်ရဲ့မူဝါဒက ဘာလဲလို့မေးယူခဲ့ကြရတယ်။ (၂၀၂၀-၂၀၂၄) မှာ ဘိုင်အန်သမ္မတဖြစ်လာတယ်။ ဘာပဲပြောပြော အမေရိကန်ရဲ့မူဝါဒက တည်တည်ငြိမ်ငြိမ်ဖြစ်လာတယ် (ကောင်းခြင်း-ဆိုးခြင်းက တစ်ကဏ္ဍ)။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်မှာထရမ်ဒုတိယအကြိမ် ပြန်သမ္မတဖြစ်လာတယ်။ အိမ်ဖြူတော်မဝင်ခင်ကတည်းက ကမ္ဘာကြီးကို အတော်လှုပ်ရမ်းနိုင်တဲ့သူလို့ ပြောလို့ရပါလိမ့်မယ်။

အိမ်ဖြူတော်နဲ့ ဘီလူးဆိုင်း

ထရမ်ကအိမ်ဖြူတော်ကို မင်းသားဆိုင်းနဲ့မဝင်ပါဘူး။ ဘီလူးဆိုင်းတောင်မှ အကြမ်းဆုံး ဘီလူးဆိုင်း တီးပြီးဝင်လာခဲ့တယ်။ ကနေဒါကို (၅၁) ခုမြောက်ပြည်နယ် ဖြစ်ရမယ်။ Greenland ကို ကမ္ဘာလုံးခြံရေးအတွက် အမေရိကန်ပိုင်သင့်တယ်။ နေတိုးအနေနဲ့ ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ် မမြင့်ရင် အမေရိကန်နုတ်ထွက်မယ်ဆိုတဲ့ စည်းတော်ကြီး တီးလိုက်တယ်။ ဒီ(၃)ချက်နဲ့တင် အနောက်ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံး တုန်ဟည်းထွက်သွားတယ်။ မီဂါလျင်တွေ လှုပ်သွားခဲ့ပါတယ်။

မက္ကဆီကိုကို မူးယစ်ဆေးဝါးတွေ နယ်စပ်မှာ နှိမ်နင်းရုံနဲ့မပြီးဘူး။ နိုင်ငံအတွင်းမှာပါ မနှိမ်နင်းရင် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံထဲအထိ အမေရိကန်တပ်တွေ ရုတ်တရက်ရောက်လာပြီး

နှိမ်နင်းရမယ်လို့ နိုင်ငံတစ်ခုရဲ့ အချုပ်အခြာကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘဲ ရာဇသံပေးခဲ့ပါတယ်။ ကနေဒါကိုလည်း အမေရိကန်ရဲ့ (၅၁) ခုမြောက်အနေနဲ့ လက်ခံရင် အခွန်လွတ်မယ်၊ မဟုတ်ရင် အခွန်အကြီးကြီးနဲ့ရင်ဆိုင်ရလိမ့်မယ်လို့ ခြိမ်းခြောက်လိုက်ပြန်ပါတယ်။

ယူကရိန်းစစ်မှာလည်း ရုရှားကို NATO က မဖြိုနိုင်ကြတာတွေ့ရတယ်။ ထရမ်ကတော့ ယူကရိန်းစစ်နဲ့ ဝေးဝေးနေဖို့ကြိုးစားတယ်။ NATO Member နဲ့ Agreement ကို သတိမေ့သလို အပ်ပျောက်သလိုလုပ်ပြီး ရုရှားကစစ်ကျူးလာရင် ဒါက သူတို့ကိစ္စ၊ အမေရိကန်က ရေခြား၊ မြေခြား၊ အဝေးကြီး၊ အမေရိကန်ပူစရာမလိုဘူးလို့ ပြောလိုက်တယ်။ အမေရိကန်မပါတဲ့ NATO ကျန်နိုင်ငံတွေစုပြီး တိုက်ရင်တောင် ရုရှားကိုမနိုင်တာကို သိနေကြတဲ့အတွက် ထရမ်က အခုလို သူစိမ်းပြင်ပြင်ပြောလိုက်တဲ့အတွက်ကြောင့် အနောက်အုပ်စုတစ်ခုလုံး ခါယမ်းထွက် ကုန်ကြပါတော့တယ်။ ဒါဟာ မျှော်လင့်မထားတဲ့သက်ရောက်မှုပါ။ Black Swan Event ဖြစ်လာပါတယ်။

အနောက်ကမ္ဘာအလှည့်ပြီးတော့ အရှေ့ကမ္ဘာဘက်ကို ထရမ်လှည့်လာပြန်ပါတယ်။ တရုတ်ကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်တာပါ။ ခက်တာက နှစ်နိုင်ငံချင်းသက်သက် စီးချင်းထိုးတာ မျိုး မဟုတ်ဘဲ တရုတ်နဲ့ ဆက်စပ်နေတဲ့၊ ဆက်ဆံနေတဲ့နိုင်ငံတွေအားလုံးကို ရန်လုပ်တာမျိုး ဖြစ်လေတော့ အရှေ့ကမ္ဘာလည်းလှုပ်ယမ်းကုန်ရပါတော့တယ်။

အရှေ့ကမ္ဘာကို တိုက်ပွဲခေါ်သံတွေပေးနေတဲ့ကြားက ထရမ်အနေနဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ကိုလည်း လွှတ်မထားပြန်ပါဘူး။ အိရန်ကိုနျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်ဖို့ ယူရေနီယံ သန့်စင်လုပ်ငန်းအားမြှင့်လာတဲ့အတွက်ကြောင့်ဆိုပြီး အိရန်-အစ္စရေးစစ်ကိုဖန်တီး၊ ကိုယ်တိုင် က Nuclear Site တွေကို B-2 တွေနဲ့ ဗုံးဝင်ကြဲလိုက်ပါတော့တယ်။

ထရမ်လွှတ်လိုက်တဲ့ Black Swan တွေက ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ကို ကြီးကြီးမားမား ရိုက်ခတ်ကြပါတော့တယ်။ ဒါတင်လားဆိုတော့လည်း မဟုတ်ပြန်ပါဘူး။ သူပြည်တွင်းမှာလည်း ငလျင်ကြီးတွေ ဖန်တီးလိုက်ပြန်တာ တွေ့ရတယ်။ လွှတ်တော်ကအတည်ပြုဖို့ စည်းထားတဲ့ ဝန်ထမ်းပေါင်း ၂၀၀၀၀၀ ကျော်ရှိတဲ့ USAID ကို ဖျက်သိမ်းပြလိုက်တယ်။ FBI, CIA ဝန်ထမ်း တွေ ထောင်ချီအလုပ်ဖြုတ်ပစ်တယ်။ DOGE နဲ့ ဌာနတွေ ဝင်စစ်ကြတယ်။ အလုပ်ဖြုတ်တယ်။ ဘတ်ဂျက်တွေဖြုတ်တယ်။ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးဌာနတွေ အတော်ထိခိုက်ကုန်ကြတယ်။ နောက်ဆုံး တော်ရုံသမ္မတတွေ မထိရဲတဲ့ ပင်တဂွန်ကိုပါ ဝင်စစ်ပြီး အရာရှိကြီး အတော်များများ ကို ဖြုတ်ပစ်လိုက်တယ်။

အမေရိကန်ပြည်တွင်းမှာလည်း မီဂါငလျင်ကြီးတွေ အတန်းလိုက်လှုပ်ခါသွားပြီး After Shock တွေ တန်းစီကုန်ကြပါတော့တယ်။

Nothing Lasts Long

ဘယ်အရာမှ မတည်မြဲဘူးလို့ ခက်ဆစ်ပြုလို့ရလိမ့်မယ်။ Nothing is permanent နဲ့ အတူတူပါပဲ။ ထာဝရရန်သူ - မိတ်ဆွေမရှိဘူး၊ ထာဝရအကျိုးစီးပွားပဲရှိတယ် ဆိုရိုး စကားဟာ ထရမ်လက်ထက်မှာ တစ်ဝက်မှန် တစ်ဝက်မှား ဖြစ်သွားရပြန်ပါပြီ။ Black Swan ကြောင့်လို့ ပြောရပါလိမ့်မယ်။

ရှေးသမ္မတတွေလက်ထက်မှာ အကျိုးစီးပွားကို အလေးထားတဲ့အတွက် Friendly Dictators ဆိုတဲ့ အာဏာရှင်တွေနဲ့ မိတ်ဆွေဖြစ်ရေး Doctrine ကို အသုံးပြုခဲ့တယ်။ အမှန်တကယ်လည်း အလုပ်ဖြစ်ခဲ့ တယ်။ အာဏာရှင်တွေက ကွန်မြူနစ်ဆိုဗီယက်နဲ့ မပေါင်းခဲ့ဘူး။ ဆိုဗီယက်ပြိုကွဲတော့ Breaking Dictatorsဆိုပြီး ပြောင်းလဲကျင့်သုံးခဲ့တယ်။ အာဏာရှင် တွေနဲ့ ညောင်ညိုပင်စခန်းက လမ်းခွဲတဲ့ Doctrine ပါ။

လက်ရှိထရမ်ပွန်ကျင့်သုံးနေတဲ့ Doctrine က Black Swan ဖြစ်နေလေတော့ ဘယ်ရောက်လို့ ဘယ်ပေါက် မှန်း ဘယ်သူကမှ မသိနိုင်ကြတော့ပြန်ပါဘူး။ မနက်က တစ်မျိုးပြောပြီး ညနေကျတော့ မနက်ပြောတာနဲ့ဆန့် ကျင်ဘက်ကိုပြောပြန်ပါတော့တယ်။ ထရမ်ပွန်ကားကို ယုံရမှာက အရှုံးမလင်လုပ်ရတာထက် ပိုခက်တယ်လို့ တောင် ပြောစမှတ်ပြုလာရပါပြီ။

Lukewarm လား၊ Black Swan လား

အမေရိကန်ရဲ့မူဝါဒဟာ မီးစတစ်ဖက်၊ ရေမူတ် တစ်ဖက်လို့ ပြောစမှတ်ပြုကြတယ်။ အိုက်စင်ဟောင်ဝါ တို့ လက်ထက်ကနေ စပြီး ကျင့်သုံးခဲ့တဲ့မူဝါဒပါ။ Lukewarm Strategy လို့ခေါ်ပါတယ်။ ပူတာလည်း မဟုတ်၊ အေးတာလည်း မဟုတ်၊ မပူမနွေးလို့ ဆိုလို တယ်။ ဟက်ဟက်ပက်ပက်မရှိတာ၊ ကြက်သီးနွေးက တိုက်ရိုက်ခက်ဆစ်ပါ။ နိုင်ငံရေးဘက်မှာတော့ မီးစ တစ်ဖက်၊ ရေမူတ်တစ်ဖက်ရယ်လို့ နာမည်ကြီးသွားခဲ့ပါ တယ်။ တစ်ဖက်က ကိုယ့်ကို အကဲခတ်လို့မရအောင် လုပ်တာမျိုးဖြစ်ပြီး အချိန်မရွေး အပြောင်းအလဲလုပ်နိုင် တယ်ဆိုတာကို ပြသတာပါ။ အဲဒီခေတ်၊ အဲဒီအချိန်မှာ တုန်းက ပြောင်းလဲတယ်ဆိုတဲ့နေရာမှာ အမေရိကန်နဲ့ ဆက်ဆံရေးထူထောင်ထားသမျှ ကာလပတ်လုံး အပြောင်းအလဲမရှိပေမယ့် ထရမ်ပွန်လက်ထက်မှာ ကျ တော့ ဆက်ဆံရေးကောင်းကောင်း၊ မကောင်းကောင်း သူပြောင်းတာမျိုးဖြစ်လာတဲ့ အခါကျတော့ နိုင်ငံတွေ အားလုံးက သူ့ကို မယုံရဲကြတော့ဘူး ဖြစ်လာရပါ တယ်။

“ကမ္ဘာဝါဒကြီး နှစ်ခု
အားပြိုင်တော့
ဆန့်ကျင်ဘက်ဆီ
ပါမသွားအောင်
အမေရိကန်က

Making Friend မူဝါဒကို

ကျင့်သုံးခဲ့တယ်။
အတော်လေး
ထိရောက်ခဲ့ပါတယ်။”

ရှေးသမ္မတတွေအသုံးပြုခဲ့တဲ့ Lukewarm Strategy မဟုတ်တော့ဘဲ ထရမ်လက်ထက် မှာ ဦးတည်ရာမဲ့ Black Swan တွေဖြစ်လာတဲ့အတွက် ထရမ်ကို ဘယ်နိုင်ငံကမှ ရှုနှုန်းပြည့် ယုံကြည်မှု မပေးရဲကြတော့ပါဘူး။ Trump Doctrine က Lukewarm လို့ထင်ရပေမယ့် အမှန်တကယ်က Black Swan ဖြစ်နေပါတယ်။

Making Friend လား၊ Breaking Friend လား

ကမ္ဘာ့ဝါဒကြီး နှစ်ခုအားပြိုင်တော့ ဆန့်ကျင်ဘက်ဆီပါမသွားအောင် အမေရိကန်က Making Friend မူဝါဒကို ကျင့်သုံးခဲ့တယ်။ အတော်လေးထိရောက်ခဲ့ပါတယ်။ ဘုရင်စနစ် ကျင့်သုံးတဲ့ နိုင်ငံတွေရော၊ အာဏာရှင်ကျင့်သုံးတဲ့နိုင်ငံတွေရော အားလုံးနီးပါးအမေရိကန် အိတ်ထဲရောက်ခဲ့ကြတယ်။ မားကိုစ်၊ လီကွမ်ယု၊ မဟာသီယာ၊ ဦးနေဝင်းတို့ကအစ အတော် များများ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်တွေကို ဆိုဗီယက်ဆီမရောက်အောင် အမေရိကန်က ခွဲထုတ် နိုင်ခဲ့တယ်။

တချို့ကတော့ အမေရိကန်နဲ့ နီးကပ်လာတယ်။ တချို့ကတော့ ကြားနေကျင့်သုံးပြီး ဆိုဗီယက်ဆီကို ရောက်မသွားကြဘူး။ အမေရိကန်လိုချင်တဲ့အချက်က ဆိုဗီယက်နဲ့ပူးပေါင်း မသွားဖို့ဘဲ။ အာဏာရှင်အနေနဲ့ ဆက်နေလိုတဲ့နိုင်ငံက နေစေပေါ့။ အဲဒီ US Doctrine က အတော်ကို အောင်မြင်ခဲ့တယ်။ ဆိုဗီယက်ဟာ စစ်အေးအလွန်မှာ ကျဆုံးသွားတာ အဲဒီ Doctrine ရဲ့အကျိုးဆက်တွေ တချို့တစ်ဝက်မက ပါဝင်နေတယ်။

ဒီနေ့ ထရမ်ရဲ့ Doctrine က Making Friend လား၊ Breaking Friend လား မသဲကွဲဘူး။ မိတ်ဆွေနိုင်ငံတိုးမလာတဲ့အပြင် ရှိဆဲမိတ်ဆွေတွေပါ အမေရိကန်ကို ခပ်ခွာခွာ ဖြစ်လာကြလေတော့ Breaking Friend ဖြစ်စေတယ်လို့ မှတ်ချက်ပြုလို့ရလိမ့်မယ်။ အမေရိကန်ဟာ ဒီမိုကရေစီစံပြလို့ နာမည်ရတယ်။ အိန္ဒိယဟာလည်း ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးဒီမို ကရေစီနိုင်ငံ (လူဦးရေအရ)။ ရုရှားဆီက ရေနံဝယ်လို့ဆိုပြီး အိန္ဒိယကို အမေရိကန်ကအခွန် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း ထပ်တိုးချလိုက်တယ်။ မူလ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းနဲ့ပေါင်းရင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း အထိမြင့်သွားပြီ။ အိန္ဒိယကလည်းဂရုမစိုက်ဘူး။ ရုရှားဆီကရေနံဆက်ဝယ်ဖို့ ဆုံးဖြတ် လိုက်ပြီလို့ ကြေညာတယ်။ တရုတ်ကိုထိန်းညှိဖို့ အိန္ဒိယကို ကိုင်ထားတဲ့ အမေရိကန်ရဲ့မူလ Doctrine က ပျက်သွားတယ်။ အိန္ဒိယကလည်း ဘယ်လောက်အထိ အမေရိကန်ကိုဆန့်ကျင် ပြလိုက်သလဲဆိုရင် ဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီက တရုတ်သမ္မတကြီး ရှိနဲ့ တွေ့ဆုံမယ်။ ခုနစ်နှစ်တာ ကာလမှာ အိန္ဒိယက တရုတ်ကိုပထမဦးဆုံးစသွားမယ့်ခရီးစဉ်ပဲလို့ တုံ့ပြန်လိုက်တယ်။

အမှန်တကယ်က အမေရိကန် - အိန္ဒိယ ကုန်သွယ်မှုက သိပ်ကြီးတာမဟုတ်ဘူး။ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်တိုးကောက်တာက လုံလောက်တဲ့ဖိအားမဟုတ်ပါ။ ရေနံကရတဲ့ အကျိုးအမြတ်က ပိုနေပါတယ်။ ဒီလို အခြေအနေမျိုးမှာ အခွန်နဲ့ အိန္ဒိယကိုဖိအားပေးတာက အလွန်မှားယွင်းပါတယ်။ US - India Relationship ပျက်တယ်။ ဆန့်ကျင်မှုကိုခံရတယ်။ အဲဒီ Impact က Geopolitics မှာ အမေရိကန်အတွက် အကြီးအကျယ် ထိခိုက်စေမှာဖြစ်ပါ တယ်။ Black Swan Effect ကို ထရမ်ပြန်ပြီးခံစားရမှာဖြစ်ပါတယ်။ တရုတ်ကထိုင်ကြည့်ပြီး အမြတ်ထွက်သွားတဲ့ပွဲပါ။ လူကျွဲဘောဖမ်းပြီး ဂိုးရသွားပါတယ်။

ဦးတည်ရာမဲ့အတွက် Gambit အသစ်တွေ

ထရမ်လုပ်ဆောင်မှုတွေက ပြည်တွင်းရော၊ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးမှာပါ အများကြီး ထိခိုက်စေတာ တွေ့ရတယ်။ မသေချာ မရေရာမှုတွေပိုပိုများလာတယ်။ အဲဒီတော့ နိုင်ငံတကာ ကလည်း US - The rest of World မှာ သင့်လျော်ရာ New Gambit တွေနဲ့ တုံ့ပြန်လာကြ တာတွေ့ရတယ်။ ကမ္ဘာကြီးသွားနေတဲ့လားရာ (Trend) ကို အသေအချာတွက်လို့မရဘူး ဖြစ်လာတယ်။

သဘာဝနိယာမအရဆိုရရင် မရေရာတဲ့လမ်းမှာ မရေရာမှုတွေနဲ့ပဲတွေ့ကြရမှာဖြစ် ပါတယ်။ မရေရာမှုတွေဟာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားနိုင်မှု မရှိတာကြောင့် ရုတ်တရက်ရင်ဆိုင် လာရရင် သက်ရောက်မှုကြီးကြီးမားမားတွေကိုပဲ ပြင်ဆင်မှုမရှိ ရင်ဆိုင်ကြရမှာဖြစ်ပါတယ်။ သာမန်အခြေအနေထက်ပိုပြီး အထိနာကြရမယ့်သဘောဖြစ်လာတယ်။

ယူကရိန်းစစ်ရပ်စဲရေးညှိနှိုင်းမှုအတွက် ဆွေးနွေးပွဲကိုလာဖို့ ထရမ်က ပူတင်ကို ရက် ၅၀ အချိန်ပေး ရာဇသံထုတ်တယ်။ ကြားကာလမှာ စိတ်ပြောင်းပြီး ၁၀ ရက်ကိုလျှော့ချလိုက် တယ်။ ဆွေးနွေးပွဲကို ပူတင်မလာရင် ပိုပြီးပြင်းထန်တဲ့ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုအသစ်တွေကို ချမှတ်မယ်လို့လည်း ပြင်းထန်တဲ့ရာဇသံ ထပ်ပေးပြန်တယ်။ ရုရှားလုံခြုံရေးကောင်စီ ဒုတိယ အကြီးအကဲ မက်ဗီဒက်က “အမေရိကန်ဟာ ရုရှားကို အခုလိုအမိန့်ပေးခွင့်မရှိဘူး”၊ “ရာဇသံနဲ့ ထရမ်ကစားနေတာဟာ စစ်ပွဲကိုခေါ်ဆောင်သွားနေတယ်”လို့ ပြန်တုံ့ပြန်တယ်။

ထရမ်ကစိတ်ဆိုးပြီး မက်ဗီဒက်ကို “စကားပြောရင် စဉ်းစားပြီးမှပြော” ဆိုပြီး နျူကလီးယား ရေငုပ်သင်္ဘောနှစ်စီးကို ရုရှားဆီစေလွှတ်လိုက်တယ်။ အဲဒီအချိန်မှာ ရုရှား ရေငုပ်သင်္ဘောတချို့က အမေရိကန်နားကို ရောက်နှင့်နေပြီ။ ပူတင်က ဘာမှ စကားများများ မပြောဘဲ Oreshnik Hypersonic Missile တွေကို အမြောက်အမြားထုတ်နေတယ်။ ပြီးတော့ ဘယ်လာရစ်ကိုပေးပို့လိုက်တဲ့အပြင် ရုရှားရှေ့တန်းတပ်တွေမှာလည်း အပြည့်အဝဖြန့်ကြက် ထားလိုက်တယ်။ အမေရိကန်အထိ ရောက်တဲ့မစ်ဇိုင်တွေဖြစ်ပြီး ဒီနေ့အထိ ပစ်ချနိုင်တဲ့ နည်းပညာတွေမပေါ်သေးတဲ့ Missile တွေဖြစ်ပါတယ်။

ဘာကိုသွားတွေ့ရသလဲဆိုရင် မူဝါဒတစ်ခုပေါ်အခြေခံတဲ့လုပ်ဆောင်မှုတွေမဟုတ်ဘဲ စိတ်ခံစားမှုအပေါ် လိုက်ပါတဲ့ လုပ်ဆောင်မှုတွေဖြစ်တဲ့အခါမှာ Black Swan Event တွေကိုဖြစ်စေတော့တာပါပဲ။ ထရမ်ရဲ့ရာဇသံ ၁၀ ရက်ပြည့်ဖို့ နှစ်ရက်အလိုလောက်မှာ ရုရှားဘက်က တုံ့ကြိုဘာဝေလုပ်နေတော့ ထရမ်ရဲ့ အထူးကိုယ်စားလှယ် Steve Witkoff က ရုရှားကိုအပြေးအလွှားသွားခဲ့ရတယ်။ သုံးနာရီကြာအောင် ပူတင်နဲ့ဆွေးနွေးတယ်။ သတင်းတော့ ရလဒ်တွေနဲ့မထုတ်ပြန်ခဲ့ဘူး။

နောက်နေ့မှာ ထရမ်ကသတင်းထုတ်ပြန်တယ်။ သူ့အထူးကိုယ်စားလှယ်နဲ့ ပူတင်တို့ ဆွေးနွေးကြတာ အခြေအနေကောင်း၊ ရလဒ်ကောင်းတွေ ရထားတယ်။ ယူကရိန်းစစ် အဆုံး သတ်ရေးလမ်းကြောင်းပေါ်ကိုရောက်ပြီ စသည်ဖြင့် သတင်းထုတ်ပြန်လိုက်ပြီး ထရမ်နဲ့ ပူတင်တို့ တစ်ပတ်အတွင်း မျက်နှာချင်းဆိုင်တွေ့ကြရမယ်လို့ ဆိုတယ်။ နောက်တက်လာတဲ့ သတင်းက ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်နေပြန်တယ်။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ရူဘီယိုကပြောတဲ့စကားက လုံးဝခြားနားနေတာတွေ့ရတယ်။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအနေနဲ့ မူဝါဒပါတဲ့စကားကို သမ္မတ

ဆီက အတည်ပြုချက်မရဘဲ ပြောလို့မရပါဘူး။ ရှုဘီယိုကပြောလိုက်တာက -

“ရုရှားကို ပိုမိုပြင်းထန်တဲ့ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုအသစ်တွေလုပ်ဖို့ နည်းလမ်းတွေ ရှာဖွေနေတယ်”

တစ်ကမ္ဘာလုံးက ဒီဆန့်ကျင်ဘက်သတင်း နှစ်ခုကိုဖတ်ပြီး နားလည်ရအတော်ခက်ခဲ သွားကြပြန်ပါပြီ။ ဒါကြောင့်မို့လည်း ကရင်မလင်ထိုင်ခုံမှာ ၂၅ နှစ်ထိုင်လာခဲ့တဲ့ပူတင်က ထရမ်စကားကို သိပ်အလေးအနက်မထားတော့ဘဲ သူ့လုပ်စရာရှိတာတွေကိုသာ ဆက်လုပ် နေတာဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။

ထရမ်ကလည်း တစ်ရွာနဲ့တစ်ယောက်လို့ပြောရလောက်အောင် နိုင်ငံတိုင်းကို နာရီ အလိုက် ဆုံးဖြတ်ချက်တွေပြောင်းနေတယ်။ ထရမ်ရဲ့မူဝါဒလား၊ စိတ်ဆန္ဒအရလား ဆိုတာကို ထွေပြားကုန်ကြတဲ့ နိုင်ငံတွေကလည်း ထရမ်ပြောင်းလဲသမျှလုပ်ရပ်တွေကို တုံ့ပြန်နိုင်ဖို့ New Gambit တွေနဲ့ ကိုယ်စီပြင်ဆင်လာကြတာတွေ့ရတယ်။ ကမ္ဘာကြီးဟာ ဘာနဲ့သွားတူနေ သလဲဆိုတော့ သံစုံတီးဝိုင်းကြီးမှာ Composer မရှိဘဲ တီးချင်သလိုတီးနေကြတဲ့ ဂီတသမား တွေလို ထွက်ချင်တဲ့အသံတွေ ထွက်လာကုန်ကြပြီ။ Compose လုပ်မထားတဲ့ တေးသွား ဆိုတာကတော့ သာယာနာပျော်ဖွယ်ရာသီချင်းကောင်းတစ်ပုဒ်တော့ ထွက်လာဖို့ မရှိပါဘူး။

နေဇင်လတ်

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သံတမန်စာရေးဆရာ Mercy A. Kuo သည် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒရေးရာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသူများနှင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း မဟာဗျူဟာ တွေးခေါ်ပညာရှင်များနှင့် အမေရိကန်၏ အာရှမူဝါဒအပေါ် ၎င်းတို့၏ ကွဲပြားသော ထိုးထွင်း သိမြင်မှုများအတွက် ပုံမှန်တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည်။ ယခုစကားဝိုင်းသည် “The 2022 Pelosi Visit to Taiwan : Assessing US-China Signaling and Action - Reaction Dynamics (July 2025)” စာအုပ်ကို ပူးတွဲရေးသားသူ ဒေါက်တာကာလာဖရီးမင်းနှင့် ဒေါက်တာ အင်ဒရူး စကိုဘဲလ်တို့နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုဖြစ်သည်။ ယင်းစကားဝိုင်းသည် “ပစ်ဖိတ်ဖြတ်ကျော် မြင်ကွင်း ထိုးထွင်းသိမြင်မှုစီးရီး”တွင် (၄၇၄)ခုမြောက်ဖြစ်သည်။ ဖရီးမင်း (Freeman) သည် ဂျွန်ဟော့ကင်းစ်တက္ကသိုလ်၏ School of Advanced International Studies (SAIS) ရှိ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသိပ္ပံ၏ ဒါရိုက်တာဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာရေးရာ အကြီးတန်းကထိကလည်း ဖြစ်သည်။ စကိုဘဲလ် (Scobell) သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးအင်စတီကျုတွင် တရုတ်နိုင်ငံဆိုင်ရာ ထင်ရှားသော သုတေသီပညာရှင်ဖြစ်ပြီး ဂျော့တောင်းတက္ကသိုလ်မှ အာရှလေ့လာရေး ပါမောက္ခလည်းဖြစ်သည်။

မေး။ အကျပ်အတည်းအခြေအနေများမှာ အမေရိကန်နှင့်တရုတ် မူဝါဒအချက်ပြမှုကို နှိုင်းယှဉ်ပြပါ။

ဖြေ။ နိဒါန်းအနေနဲ့ ပြောရရင် အဲဒီနိုင်ငံအများအပြား အချက်ပြခြင်းဟာ သတင်းအချက်အလက်စီးဆင်းမှုနည်းပါးပြီး ၎င်းတို့အကြားမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေ မြင့်မားနေချိန်မှာ အရေးပါလာတယ်ဆိုတာ နားလည်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ စကားလုံးများနဲ့ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် သိမြင်နားလည်မှု ခံယူချက်များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းနဲ့

ရည်ရွယ်ချက်များကို ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတစ်ခုစီရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုအပေါ် နိုင်ငံအချင်းချင်း ကူညီခြင်းဖြင့် အချက်ပြခြင်းဟာ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကို လျော့ချဖို့နည်းလမ်းတစ်ခုအားပေးပါတယ်။ အချက်ပြခြင်းဟာ အရေးပါလာတဲ့အခါ အမေရိကန်-တရုတ်အချက်ပြခြင်း အပြုအမူဆိုင်ရာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ လေ့လာမှုများက ကွဲပြားတဲ့အချိန်ကာလနှစ်ခုကို ဆန်းစစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ဟာ ပထမဦးစွာ ဘိုင်ဒန်အစိုးရရဲ့ ပထမရက်တစ်ရာအတွင်း အချက်ပြခြင်းကို အာရုံစိုက်ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်ကာလကတော့ နှစ်နိုင်ငံကြား သတင်းအချက်အလက်စီးဆင်းမှု နည်းပါးတဲ့ကာလဖြစ်ပါတယ်။ Pelosi ရဲ့ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ) ခရီးစဉ်ကို ကျွန်တော်တို့ ဒုတိယမြောက် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာသုံးသပ်ပါတယ်။ ဒီကာလ ကတော့ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစတင်ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လအထိ လွှမ်းခြုံသုံးသပ်ပါတယ်။ အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ Nancy Pelosi ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ) သို့လာရောက်လည်ပတ်စဉ် အချို့က Pelosi ခရီးစဉ်ကို “စတုတ္ထ ထိုင်ဝမ်ရေလက်ကြား အကျပ်အတည်း” လို့ ခေါ်ဆိုခဲ့ကြပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ပေကျင်းအနေဖြင့် ဒီခရီးစဉ်ကို သိသာထင်ရှားတဲ့ စိတ်ဆိုးအမျက်ထွက်အောင် လှုံ့ဆော်ခြင်းလို့ ရှုမြင်ပါတယ်။

အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်တို့ဟာ ၎င်းတို့အချက်ပြခြင်း အပြုအမူရဲ့ အချို့ကဏ္ဍတွေမှာ ကမ္ဘာခြားခြင်းမရှိပါဘူး။ လက်တွေ့မှာတော့ နှစ်ဖက်စလုံးဟာ အလွတ်သဘောနဲ့ တရားဝင်လမ်းကြောင်းများမှတစ်ဆင့် သတင်းစကားပါးကြပါတယ်။ အဲဒီမှာ စစ်အင်အားပြသခြင်းတွေနဲ့ ရည်ရွယ်ချက်အချက်ပြဖို့ ဆောင်ရွက်မှုမပြုခြင်းတွေ ပါရှိပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့ နှစ်ဖက်စလုံးဟာ သိမြင်နားလည်မှုလွှဲမှားခြင်းနဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖော်ဆောင်မှု လွဲချော်ခြင်းအပေါ် အချင်းချင်းရဲ့ အချက်ပြမှုတွေကို အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူဖို့ ခက်ခဲနေပါတယ်။ တစ်ခါတစ်ရံမှာ ၎င်းတို့ဟာ အချက်ပြမှုကို လုံးဝလွဲချော်သွားတတ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အချက်ပြခြင်းအပြုအမူမှာ အရေးကြီးတဲ့ ကွဲပြားခြားနားမှုတွေလည်း ရှိပါတယ်။ အဲဒီထဲက တချို့ကွဲပြားခြားနားမှုတွေဟာ မတူညီတဲ့ နိုင်ငံရေး စနစ်ကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာအချက်တွေမှာ အမြစ်တွယ်နေပါတော့တယ်။ တရုတ်က နိုင်ငံခြားရေးနဲ့ လုံခြုံရေးမူဝါဒ ယန္တရားနဲ့ မီဒီယာရဲ့သဘောသဘာဝကို ချုပ်ကိုင်ထားခဲ့ပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ အများသူငါ ချန်နယ်များမှ တစ်ဆင့် သတင်းစကား ပေးပို့ခြင်းဟာ မတူညီတဲ့ ဗျူရိုကရေစီများမှာ တစ်သမတ်တည်းဖြစ်နေတာက အံ့ဩဖွယ်ကောင်းနေပါတယ်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနဲ့ အမေရိကန်ဟာ သတင်းစကား ပေးပို့ခြင်းအပေါ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ကင်းမဲ့နေပါတယ်။ အကျပ်အတည်းကာလမှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကင်းမဲ့တဲ့ သတင်းစကားပေးပို့ခြင်းဟာ ရောနှောထားတဲ့ အချက်ပြမှုများကို ပေးပို့နိုင်ပါတယ်။ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)အခြေအနေနဲ့ ပတ်သက်လို့ အုပ်ချုပ်ရေးမူဝါဒက တစ်သမတ်တည်းဖြစ်နိုင်ပြီး မူဝါဒများက အစိုးရအဖွဲ့ အဆင့်တွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးထားပါတယ်။ အကြီးတန်းအရာရှိတွေက အများသူငါအတွက် ထုတ်ပြန်ချက်များစွာကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ပါတယ်။

အမေရိကန်သမ္မတတစ်ဦးဟာ ယေဘုယျအားဖြင့် မီဒီယာနဲ့ တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ ဆက်ဆံပြီး တစ်ခါတစ်ရံမှာ ထုတ်ပြန်ချက်များဆီသို့ ဦးတည်နေပါတယ်။ ဒါတွေဟာ ပြည်ပနိုင်ငံအတွက် အချက်ပြမှုများအဖြစ်သို့ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပြည်တွင်း ပရိသတ်ကို ရည်ရွယ်နိုင်ပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် Pelosi ခရီးစဉ်အတွင်း သမ္မတ ဘိုင်အန်ရဲ့ ပြောကြားချက်အချို့က ထင်ဟပ်နေပုံရပါတယ်။ ပြီးတော့ Pelosi ကိုယ်တိုင် ပြောဆိုခဲ့သလို ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်များကလည်း တရားဝင်ထုတ်ပြန် ချက်တွေမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်အမြင်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ဖို့ ရွေးချယ်နိုင် ပါတယ်။ မီဒီယာအပေါ် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုမရှိဘဲ လက်တန်းတုံ့ပြန်မှုများကို ဖော်ပြခဲ့ ကြတယ်။

ကျွန်တော်တို့ရဲ့ သုတေသနပြုချက်က နှစ်ဖက်စလုံးရဲ့ အချက်ပြခြင်းကြားမှ အခြား ကွဲပြားတဲ့ ခြားနားချက်တွေကို အကြံပြုထားပါတယ်။ ပြောချင်တဲ့ တစ်ချက် ကတော့ အမေရိကန်က အချက်ပြမှုများမရှိပေမဲ့ တရုတ်ရဲ့ အချက်ပြမှုတွေက တွက်ချက် ချိန်ညှိထားပုံရပါတယ်။ တရုတ်ဘက်မှ အချက်ပြမှုတွေဟာ နိုင်ငံတကာ ဖိုရမ်များမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ အရေးပါမှုကို ထင်ရှားစေဖို့ ၎င်းတို့ရဲ့ ထုတ်ပြန်ချက်တွေမှာ နှစ်နိုင်ငံ သံတမန် ရေးရာ သတိပေးချက်များက ပိုမိုပြင်းထန်လာပါတယ်။ သံအမတ်ကြီး Zhang Jun ရဲ့ ကုလသမဂ္ဂမိန့်ခွန်းမှာ မှတ်ချက်ပြုထားတဲ့အထဲမှာ စစ်ရေးသရုပ်ပြမှုတွေနဲ့ နယ် ပယ်ပေါင်းစုံမှာ နှစ်နိုင်ငံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်းတွေ ပါဝင်တယ်။ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဆက်သွယ်ရေးနဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ နှစ်နာခဲ့ကြပါတယ်။ အမေရိကန်နဲ့တရုတ် အချက်ပြမှုအကြား ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲမှုများ ဟာ အခြေခံအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှု ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အချက်ပြခြင်းများရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းမှာ ကွဲပြားခြားနားမှုများ မတူညီတဲ့ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု တွေကြောင့်လို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။ အမေရိကန်ဘက်က တရုတ်ရဲ့ လုပ်ရပ်တွေကို ပိုင်းကန့်ခွဲခြားထားပုံ ပေါ်ပါတယ်။ ၎င်းတို့ကို ပုံစံတစ်ခု သို့မဟုတ် လှေကားတစ်ခုရဲ့ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ်မဟုတ်ဘဲ တသီးတခြားလှုပ်ရှားမှုအနေနဲ့ ရှုမြင်ထားပါတယ်။ မတူတဲ့အချက်ကတော့ တရုတ်ဘက်မှ ကောင်းစွာသိမြင်နားလည်တဲ့ မဟာဗျူဟာ မြောက် ရည်ရွယ်ချက်ကို အမေရိကန်ရဲ့ ထုတ်ပြန်ချက်များနဲ့ ဆောင်ရွက်မှုများ နောက်ကွယ်မှာ ရည်ရွယ်ထားရှိပုံရပါတယ်။ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)ရဲ့ လွတ်လပ် ရေးအတွက် ထောက်ခံမှုတိုးတက်လာတဲ့ပုံစံတစ်ခုရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ အမေရိကန်ရဲ့ အပြုအမူကို ရှုမြင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

မေး။ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်သံတမန်များရဲ့ သတင်းစကားပေးပို့ခြင်းဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ ဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြပါ။

ဖြေ။ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်ဘက်ကြား ခြားနားချက်တစ်ခုကတော့ အမေရိကန်ဘက်က ကြေညာချက်တွေကို အမျိုးမျိုးသော သတင်းစကားတွေနဲ့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြပေမဲ့ တရုတ်ဘက်ကတော့ မတူညီတဲ့သတင်းစကားတွေကို တူညီတဲ့အခြေခံသတင်းစကားနဲ့

ပေးပို့ ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒါက အမြဲတမ်း တော့ မဟုတ်ပါဘူး။ Pelosi ခရီးစဉ် အကျပ် အတည်းကို ဖြစ်ပေါ်စေတဲ့ ဥပမာတစ်ခုကတော့ ဇူလိုင်လ ၂၉ ရက်နေ့မှာ Hu Xijin ရဲ့ Tweet လှုံ့ဆော်စကားပါပဲ။ Pelosi ရဲ့လေ့လာတိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)မှာ ဆင်းသက်ခြင်းမှတားဆီးဖို့ တရုတ်စစ်တပ်ဟာ စစ်ရေးနည်းလမ်းကို အသုံး ပြုဖို့ တရားမျှတမှု ရှိလိမ့်မယ်ဆိုတဲ့ တရားဝင် အချက်ပြမှုနဲ့ပတ်သက်ပြီး ငြင်းခုံ ဆွေးနွေးရာမှာ Global Times အယ်ဒီတာချုပ်ဟောင်းက အမေရိကန်နိုင်ငံသားများသာမက တရုတ်နိုင်ငံ သားများကို ခွဲခြားပြီး အင်တာဗျူးမေးမြန်းခဲ့ တယ်။ သေချာတာကတော့ ပင်တဂွန်က ခြိမ်း ခြောက်မှုကို အလေးအနက်ထားခဲ့ပါတယ်။

မေး။ ၂၀၂၂ Pelosi အလည်အပတ်ခရီးဟာ အမေ ရိကန်ရဲ့ တရုတ်မူဝါဒချမှတ်သူများအကြား သိမြင်နားလည်မှုခံယူချက်၊ ယူဆချက်ကွာဟမှု များနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဘယ်အရာကို ဖော်ပြပါ သလဲ။

ဖြေ။ အဲဒီအစီရင်ခံစာများရဲ့ထဲမှ အသုံးဝင်တဲ့ရှုထောင့် တစ်ခုကတော့ ၎င်းတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်စကားလုံး တွေနဲ့ ကျွမ်းကျင်သူများနဲ့ မူဝါဒချမှတ်သူတွေဟာ တူညီတဲ့အဖြစ်အပျက်တွေမှာ ကွဲပြားတဲ့အမြင် တွေနဲ့ တင်ပြကြပါတယ်။ ဒီအချက်က မတူညီတဲ့ ခံယူချက်နဲ့ ယူဆချက်များသို့ ရှားပါးတဲ့ ထိုးထွင်း သိမြင်မှုတွေ ပေးစွမ်းပါတယ်။ ဒီခံယူချက်၊ ယူဆ ချက်တွေက တစ်ဖက်စီရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှု ကို ပုံဖော်ပေးပါတယ်။ အဲဒီ နယ်ပယ်တွေမှာ နှစ်ဖက်စလုံးအကြား သိသာထင်ရှားတဲ့ ကွာဟ ချက်တွေရှိတယ်ဆိုတာ ရှင်းလင်းသိသာလှပါ တယ်။ အတိတ်ကာလမှာ နှစ်ဖက်စလုံးက တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် လွန်လွန်ကဲကဲ ပြောဆိုနေ ကြတာ အဲဒီနယ်ပယ်တွေက ထောက်ကူပေးပါ တယ်။ ပိုမိုအခြေခံကျတဲ့အချက်ကတော့ နှစ်ဖက်

“အမေရိကန်ဘက်က ကြေညာချက်တွေကို အမျိုးမျိုးသော သတင်းစကားတွေနဲ့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြပေမယ့် တရုတ်ဘက်ကတော့ မတူညီတဲ့ သတင်းစကားတွေကို တူညီတဲ့ အခြေခံသတင်းစကားနဲ့ ပေးပို့ကြပါတယ်။”

စလုံးက တစ်ဖက်ကို မဟာဗျူဟာမြောက်ပြိုင်ဘက်အဖြစ် သိမြင်နေခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ယူဆချက်ကတော့ တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် မဟာဗျူဟာပန်းတိုင်များကို လိုက်ပါလျှောက် လှမ်းနေခြင်းပါပဲ။ Pelosi ဟာ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)လွတ်လပ်ရေးအတွက် ထောက်ခံအားပေးမှုကို တိုးမြှင့်ဖို့ အမေရိကန်ရဲ့ မဟာဗျူဟာတစ်ခုအနေဖြင့် ခရီးစဉ် တစ်ခုအဖြစ် လာရောက်ခဲ့တယ်လို့ တရုတ်ဘက်က ရှုမြင်ပါတယ်။ Pelosi ရဲ့ ခရီးစဉ် အပေါ်တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ တုံ့ပြန်မှုဟာ ရှေးယခင် ၂၅ နှစ်က အခြေအနေနဲ့ အချိုးမညီဘူးလို့ အမေရိကန်ဘက်က ရှုမြင်ခဲ့ပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ၂၅ နှစ်က အောက်လွတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ Newt Gingrich ဟာ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်-တိုင်ပေ)ကို လာရောက်လည်ပတ်ခဲ့ပါတယ်။

မေး။ အမေရိကန်-တရုတ် အထင်အမြင်လွဲမှားခြင်းတွေနဲ့ တွက်ချက်မှုလွဲမှားခြင်းမှာ အန္တရာယ်ကို လျော့ပါးသက်သာစေနိုင်တဲ့ ထိရောက်တဲ့ မူဝါဒအချက်ပြခြင်းရဲ့ အစိတ်အပိုင်းများကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ပေးပါ။

ဖြေ။ ထိရောက်တဲ့ အချက်ပြခြင်းရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေဟာ ရိုးရှင်းပေမဲ့ ရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိနေပါတယ်။ ရိုးရှင်းရှင်းပြောရရင် အခွင့်အာဏာရှိတဲ့ သံတမန်များစွာမှ ပေးပို့တဲ့ သတင်းစကားဟာ ပစ်မှတ်ထားတဲ့ ပရိသတ်များအတွက် အကောင်းဆုံးလုပ်ဆောင် ပါတယ်။ အကျပ်အတည်းတစ်ခုမှာ လွဲမှားစွာအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုဖို့ အချက်ပြမှုများ ဖြစ်လေ့ရှိတဲ့အတွက် အာမခံချက်မရှိပါဘူး။ တစ်ဖက်က အခြားတစ်ဖက်ရဲ့ လှည့်စားမှု လို့ ယူဆကြတယ်။

မေး။ နှစ်ဖက်ဆက်သွယ်ရေး ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာဖို့အတွက် အမေရိကန်နဲ့တရုတ် မူဝါဒ ချမှတ်သူများ၊ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးသူများနဲ့ ၎င်းတို့ရဲ့အကျိုးဆက်များအကြား၊ ထိရောက်သောနဲ့ မထိရောက်သော အချက်ပြမှုအကြား လုပ်ဆောင်ချက် တုံ့ပြန်မှု များကို အကဲဖြတ်ပေးပါ။

ဖြေ။ ထိရောက်မှုနဲ့ မထိရောက်တဲ့ အချက်ပြမှုအကြား ခြားနားချက်ဟာ ကြည့်ရှုသူရဲ့ မျက်လုံးမှာ တည်ရှိပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ သိသာထင်ရှားတဲ့ ခြားနားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်တဲ့ အရာကတော့ နှစ်ဖက်လုံးရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များအကြား ယုံကြည်မှုရှိတဲ့ ဆက်ဆံ ရေးများ ရေရှည်ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ပုံမှန် တရားဝင်ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ဆွေးနွေး မှုများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ခြင်းနဲ့ ဆက်သွယ်ရေးသတ်မှတ်ထားတဲ့ ချန်နယ်များကို တိုးတက်စေခြင်းနဲ့ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

မောင်မောင်မြင့်သိန်း(စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref: China-US Policy Signaling and Perceptions by Mercy A. Kuo ကို ဆီလျော်အောင် မြန်မာပြန်ဆိုပါသည်။

အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်ရှင်များကို နိုင်ငံတော်၏ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့် လူမှုရေးဟန်ချက်ညီမှုနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို ရရှိနိုင်မည်ဟု ကော်ပိုရိတ်ဝါဒီများက ယုံကြည်ကြသည်။”

“အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်ရှင်များကို
နိုင်ငံတော်၏ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် ပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့်
လူမှုရေးဟန်ချက်ညီမှုနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို ရရှိနိုင်မည်ဟု
ကော်ပိုရိတ်ဝါဒီများက ယုံကြည်ကြသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Corporatism)သည် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ သီအိုရီတစ်ခု ဖြစ်ပြီး လစ်ဘရယ်ဝါဒနှင့် ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒတို့ကဲ့သို့သော ပိုမိုထင်ရှားသည့် အတွေးအခေါ်များ၏ လောင်းရိပ်အောက်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်မှာကြာပြီ။

ယင်းသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ဘုံအကျိုးစီးပွားများအပေါ် အခြေခံသည့် ကော်ပိုရိတ် အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် အသင်းအဖွဲ့များအဖြစ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရန် ရည်ရွယ်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့များတွင် အလုပ်သမား သမဂ္ဂများ၊ ပညာရှင်အသင်းများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်အဖွဲ့ချုပ်များ စသည်တို့ပါဝင်ပြီး ယင်းတို့သည် အစိုးရကိုယ်ထည်ကြီးထဲ ပေါင်းစပ်ဝင်ရောက်ကာ ပြည်သူ့မူဝါဒများကို စုပေါင်း ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ကြသည်။

ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Corporatism)ဆိုသည့် ဝေါဟာရသည် လက်တင်ဘာသာစကား corpus မှ ဆင်းသက်လာပြီး ခန္ဓာကိုယ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဤအချက်သည် ကော်ပိုရိတ် စနစ်၏ အနှစ်သာရကို နားလည်ရန်သော့ချက်ဖြစ်သည်။ ကော်ပိုရိတ်ဝါဒက လူ့အဖွဲ့အစည်း သည် လစ်ဘရယ်ဝါဒကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုများ စုစည်းမှုဟုလည်းမမြင်၊ မာ့ခ်ဝါဒလိုလူတန်းစားများ စုစည်းမှုဟုလည်း မခံယူပေ။ ကော်ပိုရိတ်ဝါဒက လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်ခန္ဓာတစ်ခုကဲ့သို့ရှုမြင်ပြီး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုစီ (ဥပမာ-ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါတစ်ခုစီ)က စနစ်တစ်ခုလုံး၏ ကျန်းမာသန်စွမ်းရေးအတွက် ဟန်ချက်ညီညီ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်ဟု လက်ခံယူဆထားသည်။

တတိယလမ်းစဉ် - လူတန်းစားပဋိပက္ခကို ငြင်းပယ်ခြင်း

သမိုင်းကြောင်းအရ ကော်ပိုရိတ်စနစ်သည် ခေတ်စားလာသည့် အစောပိုင်း လစ်ဘရယ်

၁၉၂၀ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ကော်ပိုရိတ် စနစ်ကို လက်ခံသူများက ယင်းသည် ပုဂ္ဂလိကမိဋ္ဌာန်ဆန်သည့် အရင်းရှင်စနစ်နှင့် မှာခံဝါဒ၏ လူတန်းစားပဋိပက္ခအကြား တင်းမာမှုကိုဖြေရှင်းနိုင်မည့် တတိယလမ်းစဉ်အဖြစ် ရှာဖွေတွေ့ရှိ ခဲ့သည်ဟု ခံယူထားကြသည်။ အလုပ်သမားများနှင့် အလုပ်ရှင်များကို နိုင်ငံတော်၏ကြီးကြပ်မှု အောက်တွင် ပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့် လူမှုရေးဟန်ချက်ညီမှုနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို ရရှိနိုင် မည်ဟု ကော်ပိုရိတ်ဝါဒီများက ယုံကြည်ကြသည်။ ကော်ပိုရိတ်စနစ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ကွန်မြူနစ်ဝါဒကဲ့သို့ မြေယာအဆောက်အဦများကို ပိုင်ဆိုင်ရန်မဟုတ်သော် လည်း နိုင်ငံတော်သည် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းပေးပြီး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်သည် စီးပွားရေးအတွက် ဦးတည်ချက်ချမှတ်ပေးပြီး အုပ်စုအဖွဲ့များအကြား အကျိုးမဲ့ယှဉ်ပြိုင်မှုများအစား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အာမခံဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ဤစနစ်သည် ပထဝီအနေအထားကိုအခြေခံသည့် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှု (Geographic-based Political Representation) (ဥပမာ-ဒေသအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်ခြင်း) အစား လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ လူမှုအခန်းကဏ္ဍ သို့မဟုတ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအလိုက် ကိုယ်စားပြုမှုဖြစ်သော လုပ်ငန်းအရကိုယ်စားပြုမှု (Functional Representation) ဖြင့် အစားထိုးသည်။ ကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို ဝါဒခွဲနှစ်ခုအနေဖြင့်လည်း ချဉ်းကပ်နိုင်သည်။ ယင်းတို့မှာ အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Authoritarian Corporatism) နှင့် နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ သို့မဟုတ် လက်သစ်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Neo-corporatism) တို့ဖြစ်ကြသည်။

အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Authoritarian Corporatism)

ဤဝါဒ၏သမိုင်းဝင်အောင် နာမည်ဆိုးခဲ့သည့် ဥပမာများမှာ သတိပြုဖွယ်အကောင်းဆုံး ဖြစ်ခဲ့သည့် ဘင်နီတိုမူဆိုလိုနီလက်အောက်က ဖက်ဆစ်အီတလီနှင့် ၂၀ ရာစု အာဏာရှင် အစိုးရများဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါပုံစံတွင် နိုင်ငံတော်သည် အဆုံးစွန်သော အာဏာကို ချုပ်ကိုင် ထားပြီး အတိုက်အခံများကို ဖိနှိပ်ရန်နှင့် အမျိုးသားရည်မှန်းချက်များအတွက် ပြည်သူလူထုကို စုရုံးလုပ်ဆောင်ရာတွင် ကော်ပိုရိတ်အဖွဲ့အစည်းများကို ထိရောက်သော ကိရိယာအဖြစ် အသုံးချသည်။

အလုပ်သမားသမဂ္ဂများသည် မကြာခဏဆိုသလို ဖျက်သိမ်းခံကြရခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်က ထိန်းချုပ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစားထိုးခြင်းဖြင့် အလုပ်သမားအခွင့်အရေး နှင့် ကွဲလွဲမှုများကို ဖယ်ရှားခံရခြင်းများရှိသည်။ အာဏာရှင်၏အလိုအတိုင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ဆောင်တာများကို လုပ်ဆောင်ကြရသည်။ ဤကော်ပိုရိတ်ဝါဒပုံစံကို အကြွင်းမဲ့အာဏာရှင်စနစ် အတွက် ထိန်းချုပ်မှုယန္တရားအဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်ကြသည်။

နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Neo-corporatism)

နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို ဆိုရှယ်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ယင်းသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ပို၍ ဒီမိုကရေစီဆန်ပြီး ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသည့် ကော်ပိုရိတ်

“ဥရောပမြောက်ပိုင်း
နိုင်ငံများ (ဥပမာ-ဆွီဒင်၊
ဒိန်းမတ်)နှင့် ဥရောပ၏
ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်
နိုင်ငံများသည်
နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ
အောင်မြင်မှု၏
အထင်ရှားဆုံးသော
ပုံစံများဖြစ်သည်။”

စနစ် ပုံစံတစ်ခုအဖြစ် ဥရောပ၌ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။
ဤပုံစံတွင် အစိုးရ၊ စုစည်းထားသော အလုပ်သမား
သမဂ္ဂများနှင့် အလုပ်ရှင်အသင်းအဖွဲ့များသည် စီးပွား
ရေး၊ လုပ်ခလစာနှင့် လူမှုဖူလုံရေးမူဝါဒများအတွက်
သုံးပွင့်ဆိုင် ညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်ကြသည်။ ယင်း၏
ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျယ်ပြန့်သောစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး
သဘောတူညီမှုကို ရယူရန်၊ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို
ဖန်တီးရန်နှင့် ခိုင်မာသောလူမှုဖူလုံရေးစနစ်ကို တည်
ဆောက်ရန်ဖြစ်သည်။ ဥရောပမြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများ
(ဥပမာ-ဆွီဒင်၊ ဒိန်းမတ်)နှင့် ဥရောပ၏ ဆိုရှယ်
ဒီမိုကရက်နိုင်ငံများသည် နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ အောင်
မြင်မှု၏ အထင်ရှားဆုံးသောပုံစံများ ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံ
များတွင် စီးပွားရေးအောင်မြင်မှုအတွက် လူမှုမိတ်ဖက်
များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသည် အဓိက
ကျသော အစိတ်အပိုင်းဟု ဆိုသည်။

လက်သင့်ခံမှုနှင့် သမိုင်းအထောက်အထား

ကော်ပိုရိတ်ဝါဒအပေါ် လက်သင့်ခံမှုများသည်
ယင်း၏ မတူညီသောပုံစံနှစ်မျိုးအပေါ် များစွာ မူတည်
နေပါသည်။ အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို ခေတ်သစ်
ကမ္ဘာတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်မခံကြဘဲ ရှုတ်ချ
ကြသည်။ ယင်းသည် ဒီမိုကရေစီတန်ဖိုးများနှင့် ဆန့်
ကျင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့သော် နီယိုကော်ပိုရိတ်စနစ်မှာမူ ဥရောပ
နေရာတော်တော်များများတွင် အောင်မြင်သည့် အစိုးရ
ပုံစံတစ်ခုအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးနေကြသည်။ ယင်းသည်
နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုကို မြှင့်တင်ပေးသည့်
လက်တွေ့ကျသော နည်းလမ်းတစ်ခုဟု ယူဆထားကြ
သည်။

**လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှု သမိုင်းအထောက်အထားများ
နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (ဒီမိုကရေစီပုံစံ) အထောက်အထား
များ**

ဥရောပမြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများ - ယင်းတို့၏စီးပွား
ရေးပုံစံတွင် နိုင်ငံအဆင့် စုပေါင်းလုပ်ခ လစာညှိနှိုင်း

သတ်မှတ်မှုများနှင့် အစိုးရမူဝါဒများတွင် လုပ်သားနှင့် စီးပွားရေးကိုယ်စားလှယ်များ တိုက်ရိုက်ပါဝင်စေပြီး ထိုအခန်းကဏ္ဍသည် နီယိုကော်ပိုရိတ်စနစ်၏ အဓိကသွင်ပြင် လက္ခဏာ ဖြစ်သည်။

ဂျာမဏီ- Mitbestimmung ဟုခေါ်သော ပူးတွဲဆုံးဖြတ်မှုစနစ်အရ အကြီးစားကုမ္ပဏီ များတွင် ဝန်ထမ်းကိုယ်စားလှယ်များက ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်ရပြီး လုပ်သားများ၏ အသံကို စီးပွားရေးဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ထည့်သွင်းပေးစေသည်။

သြစတြီးယား - သြစတြီးယားသည်လည်း နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို ခိုင်ခိုင်မာမာ ကျင့်သုံးနေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဥရောပမြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများနည်းတူ နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးမူဝါဒများကို ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် အစိုးရ၊ အလုပ်သမား ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များအကြား ပုံမှန်တွေ့ဆုံမှုများနှင့် ညှိနှိုင်းမှု များလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဤစနစ်ကို လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးမိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး (Social and Economic Partnership) ဟု လူသိများပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်ဟုဆိုသည်။

အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ အထောက်အထားများ

ဖက်ဆစ်အီတလီ-လူမျိုးရေးခွဲခြားသည့်သဘောတရားအခြေခံစနစ်အရနိုင်ငံတော်က စီးပွားရေးကဏ္ဍအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ကာ အလုပ်သမားအခွင့်အရေးနှင့် သဘောထား ကွဲလွဲမှုများကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

ပေါ်တူဂီ- ဆာလာဇာ၏ အာဏာရှင်အစိုးရလက်ထက်တွင် အစိုးရက ထိန်းချုပ်ထား သော သမဂ္ဂများနှင့် အလုပ်ရှင်အသင်းများ တည်ထောင်ကာ သပိတ်မှောက်မှုများကို တားမြစ် ခဲ့သည်။

ယခုခေတ်တွင်မူ “ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ”ဟူသော ဝေါဟာရကို ကြီးမားသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများက အစိုးရအပေါ် လွန်ကဲသည့်လွှမ်းမိုးမှုကိုဖော်ပြရာတွင် မကြာခဏ မှားယွင်းစွာ အသုံးပြုတတ်ကြသည်။ သို့သော် ယင်း၏ ပညာရပ်ဆိုင်ရာအဓိပ္ပာယ်တွင် လူမှုရေးမိတ်ဖက်များကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အလေးပေးသည့် နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒဟု ရည်ညွှန်းနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ အနာဂတ်

ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Corporatism)၏ အနာဂတ်ကို ခန့်မှန်းရာတွင် ယင်း၏ ပုံစံနှစ်မျိုး ဖြစ်သည့် အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒနှင့် နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒတို့ကို ခွဲခြား၍ဆန်းစစ်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ အာဏာရှင်ကော်ပိုရိတ်ဝါဒသည် ယခုခေတ်တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကျင့်သုံးနိုင်ဖွယ် မရှိသော်လည်း ဒီမိုကရေစီဆန်သော နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒသည် ခေတ်သစ်၏စိန်ခေါ်မှုများနှင့်အတူ ပြောင်းလဲလာဖွယ်ရှိနေသည်။

နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ၏ အနာဂတ်

၁၉၇၀-၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒသည် ရွှေခေတ်ကို ရောက်ခဲ့သော်လည်း ကမ္ဘာ့ပြုမှု (Globalization)၊ နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒတို့၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကြောင့် အားနည်းလာခဲ့သည်ဟု ပြောနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ဆန်းစစ်လေ့လာမှုများအရ နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒသည် လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားခြင်းမရှိဘဲ ခေတ်ပြိုင်အခြေအနေများအရ ပုံစံသစ်များသို့ ပြောင်းလဲလာနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

အနာဂတ်စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ပြောင်းလဲမှုများ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ကျလာခြင်း

ယခင်ကရှိခဲ့သည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုရှိသော နိုင်ငံအဆင့် လုပ်ခလစာညှိနှိုင်းမှုများသည် အားနည်းလာနိုင်ပြီး လုပ်ငန်းအလိုက် သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီအလိုက် ညှိနှိုင်းမှုများက ပိုမိုအရေးပါလာနိုင်သည်။ ဥပမာပစ္စည်းကုန်ပိုင်းနိုင်ငံများတွင် အဆိုပါအပြောင်းအလဲများကို တွေ့မြင်နေရပြီး အလုပ်ရှင်အသင်းအဖွဲ့များ၏ ဩဇာလည်း လျော့ကျလာနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

နည်းပညာနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ပြုခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု

နည်းပညာတိုးတက်လာမှုသည် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၏ အရှိန်အာဏာကို စိန်ခေါ်လာနိုင်သည်။ ဥပမာ “Gig Economy” ဟုခေါ်သော နည်းပညာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများရှိ လုပ်သားများအပေါ် ဖွဲ့စည်းညှိနှိုင်းမှုများ စုပေါင်းပြုလုပ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း အချို့ပညာရှင်များက ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်းများမှတစ်ဆင့် အလုပ်သမားများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုပေးနိုင်သော ပုံစံသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။

လူမှုဖူလုံရေး အခန်းကဏ္ဍသစ်များ

နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို သမားရိုးကျ အလုပ်သမား-အလုပ်ရှင် ဆက်ဆံရေးထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ကဏ္ဍများတွင် ကျင့်သုံးလာနိုင်သည်။ ဥပမာ- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် မသန်စွမ်းသူများအတွက် မူဝါဒချမှတ်မှုများတွင် အစိုးရအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လာနိုင်ပါသည်။ ယင်းကို ထိန်းချုပ်ထားသော နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Controlled Neo-corporatism) အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး အစိုးရက ဦးဆောင်မှုပေး၍ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်စေခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့ပြုမှု၏ စိန်ခေါ်မှု

နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးယှဉ်ပြိုင်မှုများကြောင့် အစိုးရများသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များကို လျော့ပေါ့ပေးလာနိုင်ပြီး နီယိုကော်ပိုရိတ်ဝါဒကို အားလျော့စေနိုင်ပါ

Global Governance Initiative (GGI)

၀၀၀၀၀၀

၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀

၀၀၀၀၀၀

“နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism) ဟာ
ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနဲ့
နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေစိုးမိုးမှုတို့အတွက်
အရေးကြီးဆုံး အခန်းကဏ္ဍတစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါတယ်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (SCO) Plus အစည်းအဝေးကို တရုတ်နိုင်ငံ တီယန်ကျင်းမြို့မှာ ပြီးခဲ့တဲ့ စက်တင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့က ကျင်းပခဲ့ပါတယ်။ တရုတ်သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က “SCO အင်အားကို စုစည်းပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ကောင်းမွန် ပြည့်စုံအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း” ခေါင်းစဉ်နဲ့ မိန့်ခွန်းတစ်ရပ် ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။

သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က ၂၀၂၅ ခုနှစ်ဟာ ကမ္ဘာ့ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးစစ်ပွဲ အောင်နိုင် ခြင်းနဲ့ ကုလသမဂ္ဂတည်ထောင်ခြင်း နှစ် ၈၀ ပြည့်တဲ့ အခါသမယလည်းဖြစ်ကြောင်း၊ လွန် ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း ၈၀ မတိုင်မီက ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲကြီးနှစ်ကြိမ်ရဲ့ ကပ်ဆိုက်မှုကြောင့် နိုင်ငံတကာ အသိုက်အဝန်းကို ကြေကွဲဝမ်းနည်းဖွယ်ဖြစ်စေခဲ့ကြောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းဟာ အချိန်အခါသင့် ပေါ်ပေါက်လာပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုရဲ့ စာမျက်နှာသစ်ကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့ ကြောင်း၊နှစ်ပေါင်း၈၀ကြာပြီးနောက်ကမ္ဘာကြီးဟာကစဉ့်ကလျားနဲ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကာလ သစ်သို့ ရောက်ရှိလာပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှာ လမ်းဆုံသစ်သို့ ရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်ကြောင်း၊ အခက်အခဲအကျပ်အတည်း ပို၍များပြားလာလေ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲ နေထိုင်ရေးရဲ့ မူလရည်ရွယ်ချက်ကို ပို၍လက်ကိုင်ထားရလေဖြစ်ပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနဲ့ ဘုံအကျိုးစီးပွားဖော်ဆောင်တဲ့ ယုံကြည်ချက်ကို ခိုင်မာစွာထားရှိရမှာဖြစ်ကြောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံ အနေနဲ့ နိုင်ငံအသီးသီးနှင့်အတူ ပိုပြီး တရားမျှတမှု၊ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုရှိတဲ့ ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကို တွန်းအားပေးတည်ဆောက်ကာ လူသားမျိုးနွယ် အေးအတူပူအမျှ လက်တွဲအတူ တက်လှမ်းသွားလိုကြောင်း စသဖြင့် ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။

Global Governance Initiative (GGI)

သမ္မတရှီက SCO အနေနဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအမံ (Global Governance Initiative -GGI) ကိုဖော်ဆောင်ရာမှာ ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ဖို့လည်း တိုက်တွန်း

ခဲ့ပါတယ်။ သမ္မတ ရှိက အချက်(၅)ချက်ကိုအခြေခံပြီး အဆိုပြုတိုက်တွန်းခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။

(၁) အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူညီမျှမှုကို လက်ကိုင်ထားကျင့်သုံးခြင်း (Sovereign Equality)

နိုင်ငံအသီးသီးဟာ နိုင်ငံအရွယ်အစား၊ ခွန်အားနဲ့ ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲ ဘယ်လိုပင်ဖြစ်စေ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှာ တန်းတူညီမျှ ပါဝင်မှု၊ တန်းတူညီမျှ ဆုံးဖြတ်မှု၊ တန်းတူညီမျှ အကျိုးခံစားမှုရှိခြင်းကို ခိုင်မာစွာ လက်ကိုင်ထားရမှာ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေး ဒီမိုကရေစီအသွင်ကို တွန်းအားပေးပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေရဲ့ ကိုယ်စားပြုမှုနဲ့ ပြောရေးဆိုခွင့်ကို မြှင့်တင်ရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

သမ္မတ ရှိရဲ့ ပထမအချက်ကို လက်ရှိကမ္ဘာကြီးရဲ့ အခြေအနေတွေနဲ့ယှဉ်ထိုးကြည့်ရင် မျက်မှောက်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကြီးအဖွဲ့အစည်းတွေဟာ အမေရိကန်နဲ့ အနောက်နိုင်ငံ တွေရဲ့ ဦးဆောင်မှုအောက်မှာရှိပြီး ဒီအဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အသံကသာ အမြဲလွှမ်းမိုးနေပါတယ်။ အမေရိကန်ဦးဆောင်တဲ့ “Rules-based international order” ဟာ ကမ္ဘာ့အရေးအခင်းတွေကို စည်းမျဉ်း၊ ဥပဒေ၊ စည်းကမ်းတွေထဲမှာ တည်ဆောက်ဖို့ အစဉ်အဆက် အားပေးလာခဲ့ကြပါ တယ်။ ဒီစနစ်အောက်မှာ ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းတွေ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေတွေ၊ သဘောတူစာချုပ်တွေကို နိုင်ငံတွေက ကြိုက်သည်ဖြစ်စေ မကြိုက်သည်ဖြစ်စေ လိုက်နာဖို့ တိုက်တွန်းခဲ့ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်တဲ့အပိုင်းမှာ အမေရိကန်နဲ့ မဟာမိတ်နိုင်ငံတွေရဲ့ အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေ၊ အသေးစားနိုင်ငံ တွေက အကျိုးနည်းနည်းသာရရှိကြပါတယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ IMF ၊ World Bank ၊ WTO တို့မှာ မညီမျှတဲ့စည်းမျဉ်းစနစ်တွေကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေရဲ့ အသံထက် အမေရိကန်နဲ့ ဥရောပနိုင်ငံတွေရဲ့ အသံကသာ တစ်ဖက်သတ်ဆန်နေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒီစည်းမျဉ်း စနစ်တွေအောက်မှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေဟာ စီးပွားရေးအရ ဒက်ဆတ်ပီတ်ဆိုမှု၊ အခွန်စည်းမျဉ်း တွေကို လိုသလိုသတ်မှတ်မှုနဲ့ စစ်ရေးဖိအားတွေအောက်မှာ ကော့နေအောင်ခံနေကြရပါတယ်။

GGI ရဲ့ ပထမအချက်အနေနဲ့ ဒီလိုမညီမျှမှုတွေကို သမ္မတ ရှိက ပြန်ညှိဖို့လိုတယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ ဒီလိုထိန်းညှိရာမှာ တန်းတူညီမျှမှုကို အဓိကထားပြီး ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံငယ်လေး တွေရဲ့ အသံကို ပိုမိုကျယ်လောင်စေဖို့ ရည်ရွယ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်တဲ့နေရာမှာ အမေရိကန်နဲ့ အနောက်နိုင်ငံတွေရဲ့ ဦးဆောင်မှုကို လျော့ချပြီး တရုတ်ရဲ့ ဩဇာသက်ရောက်မှုနဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို တိုးချဲ့ဖို့ မဟာဗျူဟာတစ်ရပ် ချမှတ်ထားပုံလည်း ရပါတယ်။

(၂) နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး (International Rule of Law)

ဒုတိယအချက်အနေနဲ့ နိုင်ငံတကာတရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကိုလေးစားလိုက်နာရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ အခြေခံမူ စတဲ့ အများလက်ခံ အသိအမှတ်ပြုထားတဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး အခြေခံမူတွေကို ဘက်ပေါင်းစုံက ပြည့်ပြည့် ၀၀ လေးစားလိုက်နာရပါမယ်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေနဲ့ နိုင်ငံတကာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေ

ဟာ တန်းတူညီမျှရမယ့်အပြင် တစ်သမတ်တည်းဖြစ်ရမှာဖြစ်ပြီး စံနှုန်းနှစ်မျိုးထားခြင်း (Double Standards) မပြုရ၊ အနည်းစုသော နိုင်ငံကြီးတွေက လိုသလိုဆွဲထားတဲ့ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းတွေကို အခြားနိုင်ငံငယ်တွေအပေါ် အတင်းအဓမ္မချမှတ်ထားတာတွေ မလုပ်ရဘူး လို့လည်း ဆိုပါတယ်။

အဓိကရည်ရွယ်ချက်ကတော့ စစ်မက်ဖြစ်ပွားတာတွေကိုလျော့ချပြီး ပဋိပက္ခတွေကို တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း၊ တရားဥပဒေနဲ့ ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့်သာ အဖြေရှာဖို့၊ အင်အားနည်းတဲ့ နိုင်ငံတွေကို အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေရဲ့ စိတ်ကြိုက်ခြယ်လှယ်ခြင်းကနေ ကာကွယ်ဖို့နဲ့ နိုင်ငံ တကာ စီးပွားရေးနဲ့ လူမှုရေးဆက်ဆံရေး တည်ငြိမ်ခိုင်မာစေဖို့ စံနှုန်းတစ်ခုတည်း သတ်မှတ် ထားခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးနဲ့ ကုန်သွယ်မှုမှာ အဆင်ပြေချောမွေ့စေဖို့ကို ရည်ရွယ်ပါတယ်။ နောက်ပြီး ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း (UN Charter) ကို ကိုးကားပြီး ပဋိညာဉ် အုတ်ဒီ ၂ မှာပါတဲ့ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးရဲ့ အခြေခံမူတွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတွေရဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာ တန်းတူညီမျှမှု၊ နယ်နိမိတ် မချိုးဖောက်ရန်၊ ပဋိပက္ခတွေကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းရန် စသည်ဖြင့်ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါတွေကို ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးက မမှီတ်မသုန်လိုက်နာရမယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က စံနှုန်းနှစ်မျိုးထားခြင်း (Double Standards) ကို GGI က ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကန့်ကွက်ထားပါတယ်။ Double Standards ဆိုတာက တူညီတဲ့ အခြေ အနေမှာ မတူညီတဲ့ စံနှုန်းတွေကို အသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် အုပ်စုတစ်စုအတွက် တစ်မျိုး၊ အခြားအုပ်စုအတွက် တစ်မျိုး ကွဲပြားစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းကို ဆိုလိုပါတယ်။ Double Standards ဟာ နိုင်ငံတကာဥပဒေရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုနဲ့ တရားမျှတမှုကို ပျက်ပြားစေပြီး အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေရဲ့ လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို အထောက်အပံ့ပေးနေလို့ ကန့်ကွက်ဖို့လိုအပ် တယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က သမိုင်းတစ်လျှောက်မှာ အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေဟာ သူတို့ရဲ့စီးပွား ရေး၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ စစ်ရေးအကျိုးစီးပွားတွေကို ကာကွယ်ဖို့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေကို အသုံးချပြီး သူတို့နှစ်သက်ရာ စည်းမျဉ်းတွေကို အခြားနိုင်ငံတွေအပေါ် အတင်းအကျပ် ချမှတ်လေ့ရှိပါတယ်။ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်မရှိဘဲ စီးပွားရေးအရ ဒဏ်ခတ်အရေးယူတာတွေ၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာကိုချိုးဖောက်ပြီး လေ ကြောင်း ပိတ်ဆို့အရေးယူတာမျိုးတွေ၊ ဒီမိုကရေစီ သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေးကိုအကြောင်းပြကာ အင်အားသုံးပြီး ဝင်ရောက်စွက်ဖက်တာတွေဟာ နိုင်ငံတကာဥပဒေရဲ့ အခြေခံမူဖြစ်တဲ့ နိုင်ငံတွေရဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကြမ်းကြမ်းတမ်းတမ်း ချိုးဖောက်ခြင်း ဖြစ်တယ်လို့ GGI ကထောက်ပြပါတယ်။

(၃) နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism)

တတိယအချက်က နိုင်ငံစုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရမယ် လို့ဆိုပါတယ်။ အတူဆွေးနွေး၊ အတူတည်ဆောက်၊ အတူမျှဝေတဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု အမြင်ကို လက်ကိုင်ထားပြီး စည်းစည်းလုံးလုံးနဲ့ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တိုးမြှင့်ဖို့

လိုအပ်တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ ဧကဝင်ရိုးအယူအဆကို ဆန့်ကျင်ပြီး ကုလသမဂ္ဂရဲ့ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ ဩဇာအရှိန်အဝါကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရပါမယ်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှာ ကုလသမဂ္ဂရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို ခိုင်မာစေရမယ်လို့လည်းဆိုပါတယ်။

နိုင်ငံစုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism) ဆိုတာကတော့ နိုင်ငံအများ အပြား အတူညီနှိုင်းပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းဖို့လက်ခံထားတဲ့ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ သဘောထားတစ်ရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ Multilateralism ဟာ တစ်နိုင်ငံတည်း အကျိုးစီးပွားကိုသာ ဦးစားပေးတဲ့ ဧကဝင်ရိုးအယူအဆ (Unilateralism) နဲ့ ဆန့်ကျင်ပြီး “အတူဆွေးနွေး၊ အတူတည်ဆောက်၊ အတူမျှဝေ” ဆိုတဲ့အယူအဆအပေါ် အခြေခံထားပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်တံ့မှုဟာ ကမ္ဘာကြီးအတွက် အလွန်ကြီးမားတဲ့ လိုအပ်ချက် ဖြစ်လာပါတယ်။

League of Nations မအောင်မြင်ခဲ့တဲ့အများအယွင်းကို ပြန်လည်လေ့လာပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှာ ကုလသမဂ္ဂ (United Nations) ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှစပြီး နိုင်ငံတကာစီမံခန့်ခွဲမှုမှာ Multilateralism ကိုအခြေခံအုတ်မြစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ဒီကနေ့အထိ နိုင်ငံတွေကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အဓိက သဘောထားတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

Multilateralism ရဲ့ အဓိကယူဆချက်တွေက နိုင်ငံတိုင်းကို အညီအမျှအခွင့်အရေး ပေးခြင်း၊ အကျိုးအမြတ်မျှဝေခြင်း၊ အတူညီနှိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း စတာတွေကို အခြေခံထား ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုတွေဖြစ်တဲ့ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ကူးစက်ရောဂါ၊ နျူကလီးယားလက်နက် ပြန့်ပွားမှု စတာတွေကို တစ်နိုင်ငံတည်းမဖြေရှင်းနိုင်တဲ့အတွက် Multilateralism ဟာ မဖြစ်မနေလိုအပ်ပါတယ်။ ကုလသမဂ္ဂလက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်း တွေ၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO)၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) စတဲ့ အဖွဲ့အစည်း တွေဟာ နိုင်ငံစုံပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အကောင်အထည်ဖော်ရာမှာ အဓိကအခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်လျက်ရှိပါတယ်။

ဒါကြောင့် နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဝါဒ (Multilateralism) ဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနဲ့ နိုင်ငံတကာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုတို့အတွက် အရေးကြီးဆုံး အခန်းကဏ္ဍတစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီကနေ့ကမ္ဘာမှာ Multilateralism ဟာ မဖြစ်မနေလိုအပ်တဲ့ နိုင်ငံရေးဝါဒတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာကြီးရဲ့ အကျိုးစီးပွားကို တိုးမြှင့်ပေး နိုင်တဲ့ အဓိက အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်တာကြောင့် GGI ရဲ့ အရေးကြီးတဲ့ ထောက်တိုင်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ထားတယ်လို့ သုံးသပ်ပါတယ်။

(၄) လူထုပီတိပြုချဉ်းကပ်မှု (People-centered Approach)

လူထုပီတိပြုချဉ်းကပ်မှုဆိုတဲ့ စတုတ္ထအချက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှာ လူထုရဲ့ အကျိုးစီးပွားကို အဓိကထားဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဆိုလိုတာက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အောင်မြင်မှုများ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အကျိုး ကျေးဇူးတွေကို အစိုးရအဆင့်တွေပဲ အကျိုးခံစားခွင့်ရတဲ့အရာတွေမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံအသီးသီးရှိ

လူထုအားလုံး တူညီစွာ မျှဝေခံစားနိုင်စေရန် လိုအပ်
တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါ့အပြင် လူသားမျိုးနွယ်စု
တစ်ရပ်လုံးကို ထိခိုက်စေတဲ့ ဘုံအန္တရာယ်တွေဖြစ်တဲ့
ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ကပ်ရောဂါ၊ စီးပွားရေးမညီမျှမှု
စတာတွေကို အတူတကွဖြေရှင်းနိုင်ဖို့လည်း လိုအပ်
တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အတူတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကြား ဖွံ့ဖြိုး
တိုးတက်မှု ခြားနားချက်ကို လျော့နည်းစေပြီး ကမ္ဘာ
ဘုံအကျိုးစီးပွားကို ထိန်းသိမ်းနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။
ဒါ့ကြောင့် လူထုဗဟိုပြု ချဉ်းကပ်မှုဟာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ
စီမံခန့်ခွဲမှုကို အစိုးရအကျိုးအမြတ်အပေါ်မဟုတ်ဘဲ
လူထုအကျိုးစီးပွားအပေါ် အခြေခံပြီး ညီမျှတဲ့ အကျိုး
ကျေးဇူးတွေကို လူတိုင်းတူညီစွာခံစားနိုင်စေရန် ဦးစား
ပေးတဲ့အချက် ဖြစ်တယ်လို့ သုံးသပ်ပါတယ်။

(၅) စစ်မှန်တဲ့ရလဒ် (Real Result)

GGI ရဲ့ အဓိကထားတဲ့နည်းလမ်းတစ်ခုက
စစ်မှန်တဲ့ရလဒ် (Real Result) လို့ ဆိုပါတယ်။ ဆိုလို
တာက သဘောတူညီချက်တွေ၊ စာတမ်းတွေ၊ မူဝါဒ
တွေက တကယ့်အကျိုးသက်ရောက်မှု (Tangible
Impact) မရှိပါက အစီအစဉ်တွေအောင်မြင်မှု မရနိုင်ဘူး
လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

မူဝါဒပိုင်းကို ဥပမာအနေနဲ့ ဖော်ပြရရင် Paris
Agreement လိုမျိုး နိုင်ငံတကာ စွမ်းအင်သဘာဝ
ပတ်ဝန်းကျင် သဘောတူညီချက်ရဲ့ နောက်ဆက်တွဲ
အနေနဲ့ နိုင်ငံတွေက ကာဗွန်လျှော့ချဖို့ တကယ်လုပ်
ဆောင်မှုတွေစတင်ခဲ့တာက Real Result ဖြစ်ပါတယ်။
လူထုအကျိုးသက်ရောက်မှု (People's Benefit)ကို
ဥပမာပေးရရင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍကို
အရေးကြီးဆွေးနွေးခဲ့ပြီး နောက်ဆုံး COVID-19
ကာကွယ်ဆေးတွေကို နိုင်ငံတော်တော်များများမှာ
ညီမျှစွာဝေငှပေးဖို့ ကူညီနိုင်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို
လုပ်ဆောင်ချက်က လူတွေရဲ့အသက်ကို ကယ်ဆယ်
နိုင်ခဲ့တာကြောင့် စစ်မှန်တဲ့ရလဒ် (Real Result)
ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

“ဒါ့အပြင်
လူသားမျိုးနွယ်စု
တစ်ရပ်လုံးကို ထိခိုက်စေတဲ့
ဘုံအန္တရာယ်တွေဖြစ်တဲ့
ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊
ကပ်ရောဂါ၊
စီးပွားရေးမညီမျှမှု
စတာတွေကို
အတူတကွ
ဖြေရှင်းနိုင်ဖို့လည်း
လိုအပ်တယ်လို့
ဆိုပါတယ်။”

ဒါကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံတွေက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို အရင်းအမြစ်တွေ (နည်းပညာ၊ ငွေကြေး၊ အတွေ့အကြုံ) ပံ့ပိုးပေးဖို့ တာဝန်ရှိပြီး ပိုမိုခိုင်မာတဲ့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေ ဖြစ်လာအောင် အားပေးအားမြှောက်ပြုဖို့လည်း လိုအပ်တယ်လို့ဆိုပါတယ်။

GGI ဘယ်အထိ ခရီးဆက်မလဲ

GGI ဟာတရုတ်ရဲ့ တခြားစီမံချက်တွေဖြစ်တဲ့ Global Development Initiative ၊ Global Security Initiative နဲ့ Global Civilization Initiative တို့ကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးပါတယ်။ ဒီအစီအမံတွေအားလုံးကိုပေါင်းခြင်းဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ တည်ငြိမ်မှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ထောက်ပံ့နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါတယ်။ GGI ရဲ့ အဓိကအခြေခံမူ(၅)ချက်ဟာ UN Charter က ဆင်းသက်လာပြီး နိုင်ငံအများစုရဲ့ လိုလားချက်တွေနဲ့ ကိုက်ညီရန် ရည်ရွယ်ထားပါတယ်။ GGI ရဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဟာ အရင်စနစ်ကို အစားထိုးတာမျိုး မဟုတ်ဘဲ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြင်ဆင်ပြီး တင်ပြထားတာဖြစ်ပါတယ်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတွေကို ထောက်ပံ့ရန် အာရုံစိုက်ထားပြီး တရုတ်ဟာ UN ဗဟိုအခြေပြုနိုင်ငံတကာစနစ်နဲ့ နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ဆက်လက်ထောက်ပံ့သွားမှာဖြစ်သလို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာမိတ်ဖက်တွေနဲ့ ပူးပေါင်းကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းမှာဖြစ်ပါတယ်။

အနာဂတ်ကမ္ဘာကြီးအတွက် တရုတ်နိုင်ငံဟာ GGI ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနဲ့ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းသွားမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အရေးတကြီးလိုအပ်တဲ့ နယ်ပယ်တွေကို UN နဲ့သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတွေလို ပလက်ဖောင်းတွေကတစ်ဆင့် ဦးစားပေးပြုပြင်ပေးမယ်လို့လည်း ဆိုပါတယ်။ ဒီနယ်ပယ်တွေမှာ နိုင်ငံတကာငွေကြေး၊ ဉာဏ်ရည်တု နည်းပညာ(Artificial Intelligence)၊ ကွန်ပျူတာကွန်ရက်(Cyberspace)၊ မိုးလေဝသပြောင်းလဲမှု၊ ကုန်သွယ်ရေး၊ အာကာသတို့ ပါဝင်မှာဖြစ်ပြီး တစ်ဖက်မှာလည်း UN ရဲ့အခန်းကဏ္ဍကို ခိုင်မာစေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအပြန်အလှန်မှီခိုမှုကြီးမားလာတဲ့အခြေအနေမှာ နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းအနေနဲ့ အခွင့်အလမ်းတွေကိုမျှဝေပြီး စုပေါင်းရပ်ခံကာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုတွေကို တုံ့ပြန်နိုင်ဖို့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု တိုးမြှင့်လာခြင်းကို နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် တင်ပြထားတာဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံအားလုံးနဲ့ ပူးပေါင်းပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုပြုပြင်မွမ်းမံရေးကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ကာ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေး၊ ကြီးပွားမှုနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အထောက်အပံ့ပြုဖို့ တရုတ်နိုင်ငံက ကတိပေးထားပါတယ်။

နိဂုံးချုပ်အနေနဲ့ GGI ရဲ့ အဓိကတုံ့ပြန်ချက်နှစ်ခုကို ဖော်ပြရရင် ပထမအချက်အနေနဲ့ အနောက်နိုင်ငံတွေ ဦးဆောင်တဲ့ ဧကဝင်ရိုးစနစ် (Unipolar World) က နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ UN Charter နဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု အခြေခံမူတွေကို ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါးအောင် လုပ်နေသလို အကျိုးစီးပွားအလျောက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတွေကို မကြာခဏ ပြောင်းလဲနေပြီး “Rules-based Order” ဟုကြွေးကြော်ကာ နိုင်ငံတကာဥပဒေကို မလေးမစားလုပ်တာတွေလည်း ရှိပါတယ်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၀၃ ခုနှစ် အီရတ်ကျူးကျော်မှု၊ လစ်ဗျားနဲ့ ဆီးရီးယားမှာ အစိုးရအဖွဲ့အစားထိုးမှု၊ အီရန်အပေါ်တိုက်ခိုက်မှုတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင်

အမေရိကန်နဲ့ အနောက်နိုင်ငံတွေရဲ့ ထောက်ခံမှုနဲ့ အစွဲရောက် ကာဇာမှာ ပါလက်စတိုင်း လူမျိုးတွေကို သတ်ဖြတ်တာတွေဟာ UN Charter နဲ့ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေအခြေခံမူတွေကို ဖျက်ဆီးတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် နိုင်ငံတကာဥပဒေတွေကို သွေဖည်ပြီး စီးပွားရေးနဲ့နိုင်ငံရေး ပိတ်ဆို့မှုတွေကိုလည်း အမေရိကန်နဲ့ မဟာမိတ်တွေက တစ်ဖက်သတ် ဆောင်ရွက်နေတာတွေ ရှိပါတယ်။

ဒုတိယအချက်အနေနဲ့ နောက်ဆုံးဆယ်စုနှစ်တွေမှာ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအသွင်သဏ္ဍာန်က အလွန်အမင်း ပြောင်းလဲလာခဲ့ပြီး တရုတ်၊ အရှေ့တောင်အာရှ၊ BRICS နိုင်ငံတွေနဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံ (Global South Countries) တိုးတက်လာမှုကြောင့် ဒီနိုင်ငံတွေနဲ့ ကိုက်ညီတဲ့ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အသိုက်အဝန်းတစ်ခုလည်း လိုအပ်လာပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲတွေ မှာ ဒီနိုင်ငံတွေကို တန်းတူညီမျှစွာ ဆက်ဆံရမှာဖြစ်ပြီး သူတို့ရဲ့ လိုလားချက်တွေနဲ့ စိုးရိမ်မှုတွေကိုလည်း ဆွေးနွေးပွဲတွေမှာ ပါဝင်အောင် လုပ်ဆောင်ရပါတယ်။

နောက်ဆုံးအနေနဲ့ အရေးကြီးဆုံးတစ်ချက်က တရုတ်နဲ့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲမိတ်ဖက်နိုင်ငံတွေဟာ အနောက်နိုင်ငံတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို အစားထိုးဖို့ မရည်ရွယ်ဘဲ ဆွေးနွေးပွဲစားပွဲဝိုင်းကို ပိုကြီးအောင်လုပ်ပြီး လူတိုင်းအတွက် ထိုင်ခုံတစ်လုံးစီ ရနိုင်ဖို့ကိုသာ တောင်းဆိုနေတာ ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ထွန်းမင်းသိန်း

Ref: - CGTN; Why Is China Launching a Global Governance Initiative Now?
- Global Times; GGI outlines China's enlightened new vision for building a better world.
- Xinhua; Xi's vision for better global governance seeks to build a fairer world.
- Xinhua; Xi proposes Global Governance Initiative at largest-ever SCO summit.

အသံတိုင်းငွေကြေးများကို သုံးစွဲမှုဖြင့်တင်ခြင်းအပါအဝင် စီးပွားရေးအရဖြစ်စေ၊ ဘဏ္ဍာရေးအရဖြစ်စေ ခိုင်မာတောင့်တင်းအောင် ဆောင်ရွက်ထားသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။”

အသံတိုင်းငွေကြေးများကို သုံးစွဲမှုဖြင့်တင်ခြင်းအပါအဝင်

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အနာဂတ်အာဆီယံ (Future ASEAN)

၂၀၄၅ ခုနှစ်အရောက်တွင် တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်သော ပြည်သူ့ဗဟိုပြုအာဆီယံအဖြစ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ Labuan Bajo တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် (၄၂)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် အတည်ပြုခဲ့သော အာဆီယံအသိုက်အဝန်း၏ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အလွန် မျှော်မှန်းချက်ပါ မဏ္ဍိုင်များအား အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ အာဆီယံအား အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ ဗဟိုချက်အဖြစ် ဖော်ဆောင် နိုင်ရေးအတွက် မျှော်မှန်းဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များ (Political Security Affairs)

- အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက သဘောတူလက်ခံထားသည့် အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းနှင့် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဆိုင်ရာဥပဒေအပါအဝင် နိုင်ငံတကာဥပဒေများပါ အခြေခံမူများအပေါ် အခြေခံသည့် ငြိမ်းချမ်းတည်ငြိမ်ပြီး လုံခြုံမှုရှိသော ဒေသတစ်ခု။
- အာဆီယံဦးဆောင်သော ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် အာဆီယံ၏ အချက်အချာကျမှုနှင့် အရေးပါမှုကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ပြီး ပိုမိုအားကောင်းစေသော၊ နိုင်ငံများအကြား ငြိမ်းချမ်း သည့် ဆက်ဆံရေးကို အခွန်ရှည်တည်တံ့စေသော၊ မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးအသစ်များ တည်ထောင်ရာတွင် ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျသော၊ အပြန်အလှန်အကျိုးရှိသော ဆက်ဆံရေးကို တည်ဆောက်နိုင်သော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

- ဒေသတွင်းနှင့်ကမ္ဘာ့အရေးကိစ္စများတွင် အာဆီယံ၏ ရပ်တည်ချက်ကို ထင်ဟပ်စေသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။
 - ပထဝီနိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများနှင့် အားပြိုင်မှုများအကြား စည်းမျဉ်းအခြေပြု နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်း ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးနှင့် ဒေသတွင်း သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ထင်ဟပ်ပုံဖော်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် အဓိက မောင်းနှင်အားတစ်ခုဖြစ်သော အာဆီယံ။
 - နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းအခြေပြု နိုင်ငံစုံစနစ်ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို အထောက်အကူပြုနိုင်စွမ်းရှိသော အာဆီယံ။
 - ငြိမ်းချမ်းသော၊ လွတ်လပ်သော၊ ဘက်လိုက်မှုကင်းသော၊ အဏုမြူလက်နက်ကင်းမဲ့သော၊ အခြား အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားသည့် လက်နက်များ ကင်းမဲ့သော ဇုန်ဖြစ်သည့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသ။
 - အင်အားအသုံးပြုခြင်း သို့မဟုတ် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းတို့ မပါဝင်ဘဲ ဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာခြင်းနှင့် သံတမန်နည်းလမ်းအရ ဖြေရှင်းခြင်း အပါအဝင် အငြင်းပွားမှုများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ၁၉၈၂ ခုနှစ်၊ ပင်လယ်ပြင်ဥပဒေဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ ကွန်ဗင်းရှင်း (UNCLOS) အပါအဝင် နိုင်ငံတကာဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို လေးစားလိုက်နာဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဒေသတွင်းငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်နိုင်ရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားမည့် အာဆီယံ။
 - ခိုင်မာကောင်းမွန်သည့် စီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှတစ်ဆင့် အင်ဒို-ပစိဖိတ် ဒေသအတွင်းအာဆီယံ၏ မျှော်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပေးသွားမည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။
- ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများကို လေးစားလိုက်နာသော၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးသော၊ ကွဲပြားခြားနားသည့် ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေးတို့ကို လေးစားတန်ဖိုးထားသော အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားသော၊ လူ့အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးသော၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုကို မြှင့်တင်ပေးသော၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်သော စုပေါင်းစွမ်းအား မြှင့်မားသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ရည်ရွယ်အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးကိစ္စရပ်များ (Economic Affairs)

အဆင့်မြင့်နည်းပညာများနှင့် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အခွင့်အလမ်းများကို ဖမ်းဆုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းတို့ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ဈေးကွက်နှင့် အနာဂတ်အတွက် အသင့်ဖြစ်နေသော၊ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ် အဖြစ်တွယ်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးအတွက် အဓိကအရေးပါသော၊ ကမ္ဘာတွင် စတုတ္ထမြောက် စီးပွားရေးအင်အား အကြီးဆုံးသောဒေသ။

ကာလရှည်စိန်ခေါ်မှုများနှင့် အနာဂတ်အရေးကိစ္စများကို တုံ့ပြန်နိုင်သော၊ တက်ကြွပြီး ခံနိုင်ရည်စွမ်းမြင့်မားသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။ ဒေသတွင်း ဖွံ့ဖြိုးမှုကွာဟချက်များကို

လျော့နည်းစေနိုင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆက်လက်ဖော်ဆောင်သွားမည်ဖြစ်ပြီး အားလုံး ပါဝင်နိုင်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများကို တန်းတူညီမျှ ရယူဆောင်ရွက်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာစီးပွားရေးတွင် အဓိကမောင်းနှင်သူအနေဖြင့် လွှမ်းမိုးဆောင်ရွက်နိုင် ရေးနှင့် အာဆီယံ၏ပေါင်းစည်းစွမ်းအား မြှင့်တင်နိုင်ရေးအတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ ပို့ဆောင်ရေးကွင်းဆက် ချိတ်ဆက်မှုများ အားကောင်းစေခြင်း၊ အာဆီယံဒေသတွင်း ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ပိုမိုမြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မြင့်မားသော၊ ပေါင်းစည်းစွမ်းအားမြင့်မားသော တစ်ခုတည်းသော ဈေးကွက်နှင့် ထုတ်လုပ်မှု ဗဟိုဌာန။ တက်ကြွပြီး စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသည့် အသေးစား၊ အငယ်စားနှင့် အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဖြင့် အာဆီယံအား အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စက်မှုဗဟိုဌာနအဖြစ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရေး။

စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှုအစီအစဉ်ကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် သာယာဝပြော သည့် ဂေဟစနစ်တစ်ခုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် တီထွင်ဖန်တီးနိုင်မှုအားကောင်းသော စီးပွားရေးဝန်းကျင်နှင့် အဆင့်မြင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများအပါအဝင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မြင့်မား စေမည့် အရင်းအမြစ်အသစ်များ တည်ရှိသော၊ သိပ္ပံ၊ နည်းပညာနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုများ ပိုမိုမြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသော၊ အကောင်းဆုံးသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ စုစည်း တည်ရှိသော ဗဟိုဌာန။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော၊ အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ လျင်မြန်စွာ လုံခြုံစိတ်ချစွာနှင့် ယုံကြည်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဂေဟစနစ်ရှိသော၊ ဒစ်ဂျစ် တယ် အသွင်ကူးပြောင်းမှု အလားအလာများကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သော နည်းပညာမြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများဖြင့် အာဆီယံနှင့် အာဆီယံပြည်သူများကို အကျိုး ဖြစ်ထွန်းမှု အများဆုံးဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သော ဒစ်ဂျစ်တယ်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာကဏ္ဍ များတွင် ဦးဆောင်နိုင်စွမ်းနှင့် ချိတ်ဆက်နိုင်စွမ်း မြင့်မားသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

အသိပညာဗဟုသုတများ မျှဝေခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကဏ္ဍအလိုက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းစေခြင်းနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှု အားကောင်းစေခြင်း အပါအဝင် သက်ဆိုင်သူအားလုံး အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေခြင်းဖြင့် အာဆီယံ၏အချက်အချာမှုကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုပုံစံများနှင့် သဘောတူညီချက်များကို အခြေပြု၍ ပြင်ပမိတ်ဖက်များနှင့် ပိုမိုခိုင်မာအားကောင်းသော၊ အပြန်အလှန်အကျိုး ဖြစ်ထွန်းစေသော စီးပွားရေးချိတ်ဆက်မှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

တန်ဖိုးမြင့်ကုန်စည်များ ထုတ်လုပ်နိုင်မှုပမာဏ တိုးတက်လာစေရန်နှင့် ပိုမိုထိ ရောက်စွာ ထုတ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကုန်ကြမ်းရရှိနိုင်မှု သေချာစေရေးအပါအဝင် ကုန်ကြမ်း မှုသည် ကုန်ချောအထိ ထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် လွယ်ကူချောမွေ့စေခြင်း၊ ဖြန့်ဖြူးခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ ချိတ်ဆက်မှုများ အားကောင်းစေခြင်းဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ဖြည့်ဆည်းမှုကွင်းဆက်၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းတွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ ဆုံးရှုံးမှုများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေပံ့ပိုးပေးနိုင်မှု မြှင့်တင်ခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သက်ရောက်မှုများကို လျော့ပါးစေခြင်းနှင့် ပြင်ပသက်ရောက်မှုများကြောင့် ဒေသတွင်းထိခိုက်နိုင်မှုကို လျော့ပါးစေရေးအတွက် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ငွေကြေးလွှဲပြောင်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ဒေသတွင်းငွေကြေးများကို သုံးစွဲမှုမြှင့်တင်ခြင်းအပါအဝင် စီးပွားရေးအရဖြစ်စေ၊ ဘဏ္ဍာရေးအရဖြစ်စေ ခိုင်မာတောင့်တင်းအောင် ဆောင်ရွက်ထားသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

အဆိုပါ ဒေသတွင်း၌ အစိမ်းရောင်စီးပွားရေးနှင့် အဏ္ဏဝါစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ထွန်းကားစေရေး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်အားလျော်စွာ မြေနှင့်ရေအရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်တည်တံ့စွာ ဖွံ့ဖြိုးစေခြင်း၊ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်နိုင်မှု မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ရေရှည် တည်တံ့စေရေးတို့တွင် အာဆီယံ၏ ရပ်တည်ချက်ကို အားကောင်းစေခြင်းမှတစ်ဆင့် စိမ်းလန်းသောအာဆီယံ ဖြစ်စေရေးအတွက် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

လူမှု-ယဉ်ကျေးမှု ကိစ္စရပ်များ (Socio-Cultural Affairs)

အာဆီယံ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ၊ ပြယုဂ်တို့နှင့်အတူ ပြည်သူများ၊ ကုန်စည်များ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ လွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းနိုင်သော၊ ပြည်သူကို ဗဟိုပြုသော၊ ပြည်သူကို အလေး ထားသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

ထိခိုက်လွယ်သော အုပ်စုများ (Vulnerable Group) အပါအဝင် မည်သူမျှချန်လှပ် ထားခြင်းမရှိဘဲ သာယာဝပြောမှုကို အတူတကွ မျှဝေခံစားနိုင်သော၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်သော၊ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်သော၊ ရေရှည်တည်တံ့သော၊ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်ပြည်သူများအကြား စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သော၊ ပြည်သူများအတွက် အရည်အသွေးရှိသည့် လူမှုဘဝနေထိုင်မှုကို အပြည့်အဝဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရေး အလေးထားသော အသိုက်အဝန်း တစ်ခု။

ကျွမ်းကျင်မှုမြင့်မားပြီး ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိသော လုပ်သားအင်အားများ ပိုမိုပေါ်ထွန်း လာစေရန်အတွက် မြန်ဆန်စွာသင်ယူနိုင်သည့်ဝန်းကျင်တစ်ခုဖော်ဆောင်ကာ ဘက်စုံလွှမ်းခြုံ နိုင်သော၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်သော၊ သင်ကြားမှုပုံစံအသစ်များမှတစ်ဆင့် အာဆီယံကို ဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုဆိုင်ရာ ဗဟိုဌာနအဖြစ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်နှင့် အရည်အသွေး မြင့်မားသည့် အလုပ်အကိုင်များနှင့်အခြားသော အလုပ်အကိုင်များ ဖော်ဆောင်ပေးရန်အပါအဝင် လူသား အရင်းအမြစ်များ ပေါများသည့် အာဆီယံ၏ အားသာချက်များကို အပြည့်အဝ ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်သော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

သက်တမ်းရှည်ကြာစွာ နေထိုင်နိုင်သော၊ လူကြီးလူငယ်မရွေး ကျန်းမာသန်စွမ်းသော၊ ဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်ရှိခြင်းကြောင့် ကူးစက်နိုင်သော ရောဂါများနှင့် မကူးစက်နိုင်သော ရောဂါများမှ ဘေးကင်းလုံခြုံသော၊ ပြည့်စုံကောင်းမွန်သည့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်ကို ရယူနိုင်သော ကျန်းမာကြံ့ခိုင်သည့် အာဆီယံ ပြည်သူများ။

အာဆီယံရေရှည်တည်တံ့စေရေး အစီအစဉ်နှင့်အညီ အစိုးရ-ပုဂ္ဂလိက ပူးပေါင်း

ဆောင်ရွက်မှုမှတစ်ဆင့် ပြည်သူများ၏ ခံနိုင်ရည်စွမ်းအားများ မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် လူသား လုံခြုံမှုမြှင့်တင်နိုင်ခြင်းမှတစ်ဆင့် အာဆီယံပြည်သူများအားလုံး၏ လူမှုဘဝအခြေအနေများကို အလေးထားဆောင်ရွက်ပေးသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့အရေးကိစ္စများအပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လိုလားချက်များကို အာဆီယံ၏ ဘုံဝိသေသလက္ခဏာများဖြစ်သော လိုက်လျောညီထွေစွာနှင့် တုံ့ပြန်နိုင်စွမ်း မြှင့်မားစွာဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို ထင်ဟပ်စေသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းတည်ထောင်ရာတွင် ထိရောက်စွာနှင့် အပြည့်အဝပါဝင်စေခြင်း ဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများအား အလေးထား ထည့်သွင်းဆုံးဖြတ်သည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

ယနေ့ခေတ်ကာလတွင် ပေါ်ပေါက်လာသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ရေရှည်တည်တံ့သည့် လူမှုစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ အာဆီယံ၏ ဝိသေသ လက္ခဏာ၊ စံတန်ဖိုးနှင့် အရေးပါမှုကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်စွမ်းရှိသော အာဆီယံအသိုက်အဝန်းအား ပိုမိုခိုင်မာအားကောင်းလာစေရေး ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူငယ်များမှ အကျိုးရှိထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော အသိုက် အဝန်းတစ်ခု။

အာဆီယံ၏ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များ၊ အနုပညာနှင့် ရိုးရာဓလေ့များကို တန်ဖိုး ထားမြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာစက်မှုလုပ်ငန်း များကို မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အာဆီယံ၏ အနှစ်သာရကို တန်ဖိုးထားဂုဏ်ယူသော အသိုက်အဝန်း တစ်ခု။

အာဆီယံအား ငြိမ်းချမ်းသော၊ အားလုံးပါဝင်သော၊ ကျန်းမာကြံ့ခိုင်သော၊ ပညာရေးနှင့် လူမှုစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သော အကောင်းဆုံးသော အားကစား ဗဟိုဌာနအဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာစေမည့် အားကစားများကို မြှင့်တင်ပေးသည့် အသိုက်အဝန်း တစ်ခု။

ပေါင်းစည်းဆက်နွယ်မှု (Connectivity)

ငွေကြေးလွှဲပြောင်းပေးချေမှုများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ များ ချိတ်ဆက်ထားခြင်း၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ စဉ်ဆက်မပြတ် ဆောင်ရွက်ထားခြင်း၊ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ထားခြင်း၊ စီမံ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ကောင်းမွန်စေခြင်း၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ဖြည့်ဆည်းမှု ကွင်းဆက် ထိရောက်အားကောင်းစေရေး ဆောင်ရွက်ထားခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်များ အား ထိရောက်စွာ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် စီးဆင်းနိုင်ခြင်း၊ ဒေသတွင်းရှိ ပြည်သူအချင်းချင်း အကြား ချိတ်ဆက်မှု အားကောင်းစေခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ များ တည်ဆောက်ထားခြင်းအပါအဝင် အာဆီယံနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံအကြားဖြစ်စေ၊ အာဆီယံ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများအကြားဖြစ်စေ ပေါင်းစည်းဆက်နွယ်မှုများ မြှင့်တင်ထားခြင်းကြောင့် ဘက်ပေါင်းစုံတွင် အလွယ်တကူ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်သော အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

အာဆီယံအနေဖြင့် အခြားသောဒေသခွဲနှင့် နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးမူဘောင်များ အပါအဝင် အဓိကကျသည့် ချိတ်ဆက်မှုများကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အာဆီယံဒေသတွင်း ပေါင်းစည်းဆက်သွယ်မှု အားကောင်းစေရေး ဒေသတစ်ခုလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံနိုင်ငံများရှိ မြို့များအား ရေရှည်တည်တံ့သည့် မြို့တော်များနှင့် ခေတ်မီသည့် မြို့တော်များအဖြစ် အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း အပါအဝင် ခေတ်မီနည်းပညာနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ အဆင့်မြှင့်တင်ကာ အနာဂတ်တွင် မြို့ပြဖွံ့ဖြိုးမှုများ ရရှိအောင် စီမံဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အားကောင်းခိုင်မာခြင်း (Strengthening Institutions)

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အာဆီယံမှ လုံလောက်သော ဘဏ္ဍာငွေများ ပံ့ပိုးနိုင်သော၊ ကဏ္ဍအားလုံး၊ မဏ္ဍိုင်အားလုံးတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းစေရေးအတွက် အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံးက ပံ့ပိုး ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ရေးရာစိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ အနာဂတ်အတွက် အသင့်ဖြစ်နေသော၊ ရင်းလင်းပြတ်သားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သော၊ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်း အားကောင်းသော၊ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်သော အာဆီယံ၏ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကဏ္ဍအလိုက် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကော်မတီအဖွဲ့များနှင့် ယန္တရားများဖြင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ထိရောက်ထက်မြက်သော စွမ်းဆောင်ရည်များ မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် အာဆီယံ၏ အချက်အချာကျမှုကို တည်တံ့စေသည့် အသိုက်အဝန်းတစ်ခု။

အာဆီယံခေါင်းဆောင်များ၏ ကတိကဝတ် (ASEAN Leaders' Commitment)

အာဆီယံ အတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး၏ ပံ့ပိုးမှုနှင့်အတူ အာဆီယံလုပ်ငန်းပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးကောင်စီ၊ အာဆီယံအသိုက်အဝန်းကောင်စီများ၊ အာဆီယံပေါင်းစည်းဆက်သွယ်မှုညှိနှိုင်းရေးကော်မတီများအား တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် တက်ကြွ၍ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်စွမ်းရှိသော ပြည်သူ့ဗဟိုပြု အာဆီယံအဖြစ် ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာလုံခြုံမှု၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုယဉ်ကျေးမှု၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အားကောင်းစေမှု စသည့် အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်ပါ ကတိကဝတ်များကို ထိရောက်စွာနှင့် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် အာဆီယံအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)ကို သဘောတူ ချမှတ်ကြပါသည်။

စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှား၊ အာဆီယံ၏ မျှော်မှန်းချက်များ

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) သည် အာဆီယံ၏ ဒေသတွင်းတွင် အရေးပါသော ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယခင်က ၂၀၂၅ ခုနှစ် မျှော်မှန်းချက်အနေဖြင့် ဒေသတွင်းပေါင်းစည်းမှုအား ပိုမိုအားကောင်းစေရေးသည် ကမ္ဘာ့အလယ်တွင် ပိုမိုတောက်ပလင်းလက်စေသည့် Global ASEAN အဖြစ်သို့ ရည်မှန်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း အာဆီယံ

မျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) ထုတ်ပြန်ချိန်တွင် ကမ္ဘာနှင့် ပေါင်းစည်းမှုအနေဖြင့် နိုင်ငံစုံ (Multilateralism) ထက် နိုင်ငံအချင်းချင်း (Bilateral) ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း နေရသည့် အချိန်အခါဖြစ်သည်။

အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) ကို ပြုစုပြင်ဆင် ခဲ့သည့်အချိန်များ (လွန်ခဲ့သော သုံးနှစ်အတွင်း) တွင် စိန်ခေါ်မှုများအား ကြိုတင်မျှော်တွေးမှန်းဆောင်ရွက် ခဲ့ကြသည်။ ယင်းမျှော်မှန်းချက်အား အတည်ပြု လက် မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ၂၀၂၅ ခုနှစ် အရောက် ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ပထဝီစီးပွားရေးအားပြိုင်မှု အခင်းအကျင်း၊ သွင်ပြင်လက္ခဏာများသည် မျှော်မှန်း ထားခဲ့သည်ထက် ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ ရှုပ်ထွေးလာခဲ့သည်။ ပထဝီဝင် နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများ၊ စီးပွားရေးကွာဟချက် များနှင့် ပြောင်းလဲနေသော ကမ္ဘာ့အခင်းအကျင်းများနှင့် အတူ မသေချာမရေရာမှု (Uncertainty) ဖြစ်ပေါ်သည့် အပြင် ခန့်မှန်းနိုင်မှု (Predictability) လည်း မရှိပေ။

အဓိကစိန်ခေါ်မှုစုပါပါဝါပြိုင်ဆိုင်မှုများအကြား တွင် ဒေသတွင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကို ထိန်း သိမ်းရန်၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်သည့် တိုးတက်မှုကို မြှင့်တင် ရန်၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ၎င်း၏သက်ရောက်မှု များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အဟန့်အတား အနှောင့်အယှက်တို့ ပါဝင်သည်။ အဆိုပါ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အာဆီယံ၏ အဖွဲ့ အစည်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ထိရောက်မှု အား ကောင်းစေရေးသည် အဓိက အရေးပါလာခဲ့သည်။ အာဆီယံအနေဖြင့် မသေချာမရေရာသော အချိန်များ ကြားတွင် ကြီးမားသော ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်များ သတ်မှတ်ကာ ချမှတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ အာဆီယံမဏ္ဍိုင်အသီးသီး၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး အပြောင်းအလဲများနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပေါ်ပေါက်လာသော အပြောင်းအလဲ များ၊ နိုင်ငံများအကြားဆက်ဆံရေး (International Relations) နှင့် ခံနိုင်ရည် (Resilience) အား ကောင်းမွန် စေရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။ ကြီးထွား

“အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အာဆီယံ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ထိရောက်မှု အားကောင်းစေရေးသည် အဓိက အရေးပါလာခဲ့သည်။”

လာနေသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ပထဝီစီးပွားရေးဂယက်များအကြားတွင် ကတိကဝတ်များ၊ စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများသည်လည်း မရေရာမသေချာလှပေ။ သို့ဖြစ်ပါ၍ အာဆီယံသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မသေချာမရေရာမှုများ၊ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ပြတ်တောက်မှုနှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကဲ့သို့သော စိန်ခေါ်မှုများကို တက်ကြွစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရပေဦးမည်။ ထိုသို့ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် ခိုင်မာသော နိုင်ငံရေးဆန္ဒ၊ ထိရောက်သော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ၎င်း၏ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်ရန် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးစင်တာမှ ကတိကဝတ်များ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံသည် ဒေသတွင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးများမှ တစ်ဆင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနယ်ပယ်တွင် ၎င်း၏စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုနှင့် အာဆီယံ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဆက်လက်တည်ရှိစေရေးနှင့် အာဆီယံ မျှော်မှန်းချက် (၂၀၄၅) သည် ရေရှည်တည်တံ့ပြီး အားလုံးပါဝင်နိုင်သော တိုးတက်မှုကို အလေးပေးကာ စီးပွားရေး ပေါင်းစည်းမှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အားလုံးမျှဝေခံစားနိုင်စေရေးအတွက် စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည် ဒေသဆိုင်ရာဇာတ်ခုံ (Regional Stage) တွင် ဆက်လက်ရှုစားကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာဝါဝါမောင်

Ref : – ASEAN Community Vision 2045 “Resilient, Innovative, Dynamic, and People-Centred ASEAN”, <https://asean.org/asean-community-vision-2045-resilient-innovative-dynamic-and-people-centred-asean/>
– ASEAN Outlook on the Indo-Pacific; https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/ASEAN-Outlook-on-the-Indo-Pacific_FINAL_22062019.pdf
– ASEAN Key Figures; [ASEAN-Key-Figures-2024.pdf](#)
– Jose Miguelito Enriquez; ASEAN 2045: Setting Ambitious Goals Amid Uncertain Times, 23 June 2025, <https://rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/asean-2045-setting-ambitious-goals-amid-uncertain-times/>
– ASEAN Community Vision: Our Shared Future; <https://asean.org/wp-content/uploads/2025/05/ASEAN-2045-Our-Shared-Future.pdf>
– Bolder Asean reforms needed to compete in fragmented global economy, says Singapore PM; Bolder Asean reforms needed to compete in fragmented global economy, says Singapore PM (VIDEO) | Malay Mail

ရုရှားနိုင်ငံနှင့် Gazprom သည် Power of Siberia 2 ပိုက်လိုင်းတည်ဆောက်ရန် တရုတ်အမျိုးသားရေနံကော်ပိုရေးရှင်း (CNPE) နှင့် နားလည်မှုစာချုပ်သွားဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း ရုရှားက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် ၁၃၁

“ရုရှားနိုင်ငံပိုင် Gazprom သည်
Power of Siberia 2 ပိုက်လိုင်းတည်ဆောက်ရန်
တရုတ်အမျိုးသားရေနံကော်ပိုရေးရှင်း (CNPE) နှင့်
နားလည်မှုစာချုပ်သွားဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း
ရုရှားက ကြေညာခဲ့သည်။”

နားလည်မှုစာချုပ်လွှာကို တရားဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြောင်း ရုရှားက ကြေညာခဲ့သည်။ ရုရှားအနေဖြင့် စီမံကိန်းကို နှစ်ပေါင်းများစွာကြာ တွန်းအားပေးခဲ့သော်လည်း တရုတ်၏ သိသာသော တွန်းဆုတ်မှုသည် မည်သည့်ထိုးဖောက်ကျော်လွှားမှုမျိုးကိုမဆို တားဆီးထားခဲ့သည်။ တရုတ်ဘက်မှ အသေးစိတ်အချက်အလက်များနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်ချက်မပေးခဲ့ချေ။ အပြီးသတ်သဘောတူညီမှုအတွက် အရေးကြီးသော ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ကို ကိုယ်စားပြုသော်လည်း စာချုပ်လွှာတစ်စောင်ကိုမူ အပြီးသတ်စာချုပ်အတွက် မထုတ်ပြန်သေးချေ။

စီစဉ်ထားသောပိုက်လိုင်းသည် မွန်ဂိုလီးယားကိုဖြတ်၍ သွယ်တန်းရန်စီစဉ်ထားပြီး လာမည့် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်များ၏ အစောပိုင်းတွင် လုပ်ငန်းစတင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အရှေ့ဆိုက်ဘေးရီးယားနယ်ပယ်များမှ ဓာတ်ငွေ့များထုတ်ယူသည့် Power of Siberia 1 နှင့် မတူဘဲ ပိုက်လိုင်းအသစ်သည် Yamal နှင့် Western Siberia မှ ဓာတ်ငွေ့များ အရင်းအမြစ် ယူသည်။ ထိုကဲ့သို့သော နယ်ပယ်များသည် ဥရောပ၏ အနောက်ဘက်သို့ ဦးတည်နေသော ပိုက်လိုင်းများ၊ ဓာတ်ငွေ့ များကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးသည်။

လက်ရှိလမ်းကြောင်းများ၏စွမ်းရည်ကို 56 bcm ထိ မြှင့်တင်ရန်အတွက် တရုတ်နှင့် ရုရှား အကြား သဘောတူညီ ပေါင်းစည်းခဲ့ကြသည်။ The Power of Siberia 2 ပိုက်လိုင်း၏ စီစဉ်ထားသော 50 bcm စွမ်းရည်ကို တရုတ်သို့ ရုရှား၏ စုစုပေါင်းဓာတ်ငွေ့တင်ပို့မှုသည် နှစ်စဉ် 100 bcm ကျော်သို့ ရောက်ရှိစေမည်ဖြစ်သည်။ ရှုထောင့်အမြင်အရဆိုလျှင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်း သဘာဝဓာတ်ငွေ့တင်သွင်းမှုပမာဏသည် ခန့်မှန်းခြေ အားဖြင့် 160 bcm ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရုရှားသည် တရုတ်၏ ထိပ်တန်းသဘာဝဓာတ်ငွေ့ အရင်းအမြစ်ဖြစ်လာရန် ရည်မှန်းထားသည်။

သို့ရာတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ရုရှားအတွက် နီးစပ်ရန်သတ်မှတ်ထားသော ဥရောပ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ဈေးကွက်များကို အပြည့်အဝ အစားထိုး၍မရချေ။ သဘာဝဓာတ်ငွေ့သည် ဥရောပ၏ အကြီးဆုံးဓာတ်ငွေ့သုံးစွဲသူ ဂျာမနီထက် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ရောနှောမှုတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍပါဝင်မှု၌ နည်းပါးနေသည်။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲမဖြစ်ခင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် တွင် အီးယူနိုင်ငံများသည် ရုရှားဓာတ်ငွေ့ 155 bcm ခန့် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ထောက်ပံ့မှုများ ကွဲပြားစေရန်နှင့် ရုရှားစွမ်းအင်ကို ပိတ်ဆို့အရေးယူရန် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ကြိုးပမ်းပြီးနောက် အီးယူနိုင်ငံများသို့ ရုရှားဓာတ်ငွေ့တင်သွင်းမှုပမာဏသည် စစ်ကြိုခေတ် အမြင့်ဆုံးပမာဏ၏ သုံးပုံတစ်ပုံအထိ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

ယခုအခါ အီးယူသည် လာမည့် ၂၀၂၇ ခုနှစ် နှစ်ကုန်တွင် ရုရှားနိုင်ငံမှ ဓာတ်ငွေ့ တင်သွင်းမှုအားလုံးကို အဆုံးသတ်ရန် ဥရောပကော်မရှင်အနေဖြင့် အဆိုပြုလွှာတစ်ခုကို စဉ်းစားနေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ချိတ်ဆက်မည့် ပိုက်လိုင်းသစ်သည် ရုရှားအတွက် လုံလောက်သော ကွက်လပ်ကို ဖြည့်လိမ့်မည်မဟုတ်ချေ။ ရုရှား၏ အကန့်အသတ်ရှိသော LNG အခြေခံ အဆောက်အအုံကြောင့် အစားထိုးပို့ကုန်များ ဦးတည်ရာနေရာ လမ်းဆုံများကို ကန့်သတ် ထားသည်။

ရုရှားသည် ၎င်း၏ LNG ကို သုံးဆတိုးမြှင့်တင်ပို့ရန် ရည်မှန်းချက်ကြီးမားသော အစီအစဉ်များကို နေ့ဦးရာသီတွင် ကြေညာခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် 45 bcm ဝန်းကျင်မှ ၂၀၃၀

“ပိုမိုဈေးကြီးပြီး
 အန္တရာယ်များနိုင်ခြေ
 ပိုများသော
 ပင်လယ်ရေကြောင်းမှ
 ပို့ဆောင်သည့်
 LNG ပေးပို့မှုများအတွက်
 လိုအပ်မှုကို
 ကန့်သတ်ခြင်းလည်း
 ပါဝင်သည်။”

ပြည့်နှစ်တွင် 140 bcm ၎င်း၏ LNG ကို တင်ပို့ရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နည်းပညာကို လက်ခံဖို့ ကန့် သတ်သော ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများသည် ယင်းပစ်မှတ် လက်တွေ့ပြုလုပ်မရအောင် လုပ်ထားသည်။

ထိုအတောအတွင်း ရုရှားသည် ကွန်ကရစ် မလောင်းမီ၊ ပိုက်လိုင်းမတည်ဆောက်မီ တရုတ်နှင့် Power of Siberia 2 အတွက် အရေးကြီးသော ဈေးနှုန်း အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို စေ့စပ်ညှိနှိုင်းနေ သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥရောပဈေးကွက်များပိတ်ရန် သတ်မှတ်ချိန်နှင့်အတူ တရုတ်နိုင်ငံသည် အားကောင်း သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု အနေအထားရှိပြီး နှစ်လို့ဖွယ်ရာ ဈေးနှုန်းများအတွက် တွန်းအားပေးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် Power of Siberia 1 အတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများကို ပြန်ပြောင်းသတိရစေသည်။

အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ သည် အရှေ့ဘက်သို့ အရေးတကြီး ဦးစားပေးအဖြစ် အချက်အချာပြုလုပ်ထားသော ရုရှား၏ အရင်းအနှီးနှင့် နည်းပညာ ဝင်ရောက်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ခဲ့သည်။ တရုတ် နိုင်ငံအနေဖြင့် ရေရှည်ထောက်ပံ့ရေးသဘောတူညီချက် ကို ညှိနှိုင်းလျက် ခက်ခဲသော အပေးအယူတစ်ခုအား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသည် ထိုအချိန်က Gazprom အနေဖြင့် ၎င်း၏ ဥရောပဖောက်သည်များကို သတ်မှတ် သည့် ဈေးနှုန်းထက် အနည်းဆုံး သုံးပုံတစ်ပုံ သို့မဟုတ် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ပိုမိုနည်းပါးသော ဈေးနှုန်းများကို သတ် မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် LNG နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဈေးလျော့ပေးရမည့်အနေအထားတွင် ရှိနေပြန်သည်။

Gazprom ၏ အလုပ်အမှုဆောင်အရာရှိချုပ် (CEO) သည် နားလည်မှုစာချွန်လွှာအသစ်နှင့် ပတ်သက် ၍ ပျော်ရွှင်နေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းသည့် ဈေးနှုန်းသည် ဥရောပသို့တင်သွင်းသည့်ဈေးနှုန်းထက် ပိုမိုနည်းပါးလိမ့်မည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ တရုတ် နိုင်ငံအနေဖြင့် အလွန်နိမ့်သောဈေးနှုန်းများနှင့် LNG ဝယ်ယူခြင်းနှင့်အတူ ဒေါ်လာ ၂၅ ဘီလီယံ ဝန်းကျင် ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသော ပိုက်လိုင်းတည်ဆောက်မှု

ကုန်ကျစရိတ်များကို ပြန်လည်ရယူရန် Gazprom ၏ စွမ်းရည်အပေါ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ကုမ္ပဏီစတော့ရှယ်ယာများသည် ၃ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သို့ ရုတ်တရက် ကျဆင်းခဲ့သည်။

ရုရှားသည် Power of Siberia 2 ကို ပထဝီနိုင်ငံရေးအောင်ပွဲတစ်ခုအဖြစ် ပြသ ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ယင်းသည် စိတ်ပူပန်နေရသော ပိုင်ဆိုင်မှုများဖြစ်လာခြင်းမှ ၎င်း၏ အရေးကြီးဆုံး ဓာတ်ငွေ့တွင်းများကို ကာကွယ်ရန် အဆုံးစွန်အားဖြင့် ရှင်သန်ခြင်းမဟာ ဗျူဟာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ တရုတ်အတွက် ပိုက်လိုင်းအသစ်သည် ပိုက်လိုင်းများမှတစ်ဆင့် ဈေးပေါ်ပြီး ရေရှည်ထောက်ပံ့မှုများရရှိရန် လက်တွေ့ကျသောနည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ပိုမို ဈေးကြီးပြီး အန္တရာယ်များနိုင်ခြေပိုများသော ပင်လယ်ရေကြောင်းမှပို့ဆောင်သည့် LNG ပေးပို့မှုများအတွက် လိုအပ်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

အဆုံးစွန်အားဖြင့် အရေးကြီးသောဈေးနှုန်းညှိနှိုင်းမှုရလဒ်သည် Power of Siberia 2 က တရုတ်နှင့် ရုရှားအကြား မျှတသော စွမ်းအင်မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးကို ကိုယ်စားပြုသည်။ သို့မဟုတ်ပါက တရုတ်အပေါ် ရုရှား၏ နက်ရှိုင်းသော မှီခိုအားထားမှုကို အလေးထားဖော်ပြ မလားဆိုတာ ဆုံးဖြတ်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

အောင်မြင်စည်သူ

Ref: - China's Bergaeh, Russia's Lifeline: The Geopolitics of Power of Siberia 2

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်းနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု

လာမည့်နှစ် ကောက်ရိတ်သိမ်းချိန် အခြေအနေမကောင်းနိုင်သည်ကို ယခုလတ်တလော ရင်ဆိုင်နေရသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များနှင့် မူမမှန်သော ရာသီဥတုအခြေအနေများက ကြိုတင်နိမိတ်ပြသကဲ့သို့ရှိနေသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် လာမည့်နှစ်ပြည်တွင်းတွင် စားနပ်ရိက္ခာဈေးကောင်းခြင်း၊ မကောင်းခြင်းတို့သည် လက်ရှိကာလရာသီဥတုအခြေအနေများပေါ်မူတည်၍ ခန့်မှန်းနိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများဖြစ်သည်။ ရာသီဥတုဆိုးရွားမှုသည် နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်မရှိ။ ထို့ကြောင့် သက်ရောက်မှုသည် ပြည်တွင်းဈေးကွက်များပေါ်တွင်သာမက နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များပေါ်တွင်ပါ သက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ဈေးကွက်သုတေသီတို့က ခန့်မှန်းကြသည်။ အခြေအနေအရပ်ရပ်သည် အခြေခံစားသောက်ကုန်တို့၏ ဈေးနှုန်းအလားအလာလမ်းကြောင်း မြင့်တက်လျက်ရှိနေသည်ကို ပြသနေသည်ဟုဆိုကြသည်။

အချို့သောနိုင်ငံများ၏ ကုန်သွယ်ရေးပရိယာယ်အရ လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ဈေးနှုန်းကျဆင်းနေသည့် အခြေအနေမှလွဲ၍ လာမည့်နှစ်များတွင် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်းရှိ ဝင်ငွေနှိမ့်ဆင်းရဲသား လူတန်းစားတို့၏ နေ့စဉ် ဝမ်းရေးဖြေရှင်းမှုများမှာ ဆက်လက်၍ သောကပွေနေဦးမည်ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲသားလူတန်းစားများသည်နေ့စဉ်ပုံမှန်တောက်လောင်နေသည့် ဝမ်းမီးကိုငြိမ်းစေရန်အတွက် ၎င်းတို့ဝင်ငွေ၏ရာခိုင်နှုန်း များစွာကို အစားအသောက်များအပေါ်တွင် အသုံးပြုကြရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စားသောက် ကုန်တင်ပို့ဈေးနှုန်းမြင့်တက်မှု၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ ထုထည်ကြီးမား၏။

နှစ်ဖက်ညှပ်ပိတ်ခြင်းခံရသူများ

စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုသည် ဆင်းရဲသားလူတန်းစား၏ ငွေကြေးသုံးစွဲမှု အပေါ် တိုက်ရိုက် ထိခိုက်မှုများရှိလာနေပြီး၊ သက်ရောက်မှုကြီးပါက ထိုလူတန်းစားများ၏ နေ့စဉ်ဘဝ ရပ်တည်မှုတွင် ရုပ်ပျက်ဆင်းပျက်အထိပင် ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲတိုင်းပြည် များတွင် စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်းများကြီးမြင့်မှုသည် လယ်သမားအများစု၏ဘဝများကို နှစ်ဖက်ညှပ်ပူးညှပ်ပိတ် သက်ရောက်မှု ရှိတတ်သည်ကိုလည်း သတိပြုသင့်သည်။

ထိုနိုင်ငံ များတွင် ဝင်ငွေနိမ့် လူဆင်းရဲအများစုသည် လယ်ယာကဏ္ဍလုပ်ငန်းများပေါ်၌ မှီခိုနေကြသော်လည်း စီးပွားဖြစ်ထက် ဝမ်းစာဖူလုံရေးအတွက်သာ ရုန်းကန်နေကြရသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ ပြည့်စုံမှုမရှိခြင်း၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု အားနည်းခြင်းနှင့် ဈေးကွက်ယန္တရား စွမ်းဆောင်ရည်ရှိစွာ လည်ပတ်နိုင်စွမ်း မရှိသေးသော ကြောင့် လယ်ယာထွက်ကုန်များ ဈေးကောင်းနေသည့်တိုင် လယ်သမားများမှာ (အများ အားဖြင့် လယ်သမားငယ်အများစု) ထိုအခြေအနေကို ရယူခံစားနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ထို့အပြင် လယ်သမားငယ်များသည် လယ်ယာထွက်ကုန်ဈေးကောင်းခြင်း၏အကျိုးဆက် ဖြစ်လာသည့် စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်းတက်မှုကိုမူ အများနည်းတူခံစားကြရသည်။

ကုန်းအဆင်းတွင် ဘီးတပ်ပေးခြင်းခံရသူများ

စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်းများမြင့်တက်မှုသည် မြို့ကြီးပြကြီးများရှိ ဝင်ငွေနိမ့်လူတန်းစား များအတွက်လည်း သတင်းဆိုးဖြစ်သည်။ နေထိုင်မှုစရိတ်ကြီးမြင့်နေသော မြို့ကြီးများတွင် အခြေခံ စားသောက်ကုန်များ ဈေးမြင့်လာခြင်းသည် ထိုသူများအတွက် နေထိုင်မှုစရိတ်ဝန်ထုပ် ထပ်မံကြီးထွားလာခြင်းဖြစ်သည်။ စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်မှုကြောင့် ကျေးလက်

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

တောရွာများရှိ လယ်သမားငယ်များ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှုနှစ်ဖက်ကြား အကြပ်ရိုက်နေစဉ် မြို့ပြတွင်နေထိုင်သည့် ဝင်ငွေခန့်လူတန်းစားများမှာလည်း အလုပ်အကိုင်ရှားပါးမှုနှင့် စားသောက်စရိတ်မြင့်တက်မှုကြားတွင် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ရုန်းကန်နေကြရသည်။ ထို့ကြောင့် လယ်ယာထွက်ကုန်များ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်လာမှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အတွင်း ရင်ဆိုင်နေရသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကို ပိုမိုဆိုးဝါးလာစေရန် အဆင်းဘီးတပ်ပေးသည့် အခြေအနေမျိုးသာ ဖြစ်လာနေသည်။

ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်စပ်စဉ်းစားခြင်း

စားသောက်ကုန်များအားလုံးသည် ရာသီဥတုနှင့် သဘာဝအခြေအနေများအပေါ် များစွာမှီခိုနေရသော အခြေခံကဏ္ဍများဖြစ်သည့် လယ်ယာ၊ သားငါးကဏ္ဍများ၏ ထွက်ကုန်များ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကုန်စည်များ မြင့်တက်ရသည့် အကြောင်းတရားများကို ဆက်စပ်စဉ်းစားကြည့်သည့်အခါ နောက်ဆုံးတရားခံအဖြစ် များသောအားဖြင့် ရာသီဥတုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကိုသာ လက်ညှိုးထိုးတတ်ကြသည်။ သို့သော်ရာသီဥတုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသောအကြောင်းတရားများသည် မမျှော်မှန်းနိုင်သော်လည်း သတိရှိရှိဖြင့် ကာကွယ်မှုများပြုထားနိုင်ခဲ့ပါက အဆိုးဆုံးအခြေအနေများကို ကျော်လွှားနိုင်စွမ်း ရှိနိုင်သည်။ ရာသီဥတုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် စားနပ်ရိက္ခာများ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်မှုကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင် လုပ်ဆောင်မှုများတွင် နိုင်ငံ၏ အဓိကကျသော သီးနှံထုတ်လုပ်မှု၊ နိုင်ငံတကာ ပို့ကုန်ဈေးကွက်တွင် ဈေးကောင်းရနေသည့် သီးနှံထုတ် လုပ်မှု၊ လယ်သမားတို့၏ အကျိုးအမြတ်အခြေအနေတို့ကို ပါဝင်ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရမည့် နိုင်ငံ၏စားနပ်ရိက္ခာနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပေါ်လစီကိုသာမက တိုက် ရိုက်သက်ဆိုင်မှု မရှိဟု ယူဆနိုင်သော မြေယာအသုံးချမှု ပေါ်လစီများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ကြိုတင် ပြင်ဆင်နိုင်မှသာ စားနပ်ရိက္ခာဈေးနှုန်းမြင့်တက်မှုကို ထိထိ ရောက်ရောက် ထိန်းချုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဆေးအတွက်လေးသွားခြင်း

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပေါ့စေလို၍ ကြောင်ရပ်ထိုး၊ ဆေးအတွက်လေးသွားသည့် အခြေအနေမျိုး ဖြစ်သွားသည်ကို ကြုံရသည်။ ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ရေးဆွဲထားသော အစိုးရ၏ပေါ်လစီများသည် ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်ဘဲ ပို၍ဆိုးဝါးသည့်အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဈေးနှုန်းကျဆင်းစေရန် ရည်ရွယ်လျက် ပြည်တွင်းရောင်းလိုအားကို မြှင့်တင်နိုင်ရန် ကျင့်သုံးသည့် ပို့ကုန်ကန့်သတ်ရေးပေါ်လစီများ၊ ပြည်တွင်း ထုတ်လုပ်မှုကို အားပေးရန်ရည်ရွယ်လျက် သွင်းကုန်များကို ပိတ်ပင်သည့်ပေါ်လစီများသည် အခြားသော ဆက်စပ်မှုရှိသည့်ပေါ်လစီများနှင့် အချိတ်အဆက်မမီသဖြင့် မျှော်မှန်းထားသည့် အတိုင်း ဖြစ်မလာဘဲ ဆန့်ကျင်ဘက်ရလဒ်များကိုသာ ခံစားလိုက်ကြရသည်။

စားသောက်ကုန်များအားလုံး၏ ထုတ်လုပ်မှုသည် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များနှင့် ရာသီဥတုပေါ်တွင် များစွာမူတည်လျက်ရှိသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးတိုင်းပြည်များတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထ

“အချို့သော
 ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်
 ကြိုတင်အစီအမံများ
 လုံးဝမရှိဘဲ
 ကျရောက်လာသည့်
 အခါမှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်
 ကြသောကြောင့်
 အခက်အခဲနှင့်
 ဆုံးရှုံးမှုပမာဏမှာ
 သဘာဝ
 ဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်
 ဖြစ်သည့်ပမာဏထက်
 ပိုမိုကြီးမားသွား
 တတ်သည်ကို
 တွေ့ရသည်။”

ရှိသော၊ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ
 နှင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်းများအတွက် ကြိုတင်
 ကာကွယ်မှုများ၊ ပြင်ဆင်မှုများ ကြိုတင်စီမံ ပြုလုပ်ထား
 လေ့ရှိကြသည်။ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်နှင့် ငွေအရင်း
 အနှီး၊ စီမံခန့်ခွဲမှုစွမ်းရည် အားနည်းသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲ
 တိုင်းပြည်များတွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့်
 ရာသီဥတု ဆိုးဝါးမှုတို့အတွက် စိတ်ချရ လောက်သော
 ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားမှုများသည် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံများကဲ့သို့
 မရှိတတ်ပေ။ အချို့သော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ကြို
 တင်အစီအမံများ လုံးဝမရှိဘဲ ကျရောက်လာသည့်
 အခါမှ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ကြသောကြောင့် အခက်အခဲနှင့်
 ဆုံးရှုံးမှုပမာဏမှာ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့်
 ဖြစ်သည့် ပမာဏထက် ပိုမိုကြီးမားသွားတတ်သည်ကို
 တွေ့ရသည်။

ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်လိုခြင်း

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုသည် လယ်ယာ၊ သားငါး၊
 သစ်တော အခြေခံကဏ္ဍများကို ပြည်တွင်းစားသုံးမှု
 အတွက်သာမက ပြည်ပပို့ကုန်အတွက်ပါ အားထား
 နေရသဖြင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် ရာသီဥတုအခြေ
 အနေဆိုးများကြောင့် အခြေခံထုတ်ကုန်ကဏ္ဍများ
 ထိခိုက်မှုရှိလာသောအခါ ထိုနိုင်ငံများ၏ မေခရိုစီးပွား
 ရေးတစ်ခုလုံးကိုပါ အနည်းနှင့်အများ ထိခိုက်မှုများ
 ရှိတတ်သည်ကိုသတိပြု၍ ပြင်ဆင်ထားရန်လိုသည်။

အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဝင်ငွေနည်းဆင်းရဲသား
 လူတန်းစားအလွှာများအပေါ်တွင် ထိခိုက်မှုများစွာ
 ရှိလာပြီး နိုင်ငံ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုအခြေအနေ ပိုမိုဆိုး
 ဝါးလာနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များကို
 အဓိကပို့ကုန်အမယ်အဖြစ် တင်ပို့နေသော နိုင်ငံ
 တစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ပို့ကုန်၊ ပြည်တွင်းစားသုံးမှု၊ အရန်
 ရိက္ခာအစီအစဉ်များနှင့်ပတ်သက်သည့် ပေါ်လစီများကို
 ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်၊ ပြင်ဆင်ရန် လိုလာသည်။ ဆင်း
 ရဲနွမ်းပါးမှုပမာဏကြီးမားပြီး လူဦးရေများပြားသည့်
 နိုင်ငံ၏ အစိုးရများသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ရိက္ခာ
 လုံခြုံမှုအစီအမံများနှင့် ရိက္ခာအာမခံအစီအစဉ်များကို

အထူးအလေးထားရေးဆွဲထားနိုင်မှသာ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် မေခရိုစီးပွားရေး မငြိမ်သက်မှုများကို အချိန်မီထိန်းသိမ်းနိုင်စွမ်း ရှိပေလိမ့်မည်။

စောနိုင် (အသုံးချဘောဂဗေဒ)

အထွေထွေ

၂၀၁၆

“ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှုသည် ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး၏ အထင်ကရ အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်စေခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ ချညှဲနဲ့စေခြင်း၊ လျှို့ဝှက်သတင်းအချက်အလက်များ ခိုးယူခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တိုက်ခိုက်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း မကြုံစဖူးအဟုန်ဖြင့် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာသော နည်းပညာကြောင့် စစ်ဆင်ရေးသည် များစွာရှုပ်ထွေးပြီး ခန့်မှန်းရခက်ခဲလာသည်။ လူနေမှုဘဝ အဖုံဖုံသည် နည်းပညာဖြင့် အပြောင်းလဲကြီး ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်။ နှစ်လေးဆယ်အတွင်း ဂဏန်းကွက်လှည့်ရသော တယ်လီဖုန်းမှ 5G မိုဘိုင်းဖုန်းသို့ ပြောင်းလဲလာသည်။ အရာရာ ပြောင်းလဲကြရာတွင် စစ်ရေးသည်လည်း ခြွင်းချက်မဟုတ်ပေ။ အခြားအခြားသော ပြောင်းလဲမှု များနှင့်အတူ စစ်ရေးသည်လည်း လိုက်ပါပြောင်းလဲရတော့သည်။

၂၁ ရာစုတွင် စစ်ပွဲ၏ ဝိသေသလက္ခဏာမှာ များစွာပြောင်းလဲသွားသည်။ ၂၁ ရာစုတွင် စစ်မြေပြင်၌ နှစ်ဖက်တပ်များ တိုက်ခိုက်နေကြရုံထက် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသော နည်းလမ်းများ ပေါင်းစပ်အသုံးပြုလာသည်။ သမားရိုးကျတိုက်ခိုက်ရေးတပ်များအပြင် ဆန်းသစ်သောဗျူဟာ၊ ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှု၊ သတင်းမှားထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့ခြင်းနှင့် သံတမန်ရေး ခြိမ်းခြောက်အကျပ်ကိုင်ခြင်းတို့ ပါဝင်လာသည်။ စစ်မြေပြင်တွင် တိုက်ခိုက်ရုံသက်သက်ဖြင့် အနိုင်မရနိုင်တော့။ နည်းမျိုးစုံပေါင်းစပ် အသုံးပြုရသည့်အတွက် ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး (Hybrid Warfare) ဟု အမည်သစ်ပေးထားသည်။ ထိုပြောင်းလဲမှုသည် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ် ဖြစ်သဖြင့် ၂၀ ရာစုအလယ်ပိုင်းတွင် စတင်၍ တစ်စတစ်စ ပြောင်းလဲလာခြင်း ဖြစ်သည်။

ယူကရိန်းနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် တိုက်ပွဲ၏ သဘော သဘာဝ အပြောင်းအလဲများကို မြင်လာရသည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၌ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၌ အသုံး တွင်ခဲ့သော အမြောက်နှင့် သံချပ်ကာယာဉ်များကို တွေ့ရသေးသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းစစ်ပွဲ တွင် ဉာဏ်ရည်တူအသုံးချမှု မကြုံစဖူး ကျယ်ပြန့်များပြားလာသည်။ မောင်းသူမဲ့လေယာဉ်ဖြင့် ပစ်မှတ်များကို ချေမှုန်းသည်။ မည်မျှပင် နည်းပညာတိုးတက်လာသည်ဖြစ်စေ ယူကရိန်းတွင်

တွေ့ရသော ကတုတ်ကျင်းနှင့် မြို့တွင်းတိုက်ပွဲများတွင် လူအင်အားသာလွန်မှုသည် စစ်ပွဲ၌ အရေးပါနေဆဲဖြစ်သည်ကို ညွှန်ပြနေသည်။

၂၀၀၆ ခုနှစ် အစွဲရေးနှင့် ဟစ်ဘိုလာတို့စစ်ပွဲတွင် ပေါ်ထွက်လာသော နည်းစနစ်များသည် မဟာဗျူဟာချမှတ်သူများကို အတွေးသစ် အမြင်သစ်များဖြစ်ပေါ်စေခြင်းမှ ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေးဟု အတန်ငယ်တိကျသော အယူအဆပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေးသည် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် စစ်ပွဲ၊ ပါဝင်တိုက်ခိုက်သူနှင့် အရပ်သား၊ သတင်းမှန်နှင့် သတင်းမှားအကြား ပိုင်းခြားသတ်မှတ်မှုကို ဝေဝါးသွားစေခဲ့သည်။ ပြည်သူ၏ အထင်အမြင်နှင့် အပြုအမူတို့ကို ဝေဝါးသွားစေရန် သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေခြင်းသည်လည်း ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲ၏ အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ သတင်းမှန်ကို သိစေခြင်းမဟုတ်ဘဲ အဖြစ်မှန်ကို လိုသလိုပုံသွင်းပြုပြင်ခြင်း၊ လိုအပ်သော အချက်များကိုသာ ဇောင်းပေး ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ အထိရောက်ဆုံး စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးမှာ အချက်အလက်ကို အမှန်အတိုင်း ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်ပေါ်မူတည်လျက် လူထုက ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်ပြီး တုံ့ပြန်လာရန်ထက် စိတ်လှုပ်ရှားမှုဖြင့် တုံ့ပြန်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ လူထုကို ဖြစ်စေချင်သည့် လမ်းကြောင်းအတိုင်း တွေးခေါ်ပြုမူလာစေရန်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် သတင်းစစ်ပွဲ (Information Warfare) ဆင်နွှဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ သတင်းအချက်အလက်ကို လိုသလိုပုံပြောင်းကာ လက်နက်အဖြစ် သုံးစွဲခြင်းဟုလည်းဆိုနိုင်သည်။

စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလတွင် အမေရိကန်က ဗွီအိုအေ၊ အာရ်အက်ဖ်အေ၊ ဘီဘီစီတို့အပြင် လွတ်လပ်သောဥရောပအသံ (Radio Free Europe) ဟူ၍တည်ထောင်ကာ အရှေ့အုပ်စုနိုင်ငံများကို ပစ်မှတ်ထား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

အရှေ့အုပ်စုနိုင်ငံများဖြစ်သော ရိုမေးနီးယား၊ ဘူဂေးရီးယား၊ ဟန်ဂေရီ၊ ပိုလန်နှင့် ချက်ကိုစလိုဗက်ကီးယားတို့၏ ဘာသာစကားများဖြင့် အသံလွှင့်ဝါဒဖြန့်သည်။ သို့သော် ဆိုဗီယက်ယူနီယံက လှိုင်းဖျက်စက် (Radio Jamming)ဖြင့် တုံ့ပြန်လာသောအခါ ထင်သလောက် ခရီးမပေါက်ဖြစ်ရသည်။ နောက်ထပ် နည်းလမ်းရှာရပြန်သည်။

အနောက်ဂျာမနီ မြူးနစ်မြို့တွင် အခြေစိုက်လျက် ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး စာရွက်စာတမ်းများကို မိုးပျံပူပေါင်းများသုံးလျက် ဖြန့်ဝေသောနည်းကို အသုံးပြုကာ စာရေးဆရာ အိုဝဲလ်၏ Animal Farm (ခြေလေးချောင်းတော်လှန်ရေး၊ သခင်ဘသောင်းမြန်မာပြန်) စာအုပ် အုပ်ရေး နှစ်သိန်းခြောက်သောင်းကို အရှေ့အုပ်စုနိုင်ငံများအတွင်း ကြံ့ချသည်။ အခြားကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး စာရွက်စာတမ်း သန်း ၃၀၀ ကို မိုးပျံပူပေါင်း ငါးသိန်းကျော် အသုံးပြုလျက် ကြံ့ချခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အရှေ့အုပ်စုနိုင်ငံ အစိုးရများက တိုက်လေယာဉ်ဖြင့် မိုးပျံပူပေါင်းများကို ပစ်ချသည်။

ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံ ပြည်သူများသည် ကွန်မြူနစ်စနစ်နှင့် ၎င်းတို့အစိုးရများကို မေးခွန်းထုတ်လာစေရန် ရည်ရွယ်လျက် စီအိုင်အေသည် အနောက်နိုင်ငံထုတ် ဖက်ရှင်၊ အစားအသောက်၊ ခရီးသွား၊ ရုပ်ရှင် စသည့် ဖျော်ဖြေရေးမဂ္ဂဇင်းစာစောင်များကို အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများသို့ စာတိုက်မှပေးပို့ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးဖြင့် ခိုးသွင်းခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်သည်။ စာစောင်များမှာ ကြွေးသားစက္ကူဖြင့် ဆေးရောင်စုံပုံနှိပ်ထားသဖြင့် ဆွဲဆောင်အား အလွန်ကောင်းသည်။

ပုပ်သိုးဆွေးမြည့်နေပါသည်ဟု ဝါဒဖြန့်ထားသော အနောက်နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသားများသည် စည်းစိမ်ချမ်းသာဖြင့် နေထိုင်ကြသည်ကို ဖော်ကျူးထားသော စာစောင်များဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် တင်းကျပ်မှုလျော့ရဲသောနိုင်ငံဖြစ်သည့် ပိုလန်မှတစ်ဆင့် အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသည်။ ထိုနည်းနှင့် ဝါဒဖြန့်ခြင်းဖြင့် ကျည်တစ်တောင့်မျှ မပစ်ရပါဘဲ ဆိုဗီယက်ယူနီယံ ပြိုကွဲသွားသည်မှာ သင်ခန်းစာယူဖွယ်ဖြစ်သည်။

စစ်မြေပြင်တွင် စစ်သည်၊ ယန္တရားနှင့် ကွန်ပျူတာတို့ကို ပေါင်းစပ်လှုပ်ရှားစေသောအခါ အသင်္ချေအနန္တသော အချက်အလက်များ ပေါ်ထွက်လာသည်။ တိုက်ပွဲတွင် နှစ်ဖက်တပ်များ၏ အဆုတ်အတက်တို့ကို နှစ်ဖက်စလုံးက စက္ကန့်မခြား သိရှိနေခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချက်ချင်းချရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်လာသည်။ များပြားလွန်းလှသော အချက်အလက်များကို လူသားအနေဖြင့် အလုံးစုံသိရှိပြီး ထိုသိရှိသောအချက်များအပေါ် အခြေခံလျက် ချက်ချင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန်မှာ မဖြစ်နိုင်သဖြင့် ကွန်ပျူတာ၏ အကူအညီကို ရယူရသည်။ ထိုအခါ နှစ်ဖက် စစ်တပ်ချင်းတိုက်ခိုက်နေသည်ထက် ကွန်ပျူတာချင်းတိုက်ခိုက်သော အနေအထားသို့ ရောက်သွားသည်။ နည်းပညာသည် စစ်ပွဲ၏ အဆုံးအဖြတ် ဖြစ်လာသည်။

လွန်ခဲ့သော ရာစုနှစ်တစ်ခု ကာလက တပ်မှူးသည် နံနက်တိုင်း တပ်ဖွဲ့ကို တန်းစီလျက် စစ်ပွဲ၏ အခြေအနေနှင့် ထိုနေ့အတွက် အကောင်အထည်ဖော်ရမည့် တိုက်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ ညွှန်ကြားသည်။ ယခုအခါ တပ်မှူးမှ အောက်ခြေတပ်သားအထိသို့ တိုက်ပွဲသတင်းအချက်အလက်များသည် စက္ကန့်မလပ် ဆက်တိုက်ဝင်လာနေသည့်အတွက် နံနက်ခင်းကပေးထားသော ညွှန်ကြားချက်သည် ၂၄ နာရီပင် အသုံးမဝင်တော့။

၂၀ ရာစုမတိုင်မီက စစ်မြေပြင်သည် ကုန်းမြေနှင့် ပင်လယ်ပြင်၌သာ ဖြစ်ပွားသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်နှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တို့တွင် ကောင်းကင်ပြင်သည်လည်း စစ်ပွဲခင်းကျင်းရာနေရာ ဖြစ်လာသည်။ ယနေ့စစ်ပွဲများ

“သတင်းမှား
ထုတ်လွှင့်ခြင်းနှင့်
စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေး
ဝါဒဖြန့်သတင်းများဖြင့်
ပြည်သူကို အပင်းသွင်းခြင်း၊
မှိုင်းတိုက်ခြင်းတို့သည်
နည်းပညာခေတ်၏
ထိရောက်သော
လက်နက်များ ဖြစ်သည်။”

သည် ဆိုက်ဘာနယ်နှင့် အာကာသတို့ပါ အကျိုးဝင်လာသည်။ တိုက်ပွဲတွင် တစ်ဖက် လက်နက်ကိုင်တပ်များကိုသာမက ၎င်း၏အဖွဲ့အစည်း (အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုရေးတို့ကဲ့သို့)နှင့် ပြည်သူတို့၏ ထင်မြင်ယူဆချက်တို့ကို ပစ်မှတ်ထားကာ စည်းရုံး သိမ်းသွင်းသည်။

ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှုသည် ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး၏ အထင်ကရ အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်စေခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ ချဉ်းနဲ့စေခြင်း၊ လျှို့ဝှက်သတင်းအချက်အလက်များ ခိုးယူခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများဖြင့် တိုက်ခိုက်သည်။ အစိုးရဌာနများ၊ ဘဏ်နှင့် မီဒီယာတို့၏ အင်တာနက်စာမျက်နှာများကို တိုက်ခိုက်ခြင်းတို့သည် ကျည်ဆန်တစ်တောင့်မှ မပစ်ရဘဲ များစွာဆုံးရှုံးစေသည်။

သတင်းမှားထုတ်လွှင့်ခြင်းနှင့် စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေး ဝါဒဖြန့်ဖြူးခြင်းများဖြင့် ပြည်သူကို အပင်းသွင်းခြင်း၊ နှိုင်းတိုက်ခြင်းတို့သည် နည်းပညာခေတ်၏ ထိရောက်သော လက်နက်များ ဖြစ်သည်။ လူမှုစာမျက်နှာ အကောင့်တုများဖြင့် ပြည်သူတို့၏ အမြင်ကို ဝေဝါးတိမ်းပါးစေခြင်းသည် လွန်စွာထိရောက်သော လက်နက်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အမေရိကန်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် ရုရှား၏ စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးနှင့် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ တရားခံအဖြစ် တရုတ်ကိုပုံချခြင်းတို့သည် သတင်းကို လက်နက်အဖြစ် အသုံး ချခြင်း၏ ဥပမာများဖြစ်သည်။ လူမှုစာမျက်နှာများကို ပိုင်နိုင်စွာအသုံးချခြင်းကြောင့် တိုင်းပြည်ကို မငြိမ်မသက်ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို လိုသလိုဖန်တီးနိုင်သည်။ မိမိလိုလားသောပါတီကို အာဏာရစေရန် ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။

ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှုသည် စစ်မြေပြင်ကိုသာမက စစ်မဲ့ဒေသများကို သက်ရောက် စေသည့်အပြင် အရပ်သားများ၏ စိတ်သဘောထားကိုပါ လိုသလိုပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်း ရှိသည်။ စီးပွားရေးအဆောက်အအုံ၊ စတော့ဈေးကွက်နှင့် သာမန်ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု တို့ကို ထိခိုက်နိုင်စွမ်းရှိသည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ နိုင်ငံရေးစနစ်၊ နိုင်ငံတည်ငြိမ်မှုနှင့် စစ်ဆင်ရေးတို့ကို နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်းရှိသည်။ ပင်မကွန်ပျူတာအတွင်း ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်ပြီး ကမောက်ကမ ဖြစ်စေခြင်း၊ ဆိုက်ဘာနည်းဖြင့် စစ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးလျှို့ဝှက် ချက်များ ခိုးယူခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးစနစ်၊ စီးပွားရေးကွန်ရက် တို့ကို တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် ရန်သူကို ဖရိုဖရဲဖြစ်စေသည်။ အီရန်၏ အဏုမြူစီမံကိန်း ကွန်ပျူတာ စနစ်အတွင်းသို့ အစွဲရေးက Stuxnet ဗိုင်းရပ်စ် ထည့်သွင်းတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် ယူရေနီယံ သန့်စင်မှုကို နှောင့်နှေးစေခဲ့သည်။

ရပ်ရွာအား လက်နက်တပ်ဆင်ပေးခြင်း၊ သူပုန်များ၊ ကြေးစားစစ်သားများ အသုံးပြု ခြင်းဖြင့် နောက်ကွယ်က အဓိကလှုပ်ရှားသူက တာဝန်မရှိဘဲ လွတ်ကင်းနေနိုင်သည်။ ယူကရိန်း ဒွန်ဘားစ်ဒေသရှိ ယူကရိန်းခွဲထွက်ရေး သူပုန်အုပ်စု၏ တိုက်ခိုက်မှုတွင် ရုရှားက ရှောင်နေခြင်းကဲ့သို့ နည်းသည်လည်း ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲ၏ နည်းဗျူဟာ ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးကန့်သတ်ပိတ်ဆို့ခြင်း (Sanction) နှင့် လောင်စာစွမ်းအင် ပိတ်ပင်ခြင်း တို့သည်လည်း ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ရုရှားက ဥရောပနိုင်ငံများသို့

လောင်စာရောင်းချမှုကိုကန့်သတ်ခြင်းဖြင့် ယူကရိန်းကိုထောက်ခံနေသော ဥရောပနိုင်ငံများကို အခက်တွေ့စေခဲ့သည်။ လောင်စာကို လက်နက်အဖြစ်အသုံးပြုလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

တရုတ်သည် တောင်တရုတ်ပင်လယ်တွင် ကျွန်းတုတည်ဆောက်ခြင်း၊ ဒေသခံ ပြည်သူ့စစ်များကို ပင်လယ်ပြင်တွင် ကင်းလှည့်စေခြင်း၊ နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာများမှ ဝါဒဖြန့်ခြင်း၊ တောင်တရုတ်ပင်လယ် နယ်မြေပိုင်ဆိုင်ကြောင်းကို ဥပဒေကြောင်းအရ သက်သေပြရန် ကြိုးစားခြင်းသည် ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ဟမ်ဘိုလာ၊ ဟူသီနှင့် ရှီရိုက် ပြည်သူ့စစ်များအသုံးပြုလျက်အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် အီရန်က ဩဇာပျံ့နှံ့စေရန်ကြိုးပမ်းသည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် အမေရိကန် စစ်စခန်းများကို အီရန်ကိုယ်စား အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများက တိုက်ခိုက်ပေးသည်။ ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်မှုဖြင့် တိုက်ခိုက်လာသည်ကို နေတိုးနှင့် အနောက်အုပ်စု ဝင်များက တန်ပြန်ရန် ဆိုက်ဘာကာကွယ်ရေးအစီအမံနှင့်အတူ သတင်းမှားဖြန့်ချိခြင်းကို အထူးအဖွဲ့ ဖွဲ့လျက် တုံ့ပြန်သည်။ စစ်ဘက်အရပ်ဘက် ပူးပေါင်းလျက် ပေါင်းစပ်စစ်ဆင် လာခြင်းကို တားဆီးသည်။

ပေါင်းစပ်စစ် ဆင်နွှဲလာသည်ကို လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့တစ်ခုတည်းဖြင့် တုံ့ပြန်ရန် မလွယ်ကူသည်ကို မဟာဗျူဟာရေးဆွဲသူများက ကောင်းစွာသိရှိသည်။ မီဒီယာဖြင့် စိတ်ဓာတ် စစ်ဆင်လာသည်ကို ပြည်သူများ သတိထားနိုင်စေရန် ပညာပေးအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက် ခြင်း၊ ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှုကို အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအဆင့် ကာကွယ်ရေးစနစ်ကို အားသစ် လောင်းပေးခြင်းနှင့် လူထုအကြား ကွဲပြားမှုများအပေါ် ရန်သူက အခွင့်ကောင်းမယူနိုင်စေရန် နိုင်ငံရေးအရ စုစည်းညီညွတ်စေခြင်းတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သည်။

နည်းပညာတိုးတက်မှု လျင်မြန်လာခြင်းနှင့် လူအချင်းချင်းဆက်သွယ်မှု တိုးပွား လာခြင်းတို့ကြောင့် သမားရိုးကျစစ်ပွဲဟူ၍ မရှိတော့ဘဲ စစ်ပွဲမှန်သမျှ ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲများ ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ ဉာဏ်ရည်တူနှင့် ကွမ်တမ်တွက်ချက်မှုကို ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲများတွင် အသုံးပြု ခြင်းဖြင့် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသော စစ်ပွဲများဖြစ်လာပေတော့မည်။

ဒရန်းနှင့် ပစ်မလွှဲ လက်နက်များအစွမ်းကြောင့် ဟားမားစ်ကဲ့သို့ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့များ သည် အင်အားသာလွန်သော အစွမ်းကို ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းရှိလာသည်။ ယနေ့စစ်ပွဲ များသည် လက်နက်အသစ်အဆန်းများစမ်းသပ်ရာ စမ်းသပ်ကွင်းပမာ ဖြစ်လာသည်။ လက်နက်နှင့် ဆော့ဖ်ဝဲကုမ္ပဏီကြီးများသည် စစ်ပွဲစသည်နှင့် ယူကရိန်းသို့ရောက်လာသည်။ သူတို့ထုတ်လုပ်သော ဆော့ဖ်ဝဲနှင့်လက်နက်များကို ယူကရိန်းအား ပေးသုံးခြင်းဖြင့် စမ်းသပ်နေ ကြသည်။

နည်းပညာစွမ်းပကားကြောင့် စစ်မြေပြင်၏ အသေးစိတ်များကို ထင်ရှားစွာ မြင်သာ လာသည့်အပြင် နည်းပညာကလည်း စစ်ပွဲ၏ နေရာတိုင်းတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေခြင်းက ယနေ့စစ်ပွဲများ၏ ဝိသေသဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲတွင် ဖြစ်ပျက်နေသည်များကို စက္ကန့်မဆိုင်းမတွဲဖြင့် နေရာတိကျစွာ သိရှိနိုင်ခြင်းသည် စစ်ပွဲ၏အဆုံးအဖြတ် ဖြစ်လာသည်။ ရန်သူ၏ တည်နေရာကို အတိအကျသိရှိခြင်းသည် လေယာဉ်နှင့် အမြောက်တပ်အဖို့ ပစ်မှတ်ကို တကူးတက ရှာဖွေ စရာမလိုတော့ပေ။ နည်းပညာကို အပြည့်အဝ အသုံးမချနိုင်သူက အရှုံးဘက်သို့ ရောက်သွား သည်။ စစ်မြေပြင်တွင် အာရုံခံကိရိယာများ ဖြန့်ကြက်ထားပြီး ရှေ့ပြေးကင်းတပ်ဖွဲ့ဝင်တိုင်း

တွင် ကင်မရာများ တပ်ဆင်ပေးထားသည်။ အာရုံခံကိရိယာနှင့် ကင်မရာများကို ချိတ်ဆက် လိုက်ခြင်းဖြင့် ရန်သူ့ပစ်မှတ်ကို အလွယ်တကူ ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။

ထောက်လှမ်းရေးဒရုန်းများဖြင့် ရုရှား၏ တာဝေးပစ်ဒုံးများရောက်လာမည်ကို ကြိုတင်သိရှိနိုင်သဖြင့် ဒုံးခွင်းဒုံးဖြင့် ပစ်ချတားဆီးနိုင်ခြင်း၊ ရှောင်ကွင်းနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ ထင်တိုင်းမပေါက် ဖြစ်ရသည်။ ဒရုန်းများတွင် အတိအကျပစ်ခတ်နိုင်သော အာရုံခံကိရိယာများ တပ်ဆင်ထားသဖြင့် တစ်ချက်တစ်ကောင်(One shot one kill) ဆိုသလို တိတိကျကျ ချေမှုန်းနိုင်သည်။ ယခင်ကဆိုလျှင် ပစ်မှတ်တစ်ခု ထိမှန်စေရန် အမြောက်ဖြင့် အချက်ပေါင်းများစွာ ပစ်ခတ်ရသည်။ မဝေးလှသော အနာဂတ် စစ်ပွဲများတွင် စက်ရုပ်များသည် လူသားစစ်သည်များနှင့် ရင်ပေါင်တန်းပါဝင်လာကာ ထောက်ပို့တာဝန်များ စတင်ထမ်းဆောင်လာကြမည်။ လေးလံသော စစ်ပစ္စည်းနှင့် လက်နက်ခဲယမ်းများ သယ်ပိုးရာတွင် စက်ရုပ်များကို အသုံးပြုကြမည်။ ကျင့်ဝတ်လိုက်နာမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားနေသည့်အတွက် တိုက်ခိုက်ရေးစက်ရုပ်များကို အသုံးပြုရန် အလှမ်းဝေးနေသေးသည်။

ဂါဇာစစ်ပွဲတွင် ဟားမားစ်တို့က ဈေးချိုသော လုပ်ငန်းသုံး ဒရုန်းအများအပြားကို စစ်သုံးအဖြစ် ပြောင်းလဲအသုံးပြု တိုက်ခိုက်သဖြင့် နည်းပညာသာလွန်သော အစွဲရေးအထိနာရသည်။ သမားရိုးကျ အသုံးပြုသော ဒုံးပျံကာကွယ်ရေးစနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ထောက်လှမ်းရေးဒရုန်းနှင့် စစ်သုံးဒရုန်းတို့မှာ များစွာဈေးသက်သာသဖြင့် အကုန်အကျ နည်းနည်းဖြင့် စစ်ပွဲဆင်နွှဲလာနိုင်သည်။ စစ်ပွဲဈေးချိုလာခြင်းမှာ ကောင်းသောအလားအလာ မဟုတ်ပေ။

ယခင်စစ်ပွဲများသည် မိမိတို့တပ်ဖွဲ့အချင်းချင်း တင့်ကားနှင့် တိုက်လေယာဉ်များ အပါအဝင် ညှိနှိုင်းလျက် ဟန်ချက်ညီညီ တိုက်ခိုက်ရသော်လည်း ယခုအခါ ဒရုန်းများ ပါဝင်လာသည်။ ဒရုန်းသည် နှစ်ဖက်တပ်များ တည်နေရာနှင့် အတက်အဆုတ်တို့ကို စက္ကန့်မလပ် သိရှိနေသည်ဖြစ်ရာ ဒရုန်းများထံမှ အချက်အလက်များကို ရယူညှိနှိုင်းတိုက်ခိုက်ရသည်။

အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ထွန်းကားလာသော နည်းပညာနှင့် ဘူမိနိုင်ငံရေး အရွှေ့အပြောင်းတို့ကြောင့် မည်သို့သောစစ်ပွဲမျိုး ဖြစ်လာမည်၊ မည်သို့သောလက်နက်နှင့် မဟာဗျူဟာတို့ကို အသုံးပြုရမည်ကို မသိနိုင်။ ဖြစ်တန်ရာကိုသာ တွက်ဆရင်ဆိုင်ကြရသည်။ စစ်ပွဲ၏ ဥပဒေများကို နည်းပညာသည် အစဉ်အမြဲ ပြင်ဆင်ရေးဆွဲနေသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားသော အာမေးနီးယားနှင့် အဇာဘိုင်ဂျန် တိုက်ခိုက်ကြသောစစ်ပွဲတွင် နှစ်ဖက်စလုံး လေ့ကျင့်ရည်ဝနေသောစစ်တပ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ကြစေကာမူ အဇာဘိုင်ဂျန်က တိုက်ခိုက်ရေး ဒရုန်းများ အသုံးပြုသဖြင့် အသာစီးရခဲ့သည်။ အာမေးနီးယားတွင် ထိရောက်သော ဒရုန်းကာကွယ်ရေးစနစ် မရှိပေ။ အဇာဘိုင်ဂျန် အနိုင်ရခြင်းမှာ ဒရုန်းကို ကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးပြုနိုင်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု စစ်ရေးလေ့လာသူများက ဆိုသည်။

နည်းပညာကို တနင့်တပိုးသုံးစွဲခြင်းသည် စစ်သားများကို ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေသည့် အပြင် စစ်သားများသည် ခေတ်မီနည်းပညာ ကိုင်တွယ်အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် အဆင့်မြင့် နည်းပညာ တတ်မြောက်ထားရန် လိုသည်။ များလှစွာသော အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများသည် တစ်ခုအပေါ်တစ်ခု သက်ရောက်မှုရှိသဖြင့် ဆူညံသံနှင့် ရှုပ်ထွေးမှုကို ဖြစ်စေသည်။

နည်းပညာရှင်များက ထိုကဲ့သို့ အီလက်ထရောနစ်အနှောင့်အယှက် ဖယ်ရှားရန် တီထွင်ရသည် မှာလည်း လွယ်လှသည်တော့ မဟုတ်ပေ။

ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေးကို စတုတ္ထမျိုးဆက်စစ်ပွဲဟုလည်း ဖော်ပြကြသည်။ စစ်ပွဲတွင် အစိုးရနှင့် ပြည်သူ၊ စစ်မက်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ စစ်သည်နှင့် အရပ်သား၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေးတို့ ပီပီပြင်ပြင် မကွဲပြားတော့ဘဲ ဖြစ်ပျက်နေသည့် တိုက်ခိုက်မှုကို စတုတ္ထမျိုးဆက်စစ်ပွဲဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ လေယာဉ်တင်သင်္ဘော၊ ရေငုပ်သင်္ဘော၊ ခေတ်မီတိုက်လေယာဉ်နှင့် အကြီးစားသံချပ်ကာယာဉ်တို့သည် ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲတွင် ခရီးမပေါက်နိုင်သည်ကို သိမြင်လာ ကြသဖြင့် စစ်ဗျူဟာနှင့် လက်နက်အမျိုးအစားကို ပြောင်းလဲ ပြုလုပ်ကြရန် စစ်ရေးပညာရှင် များက ထောက်ပြလာကြသည်။

စစ်ပွဲသည် လူသားတို့လုပ်ငန်းစဉ်များအနက် စံလွဲနေသောအဖြစ်အပျက်ဟု သမိုင်း ဆရာများက ဆိုကြသည်။ ထိုစံလွဲနေသောအချက်ကို လူ့ဘောင်မှ ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရမည်ဟု ဆိုသည်။ ၂၀ ရာစု အစပိုင်းတွင် စစ်ပွဲသည် တိုင်းပြည်၏ဂုဏ်သိက္ခာဟု မှတ်ယူကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးစက်မှုနိုင်ငံများတွင် မြင့်တက်လာသော လူနေမှုစနစ်ကို ထောက်ကူရာတွင် ရှားပါး လာသော သယံဇာတတို့ကြောင့် လူနေမှုအဆင့်ကို အနည်းဆုံးထိန်းထားနိုင်ရန် နိုင်ငံ၏ ဩဇာနယ်ပယ်ကို ချဲ့ထွင်ကြသည်။ ယင်းသို့ ချဲ့ထွင်ခြင်းဖြင့် စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားလာရသည်။ စစ်ပွဲများ၏ အသွင်သဏ္ဍာန်နှင့် အနှစ်သာရသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးပြောင်းလဲကာ ဆက်လက် ဖြစ်ပွားနေဦးမည်သာဖြစ်သည်။ ယနေ့ဆင်နွှဲနေသော ပေါင်းစပ်စစ်ပွဲဆိုသည်မှာလည်း မည်သည့်ပုံစံ ပြောင်းလဲသွားမည်ကို မှန်းဆရန်မလွယ်ကူပေ။ သမိုင်းပညာရှင် ရစ်ချတ်အိုဗရီက စစ်ပွဲသည် ရှည်လျားသောသမိုင်းကြောင်းရှိသဖြင့် ရှည်လျားသော အနာဂတ်ရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

အေးထွန်းမင်း

Ref: - How modern wars are reshaping the battlefield
- Addressing the challenges of modern-day conflicts
- The strategic and moral shock of war in the modernage
- The CIA Book Club

၂၀၁၆ - ယနေ့အခန်းကဏ္ဍ ဝန်ထမ်း

အမျိုးမျိုး

“အမေရိကန်က ရုရှားကို အနိုင်ယူရန်၊
နေတိုးကို ပြန်လည်အသက်ဝင်စေရန်နှင့်
ဥရောပတွင် အမေရိကန်၏အခန်းကဏ္ဍ ပြန်လည်ခိုင်မာလာစေရန်အတွက်
ယူကရိန်းလူမျိုးများ၏ ရဲစွမ်းသတ္တိအပေါ်မှ
အမြတ်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် ရုရှားနိုင်ငံကို ကျူးကျော်သည့်နိုင်ငံ၊ ယူကရိန်းနိုင်ငံကို ကျူးကျော်ခံရသည့်နိုင်ငံအဖြစ် အနောက်မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြလေ့ရှိကြသည်။ အနောက်နိုင်ငံများမှ ပညာရှင်အများစုကလည်း အဆိုပါသဘောထားအတိုင်းပင် သုံးသပ်လေ့ရှိကြသည်။ သို့သော် အမေရိကန်သံအမတ်ဟောင်း Chas Freeman ၏ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခအပေါ် ရှုမြင်ချက်မှာမူ အခြားသော အနောက်တိုင်းပညာရှင်များနှင့် မတူဘဲ တစ်မူထူးခြားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထူးခြားသည်ဆိုသည်ထက် ပကတိဖြစ်ရပ်မှန်အတိုင်း ရှုမြင်သည်ဟုဆိုပါက ပို၍သင့်တော်မည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ Chas Freeman ၏ ဆွေးနွေးချက်များထဲမှ အချို့ကို ကောက်နုတ်တင်ပြလိုပါသည်။

နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ယူကရိန်း၌ အမေရိကန်ကျောထောက်နောက်ခံပြုမှုဖြင့် ရုရှား ဆန့်ကျင်ရေးအုပ်စု၏အာဏာသိမ်းမှုတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ယူကရိန်းအစွန်းရောက်အမျိုးသားရေး ဝါဒီများသည် ရုရှားစကားပြောလူနည်းစု၏ ဘာသာစကားများကို ယူကရိန်းနိုင်ငံ၌ တရားဝင် အသုံးပြုခြင်းကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် နေတိုးအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လိုသည့် ယူကရိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာပါက ခရိုင်းမီးယားရှိ ရုရှား၏ နှစ်ပေါင်း ၂၅၀ သက်တမ်းရှိ ဆီဗက်စတိုပို (Sevastopol) ရေတပ် အခြေစိုက်စခန်းသည် အမေရိကန်နှင့် နေတိုး၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်သို့ ရောက်ရှိသွားမည် ဖြစ်သည်။

ခရိုင်းမီးယားတွင် ရုရှားစကားပြောသူအများစုနေထိုင်ပြီး ယူကရိန်း၏ အစိတ်အပိုင်း မဖြစ်ရန် ယခင်ကပင် မဲပေးခဲ့ဖူးသည်။ ထို့ကြောင့် နေတိုးက ကိုဆိုဗိုကို ဆားဘီးယားမှ

အင်အားသုံးခဲ့ထုတ်ရန် အကြမ်းဖက်ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခဲ့သည့် ရှေ့ပြေးဖြစ်ရပ်ကို ကိုးကားပြီး ရုရှားသည် ခရိုင်းမီးယားအား ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအား ထောက်ခံသည့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ် စီစဉ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဆန္ဒခံယူပွဲစီစဉ်မှုသည် မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်နေသော်လည်း မဲပေးမှုစနစ်မှာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ကိုက်ညီသည်။ ယူကရိန်းသည် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ရုရှားဘာသာစကားကို အစိုးရရုံးများနှင့် ပညာရေးတွင် အသုံးပြုခြင်းကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည့်အတွက် တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ဒွန်ဘတ်စ်ဒေသရှိ ရုရှားစကားပြောသည့်ဒေသအား ခွဲထွက်ရေးအပေါ် ရုရှားတို့က အားပေးခဲ့သည်။ ယူကရိန်းသည် အဆိုပါ ခွဲထွက်ရေးသမားများကို နှိမ်နင်းရန် တပ်ဖွဲ့များ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ရုရှားအစိုးရသည် ယူကရိန်း-ရုရှားစကားပြောသူများအတွက် ယခင် ယူကရိန်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဥပဒေပုဒ်မများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (OSCE) က အာမခံထားသည့် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများအတွက် တောင်းဆိုမှုများအား ထောက်ခံခဲ့သည်။ နေတိုးသည် ရုရှားကို ဆန့်ကျင်ပြီး ယူကရိန်းကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံသားများအကြား ပြည်တွင်းစစ်ပိုမိုကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ရုရှားနိုင်ငံတို့အကြား ယူကရိန်းတွင် ကြားခံစစ်ပွဲဖြစ်လာခဲ့သည်။

နေတိုးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချို့က စိတ်အားထက်သန်မှု နည်းပါးသော်လည်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ယူကရိန်းနိုင်ငံအား နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာရေး ဖိအားပေးခဲ့သည်။ နေတိုးချဲ့ထွင်မှုအား ရုရှားအစိုးရအဆက်ဆက်က ၎င်းတို့၏ လုံခြုံရေးအတွက် ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ ဝါဆောစာချုပ်အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအများစုမှာ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခဲ့ရာ အမေရိကန်လက်နက်ခဲယမ်းများ၊ တပ်ဖွဲ့များနှင့် အခြေစိုက်စခန်းများသည် ရုရှားနယ်မြေအနီး ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနယ်ပယ်ကို ရုရှားနယ်စပ်အထိ ချဲ့ထွင်ရန် နောက်ဆုံးလှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအပြီးတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ယူကရိန်းနှင့် ဂျော်ဂျီယာ နှစ်နိုင်ငံလုံးကို အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လက်ခံရန် နေတိုးကို စည်းရုံးသိမ်းသွင်းခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွက်ဆိုပါက မက္ကဆီကိုနှင့် ကနေဒါတို့က ဝါဆောစာချုပ်ထဲ ဝင်ရောက်သည်နှင့် ဆင်တူသည်။ အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့များ အရှေ့ဘက်သို့ ဖြန့်ကြက်ချထားမှုက ရိုမေးနီးယားနှင့် ပိုလန် နှစ်နိုင်ငံစလုံးတွင် ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်ကာကွယ်ရေးပစ်လွှတ်စင်များ (Ballistic Missile Defense Launchers) ကို နေရာချထားခဲ့သည်။ ယင်းမှာ နည်းပညာအရ ရုရှားအပေါ် အချိန်တိုအတွင်း တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ယူကရိန်းနိုင်ငံက နေတိုးအဖွဲ့ထဲ ဝင်ရောက်ပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံက ရုရှားနိုင်ငံအား တိုက်ခိုက်ခဲ့မည်ဆိုပါက ရုရှားအတွက် ငါးမိနစ်ခန့်သာ သတိပေးချက် ကြိုတင်ရရှိမှာဖြစ်ပြီး အကယ်၍ အသံထက်မြန်သည့် ဒုံးကျည်များ (Hypersonic Missiles) ဖြစ်ခဲ့ပါက ငါးမိနစ်ပင် ကြိုတင်သိရှိနိုင်လိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ သမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်သည် ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မြူးနစ်လုံခြုံရေးညီလာခံ၌ မိန့်ခွန်းပြောကြားရာတွင် “နေတိုးချဲ့ထွင်မှုဟာ အလွန်ကြီးလေးတဲ့ ရန်စု တစ်ခုလို့ပဲ ကျွန်တော်ပြောလိုပါတယ်။ ဒီချဲ့ထွင်မှုဟာ ဘယ်သူ့ကို ဆန့်ကျင်ဖို့ ရည်ရွယ်တာလဲဆိုတာ ကျွန်တော်တို့မှာ မေးပိုင်ခွင့်ရှိပါတယ်။ ဝါဆောစာချုပ် ပျက်ပြီးနောက်

ကျွန်တော်တို့အနောက်တိုင်းမိတ်ဖက်များက ပေးခဲ့တဲ့အာမခံချက်တွေဘယ်ရောက်သွားခဲ့လဲ” ဟု မေးခွန်းထုတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်တွင် လက်ရှိစီအိုင်အေအကြီးအကဲ သံအမတ်ဟောင်း Bill Burns က ရုရှားကနေ ကြေးနန်းပို့ရာတွင် ယင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရုရှားတို့သည် စည်းလုံးပြီး ခိုင်မာ ပြတ်သားကာ အလေးအနက်ရှိကြောင်း သတိပေးခဲ့ဖူးသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် နေတိုးသည် ယူကရိန်းနှင့် ဂျော်ဂျီယာ နှစ်နိုင်ငံလုံးကို အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါနှစ်နိုင်ငံ နေတိုးမဟာမိတ်အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းမှာ ဥရောပတစ်ခုလုံး၏ လုံခြုံရေးအတွက် အဆိုးရွားဆုံး အကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် မဟာဗျူဟာမြောက် အမှားတစ်ခုသာဖြစ်သည်။ ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံသည် ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ရုရှားနယ်စပ်ရှိ သူပုန်ထနေသည့် လူနည်းစုဒေသများအပေါ် ၎င်း၏ အုပ်ချုပ်မှုကို ချဲ့ထွင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ ရုရှားနိုင်ငံက ၎င်းတို့၏ လွတ်လပ်ရေးကို ခိုင်မာစေရန် စစ်ပွဲကို စတင်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အဗ်ခါဇီယာ (Abkhazia) နှင့် တောင်အော့စက်ရှား (South Ossetia) တို့ ဖြစ်သည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံ၌ အမေရိကန်ကျောထောက်နောက်ခံပြု ရုရှား ဆန့်ကျင်ရေး အစိုးရတစ်ရပ် တက်လာခဲ့ရာ အမေရိကန်နိုင်ငံက အဆိုပါ ယူကရိန်းအစိုးရ သစ်ကို ချက်ချင်းဆိုင်သကဲ့သို့ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ရုရှားက ခရိုင်းမီးယားကို သိမ်းပိုက်ပြီး ယူကရိန်းကရုရှားစကားပြောသူများနှင့်ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားလာသည့်အချိန်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ခရိုင်းမီးယားနှင့်ဝေးကွာသွားခဲ့သည်။ အမေရိကန်သည် ရုရှား စကားပြော ခွဲထွက်ရေးသမားများကို ရန်စခဲ့သည့် ၎င်းတို့၏ ယူကရိန်းအစွန်းရောက်အမျိုး သားရေးဝါဒီများဘက်မှရပ်တည်ပြီး လက်နက်များ ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။

ရုရှားနှင့် တင်းမာမှုများ ပိုမိုမြင့်တက်လာသည်နှင့်အမျှ ၂၀၁၉ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ကြားဖြတ်နျူကလီးယားစွမ်းအားစာချုပ် (Intermediate Nuclear Forces Treaty - INF Treaty) မှ တစ်ဖက်သတ် နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းစာချုပ်တွင် ဥရောပ၌ မိုင် ၃၄၂၀ အထိ အကွာအဝေးရှိ မြေပြင်မှပစ်လွှတ်သည့် ဒုံးကျည်များကို နေရာ ချထားခြင်းအား တားမြစ်ထားသည်။ ရုရှားနိုင်ငံက ယင်းအား လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များကို လှုံ့ဆော်ပေးမည့် ဖျက်ဆီးရေးလုပ်ရပ်အဖြစ် ရှုတ်ချခဲ့သည်။ အမေရိကန်၏ အတင်းအကျပ် တိုက်တွန်းမှုကြောင့် နေတိုးအဖွဲ့က ယူကရိန်းကို ၎င်း၏အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ထည့်သွင်းရန် ကမ်း လှမ်းချက်ကို ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောဆိုခဲ့သည်။ စစ်ပွဲမစတင်မီ လအနည်းငယ်အလို ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် တစ်ကြိမ် ထပ်မံပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်တွင် ရုရှားနိုင်ငံသို့ မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌ သမ္မတ ပူတင်က “ရုရှားဟာ ခေတ်သစ်ယူကရိန်းနယ်မြေကနေ အမြဲတမ်းထွက်ပေါ်နေတဲ့ ခြိမ်း ခြောက်မှုတစ်ခုနဲ့ အတူ လုံခြုံတယ်လို့ မခံစားနိုင်သလို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ “အထူးစစ်ရေးစစ်ဆင်ရေး” ဟု အမည်ပေးခဲ့ပြီး လွန်ခဲ့သော ရှစ်နှစ်အတွင်း နှောင့်ယှက်မှုနှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ခံခဲ့ရသူများကို ကာကွယ်ရန်၊ ယူကရိန်းကို စစ်အင်အား လျှော့ချရန်နှင့် နာဇီသုတ်သင်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းရန် အမိန့်ပေးခဲ့ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ရုရှားနိုင်ငံက ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ကြားနေရန် အစဉ်တစိုက်တောင်းဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ယူကရိန်းကို နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန်နှင့် ရုရှားကို ဆန့်ကျင်ရန်

အမေရိကန်စစ်အင်အား ဖြန့်ကြက်ချထားနိုင်မည့် ပလက်ဖောင်းတစ်ခုဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်း ခဲ့သည်။

ရုရှားနိုင်ငံသည် ဒွန်ဘတ်စ်ဒေသရှိ ရုရှားစကားပြောသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးပါက ယူကရိန်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ဆက်လက်လေးစားရန် သဘောတူခဲ့ သည်။ သို့သော် ယူကရိန်းသည် အမေရိကန်နှင့် နေတိုး၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် မင့်စ်ခံသဘော တူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး ဒွန်ဘတ်စ်ကို နှိမ်နင်းရန်သာ အားထုတ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်သည် ရုရှား၏အဆိုပြုချက်ကို ငြင်းဆန်ပြီး ယူကရိန်း၏ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းကို အတင်းအကျပ်တောင်းဆိုခဲ့ရာ ယင်းအတွက် ရုရှားက စစ်ရေးအရ တုံ့ပြန်မှု ရှိလာမည်ကို သိရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လာမည်ကိုလည်း လူသိရှင်ကြား ပြောဆိုခဲ့သည်။

စစ်ပွဲ၏ အစောပိုင်းကာလတွင် ပြင်ပကြားဝင်သူများ၏ ညှိနှိုင်းမှုက ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်မှုကြမ်းကို ရရှိခဲ့ချိန်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံက ယူကရိန်းအား ယင်းသဘောတူညီချက်ကို ငြင်းပယ်ရန် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခဲ့သည်။ ယူကရိန်း၏ ရည်မှန်း ချက်များမှာ ရုရှားနှင့် အခြားဘာသာစကားများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဘာသာရေးအာဏာပိုင်များ ကို ဖယ်ထုတ်ပြီး စစ်မှန်သော ယူကရိန်းအမျိုးသားရေးဝိသေသကို ပုံဖော်တည်ဆောက်ရန်၊ အမေရိကန်နှင့် နေတိုး၏ အကာအကွယ်ကို ရယူရန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ(EU)ထဲသို့ ပေါင်းစည်း ရန်၊ ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ သိမ်းပိုက်ထားသော ရုရှားစကားပြောနယ်မြေများကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက် ရန် ဖြစ်သည်။

ဒွန်ဘတ်စ် သို့မဟုတ် ခရိုင်းမီးယားသည် မည်သည့်အခါမှ ယူကရိန်း၏ အချုပ်အခြာ အာဏာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိတော့မည် မဟုတ်ပါ။ စစ်ပွဲဆက်လက်ဖြစ်ပွားသည်နှင့်အမျှ ယူကရိန်းက ပိုင်နက်နယ်မြေများသာ ပိုမိုဆုံးရှုံးနိုင်ပြီး ၎င်း၏ ပင်လယ်နက်ထွက်ပေါက်လည်း ပိတ်သွားခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းအနေဖြင့် လက်တွေ့တွင် နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန်မှာ မျှော်လင့်ချက်မရှိတော့ပါ။ အမေရိကန်အစိုးရ အမျိုးသားလုံခြုံရေး အကြံပေးဟောင်း Sullivan က “ယူကရိန်းကို ဒီအချိန်မှာ နေတိုးထဲဝင်ခွင့်ပြုတာက ရုရှားနဲ့စစ်ဖြစ်တာကို ဆိုလိုတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကို မြင်တတ်ဖို့လိုပါတယ်”ဟု သတိပေးပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။ နေတိုး အတွင်းရေးမှူးချုပ် Jens Stoltenberg က ယူကရိန်း၏ နေတိုးအဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်မှာ ရုရှားနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်တစ်ခုဖြစ်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ယင်းသို့သောစာချုပ်မျိုး ရနိုင်မည့်အလားအလာလည်း မမြင်တွေ့ရပါ။ စစ်ပွဲပြီးဆုံးပါက ယူကရိန်းအနေဖြင့် နေတိုးအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာမည်ဟု ပြောဆိုနေခြင်းသည် ရုရှားကို စစ်ပွဲ အဆုံးသတ်ရေး သဘောတူညီချက် မလိုချင်အောင် တလွဲလှုံ့ဆော်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် နောက်ဆုံးတွင် ယူကရိန်းသည် ရုရှားနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ယူရမည်ဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်တွင် ရုရှား၏ တောင်းဆိုချက်အများစုအတိုင်းသာ လိုက်လျောရတော့မည် ဖြစ်သည်။

စစ်ပွဲတွင် အသာစီးရနေခဲ့လျှင်ပင် ယူကရိန်းအတွက် အကောင်းဘက်တွင် ရှိမနေပါ။ ရုရှားနှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက ယူကရိန်း၏ အပေးအယူလုပ်နိုင်စွမ်းမှာ များစွာအားနည်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ယူကရိန်း၏ ကံကြမ္မာမှာ အမေရိကန်၏ မူဝါဒတွင် အမြဲတမ်းဦးစားပေး

နေရာတွင် ရှိမနေခဲ့ပါ။ အမေရိကန်က ရုရှားကို အနိုင် ယူရန်၊ နေတိုးကို ပြန်လည်အသက်ဝင်စေရန်နှင့် ဥရောပ တွင် အမေရိကန်၏ အခန်းကဏ္ဍ ပြန်လည်ခိုင်မာလာ စေရန်အတွက် ယူကရိန်းလူမျိုးများ၏ ရဲစွမ်းသတ္တိ အပေါ်မှ အမြတ်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဥရောပကို ငြိမ်းချမ်းရေးပြန်လည်ရရှိအောင် မည်သို့ ဖော်ဆောင်မလဲဆိုသည်ကိုမူ လုံးဝစဉ်းစားခဲ့ခြင်း မရှိပါ။

ရုရှားသည် စစ်မြေပြင်တွင် မရှုံးခဲ့သလို အား နည်းသွားခြင်း သို့မဟုတ် မဟာဗျူဟာအရ သီးခြား ခွဲထုတ်ခံရခြင်း မရှိခဲ့သော်လည်း စစ်စရိတ်ကုန်ကျမှု ဒဏ်ကိုတော့ အတော်ခံရမည် ဖြစ်သည်။ အနောက်နိုင်ငံ များက ရုရှား၏ လုံခြုံရေးစိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို လိုက် လျောညီထွေ ဖြစ်စေရန် ဆန္ဒမရှိသည့်အတွက် ရုရှားက ၎င်း၏ရည်မှန်းချက်အတိုင်း စစ်တိုက်ခြင်းမှလွဲ၍ အခြား ရွေးချယ်စရာမရှိတော့ပါ။ ရုရှားတပ်ဖွဲ့များတွင် ခဲယမ်း တွေ ကုန်တော့မည် သို့မဟုတ် ယူကရိန်းတွင် ပင်ပန်း နွမ်းနယ်ပြီး စစ်ပွဲရှုံးတော့မည်ဆိုသည့် အနောက်နိုင်ငံ များ၏ ထပ်တလဲလဲပြောဆိုမှုများ ရှိနေသော်လည်း ရုရှားတို့တွင် လက်နက်လည်း မကုန်သကဲ့သို့ ပင်ပန်း နွမ်းနယ်ခြင်းလည်း မရှိခဲ့ပါ။ အနောက်နိုင်ငံများတွင်သာ လက်နက်အားနည်းလာခဲ့သည်။ မည်မျှပင်ထောက်ပံ့ ပေးသည်ဖြစ်စေ ယူကရိန်းသည် ရုရှား၏ firepower ကို မယှဉ်နိုင်ခဲ့ပါ။ ။

စစ်ပွဲမှ သင်ခန်းစာများ

ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် အမေရိကန်၏ နိုင်ငံတကာ ဂုဏ်သတင်းကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း မရှိသလို အမေရိကန် ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ခိုင်မာစေခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ယင်း အစား အမေရိကန်ခေတ်အလွန် ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်တစ်ခု ပေါ်ထွက်လာခြင်းကို အရှိန်မြှင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ နောက် ထပ် ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ ရုရှားနှင့်တရုတ်အကြား အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးဝင်ရိုး ပေါ်လာခြင်းပင် ဖြစ် သည်။ ရုရှား သို့မဟုတ် တရုတ်ကို သီးခြားခွဲထုတ်၍ မရနိုင်သကဲ့သို့ အမေရိကန်၏ အနိုင်ကျင့်သည့် သံခင်း တမန်ခင်းက ရုရှားနှင့် တရုတ်နှစ်ခုစလုံးကို အာဖရိက၊

“ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် အမေရိကန်၏ နိုင်ငံတကာဂုဏ်သတင်းကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း မရှိသလို အမေရိကန်၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း ခိုင်မာစေခြင်း မရှိခဲ့ပါ။”

အာရှနှင့် လက်တင်အမေရိကတို့တွင် အမေရိကန်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု လျော့ချပြီး ၎င်းတို့၏ ဩဇာပိုမိုကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန်၏ မူဝါဒသည် ယူကရိန်းတွင် ကြီးလေးသည့်ဆင်းရဲ ဒုက္ခနှင့် ဥရောပတွင် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်များ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည့်တိုင် ရုရှားအား အားနည်းစေရန် သို့မဟုတ် သီးခြားခွဲထုတ်ရန် အစီအစဉ်မှာလည်း အလုပ်မဖြစ်ခဲ့ပါ။ အမေရိကန်၏ ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ခုထဲမှ မည်သည့်တစ်ခုကိုမျှပင် အောင်မြင်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ ရုရှားသည် အမေရိကန်လက်နက်စနစ်များကို မည်သို့ တိုက်ခိုက်ရမည်ဆိုသည်ကို သိရှိ သွားခဲ့ပြီး ထိရောက်စွာ တန်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။ ရုရှားသည် စစ်ရေးအရ ပို၍ပင် အားကောင်း လာခဲ့သည်။

စစ်ပွဲများသည် မည်သူမှန်သည်ဟု မဆုံးဖြတ်ပါ။ မည်သူကျန်ခဲ့သည်ဆိုသည်ကိုမူ ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ စစ်ပွဲကို ရှောင်ရှားနိုင်သည့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းမှာ ၎င်းကို စိုးရိမ်ပူပန်မှု ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအချက်များနှင့် မကျေနပ်ချက်များကို လျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ရုရှားနှင့် စကားပြောရန် သဘောတူခဲ့ပါက ရုရှားတောင်းဆိုသည့် အချက်အများစုကို ဆက်လက်ငြင်းပယ်ခဲ့သည့်တိုင် ရုရှားသည် ယူကရိန်းကို ယခုကဲ့သို့ တိုက်ခိုက်ခဲ့မည်မဟုတ်ပါ။

စစ်ပွဲအစတွင် ရုရှားနှင့်သဘောတူညီခဲ့သည့်စာချုပ်အား ယူကရိန်းနိုင်ငံက အတည်ပြု ခြင်းကို အနောက်နိုင်ငံက ဝင်ရောက်တားဆီးခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါက ယူကရိန်းနိုင်ငံ မပျက်စီးဘဲ ငြိမ်းချမ်းနေမည်ဖြစ်သည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် အစကတည်းက ဖြစ်ရန်ပင် မလိုအပ်ခဲ့သည့် စစ်ပွဲဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အားလုံးအတွက် အရှုံးချည်းသာ ဖြစ်နေပါသည်။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲကနေ သင်ယူစရာ များစွာရှိသည်။ စစ်ပွဲကိုဖြစ်စေသည့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများအား ဖယ်ရှားနိုင်ခြင်း မရှိသကဲ့သို့ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှု မရှိခဲ့ခြင်းတို့သည် ရုရှားအတွက် စစ်တိုက်ခြင်းမှအပ အခြား ရွေးစရာမရှိတော့သည့် အခြေအနေတစ်ရပ်ဆီသို့ တွန်းပို့ခဲ့ခြင်းကြောင့် ယခုကဲ့သို့ မလိုလား အပ်သည့် စစ်ပွဲတစ်ပွဲ ဖြစ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ သမိုင်းသင်ခန်းစာတစ်ခုဟု ဆိုရမည် ဖြစ်သည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref: အမေရိကန်သံတမန်ဟောင်း Chas Freeman ၏ Ukraine: The Full Story ဆွေးနွေးချက်။

AUKUS ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

ပြည်ထောင်စု

“တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့က AUKUS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည်
 မိမိတို့၏အကျိုးစီးပွားရှိရာ နယ်မြေများနှင့် ဝေးကွာသည်ကိုလည်းကောင်း၊
 ဖြစ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခသည်
 မိမိတို့၏အားသာမှုကို ထိခိုက်နိုင်စေသည်ဟုလည်းကောင်း
 ရှုမြင်ခဲ့ကြသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၁ ခုနှစ်က ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန် သုံးနိုင်ငံလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသည့် AUKUS အဖွဲ့အား ယခုနှစ်နွေရာသီတွင် ပြန်လည်သုံးသပ်သွားမည်ဟု အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ဇွန်လတွင် ထုတ်ပြန် ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုသို့ သုံးသပ်ခြင်းမှာ AUKUS ၏ သဘောတူညီချက်များသည် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ ဦးစားပေးမှုသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိ မရှိ ဆုံးဖြတ်ရန်နှင့် အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်ငံစလုံးအတွင်း၌ စိတ်ပျက်မှုများရှိနေသည်ကို သုံးသပ်ရန်ဖြစ်သည်။ အမှန် တကယ်တွင် ထရမ်၏ ဒုတိယအကြိမ် သမ္မတသက်တမ်းအစိုးရအဖွဲ့သည် အမေရိကန်၏ အဓိကလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံရန် နောက်တွန့်နေမည် မဟုတ်ပေ။

အသစ်စတင်ဆောင်ရွက်ရသည့် အစိုးရအဖွဲ့တစ်ခုအနေဖြင့် ယခုထရမ်အစိုးရက AUKUS အဖွဲ့နှင့် ဆောင်ရွက်သကဲ့သို့ ကြီးမားသော အစီအစဉ်ကြီးများနှင့် အစပျိုးဆောင်ရွက် ခြင်းများကို ယခုကဲ့သို့ အစိုးရသစ်၏အစောပိုင်းနေ့ရက်များ၌ လုပ်ကိုင်လေ့မရှိကြပေ။ ဤ သုံးနိုင်ငံလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မိတ်ဖက်ပြုမှုသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုခြင်းထက်ပို၍ တန်ဖိုးရှိကြောင်း ပင်တဂွန် (အမေရိကန်တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်ပိုင်း) က တွေ့ရှိနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ထို့ပြင် ထရမ်၏ “အမေရိကန် ပထမ” ဟူသော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လုံးဝကိုက်ညီနေသည်။ မဖြေရှင်းရသေးသော နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေတွင် AUKUS အဖွဲ့သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသီးသီး၏ လတ်တလော အမျိုးသားလုံခြုံရေးလိုအပ်ချက်များနှင့် တိုးတက်မှု များအတွက် မျှဝေ၍ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်နေပေသည်။ AUKUS သည် မိတ်ဖက်သုံးနိုင်ငံအတွင်း

ပွတ်တိုက်မှုမရှိသော ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာပတ်ဝန်းကျင်ကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ခေတ်နောက်ကျနေသော်လည်း တွဲဖက်သုံးနိုင်သော ကာကွယ်ရေး၊ စက်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အခြေစိုက်စခန်းများ ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးကို အားပေးမှုတစ်ခု ဖြစ်နေသည်။ AUKUS သည် အခြားသောမဟာမိတ်များ၊ အထူးမိတ်ဖက်များနှင့် ဆက်ဆံရေး အားကောင်း လာစေရန်အတွက် စံပြုနမူနာနှင့် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံးတစ်ခု ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ တက်ကြွ၍ အားမာန်ပြည့်သော AUKUS သည် အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသနှင့် ထိုထက်ကျော်လွန်၍ အာတိတ် ဒေသ၊မြောက်အတ္တလန္တိတ်ဒေသ၊အနောက်ပစိဖိတ်ဒေသများအထိဟန့်တားမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်စလုံး၏ တပ်မတော်များ အနာဂတ်တွင် အောင်မြင်ရေးအတွက် ခေတ်မီနည်းပညာလိုအပ်ချက်များ ရွေးချယ်ရာ၌ AUKUS က အကူအညီပေးသည်။

AUKUS ကို အချက်အချာကျသောကဏ္ဍများ၏ အချိန်ကာလများ၌ မကြာခဏ မြင်တွေ့ရသည်။ သို့သော် သူ၏ အစိတ်အပိုင်းများအပေါ်တွင်သာ အာရုံစိုက်ကြည့်ရှုပါလျှင်မူ အပယ်ကသာဖြစ်ပြီး ကျဉ်းမြောင်းသော မြင်ကွင်းတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ သူ၏အရေးပါမှုသည် အားလုံးသောကြီးမြတ်သည့် မဟာမိတ်များနည်းတူ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတို့ဖြင့် တရားဝင် ဖြစ်ပြီး ဆယ်စုနှစ်များစွာကပင် ပင်ကိုအရည်အချင်းနှင့် အခွန်ရှည်စွာတည်တံ့သည့် အကျိုး စီးပွားများ ရစ်ပတ်ယှက်နှွယ်လျက် ရှိနေခဲ့သည်။ AUKUS ၏ ရည်မှန်းချက်၊ တန်ဖိုးနှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့ရခြင်း၏ တာဝန်ဝတ္တရားများအကြောင်းကို မေးခွန်းထုတ်လာချိန်တွင် AUKUS သည် ရေပန်းစားလာပြီး အမေရိကန်က ယုံကြည်အားထားရမှုအပေါ် သံသယဝင်လာချိန်၌ AUKUS သည် အမေရိကန်အပေါ် မှီခိုအားထားရဆဲဖြစ်ကြောင်း ပြသနိုင်ပြီး အမေရိကန်၏ ဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရပုံသဏ္ဍာန်ကို သက်သေပြနိုင်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အတူတကွ ပူးတွဲ အလုပ်လုပ်ကြရသောအခါ ခိုင်မာသောစီးပွားရေးနှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များကို ရရှိနိုင်ကြောင်း ပြသနိုင်ခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများသည် ခိုင်မာသော မဟာမိတ်များအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်ကြောင်း ပြသခဲ့သည်။ ဤသို့အားဖြင့် အမေရိကန်သည် AUKUS ကို ထပ်၍ ယုံကြည်သည်ထက် ပို၍လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ရှေ့လာမည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပဋိညာဉ်ကို ပြန်လည်သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာစေသင့်သည်။

ပေါင်းစည်းသည့်တပ်ဖွဲ့များ

ကာကွယ်ရေးကိစ္စများတွင် အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်စလုံး၏ ခေတ်သစ်နည်းပညာများ လျင် မြန်စွာ ချမှတ်နိုင်ရေးကို AUKUS က ကူညီနိုင်သည်။ လိုက်ဖက်ညီညွတ်သော သုတေသန လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရေးကို အထောက်အပံ့ပြုနိုင်သည်။ အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်ငံ တို့၏ သိသာသော အားသာမှုများကို တွန်းအားပေးခြင်း၊ ပုံတူကူးချခြင်းမျိုးထက် ညှိနှိုင်း တိုင်ပင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသဘောဖြစ်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပြုခြင်းတို့ဖြင့် သူတို့သည် ရေအောက် စစ်ပွဲများ၊ အသံထက်မြန်သော လက်နက်များ၊ ဆိုက်ဘာဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် ဒရုန်းများကဲ့သို့သော နယ်ပယ်ပေါင်းများစွာတွင် နည်းစနစ်အသစ်ဖြင့် လုံးဝပြောင်းလဲ တီထွင်ဆန်းသစ်သော ပြောင်းလဲမှုများကို လျင်မြန်စွာ အသုံးချလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲများ၊ စစ်ရေးပဋိပက္ခများတွင် ဤကဲ့သို့သော တိုးတက်လာမှုများသည်

မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပေသည်။ သုံးနိုင်စေလုံးမှ အမျိုးသားလိုခြံရေးဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များ ကလည်း ထိုအားသာချက်များကို အသားပေးဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ AUKUSသည် ခေတ်သစ်နည်း ပညာများ ဖြန့်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းကို အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရာတွင်လည်း မဖြစ်မနေ ဖိအားပေး လုပ်ဆောင်စေသည့် အခြေခံလုပ်ငန်းအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်မြောက်ရေးစီမံဆောင်ရွက် သော စက်ယန္တရားအနေဖြင့်လည်းကောင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကူညီပေးနိုင်သည်။

ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေးက တစ်ချိန်တွင် ကိစ္စတစ်ခုကို ကမ်းလှမ်းလာသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်အချိန်က ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံတို့၏ ကာကွယ်ရေးစက်မှုအခြေစိုက်စခန်းများမှာ အင်အားချည့်နဲ့ခဲ့သည်။ ထိုသို့ချည့်နဲ့လာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများကို ဝေဖန်ဆွေးနွေးနိုင်သော်လည်း ထိုနိုင်ငံအသီးသီး၏ အခြေစိုက်စခန်းများ ပြန်လည်တက်ကြွလှုပ်ရှားလာစေရမည့်အကြောင်းက ရှိနေခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြစ်လာစေရန် တစ်နိုင်ငံချင်းအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ သုံးနိုင်ငံစုပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သို့သော် တစ်နိုင်ငံချင်းဆောင်ရွက်ပါက ကုန်ကျစရိတ်ပိုမိုများပြားနိုင် သည့်အပြင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုလည်း မရှိပေ။ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းက လုပ်အား စိုက်ထုတ်မှုများကို စုပေါင်းထူထောင်နိုင်ခြင်း၊ ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဖြန့်ဖြူးခြင်းတို့ကို စုပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး သုံးနိုင်စေလုံးမှ တပ်ဖွဲ့များက ကူညီပေးခြင်းဖြင့် ထုတ်လုပ်ရေးနေရာ များလည်း ပိုမိုတည်ဆောက်နိုင်ပေမည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တိုက်ပွဲကာလ၌ မိမိတို့ နိုင်ငံအသီးသီးတွင် ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်လည်ပတ်မှုစွမ်းရည်ကို တိုးမြှင့်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ စုပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်း၏ အကျိုးအမြတ်မှာ လက်ငင်းအကျိုးရလဒ်ကို ပို၍ရရှိနိုင်ပေသည်။ သာမကအားဖြင့် ခက်ခဲရှုပ်ထွေးသော အစိတ်အပိုင်းများကို ဒစ်ဂျစ်တယ်ပုံစံဒီဇိုင်းထုတ် ခြင်းနှင့် သုံးဖက်မြင်ရုပ်လုံးကြာပုံနိမ့်ခြင်းနည်းက စစ်တပ် (စစ်မက်ရေးရာ) တွင် ၎င်းတို့၏ စက်မှုအခြေခံပစ္စည်းများနှင့် နည်းစနစ်များကို ပိုမိုလျင်မြန်စွာ ပြုပြင်ပြင်ဆင်နိုင်စေခဲ့သည်။ AUKUS သည် ဤသို့သော အားသာမှုများကို အင်ဂျင်နီယာများ၊ စက်မှုနည်းပညာရှင်များ ပါဝင်သော ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးကွန်ရက်များဖြင့် အကူအညီပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့စုပေါင်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့ကို အခိုင်အမာအဟန့်အတားတစ်ခု ပြုနိုင်ပေ မည်။ တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့ က AUKUS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် မိမိတို့၏အကျိုးစီးပွားရှိရာ နယ်မြေများနှင့် ဝေးကွာသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခသည် မိမိတို့၏ အားသာမှုကို ထိခိုက်နိုင်စေသည်ဟုလည်းကောင်း ရှုမြင်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော AUKUS ၏ပုံစံအရ နှစ်ရှည်လများ နိုင်လိုမင်းထက် သဘောဆန်သည့် ထောက်ပံ့ရေးလိုင်းများ အဆုံးသတ်သွားပေမည်။ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံစံနှုန်းများသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဝိသေသထူးခြားသော ထောက်ပံ့ရေးနေရာများ၊ စနစ်များကို ဆက်လက်ပြီး ချည်နှောင်ထိန်းချုပ်ထားကြတော့မည်မဟုတ်ပေ။

ဥပမာအနေဖြင့် အဏုမြူစွမ်းအင်သုံး ရေငုပ်သင်္ဘောများကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ဩစတြေးလျ၏ ရေတပ်စက်မှုပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရေးအခြေစိုက်စခန်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုက ပထမဆုံးအနေဖြင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ခေတ်မီအဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောအခြေစိုက် စခန်းနှင့် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးပစ္စည်းကိရိယာများ ဖြည့်တင်းရေးအတွက် AUKUS အဖွဲ့ဝင်

မိတ်ဖက်နိုင်ငံများ၏ ရေငုပ်သင်္ဘောများအား ပြည့်ပြည့်ဝဝ အသုံးပြုခွင့်ပေးမည် ဖြစ်သည်။ HMAS Stirling အမည်ရှိ ထိုရေတပ်အခြေစိုက်စခန်းက အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်ငံစလုံးမှ အဏုမြူ ရေငုပ်သင်္ဘောများကို အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာထဲသို့ အဓိက ပင်လယ်လမ်းကြောင်းအဖြစ် ဝင်ထွက် သွားလာခွင့်ပေးမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေစိုက်စခန်းသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အဏုမြူရေငုပ် သင်္ဘောများ အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသ၌ အခက်အခဲပြဿနာ တစ်စုံတစ်ရာ ကြုံတွေ့ရပါက အရှေ့ဖျားနှင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်များအတွင်း၌ မရှိမဖြစ် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပစ္စည်းပစ္စယများရရှိနိုင်ရန် အနီးဆုံးနေရာဖြစ်သည်။ HMAS Stirling စခန်းသည် မလက္ကာ ရေလက်ကြားမှ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၂၇၅၀ မိုင်ခန့်သာ ဝေးကွာသည်ဖြစ်ရာ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ နှင့် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတို့အကြား အတိုဆုံးရေလမ်းခရီး ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ထုထည်ပမာဏ များပြားလှသော တစ်ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် အာဖရိက၊ ဥရောပနှင့် အရှေ့ အလယ်ပိုင်းဒေသများအကြား လောင်စာစွမ်းအင်ပစ္စည်းများ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကို လွယ်ကူအဆင်ပြေစေသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အလားတူ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးစက်ရုံရှိရာ အနီးဆုံးနေရာမှာ ဟာပိုင်ရီတွင်သာရှိနေပြီး မလက္ကာရေလက် ကြားမှ မိုင် ၇၈၀၀ ကွာဝေးသည်။ HMAS Stirling စခန်းအပြည့်အဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပါက ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လာနိုင်မည်ဖြစ်ရာ ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန် ရေငုပ်သင်္ဘောများအဖို့ အထူးတာဝန်ချိန်များကို အချိန်များစွာပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ပြုပြင်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ရေးခရီးများအတွက်လည်း အချိန်အနည်းငယ်သာ အသုံးပြုကြရပေမည်။ HMAS Stirling စခန်းတည်ဆောက်ခြင်းကြောင့် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးမားမည်မှာ သေချာပါသည်။ သို့သော် ထိုစခန်းကို အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများ ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ဘက်ပေါင်းစုံ ပြည့်စုံသည့်စခန်းအဖြစ် တည်ဆောက်နိုင်ရေးမှာ ဩစတြေးလျအစိုးရ၏ ထိပ်တန်းဦးစားပေးလုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်နေသည်။ ထိုသို့သောပြောင်းလဲ ခြင်းကို အရေးကြီးသော၊ ကြီးမားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုဖြစ်ပေါ်စေသည့် ပြောင်းလဲမှုဟု ဆိုလျှင် လျှော့လျှော့ပေါ့ပေါ့ ထိန်းထိန်းသိမ်းသိမ်း ပြောဆိုခြင်းဟုပင် ဆိုရပေမည်။

တစ်ချိန်တုန်းကနှင့် အနာဂတ်

AUKUS တွင် အချက်အချာကျသော ကဏ္ဍနှစ်ခုရှိသည်။ တစ်ခုမှာ ဩစတြေးလျသို့ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောစွမ်းဆောင်ရည်များ ပေးပို့ရောက်ရှိရေး ပေါင်းစပ်ကြိုးပမ်းရန်နှင့် ထိုရေငုပ်သင်္ဘောတို့ကို အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်ရေငုပ်သင်္ဘောများနည်းတူ စွမ်းဆောင်ရည်တိုး မြှင့်ပေးရေးဖြစ်သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ အခြားအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများထံမှ အရေးပါသော စက်မှု နည်းပညာများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပေးမှုဖြင့် အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောဆိုင်ရာ နည်းပညာများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက်တို့မှာ လမ်းကြောင်းနှစ်သွယ် ဖြစ်နေဟန်ထင်ရသော်လည်း ရှေ့လာမည့် နှစ်များအတွင်း၌ ထိုလမ်းနှစ်သွယ်တို့သည် ပေါင်းစပ်လိမ်ယှက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ပုံမှန် သမားရိုးကျ အစဉ်အလာ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိ ရေငုပ်သင်္ဘောများထက် ပိုမိုလျင်မြန်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာနိုင်သော၊ အလွန်အလွန်ခံနိုင်ရည် ရှိသော၊ ခြေလုံလက်လုံ သွားလာတတ်ကြသော ရေငုပ်သင်္ဘောများသည် ပိုမို အချိန်ကြာမြင့်စွာ

ငုပ်လျှိုးနိုင်သောသင်္ဘောများအဖြစ် တည်ဆောက်ပြီး ခြိမ်းခြောက်ဟန့်တားရေးတွင် အဓိက မရှိမဖြစ် အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် အရေးပါသော စက်မှုနည်းပညာသုံး အသံထက်မြန်သော လက်နက်များတပ်ဆင်ပါရှိသဖြင့် ပိုမိုပြီးပြည့်စုံလာပြီး ဘက်စုံသုံးနိုင်ကာ ပို၍ တန်ဖိုးရှိလာပေမည်။ ယင်းတို့သည် လျှို့ဝှက်ဝှက်နှင့် မြန်မြန်ဆန်ဆန် ရွေ့လျား နေရာယူခြင်း၊ ရောက်ရှိနေသောနေရာတွင် နေသားတကျ ဆိုင်းတန့်နေနိုင်ခြင်းနှင့် ရန်သူက အချိန်ကြာမြင့်စွာ ထောက်လှမ်းမတွေ့ရှိနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် အသံထက်မြန်သည့် ဒုံးကျည်များ တပ်ဆင်ထားသော ရေငုပ်သင်္ဘောများသည် အရေးပေါ် (ချက်ချင်း) တိုက်ခိုက်ရေးကိစ္စများ၌ အခြေခံရွေးချယ် အသုံးပြုရမည့်သင်္ဘောများ ဖြစ်လာပေမည်။ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘော များသည် ခေတ်မီဆန်းသစ်သော၊ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသော၊ ပင်လယ်ရေ အောက်ရှိယာဉ်များနှင့် လေကြောင်းစနစ်များအတွက်ပါ ငြိမ်သက်နေသော ပင်မယာဉ်ကြီး လည်း ဖြစ်ပေမည်။ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများသည် “ကဏ္ဍ-၂” မှ ထွက်ပေါ်လာမည့် အကျိုးဆက်သစ်များနှင့်တွဲပြီး ပြောင်းလဲလာပေလိမ့်မည်။ ထိုအဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများ သည် ပြိုင်ဘက်ရန်သူများကို ခြေမကိုင်မိ လက်မကိုင်မိဖြစ်စေကာ သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ယုံကြည်မှုကိုပင် ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်သွားစေမည် ဖြစ်သည်။

သို့သော် ကဏ္ဍ-၂ နည်းပညာ (အခြားအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အရေးပါသော နည်းပညာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောနည်းပညာ၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရေး နည်းပညာ) သိသာထင်ရှားစွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလာစေရေးအတွက် မဟာမိတ်နိုင်ငံများက လှုပ်ဆောင်မှုများသည် AUKUS အဖွဲ့၏ ဩစတြေးလျ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများအပေါ် ချမှတ်ထားသည့် အစီအစဉ်လောက် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှုမရှိ နည်းပါးသည်။ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြောရပါလျှင် ဤကြိုးပမ်းမှုသည် အသုံးဝင်မှုအရ ချွတ်ချော်နေပြီး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရေးဌာနက အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေရန် စတင်အရှိန်မြှင့်သင့်သည်။ AUKUS သည် နှစ်ကာလရှည်ကြာစွာကပင် လိုအပ်နေသည့် လူသိများထင်ရှားလာသော စစ်ရေးနှင့် နှစ်မျိုးသုံး စက်မှုနည်းပညာများကို အခြားနိုင်ငံများသို့ တင်ပို့ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ရောင်းချရန် ကန့်သတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းများပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို အရှိန်မြှင့်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောင်မြင်မှုရခဲ့သည်။ ထို့ပြင် AUKUS သည် အချို့သော စက်မှုနည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို လွယ်ကူချောမောစေခဲ့သည်။ သို့သော် သူတို့၏ ဖောက်သည် အခြေစိုက်စခန်းများကို ကြီးပွားစေလိုသည့် အသေးစားနှင့် အလတ်စား ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းကုမ္ပဏီများကို အထူးအားဖြင့် ကူညီရန်၊ ပို၍လှုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပေ သည်။ ပြန်လည်သက်ဝင်လှုပ်ရှား တက်ကြွလာစေသော AUKUS သည် ရည်မှန်းချက် မြင့်မြင့်မားမား ထားသင့်သည်။ သူ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ကဏ္ဍ-၂ နည်းပညာ ဦးစားပေး သတ်မှတ်ချက်များကို သဘောတူရပေမည်။ ဥပမာ-ပင်လယ်ပြင်အောက် စစ်ရေးကိစ္စနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိသောစနစ်များ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် အလေးအနက် ပြုလုပ်ရပေ မည်။ ထို့ပြင် အမေရိကန်နည်းပညာများ ပြန့်ပွားရေးအတွက် ကျန်ရှိနေသည့် အတားအဆီး အဟန့်အတားများကို လျင်မြန်စွာ ဖယ်ရှားရမည်ဖြစ်သည်။ ဒုံးကျည်နည်းပညာများ တစ်ဟုန်ထိုး တိုးပွားလာမှုနှင့် ခေတ်ရှေ့ပြေးသော ဒရုန်းနည်းပညာများကို ထိန်းချုပ်ရန်

ကြံရွယ်ထားပြီးခေတ်မီတော့သည့်ခိုးကျည်နည်းပညာ ထိန်းချုပ်မှုကိုဘောင်ခတ်၊ ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ထားရန် တို့ကို ရည်မှန်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ထားရှိရပေမည်။ အစိုးရနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းခေါင်းဆောင်များ အတူတကွ အချိန်ကိုက်ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ အချင်းချင်း မသက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာများကို မပြောဘဲ အရေးပါသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုချောင်ထိုး မထားရပေ။ အမေရိကန်သည် ကာကွယ်ရေးစက်မှု လုပ်ငန်းမှ ဗျူရိုကရက်ဆန်သော လေးဖင့်နှောင့်နှေးခြင်း များကို ထိုးဖောက်ကျော်လွှားရန် လက်နက်ကိရိယာ တစ်မျိုး လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ ဆိုပါလျှင် အမေရိကန်က AUKUS အသစ်တစ်ခု ဖန်တီးရန် လိုအပ်တော့မည် မဟုတ်ပေ။

AUKUS အတွက် အပြင်းထန်ဆုံး ငြင်းခုံမှုမှာ တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့က ကန့်ကွက်နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခု၏ ပြိုင်ဘက်၊ ရန်ဘက်နိုင်ငံများက ထိုနိုင်ငံ ၏လုပ်ဆောင်ချက်များကိုမကြိုက်မနှစ်သက်သောအခါ ထိုလုပ်ဆောင်မှုကို မလုပ်ရန် အတင်းအကျပ် တိုက် တွန်းလေ့၊ ဖိအားပေးလေ့ရှိကြသည်။ တရုတ်နှင့် ရုရှား တို့က AUKUS ကို သူတို့အဖို့ ခြိမ်းခြောက်မှုအဖြစ် ရှုမြင် ကြသည်မှာ မှန်သည်။ မိတ်ဖက်အဖွဲ့ဝင် သုံးနိုင်ငံ အတွင်း၌ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောအရေအတွက် တိုးပွား လာခြင်း၊ ၎င်းတို့နှင့်နီးကပ်သော စစ်အခြေစိုက်စခန်း တစ်ခု၏အပြင်ဘက်၌ စစ်ရေးလှုပ်ရှား လုပ်ဆောင်ခြင်း တို့သည် သူတို့၏ အဏုမြူဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာလုပ်ငန်း များကို ရှုပ်ထွေးစေမည် ဖြစ်သည်။ ပစ်ဖိတ်ဒေသတွင်းရှိ အဏုမြူသုံး တိုက်ခိုက်ရေးရေငုပ်သင်္ဘောများတွင် အဏုမြူခိုးကျည်ထိပ်ဖူးများ မပါရှိခဲ့လျှင်ပင် တရုတ် တို့၏ ပင်လယ်ကမ်းခြေအခြေစိုက် အဏုမြူအတား အဆီးများအတွက် အန္တရာယ်ကို ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။ AUKUS ရေငုပ်သင်္ဘောများသည် တရုတ်သင်္ဘောများနှင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်း၌ မကြာသေးမီကမှ သူတို့ဆောက်လုပ်ထားသည့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ၊ စခန်းများကိုလည်း ခြိမ်းခြောက် နေပေသည်။

“ထို့အတူ ရုရှားတို့၏ အတ္တလန္တိတ်၊ အာတိတ်နှင့် ရုရှားနိုင်ငံ အရှေ့ဖျားဒေသများ၏ စစ်ရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ၊ စခန်းများအတွက်လည်း AUKUS ရေငုပ်သင်္ဘောများသည် ခြိမ်းခြောက်မှုများ ရှိနေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။”

ထို့အတူ ရုရှားတို့၏ အတ္တလန္တိတ်၊ အာတိတ်နှင့် ရုရှားနိုင်ငံ အရှေ့ဖျားဒေသများ၏ စစ်ရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ၊ စခန်းများအတွက်လည်း AUKUS ရေငုပ်သင်္ဘောများသည် ခြိမ်းခြောက်မှုများရှိနေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။ ရုရှားသည် အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်ရေငုပ်သင်္ဘောများနှင့် အတ္တလန္တိတ်နှင့် ပစိဖိတ်ဒေသများတွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ယှဉ်ပြိုင်ရပ်တည်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သော်လည်း ဩစတြေးလျ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများ ထပ်မံပေါင်းထည့်ခြင်းသည် AUKUS ၏ ရေငုပ်သင်္ဘောအရေအတွက် ပိုမိုကြီးမား များပြားလာစေသည်။ ထို့ပြင် သူတို့ ရေငုပ်သင်္ဘောအချင်းချင်း အစားထိုးလဲလှယ်မှု ပို၍ ပြုလုပ်နိုင်ပေမည်။ ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ဩစတြေးလျရေငုပ်သင်္ဘောများ ထပ်တိုးလာခြင်းသည် အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်ရေငုပ်သင်္ဘောများအနေဖြင့် လိုအပ်သော အခြေအနေများအရ အခြားသောနေရာများတွင် ကင်းလှည့်နိုင်တော့မည်ဖြစ်သည်။ ကဏ္ဍ-၂ ၏ ခေတ်မီတိုးတက်သော နည်းပညာများ ရောက်ရှိလာချိန်တွင် ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့မှာ ထိုနည်းပညာနယ်ပယ်များ၏ အများစု၌ အရေးပါသော သော တိုးတက်မှုများကို ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လုပ်နိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရုရှားနှင့် တရုတ်တို့သည် အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်နှင့် ဩစတြေးလျတို့၏ တီထွင်ဆန်းသစ်ထားသည့် ရေငုပ်သင်္ဘောများကို စစ်ရေးအဆုံးသတ်ကိစ္စများဆီသို့ မျှဝေသုံးစွဲမည်ကို မလိုလားခဲ့ပေ။ သို့ဆိုပါလျှင် AUKUS အနေဖြင့် ထိုအတိုင်း အတိအကျ လုပ်ဆောင်သင့်ပေသည်။

စနစ်တကျပြုလုပ်ခြင်းသည် ပြည့်စုံကောင်းမွန်စေသည်

ဒေါ်နယ်ဝရမ့်၏ အမေရိကန်အစိုးရသည် ဩစတြေးလျ၊ ဗြိတိန်တို့နှင့် ပေါင်းလျက် AUKUS အဖွဲ့ကို ပြုပြင်မွမ်းမံနိုင်ပြီး ယနေ့ခေတ်ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် လိုက်ဖက်ကိုက်ညီအောင် ပြုလုပ်နိုင်သည်။ AUKUS က မဟာမိတ်တို့၏ အလားအလာကို တိတိကျကျ ပေးနိုင်သည်။ အမှန်အားဖြင့် AUKUS သည် အမေရိကန်အစိုးရ၏ ယာဉ်တစ်စီးကဲ့သို့ လျင်မြန်စွာ ထိုးဖောက်သွားလာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် AUKUS သည် “အမေရိကန်ပထမ” အစီအစဉ်များထဲမှ တစ်ခုကို တောင့်တင်းခိုင်မာလာစေရန် အားဖြည့်ပေးနိုင်ပြီး မိတ်ဖက်သုံးနိုင်စလုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို တိုးတက်ပွားများလာစေနိုင်ဆဲဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် AUKUS သည် လျင်မြန်စွာ ထိုးဖောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တွန်းအားအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်သည်။ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်နေသော၊ ဗျူရီကရက်ဆန်သော အခက်အခဲအကျပ်အတည်းများကို ရှင်းလင်းပေးနိုင်ပြီး ကာကွယ်ရေးပစ္စည်း ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာကိစ္စများ ပတ်ဝန်းကျင်၌ရှိနေသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ကျပါးသွားအောင် ရှင်းပေးနိုင်သည်။ အမေရိကန်ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အရေးကြီးသကဲ့သို့ ၎င်းတို့၏ အလုပ်သမားအင်အားစုများ၊ ၎င်းတို့ကို ကုန်ပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ပေးသွင်းသူများကလည်း လက်နက်ကိုင်အမှုထမ်းများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ အကူအညီပေးနိုင်ရန် ထိုသို့သော အပြောင်းအလဲများကို လိုအပ်ပေသည်။ သုံးနိုင်စလုံးမှ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များသည် နောက်ထပ်နှစ်ပေါင်းများစွာ ခေတ်အမီဆုံး ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ နည်းပညာများရရှိရေးအတွက် ဝယ်ယူရေး ကန်ထရိုက်စာချုပ်များနှင့် လုပ်ကိုင်ခွင့် တရားဝင်ခွင့်ပြုချက်များနှင့် သင့်လျော်သည့် ငွေကြေး ပိုမိုထောက်ပံ့မှုများပေးရန် ကတိပြုရပေမည်။

သိသာထင်ရှားစွာ တိုးတက်လာနေသည့် နည်းပညာများကို လျင်မြန်စွာ အစပျိုး လုပ်ဆောင် ရေးအတွက် ထိုခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် စွန့်စားဆုံးဖြတ် လုပ်ကိုင်တာဝန်ယူရန် လိုလို့ လားလား ဆန္ဒရှိကြရမည် ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်ပါလျှင် အသစ်အဆန်း ပြောင်းလဲတီထွင်ခြင်း များ အမြစ်တွယ်ရန်နှင့် ရှင်သန်ရန် ကြိုးပမ်းရန်ကန်ကြရပေမည်။ အကယ်၍ အမိန့်များက အာမခံခြင်း မပြုနိုင်လျှင် သို့မဟုတ် ထိုအမိန့်များက တစ်နှစ်စာအတွက်သာ ကန့်သတ်ထား လျှင် အရာရှိများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီအငယ်စားလေးများနှင့် ၎င်းတို့၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာရန် မျှော်လင့်မထားနိုင်ပေ။

ကာကွယ်ရေးဌာနများ၊ ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှ အချို့သော အရာရှိများအနေဖြင့် AUKUS နှင့် အမေရိကန်ရေငုပ်သင်္ဘောတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ တို့၏ တရားဝင်သက်ဆိုင်မှုကို တင်ပြထားကြသည်။ ငြင်းခုံမှုတစ်ခုမှာ အဏုမြူသုံး ရေငုပ် သင်္ဘောများသည်အခြားသောသမားရိုးကျရေငုပ်သင်္ဘောများထက်ပို၍ဈေးကြီးသည်ဆိုသော အချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်မှာ မှန်ကန်ပါသည်။ အခြားအကြောင်းတစ်ချက်မှာ အဏုမြူရေငုပ်သင်္ဘောများကို ဩစတြေးလျသို့ ပေးပို့ထောက်ပံ့ခြင်းသည် အမေရိကန် စက်မှုအခြေစိုက်စခန်းက အမေရိကန်ရေတပ်၏ လိုအပ်ချက်ပြည့်မီအောင် မထုတ်လုပ်နိုင် သည့်အချိန်မျိုးတွင် အမေရိကန်အတွက် ရေငုပ်သင်္ဘော အရေအတွက် လျော့ကျသွားစေပေ မည်။ သို့သော်ရရှိမည့် အကျိုးအမြတ်သည် စိုက်ထုတ်ကုန်ကျရသည်ထက် အလေးသာနေ ပေသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတို့သည် အခြေခံအားဖြင့် စစ်ဆင်ရေးတွင် ရေငုပ်သင်္ဘောများကို ဘုံအဖြစ်သုံးကြရမည်ဖြစ်ရာ တိုးတက်ထုတ်လုပ်ရန် ထုတ်လုပ်ရေးလိုအပ်ချက်ကို ကြိုတင် ခန့်မှန်းနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ရေငုပ်သင်္ဘောအင်အား၊ အတိုးအလျော့နှင့် အမြောက် အမြား ထောက်ပံ့ပေးသွင်းခြင်းတို့ကို တည်ငြိမ်နေစေမည်ဖြစ်သည်။ တဖြည်းဖြည်းချင်း အချိန်ကြာလာသည့်အခါ မဟာမိတ်ရေငုပ်သင်္ဘောတပ်ဖွဲ့များ အချင်းချင်း အလဲအလှယ်ပြု လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆိုပါလျှင် အနာဂတ်ကာလ၏ စိန်ခေါ်မှုများကို ပိုမို၍ မဆိုင်းမတွ တုံ့ပြန်လာစေမည်ဖြစ်ရာ ရန်သူအတွက် အဟန့်အတား၊ အတားအဆီးများ ပိုမိုတိုးမြှင့်ပေးနိုင်တော့မည် ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် AUKUS သည် ပို၍ တိကျပြတ်သားသည့် ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုပုံစံကို တည်ဆောက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဌာနနှင့် ဝန်ကြီးဌာနများ၌ ကြီးကြပ်ရေးတာဝန် အပ်နှင်းခြင်းသည် အစဉ်အလာအရ ပြုလုပ်ရသည့် အလေ့အထတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော် အထူးသဖြင့် နှစ်မျိုးသုံး၊ သိသိသာသာ တိုးတက်ထင်ရှားလာသော နည်းပညာများရှိနေသည့် AUKUS ၏နယ်ပယ်တွင် ခေါင်းဆောင်မှုကို ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနတို့မှ ယာယီပူးပေါင်းထားသော အဖွဲ့အဆင့်မှသာ လာသင့်ပေသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအသီးအသီးမှ ခေါင်းဆောင်များ၏ကိုယ်စား အာဏာလွှဲအပ် ခံရသူသည် သံအမတ်ကြီးအဆင့် သို့မဟုတ် အဖွဲ့နယ်ပယ်၏ နက်ခဲခက်ခဲမှုနှင့် အချိုးညီမျှ သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုရှိသော၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကျော်ကြားမှုဂုဏ်သတင်းရှိသူဖြစ် သည်ဟု မှတ်ယူသင့်သည်။ ထိုသို့သော ခေါင်းဆောင်သည် လိုအပ်ချက်အရ မဖြစ်မနေလုပ် ဆောင်ရမည့်အချိန်တွင် အဆုံးအဖြတ်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူ ဖြစ်ရပေမည်။ AUKUS ကို ဒေသစွဲ

လွန်ကဲမှုနှင့် ဗျူရိုကရက်ဆန်သော တသီးတခြားနိုင်မှုတို့ကို တန်ပြန်လျှော့ချသည့်အနေဖြင့် အဖွဲ့ဝင်သုံးနိုင်ငံမှ မျှဝေပါဝင်သော သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ စက်ရုံများမှ လိုအပ်သော အတွေ့အကြုံနှင့် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုရှိသော ဝန်ထမ်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အတွင်းဝန်များ ရုံးမှ စီမံခန့်ခွဲသွားသင့်ပေသည်။

ဤတင်ပြချက်သည် သံသယဖြစ်ရန်မလို။ သေချာပေါက် တစ်မူထူးခြားသော ဗျူရို ကရက်ဆန်စွာ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော၊ အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်သော အဆိုပြုချက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် နည်းလမ်းဟောင်းများသည် မျှော်လင့်ထားသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုချေ။ ထို့ပြင် တရုတ်နှင့်ရုရှားတို့၏ ရည်မှန်းချက်ဆန္ဒများ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များနှင့် တိုးတက်မှုများကို တုပြိုင်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်မှု အရှိန်အဟုန် လိုအပ်သည်။ AUKUS ကို ပစ်ပယ်ခြင်းသည် အမေရိကန်၏ ရန်ဘက်၊ ပြိုင်ဘက်များအတွက် လုပ်ဆောင်နေခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ယခုအချိန်သည် အကြောင်းအရာ အခြေအနေများ၏ အစီအစဉ်ကို ပြောင်းလဲ ရမည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဝင်စတန် ချာချီက “အတူတကွ ရှေ့သို့ချီတက်ကြစို့” ဟု ပြောခဲ့သကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။

စိုးစိုး(ပန်းတောင်း)

Ref: Don't Abandon AUKUS (<http://www.foreignaffairs.com>)

တစ်သက်တာ
အတွက်

စာအုပ်

“အရှေ့ဥရောပနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ရှိသော နိုင်ငံများဖြစ်သည့်
ရိုမေးနီးယား၊ လစ်သူယေးနီးယား၊ စလိုဗက်ကီးယားနှင့်
ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံတို့၌
ကော်ဖီယဉ်ကျေးမှု သိသိသာသာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကော်ဖီဈေးကွက် အရှိန်အဟုန်နှင့် တိုးတက်နေပါသည်။ အဓိကအချက်များစွာကြောင့် ကမ္ဘာ့ကော်ဖီဈေးကွက် သိသိသာသာ တိုးတက်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကော်ဖီဈေးကွက်သည် အိမ်တွင်းစားသုံးမှု (At-home Consumption) အရ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉၆ ဒသမ ၄၅ ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိရန် မျှော်လင့်ထားသည်။ အိမ်တွင်းစားသုံးမှု သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်စုတစ်ခုချင်း၏ စားသုံးမှု (At-home Consumption) ဆိုသည်မှာ စူပါမားကက်နှင့် စတိုးဆိုင်များ၏ ကော်ဖီရောင်းချခြင်းမှရရှိသည့် ဝင်ငွေကို ဆိုလိုသည်။ စားသောက်ဆိုင်နှင့် ဘားဆိုင်များ၏ ကော်ဖီရောင်းချခြင်းမှ ရရှိသည့် အိမ်ပြင်ပ ဝင်ငွေ (Out-of-home Revenue) သည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၇၆ ဒသမ ၇၀ ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိ မြင့်တက်နိုင်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကော်ဖီဈေးကွက်၏ စုစုပေါင်းဝင်ငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၇၃ ဒသမ ၁၀ ဘီလီယံအထိ မြင့်တက်လာနိုင်သည်။ အိမ်တွင်းစားသုံးမှု ဝင်ငွေသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၉ ခုနှစ်ထိ ပျမ်းမျှနှစ်စဉ်တိုးတက်မှုနှုန်း (CAGR 2025-2029) ၂ ဒသမ ၉၆ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်နိုင်ပါသည်။

ဈေးကွက်ကြီးထွားစေသော အချက်များ

ဤကဲ့သို့ ဈေးကွက်အရွယ်အစား သိသာထင်ရှားစွာ ကြီးထွားလာခြင်းက ကမ္ဘာ့ ကော်ဖီဝယ်လိုအား (Global Demand for Coffee) တိုးတက်လာခြင်းကို ဖော်ပြနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြောက်အမေရိကနှင့် ဥရောပရှိ လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံ ရင့်ကျက်သော ဈေးကွက် များနှင့် ထွန်းသစ်ဈေးကွက်များ (Emerging Markets) ၏ ကော်ဖီသောက်သုံးမှု လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားလာသောကြောင့် ကမ္ဘာ့ကော်ဖီဈေးကွက် ကြီးထွားလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကော်ဖီ ဈေးကွက် လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားစေသော အချက်များမှာ လူဦးရေစာရင်းပြောင်းလဲခြင်း

(Demographic Shifts)၊ ကော်ဖီဆိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူနေမှုပုံစံ (Cafe Culture and Lifestyle) နှင့် ပထဝီဝင် တိုးတက်မှု (Geographic Growth) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

လူဦးရေစာရင်းပြောင်းလဲခြင်း - လူဦးရေစာရင်းပြောင်းလဲခြင်း၏ အဓိကကျသော အချက်မှာ ငယ်ရွယ်သည့် ကော်ဖီသောက်သုံးသူ အရေအတွက် ပိုမိုများပြားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အသက် ၁၅ နှစ် ဝန်းကျင်ရှိသော လူငယ်မျိုးဆက်သစ်စားသုံးသူများ ဖြစ်သည့် Generation Z သည် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ကော်ဖီ စတင်သောက်သုံးလာကြသည်။ အသက် ၁၈ နှစ်မှ ၂၀ နှစ် ကြား၌ရှိသော Generation Y မျိုးဆက် ဖြစ်သည့် Millennials များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက Gen Z များက ကော်ဖီပိုမို သောက်သုံးလာကြသည်။ လူဦးရေစာရင်း ပြောင်းလဲခြင်း၏ နောက်ထပ်အဓိကကျသော အချက်မှာ လူနေမှုပုံစံ ရွေးချယ်ခြင်း (Lifestyle Choice) ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီသည် ခေတ်မီပြီး စွယ်စုံရသော အဖျော်ယမကာ တစ်ခု ဖြစ်လာပါသည်။ အနံ့၊ အရသာ အမျိုးမျိုးအပြင် နို့ထွက်ပစ္စည်းမဟုတ်သော နို့များ (Non-dairy Milks) နှင့် တွဲဖက်အသုံးပြုနိုင်သောကြောင့် အသက်အရွယ်အုပ်စုအမျိုးမျိုးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုမျိုးစုံကြား ရေပန်းစားလာခဲ့သည်။

ကော်ဖီဆိုင် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူနေမှုပုံစံ - ထွန်းသစ်စေ့ကွက်များ၌ ကော်ဖီယဉ်ကျေးမှု လျင်မြန်စွာ ကြီးထွားလျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ကော်ဖီမသောက်သုံးသည့် ထွန်းသစ်စ ဈေးကွက်များ (Non-drinking Emerging Markets) တွင် ကော်ဖီယဉ်ကျေးမှုသည် လူနေမှုပုံစံ ရွေးချယ်စရာ (Lifestyle Choice) ဖြစ်လာသည်။ ထို့ပြင် ကော်ဖီသောက်သုံးသည့် ဒေသဆိုင်ရာ ဈေးကွက် ပိုမိုများပြားလာပါသည်။ အရှေ့တောင်အာရှနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ရှိသော နိုင်ငံများဖြစ်သည့် ရိုမေးနီးယား၊ လစ်သူယေးနီးယား၊ စလိုဗက်ကီးယားနှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျနိုင်ငံတို့၌ ကော်ဖီယဉ်ကျေးမှု သိသိသာသာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိသည်။

ပထဝီဝင် တိုးတက်မှု - ပျမ်းမျှအသက်အရွယ်

“အင်ဒိုနီးရှား၊ အိန္ဒိယ၊
ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်းနှင့်
ဗီယက်နမ်
စသည့်နိုင်ငံများသည်
ကော်ဖီသောက်သုံးသည့်
ဈေးကွက်နိုင်ငံ
အဖြစ်လည်းကောင်း၊
ကော်ဖီထုတ်လုပ်သည့်
ဈေးကွက်နိုင်ငံ
အဖြစ်လည်းကောင်း
ထင်ရှားသည်။”

သို့မဟုတ် အလယ်အလတ်အသက်အရွယ် များပြားပြီး ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် အာရှတိုက်၌ သိသာထင်ရှားသော တိုးတက်မှု အခွင့်အလမ်းများ တွေ့မြင်နေရပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှား၊ အိန္ဒိယ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ် စသည့်နိုင်ငံများသည် ကော်ဖီသောက်သုံးသည့် ဈေးကွက်နိုင်ငံအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ကော်ဖီထုတ်လုပ်သည့် ဈေးကွက်နိုင်ငံအဖြစ်လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်။

ကော်ဖီသောက်သုံးသူများ

ကော်ဖီသောက်သုံးသူများ၏ လူဦးရေနှင့် အသက်အရွယ် အနေအထား သိသိသာသာ ပြောင်းလဲလာပါသည်။ အရွယ်ရောက်ပြီးသူအများစု ကော်ဖီသောက်ကြသော်လည်း Millennials နှင့် Generation Z တို့က ကော်ဖီဈေးကွက်၏ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို တွန်းအားပေးလျက်ရှိသည်။ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်းရှိသော ဤမျိုးဆက်နှစ်ဆက်သည် အရေးပါသည့် စားသုံးသူအခြေခံ (Crucial Consumer Bases) ဖြစ်သည်။ Millennials နှင့် Generation Z တို့သည် အဆက်အစပ်အရှိဆုံး မျိုးဆက်များဖြစ်ပြီး Gen Z အများစုသည် အင်တာနက်ကောင်းစွာသုံးစွဲခွင့်ရသော လူငယ်များ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် လူမျိုးရေးနှင့် လူမျိုးစုအရ ကွဲပြားကြသော်လည်း ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုးနှင့် အရသာမျိုးစုံ ထိတွေ့ခွင့် ရရှိကြသည်။ အဆိုပါမျိုးဆက်များသည် ရေရှည်တည်တံ့ပြီး စီးပွားရေးကျင့်ဝတ်နှင့်အညီ ထုတ်လုပ်သော ကုန်ပစ္စည်းများ ဦးစားပေးရွေးချယ်လေ့ရှိသည်။

အရေးကြီးသောအချက်မှာ လွယ်ကူအဆင်ပြေမှု ဦးစားပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါမျိုးဆက်များသည် အပူချိန်၊ ဖျော်စပ်နည်း၊ ချက်ပြုတ်နည်းပုံစံနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်အမျိုးမျိုး ရှိသည့် အဖျော်ယမကာများ နှစ်သက်ကြသော်လည်း ဝယ်ယူရလွယ်ကူသော၊ ပြင်ဆင်ရန်နှင့် စားသုံးရန် လွယ်ကူသော ထုတ်ကုန်များ လိုချင်ကြသည်။ ဤတောင်းဆိုမှုက စက်မှုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသောကြောင့် Millennials နှင့် Gen Z တို့က ဆန်းသစ်တီထွင်မှုမျက်နှာစာ (Face of Innovation) ကို ပြောင်းလဲနေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အသင့်သောက်ကော်ဖီနှင့် ကော်ဖီမစ်ပုံစံများ (Ready-to-Drink and Mix Formats) တိုးတက်ခြင်းအပြင် အပလီကေးရှင်းအသုံးပြု၍ ကော်ဖီမှာယူမှု (App-powered Coffee Ordering) မြင့်တက်ခြင်း အပါအဝင် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနည်းလမ်းမျိုးစုံ မြင်တွေ့လာရသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ခေတ်ရေစီးကြောင်း

ဓလေ့ထုံးတမ်းများသည် သော့ချက်ကျသည့် ကော်ဖီဈေးကွက် ခေတ်ရေစီးကြောင်း (Key Coffee Market Trend) ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီထုံးတမ်းများက ကော်ဖီသောက်သုံးခြင်း၏ အတွေ့အကြုံမျိုးစုံကို ပိုမိုရရှိစေသည်။ ဤဓလေ့ထုံးတမ်းများတွင် ကော်ဖီသောက်သုံးရုံသာမက ကော်ဖီ၏ အပြင်အဆင်၊ အခင်းအကျင်းနှင့် တင်ပြပုံများလည်း ပါဝင်သည်။ အစဉ်အလာအားဖြင့် အီတလီနံနက်ခင်း အက်စ်ပရက်ဆိုကော်ဖီ (Italian Morning Espresso) မှသည် ဂျပန်နိုင်ငံ၌ လူကြိုက်များသော နည်းစနစ်တကျ ဖျော်စပ်သည့် ကော်ဖီများ (Methodical

Pour-over Coffees) အထိ ရိုးရာလေ့ထုံးတမ်းအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။

သို့သော် ဆိုရှယ်မီဒီယာနှင့် လျင်မြန်သော လူနေမှုပုံစံ ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် ခေတ်သစ်အပြောင်းအလဲများ (Modern Shifts) က ဤလေ့ထုံးတမ်းများကို ပြောင်းလဲလျက် ရှိပါသည်။ ယနေ့ခေတ် ကော်ဖီထုံးတမ်းများသည် မြန်ဆန်မှု၊ လွယ်ကူအဆင်ပြေမှုနှင့် ဆန်းသစ် တီထွင်မှုတို့ကို အဓိကထားပြီး နည်းပညာတိုးတက်မှု၊ စားသုံးသူကြိုက်နှစ်သက်မှုတို့နှင့် အညီ ပြောင်းလဲနေပါသည်။

ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမြင့်တက်လာခြင်းနှင့် ဘတ်ဂျက်အခက်အခဲကြောင့် စားသုံးသူများ သည် အိမ်တွင်း၌ပင် ကော်ဖီဆိုင်အတွေ့အကြုံကို ရှာဖွေလာကြပါသည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အသင့်ဖျော်ကော်ဖီမှုန့်နှင့် ကော်ဖီမစ်များ (Instant Coffee and Mixes) ရေပန်းစားလာပါသည်။ ဤအသင့်ဖျော်ကော်ဖီ ရေစီးကြောင်းသည် လူငယ်စားသုံးသူများကြောင့် ခေတ်စားလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အချိန်မကုန်၊ အလုပ်မရှုပ်ဘဲ ကုန်ကျစရိတ်သက်သာစွာဖြင့် ကော်ဖီ ဆိုင်တွင် ထိုင်သောက်ရသည့်ပုံစံအတိုင်း အိမ်တွင်း၌ ကော်ဖီသောက်သုံးလိုသော လူငယ်များ ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ကော်ဖီဆိုင် ခေတ်ရေစီးကြောင်း၌ လုပ်ငန်းအတွေ့အကြုံ အဓိကကျပါသည်။ ကော်ဖီ ဈေးကွက်အလားအလာ (Coffee Market Trends) သည် လှိုင်းငါးလှိုင်းဖြင့် ဆင့်ကဲပြောင်းလဲ လာပါသည်။ ကော်ဖီသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်းတွင် ရိုးရှင်းသော ကုန်ပစ္စည်းတစ်ခုအဖြစ် စတင်ခဲ့ပြီး လှိုင်းတစ်ခုစီတိုင်းတွင် ပိုမိုခေတ်မီဆန်းပြားလာခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ ကော်ဖီ၏ အတွေ့အကြုံနှင့် စီးပွားဖြစ်လုပ်ဆောင်မှုကို အာရုံစိုက်သည့် ပဉ္စမလှိုင်း (Fifth Wave) သို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပါသည်။ ဤလှိုင်းက နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် သမားရိုးကျ ကော်ဖီဖျော်စပ် သည့် နည်းစနစ်များကို ပေါင်းစပ်ပေးပါသည်။ ထို့ပြင် ပဉ္စမလှိုင်းက နည်းပညာနားလည်သော စားသုံးသူအခြေခံ (Tech-savvy Consumer Base) ဖြစ်သည့် Millennials နှင့် Gen Z တို့ အတွက် ထုတ်ကုန်သစ်နှင့် အတွေ့အကြုံများကို ဖန်တီးပေးလျက်ရှိပါသည်။ ဆန်းသစ်တီထွင်မှု တွင် အဆင့်မြင့် ကော်ဖီမှာယူသည့်စနစ် (Smart Ordering Systems)၊ လိုက်လျောညီထွေ ရှိသော ကော်ဖီဆိုင်အပြင်အဆင် (Adaptable Cafe Layouts)၊ ဆိုင်အတွင်း ရေရှည်ခံသော ပစ္စည်းများ အသုံးပြုခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးမှုဒီဇိုင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဤခေတ်ရေစီးကြောင်းသည် ကော်ဖီသောက်သုံးရန် နေရာကိုသာဖန်တီးပေးခြင်း မဟုတ်ပါ။ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဖော်ပြချက်များ ပြသနိုင်သောနေရာကိုလည်း ဖန်တီးပေးပါသည်။

ထုတ်ကုန်သစ်၊ အယူအဆသစ်နှင့် တီထွင်ဖန်တီးခြင်း

ကော်ဖီထုတ်ကုန်သစ် တီထွင်ထုတ်လုပ်ရာတွင် စားသုံးသူ၏ အာရုံခံနှစ်သက်မှုကို နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကော်ဖီတွင် ၎င်း၏ အာရုံခံသွင်ပြင်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်သော ခြပ်ပေါင်း ၂၅၀ ကျော်ပါဝင်ပါသည်။ အဓိကကော်ဖီမျိုးကွဲနှစ်ခုဖြစ်သည့် အာရေဗီးကနှင့် ရိုဘတ်စ်တာ (Arabica and Robusta) တို့က ကြိုက်နှစ်သက်မှုအမျိုးမျိုး ဖြစ်စေပါသည်။ ဤအချက်က ပရိသတ်များစွာအတွက် ကော်ဖီအရသာပုံစံသစ် (New Flavor Profiles) တီထွင်ခြင်းကို အထောက်အကူဖြစ်စေပါသည်။

ကဖိန်းဓာတ်လျော့ချခြင်း (Caffeine Reduction) သည် ထင်ရှားသော ကော်ဖီ ဈေးကွက်ရေစီးကြောင်း ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ စားသုံးသူများ အထူးသဖြင့် အနောက် နိုင်ငံဈေးကွက်ရှိ စားသုံးသူများသည် ကဖိန်းဓာတ်နည်းသော အပျော်ယမကာများကို ရှာဖွေ နေကြသည်။ ကဖိန်းဓာတ်ကြောင့် နှစ်ခြိုက်စွာ အိပ်မပျော်ခြင်းနှင့် ကတုန်ကယင်ဖြစ်မှုကို ရှောင်ရှားလိုခြင်းတို့က ဤဈေးကွက်ရေစီးကြောင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဤဈေးကွက်က ကဖိန်းဓာတ်လျော့နည်းသော ကော်ဖီအမှတ်တံဆိပ်များ၏ ဝယ်လိုအားကို တိုးတက်စေသည်။ ရေရှည်ခံမှုသည် သော့ချက်ကျသော ကော်ဖီဈေးကွက် ရေစီးကြောင်းအဖြစ် ကျန်ရှိနေပါ သည်။ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု၏ သီးနှံအရည်အသွေးနှင့် သီးနှံရရှိနိုင်မှုအပေါ် ဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုကြောင့် ကော်ဖီဈေးကွက် ရေရှည်တည်တံ့ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ကော်ဖီ ဈေးနှုန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် ကျင့်ဝတ်ကောင်းသော ကုန်ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စဉ်များ (Ethical Production Practices) မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ စားသုံးသူများ အထူးသဖြင့် Millennials နှင့် Generation Z တို့သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုရှိသော အမှတ် တံဆိပ်များ ပိုမိုရှာဖွေလာကြသည်။ သို့သော်လည်း ကော်ဖီသောက်သုံးသူများ ကော်ဖီ ဝယ်ယူသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ အရသာရှိပြီး စိတ်ကျေနပ်မှုရရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်သော ကော်ဖီစေ့များ (Climate-resilient Beans) နှင့် အခြားသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုမရှိသည့်နည်းလမ်းများ (Earth-friendly Solutions) တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းသည် ကော်ဖီသောက်သုံးသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် အရေးကြီးပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Nescafe တွင် ကုန်ကြမ်းရှာဖွေသည့်နည်းလမ်းနှင့် ကော်ဖီစိုက်ပျိုးသည့် နည်းစနစ်များ အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသော ၎င်းတို့၏ဝက်ဘ်ဆိုက်၌ သီးသန့်ကဏ္ဍတစ်ခုရှိပါသည်။ Nestle ကုမ္ပဏီက ထုတ်လုပ်သော အသင့်ဖျော်ကော်ဖီဖြစ်သည့် Nescafe သည် အဆိုပါဝက်ဘ်ဆိုက်၏ သီးသန့်ကဏ္ဍမှတစ်ဆင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု မရှိဘဲ ရေရှည်ခံသည့် ကတိကဝတ်များကို စားသုံးသူများသို့ အသိပညာပေးပါသည်။

ဈေးကွက်အလားအလာ၊ စိန်ခေါ်မှုနှင့် အခွင့်အလမ်းများ

ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကာလအတွင်း အိမ်တွင်းကော်ဖီသောက်သုံးမှု တိုးတက်လာပြီး အသင့်ဖျော်ကော်ဖီမှုန့်၊ ကော်ဖီမစ်နှင့် အသင့်သောက်ကော်ဖီတို့၏ ရောင်းအားမြင့်တက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဈေးကွက်များ၌ လတ်တလော ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဖိအားနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း ကော်ဖီဈေးကွက်အလားအလာ အားကောင်းနေဆဲဖြစ်သည်။ အသင့်ဖျော်နှင့် အသင့်သောက်ကော်ဖီတို့သည် အရည်အသွေးမနိမ့်ကျဘဲ လွယ်ကူ အဆင်ပြေမှုကို ဦးစားပေးသည့် ဘတ်ဂျက်ချွေတာလိုသော စားသုံးသူများအတွက် ဆွဲဆောင်မှု ရှိပါသည်။ အိမ်တွင်း၌ ဖျော်စပ်သောက်သုံးသော်လည်း ဆိုင်သောက်အရသာပေးစွမ်းနိုင်သော ကုန်အမှတ်တံဆိပ်များ အထူးအောင်မြင်လျက်ရှိသည်။

ဈေးကွက်စိန်ခေါ်မှုနှင့် အခွင့်အလမ်းများက ကော်ဖီဈေးကွက်အလားအလာကို ပုံဖော်နေပါသည်။ ကော်ဖီဈေးကွက်အတွင်း ကုန်အမှတ်တံဆိပ်များ အောင်မြင်ရန်အတွက် အခွင့်အလမ်းများစွာရှိသော်လည်း ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမည့် စိန်ခေါ်မှုများစွာလည်း တည်ရှိနေ

သည်။ ကော်ဖီဈေးကွက် အခွင့်အလမ်းများမှာ ဈေးကွက်သစ်များထံမှ ဝယ်လိုအား တိုးတက် ရရှိခြင်း၊ ထုတ်ကုန် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၊ အထူးသီးသန့်ကော်ဖီ တိုးပွားလာခြင်း၊ လက်တွေ့ ကောင်းကျိုးခံစားရခြင်း၊ နည်းပညာအသုံးပြု၍ ထုတ်ကုန်ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုမရှိခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ကော်ဖီဈေးကွက်၏ ပထမအခွင့်အလမ်းမှာ ဈေးကွက်သစ်များထံမှ ဝယ်လိုအား တိုးတက်ရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အာရှနှင့် အရှေ့ဥရောပကဲ့သို့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲဒေသများရှိ စားသုံးသူများသည် သုံးစွဲနိုင်သောဝင်ငွေ ပိုမိုရရှိကြပြီး အနောက်တိုင်းဆန်သော လူနေမှုပုံစံ ပိုမိုမျှော်မှန်းလာကြသည်။ ကော်ဖီကို ဤလူနေမှုပုံစံ၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရိုးရာလက်ဖက်ရည်သောက်သုံးသည့် ထွန်းသစ်စနိုင်ငံများ၌ ကော်ဖီပိုမိုသောက်သုံးလာပြီး ဝယ်လိုအား တိုးတက်လာပါသည်။ ဒုတိယအခွင့်အလမ်းမှာ ထုတ်ကုန် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု ဖြစ်သည်။ စားသုံးသူများ အထူးသဖြင့် ငယ်ရွယ်သူများသည် အသစ်အဆန်းနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုရှိသော အရာများကို အမြဲရှာဖွေနေသည်။ ကော်ဖီ၏ ဘက်စုံသုံးနိုင်သော အရည်အသွေးကြောင့် အရသာသစ်၊ ဒီဇိုင်းပုံစံသစ်၊ ထုတ်လုပ်ဖျော်စပ်သည့် နည်းလမ်းသစ် အစရှိသည်တို့ကို စမ်းသပ်တီထွင်ရန် အလားအလာများစွာ ရှိနေပါသည်။

တတိယဈေးကွက်အခွင့်အလမ်းမှာ အထူးသီးသန့်ကော်ဖီ (Speciality Coffees) တိုးပွားလာခြင်း ဖြစ်သည်။ စားသုံးသူများသည် အသစ်အဆန်း လိုချင်ရုံသာမက လူအများနှင့် မတူဘဲ သီးသန့်ဖြစ်သော အရာများကိုလည်း လိုချင်ကြသည်။ ဤအချက်က ထူးခြားသော အရသာနှင့် ထုတ်ကုန်သမိုင်း စသည့်အချက်များပါဝင်သော အထူးသီးသန့် ကော်ဖီများ တိုးပွားလာစေသည်။ စတုတ္ထအချက်မှာ လက်တွေ့ကောင်းကျိုးခံစားရခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီသည် စားသုံးသူများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော အကျိုးကျေးဇူးများစွာဖြင့် ကျန်းမာရေးကို အထောက်အကူပြုသော ဖျော်ရည်အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းအင်နှင့် အာရုံစူးစိုက်မှုသည် ကော်ဖီနှင့် အမြဲဆက်စပ်နေပါသည်။ ယခုအခါ ၎င်းကို ကိုယ်အလေးချိန်လျှော့ချခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း၊ အာဟာရဓာတ်အမျိုးမျိုးပါဝင်ခြင်း စသည့်လက်တွေ့ ကောင်းကျိုးခံစားရသော ထုတ်ကုန်အဖြစ် တွေ့မြင်နေရသည်။

ကော်ဖီဈေးကွက်၏ နောက်ထပ်အခွင့်အလမ်းမှာ နည်းပညာအသုံးပြု၍ ထုတ်ကုန် ဖြန့်ဖြူးခြင်း (Tech-driven Distribution) ဖြစ်သည်။ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုက ထုတ်ကုန်သစ် တိုးပွားစေရုံသာမက စားသုံးသူထံ ပို့ဆောင်သည့် နည်းလမ်းသစ်များလည်း ပေါ်ထွက်လာစေ ပါသည်။ နည်းပညာသစ်များက သောက်သုံးသူများအား နည်းလမ်းပေါင်းစုံမှတစ်ဆင့် ကော်ဖီဈေးကွက်၊ ကော်ဖီအမှတ်တံဆိပ်များနှင့် ထိတွေ့ပေးသည်။ အထူးသဖြင့် အွန်လိုင်း အက်ပလီကေးရှင်းနှင့် ပလက်ဖောင်းအမျိုးမျိုးမှတစ်ဆင့် ထိတွေ့ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ အချက်က နည်းပညာနှင့် အချက်အလက် အခြေခံသော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးသီးသန့် အတွေ့အကြုံများ (Tech- and Data-driven Personalized Experiences) ပိုမိုရရှိစေသည်။ နောက်ဆုံး အခွင့်အလမ်းမှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုမရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီသည် အပင်အခြေခံ သည့် အစားအစာဖြစ်ပြီး ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လွှတ်မှုအများဆုံး အစားအစာများထံမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကော်ဖီသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်စေနိုင်သော အထောက်

အထူးသဖြင့် မတော်တရားမှု၊ ကော်ဖီထုတ်လုပ်ခြင်းသည်လည်း ကျင့်ဝတ်ဖောက်ဖျက်မှု (Ethical Violations) မရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ စားသုံးသူများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ကျင့်ဝတ်လိုက်နာပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုမရှိသော ထုတ်ကုန်များကို တောင်းဆို လာသည်။ ယင်းတောင်းဆိုချက်က သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ဘဲ လုပ်ငန်းကျင့်ဝတ် ကောင်းသော အမှတ်တံဆိပ်များအတွက် အခွင့်အလမ်းများ ပွင့်စေပါသည်။

ကော်ဖီဈေးကွက် စိန်ခေါ်မှုများမှာ ပြိုင်ဆိုင်မှုတိုးလာခြင်း၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း၊ ဈေးနှုန်းမတည့်ငြိမ်ခြင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကျင့်ဝတ် အားနည်းခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ပထမ စိန်ခေါ်မှုမှာပြိုင်ဆိုင်မှုတိုးလာခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်ဖီကို အလွန်အမင်းလူကြိုက်များလာခြင်းက ကော်ဖီဈေးကွက်အတွင်း စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းကောင်းတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သို့သော် လည်းဈေးကွက်အတွင်း အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးဈေးကွက်များအတွင်း ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်လာ စေသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီသည် အပူချိန်နှင့် မိုးရွာသွန်းမှုကဲ့သို့သော ရာသီဥတုပုံစံ ပြောင်းလဲမှုအပေါ်မူတည်ပြီး ပြောင်းလဲပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်းက ကော်ဖီထုတ်လုပ်မှုအပေါ် သိသာထင်ရှားသော သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ဆက်လက်၍ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရောင်းလိုအား (Global Supply) ကို ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ ရာသီဥတုအခြေအနေ ပုံမှန်မဟုတ်ဘဲ မှန်းဆရန် ပိုမိုခက်ခဲလာသည် နှင့်အမျှ ကော်ဖီထုတ်လုပ်မှု၏ သဘောသဘာဝ ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။

ကော်ဖီဈေးကွက်၏ တတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ ဈေးနှုန်းမတည့်ငြိမ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီ ရောင်းလိုအားကို မှန်းဆရန် ပိုမိုခက်ခဲလာသောကြောင့် လွန်ခဲ့သည့်နှစ် အနည်းငယ်အတွင်း ကော်ဖီဈေးနှုန်းများ စံချိန်တင် အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ ရောင်းလိုအားနှင့် ဈေးနှုန်းများ မတည့်ငြိမ်ခြင်းက ကုမ္ပဏီ၏ ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ရေးဆွဲခြင်းအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေနိုင်သည်။ နောက်ဆုံးစိန်ခေါ်မှုမှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကျင့်ဝတ် အားနည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်ဖီစိုက်ပျိုးသူများကိုယ်တိုင် ကြုံတွေ့ရသည့် အခက်အခဲနှင့် ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်မှုဖြင့် တက်လျက်ရှိပါသည်။ ကုမ္ပဏီများက ထုတ်လုပ်မှုစရိတ်လျှော့ချရန် ကြိုးပမ်းကြသောကြောင့် ကော်ဖီလုပ်သားများ လုပ်ခလစာ အနည်းငယ်သာ ရရှိသည်။ ကော်ဖီစိုက်ပျိုးသော လယ်သမားငယ်များသည် ငွေကြေးပုံပိုးမှုနည်းပါးပြီး လေ့ကျင့် သင်ကြားမှု လုံလုံလောက်လောက် မရှိသောကြောင့် သီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်း၏ အကျိုးအမြတ်ကို မခံစားကြရပေ။

သိန်းမြင့်ဝေ

Ref: gourmetpro.co; researchgate.net; freshcup.com

**၂၀၁၆ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စု အစည်းအဝေး
အစည်းအဝေး အစည်းအဝေး**

အစည်းအဝေး

“လေ့လာမှုများအရ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းနေ
အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေရဲ့ အနေအထားဟာ
အစာလမ်းကြောင်း ပြဿနာများ၊ အာရုံကြောဆိုင်ရာပြဿနာများ၊
ကိုယ်ခံအားပြဿနာများနဲ့ စိတ်ခံစားမှုသောကပြဿနာများနဲ့
ပတ်သက်နေတယ်လို့ သိလာကြပါတယ်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဝမ်းတစ်လုံးကောင်း ခေါင်းမခဲဆိုတဲ့ ဆိုရိုးစကားက ဝမ်းမှန်နေရင် ဦးခေါင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဝေဒနာမဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဆိုလိုတဲ့ စကားဖြစ်ပါတယ်။ ဝမ်း(အစာလမ်းကြောင်း) နဲ့ ဦးခေါင်းဟာ တိုက်ရိုက် အဆက်အစပ်မရှိပါဘူး။ ပတ်သက်စရာရှိရင် ဓာတ်သဘာဝတွေ နဲ့သာ ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ ဒါကြောင့် လူကြီးများဟာ ဝမ်းမှန်စေဖို့ အစားအသောက်ကို ဂရုစိုက်ကြတယ်။ အချို့ဆို ဝမ်းနုတ်ဆေးမှန်မှန်စားသူတွေပင် ရှိကြတယ်။ ခေါင်းမခဲချင်လို့ ဝမ်းမှန်အောင်ကြိုးစားတဲ့သဘောပါပဲ။

ဦးခေါင်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ခံစားမှုတွေဟာ များသောအားဖြင့် ဦးနှောက်နဲ့ ဆက်နွယ်နေတတ်တယ်။ အစာလမ်းကြောင်းနဲ့ ဦးနှောက်တို့ ဘယ်လိုဆက်စပ်ကြမလဲလို့ တွေးဆကြတယ်။ ဖြစ်နိုင်တဲ့လမ်းကြောင်း သုံးခု ရှိပါတယ်။ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းဖြစ်နေတဲ့ ဓာတ်ဖြစ်ပျက်မှုများမှ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေ သွေးထဲစိမ့်ဝင်ကာ ဦးနှောက်ဆီရောက်ရှိ ဖြစ်ပျက်ကြတာပါ။ နောက်တစ်ခုက အစာလမ်းကြောင်းကို ဦးနှောက်မှထောက်ပံ့ထားတဲ့ Vagus အာရုံကြောမတစ်ခုကတစ်ဆင့် လွှမ်းမိုးတာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ တတိယဆက်သွယ်မှုကတော့ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်း ကိုယ်ခံအားကလာပ်စည်းများကို အစွမ်းထက်စေကာ သွေးမှတစ်ဆင့် ဦးနှောက်ဆီရောက်ရှိလျက် ဦးနှောက်ရှိ ကိုယ်ခံအားကလာပ်စည်းများကို လှုံ့ဆော်ပေးလို့ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ တိတိကျကျတော့ မသိကြသေးပါဘူး။

ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်နေသူတွေဟာ မိမိကိုယ်မှာ ရောဂါပိုးမရှိလောက်ဘူးလို့ ယူဆတတ်ကြပါတယ်။ ရောဂါပိုးရှိနေရင် ရောဂါတစ်ခုခု ဖြစ်နေမှာလို့ ထင်တတ်ကြပါတယ်။ တကယ်တော့ လူ့ခန္ဓာကိုယ်မှာ ပိုးမွှားတွေနဲ့ ပြည့်နှက်နေတာပါ။ သန့်ပြန်နေတာ

မဟုတ်ပါဘူး။ အရေပြားပေါ်မှာ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ ပျံ့နှံ့နေထိုင်နေကြတယ်။ များသော အားဖြင့် ရောဂါမဖြစ်စေတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေပါ။ ရောဂါပိုးမွှားတွေလည်း ရှိနေကြတာပါပဲ။ အရေပြားမှာ ဒဏ်ရာအသေးလေး ဖြစ်ပွားခဲ့ရင်တောင် ဒဏ်ရာရဲ့ အရွယ်အစားဟာ ပိုးမွှား တွေရဲ့အရွယ်အစားထက် ကြီးမားနေလေ့ရှိပါတယ်။ ဒီအခါ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ ဒဏ်ရာမှ တစ်ဆင့် အရေပြားအောက် ဝင်ရောက်သွားကာ ရောင်ရမ်းမှုဖြစ်စဉ် စတင်ပါလိမ့်မယ်။ သွေးတွေအရောက်များလာပါလိမ့်မယ်။ သွေးနဲ့အတူပါလာတဲ့ ကိုယ်ခံအားဓာတ်နဲ့ ကိုယ်ခံအား ကလာပ်စည်းတွေက ဝင်လာတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားများကို တိုက်ခိုက်သုတ်သင်ပစ်ကြပါ လိမ့်မယ်။ ပိုးမွှားတွေကို ကိုယ်ခံအားက နှိမ်နင်းနိုင်လိုက်တယ်။ ပိုးမွှားတွေများပြားလို့ ကိုယ်ခံအားအဖွဲ့က ထိထိရောက်ရောက် မနှိမ်နင်းနိုင်ရင် အနာရင်းလာပါလိမ့်မယ်။ ဒဏ်ရာ မရခဲ့ရင်တော့ အရေပြားပေါ်မှာနေနေတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေက အန္တရာယ်ပေးနိုင်မှာ မဟုတ် ကြပါဘူး။

ဒီလိုပါပဲ ပြင်ပလေထုနဲ့ ထိတွေ့နေတဲ့ ကိုယ်တွင်းရောက်အစိတ်အပိုင်းများလည်း ရှိကြပါတယ်။ မြင်သာတာက လေတွေဝင်ထွက်နေတဲ့ အသက်ရှူလမ်းကြောင်းပါ။ နှာခေါင်း ပေါက်မှသည် အဆုတ်အတွင်းရှိ အလွန်သေးငယ်သော လေအိတ်များထိ မျက်နှာပြင်ပေါ်မှာ ပိုးမွှားတွေ ရှိနေနိုင်ပါတယ်။ များသောအားဖြင့် ရောဂါမပေးတဲ့ ပိုးမွှားများပါ။ အရင်က အဆုတ်မှာ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ ကင်းစင်တယ်လို့ မှတ်ယူထားကြပေမယ့် အခုအခါ မဟုတ် ကြောင်းတွေ့လာကြပါပြီ။

ဒီလိုပါပဲ ဆီးထွက်ပေါက်မှ အစပြုလို့ ကျောက်ကပ်အထိ ပြွန်အားဖြင့် ပြင်ပနဲ့ ထိတွေ့နေကြပါတယ်။ သူတို့မှာလည်း အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ နေရာယူထားတတ်ကြပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် ရောဂါမဖြစ်စေတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေက နေရာယူထားတဲ့အတွက် ရောဂါ ပိုးမွှားတွေ အလွယ်တကူ နေရာယူကူးစက်ကာ ရောဂါမပေးနိုင်ပါဘူး။ ဆီးလမ်းကြောင်း တစ်လျှောက် သာမန်အဏုဇီဝ ပိုးမွှားတွေ နေရာယူထားတဲ့ အစိတ်အပိုင်းမှာ တစ်နည်းနည်းနဲ့ လွတ်ဟာမှုဖြစ်လာတဲ့အခါ ရောဂါပိုးမွှားတွေ နေရာယူကာ ရောဂါဖြစ်စေပါလိမ့်မယ်။ ဆီးလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက်ရှိ သာမန်အဏုဇီဝပိုးမွှားတို့ဟာ ဆီးလမ်းကြောင်းကျန်းမာရေး အတွက် အရေးပါလှပါတယ်။ ဆီးလမ်းကြောင်းနဲ့ ကပ်နေတဲ့ မွေးလမ်းကြောင်းမှာလည်း အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ ရှိနေတာပါပဲ။ မွေးလမ်းကြောင်းဟာ တိုပြီးကျယ်ဝန်းတဲ့အတွက်လည်း ကောင်း၊ ရုပ်ဝတ္ထုဝင်ထွက်မှု ရှိနေတာကြောင့်လည်းကောင်း အဏုဇီဝပိုးမွှားတို့နဲ့ ထိတွေ့မှု ပိုများစေပါတယ်။

အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေဟာ အစာလမ်းကြောင်းမှာလည်း နေရာသတ်မှတ်ချက်မရှိဘဲ ရှင်သန် နေကြပါတယ်။ အရေအတွက်နဲ့ အမျိုးအစားတွေက စားလိုက်တဲ့ အစားအစာ၊ ဆေးဝါးနဲ့ လူနေမှုပုံစံတို့အပေါ်မူတည်ပြီး ပြောင်းလဲနေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပုံမှန်အားဖြင့် အဏုဇီဝပိုးမွှား တွေဟာ အန္တရာယ်မပေးတဲ့မိတ်ဆွေပိုးတွေဖြစ်ကြပါတယ်။ ရောဂါဖြစ်စေမယ့် အဏုဇီဝပိုးမွှား တွေ အူနံရံမှာ ခြေကုပ်မယူနိုင်စေဖို့ နေရာဦးထားသူတွေလည်း ဖြစ်ကြတယ်။ ဒါကြောင့် ပဋိဇီဝပိုးသတ်ဆေး သုံးစွဲမှုများပြားလာတဲ့အခါ မိတ်ဆွေပိုးတွေ သေဆုံးသွားကြပြီး ရောဂါ ဖြစ်စေတဲ့ ပိုးမွှားတွေ နေရာရသွားကာ ဝမ်းပျက်ဝမ်းလျှောလာစေတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါ့အပြင် မကျေညက်သေးတဲ့ မချေဖျက်နိုင်တဲ့ အမျှင်ဓာတ်လို အစာတွေကို ချေဖျက်ပေးနိုင်ပါတယ်။ အာဟာရတွေကို အူအတွင်းမှ စုပ်ယူရာမှာလည်း ကူညီပေးကြတယ်။ ကဆီဓာတ်၊ အဆီဓာတ်နဲ့ အသားဓာတ်တွေရဲ့ ဓာတုဖြစ်ပျက်မှုတို့မှာ ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းဖြင့် ကိုယ်အလေးချိန်အပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ပါတယ်။ အစာအာဟာရ ချေဖျက်စုပ်ယူမှုတွေနဲ့ ပတ်သက်နေတာကြောင့် ဝတာပိန်တာကို တစ်နည်းတစ်ဖုံ ဖြစ်ပျက်စေပါတယ်။ ဗီတာမင်အချို့ (Vitamin B အုပ်စုဝင်အချို့နဲ့ Vitamin K) စတာတွေကို ထုတ်လုပ်ပေးကြပါတယ်။ ဒါ့ထက် ပိုအရေးပါတာက ကိုယ်ခံအားအဖွဲ့ကို ထောက်ပံ့ ပျိုးထောင်ပေးတဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ အဏုဇီဝပိုးမွှားလို့ ဆိုလိုက်ရပေမယ့် ဘက်တီးရီးယားပိုးမွှားတွေ၊ ဗီဇအထုပ်ပိုးမွှား (virus)တွေနဲ့ မျက်စိနဲ့မမြင်ရတဲ့မှိုတွေ ပါဝင်ပါတယ်။ အကြမ်းအားဖြင့် လူ့ကိုယ်မှာရှိတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှား(ဘက်တီးရီးယား)အရေအတွက်ဟာ ခန္ဓာကိုယ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားတဲ့ ကလာပ်စည်းအရေအတွက်ရဲ့ သုံးဆလောက်ရှိပြီး ကိန်းဂဏန်းအားဖြင့် ၁၀၀ ထရီလီယမ် (တစ်ထရီလီယမ်ဟာ သန်းပေါင်းတစ်သန်းပါ)နီးပါးရှိမယ်လို့ ခန့်မှန်းထားကြတယ်။ ပိုးအမျိုးအစားပေါင်းကလည်း တစ်ထောင်နီးပါး ကွဲပြားကြပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဗီဇအထုပ်ပိုးမွှားတွေ (Virus)၊ မမြင်ရတဲ့မှိုနဲ့ ကပ်ပါးအကောင်ငယ်လေးတွေ ရောထွေးရှိနေကြပါတယ်။ လူ့ခန္ဓာကိုယ်မှာရှိတဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေ အာလုံးကို စုပြုံချိန်တွယ်ကြည့်ရင် ခုနစ်ဆယ်ကျပ်သားနီးပါး လေးနိုင်တယ်လို့ ခန့်မှန်းထားကြတယ်။

အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှားများရဲ့ အရေးပါတဲ့ အခြားကဏ္ဍက **ဦးနှောက်နဲ့အူလမ်းကြောင်းမဏ္ဍိုင် (Gut-brain axis)** ဖြစ်ပါတယ်။ ခန္ဓာကိုယ်အနှံ့မှာ အာရုံခံရေးနဲ့ လှုပ်ရှားနိုင် စေရေးတွေအတွက် အာရုံကြောကလာပ်စည်းတွေ ရှိနေကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ အာရုံကြောကလာပ်စည်းတွေဟာ ဦးနှောက်ပြင်ပနေရာတွေအနက် အခြားနေရာတွေထက် အစာလမ်းကြောင်းမှာ ပိုများပါတယ်။ အစာလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက် အာရုံခံကလာပ်စည်းပေါင်း သန်း ၅၀၀ မက ရှိနေကြပြီး ဦးနှောက်နဲ့ ဆက်စပ်လုပ်ဆောင်ကြတယ်။ သူတို့ဟာ အလိုအလျောက်အာရုံကြောအဖွဲ့ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကိုလံဘီယာ တက္ကသိုလ် ရောဂါဗေဒဌာနပါမောက္ခ Dr. Michael D. Gershon က အစာလမ်းကြောင်းကို ဒုတိယဦးနှောက်လို့ စတင်အမည်ပေးခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အစာလမ်းကြောင်းရှိ အာရုံကြောစနစ်နဲ့ ဦးနှောက်တို့ကို အဓိကဆက်သွယ်ပေးထားတာက ၁၀ ခုမြောက် ဦးနှောက်ထွက် အာရုံကြောကြီး (Vagus) ဖြစ်ပါတယ်။ သူဟာ ဦးနှောက်မှ ထွက်လာပြီး အစာလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက် အာရုံကြောမျှင်များစွာ ကိုင်ဖြောင့်ထွက် ချိတ်ဆက်ကြပါတယ်။ အစာလမ်းကြောင်းရဲ့အခြေအနေကို ဦးနှောက်ဆီသယ်ပို့ပြီး ဦးနှောက်ထံမှ အူအတွင်းလှုပ်ရှားမှုဆိုင်ရာ အာရုံအချက်ပြများကို လည်း သယ်ဆောင်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဦးနှောက်နဲ့အူလမ်းကြောင်းမဏ္ဍိုင်မှာ အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှားလည်း ပါဝင်ပါတယ်။ ဦးနှောက်အာရုံကြောဆိုင်ရာ မူမမှန်မှုတွေ၊ အမူအကျင့်တွေနဲ့ စိတ်အခြေအနေ စတာတွေအပေါ် အူအတွင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေက လွှမ်းမိုးမှုရှိတာ တွေ့လာရပါတယ်။

ဦးနှောက်နဲ့ အစာလမ်းကြောင်းတို့ဟာ အချက်အလက်တွေ အပြန်အလှန်ပေးပို့

ပတ်သက်နေကြကြောင်း သိသာနိုင်တဲ့ သာဓကမှာ အစာအိမ်ထဲ အစာမရှိတော့လို့ အစာစားဖို့ လိုတာကို အစာအိမ်က ဓာတ်တစ်မျိုး (Ghrelin) ထုတ်လွှတ်ကာ ဦးနှောက်ဆီအကြောင်းကြားပြီး စားချင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်စေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အစာဝတဲ့အခါမှာလည်း ဓာတ်တစ်မျိုး (Leptin) ထုတ်လွှတ်ကာ ဦးနှောက်ကို အစာဆက်စားချင်စိတ်မရှိအောင် ပြုလုပ်ပေးပါတယ်။ ဒါက အစာလမ်းကြောင်းနဲ့ ဦးနှောက်အကြား ဓာတ်သဘာဝတွေနဲ့ ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုပါ။ ဒါ့အပြင် စာမေးပွဲဖြေခါနီးမှာ ဝမ်းသွားချင်သလို ဖြစ်တာတွေ၊ ရှောက်သီး သံပရာသီး စတဲ့ အချဉ်များကို မြင်ရင် အချို့ပါးကျဉ်တာ၊ စားချင်တဲ့အစာမြင်ရင် တံတွေးထွက်တာတို့ဟာ အစာလမ်းကြောင်းနဲ့ ဦးနှောက်တို့ အာရုံကြောမှတစ်ဆင့် ဆက်စပ်ဖြစ်ပျက်နေမှုများရဲ့ အခြေခံများပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်သက်တဲ့ အစားအစာကို မြင်ရတာ အနံ့ရတဲ့အခါ အစာခြေ ဓာတ်တွေ ထွက်လာတယ်ဆိုတဲ့ ဦးနှောက်နဲ့အူလမ်းကြောင်းမဏ္ဍိုင် ဆက်စပ်မှုကို ၁၉၀၄ ခုနှစ်မှာ Ivan Petrovich Pavlov က တွေ့ရှိခဲ့ပြီး ဆေးပညာနိမ့်ယံဆုရရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ ပထမဆုံး ဦးနှောက်နဲ့ အစာလမ်းကြောင်း ဆက်စပ်မှုသက်သေ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။

တိရစ္ဆာန်နဲ့ လေ့လာမှုများအရ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေရဲ့ အနေအထားဟာ အစာလမ်းကြောင်း ပြဿနာများ၊ အာရုံကြောဆိုင်ရာပြဿနာများ၊ ကိုယ်ခံ အားပြဿနာများနဲ့ စိတ်ခံစားမှုသောကပြဿနာများနဲ့ ပတ်သက်နေတယ်လို့ သိလာကြ ပါတယ်။ လူများနဲ့ လေ့လာတွေ့ရှိမှုတွေကတော့ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော်လည်း ရလဒ်များ ရှုပ်ထွေးနေဆဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ၂၀၁၅ခုနှစ်အတွင်း သုတေသီရဲ့ သုံးသပ်ချက်များအရ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးမွှားတို့မှထုတ်လုပ်တဲ့ ဓာတ်သဘာဝများက ဦးနှောက်ရဲ့ ဓာတုဝန်းကျင်ကို ခြယ်လှယ်ပြီး စိတ်သောကပူပန်မှုနဲ့ မှတ်ဉာဏ်ဖြစ်ပျက်မှုတွေ အပေါ် လွှမ်းမိုးတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ သုတေသနအများအပြားကလည်း ဦးနှောက်အတွင်း ဖြစ်ပျက်မှုတို့နဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ အာရုံအချက်ပြဓာတ်ပစ္စည်းများအပါအဝင် ဓာတ်ပစ္စည်း အများအပြားကို အစာလမ်းကြောင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးမွှားတို့က ထုတ်ပေးပြီး ဦးနှောက် လုပ်ငန်းများအပေါ် ခြယ်လှယ်မှုရှိတာ တွေ့ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

လေ့လာမှုများက အစာလမ်းကြောင်းရှိ အဏုဇီဝ ပိုးမွှားကထုတ်လုပ်တဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်း တွေဟာ သွေးမှ တစ်ဆင့်လည်းကောင်း၊ အစာလမ်းကြောင်းရှိ အာရုံကြောကလာပ်စည်း တစ်မျိုး (NEUROPOD CELLS) မှ လည်းကောင်း၊ အာရုံကြောများမှ လည်းကောင်း ဦးနှောက်ရှိ မှတ်ဉာဏ်ဆိုင်ရာနေရာ (HIPPOCAMPUS)၊ ပူပန်သောကနဲ့ ကြောက်လန့်မှု ဆိုင်ရာနေရာ (AMYGDALA) နဲ့ ဦးနှောက်ကြီးနဖူးပိုင်းရှေ့ဘက်ဆီ ရောက်ရှိဖြစ်ပျက်ကြတာကို အတည်ပြု နိုင်ခဲ့ကြတယ်။ စိတ်သောကရောက်ခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်းနဲ့ စိတ်ကစဉ့်ကလျားဝေဒနာ တွေဟာ အစာလမ်းကြောင်းရှိ အဏုဇီဝများနဲ့ ပတ်သက်ကြောင်း တင်ပြချက်များစွာလည်း ရှိနေကြတယ်။ ၂၀၁၇ခုနှစ်လေ့လာမှုများအရ အကျိုးပြုပိုးမွှားများနဲ့ ကုသကြည့်ရာ အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှားသဘာဝ ပုံမှန်ဖြစ်လာကြတာကြောင့် ပူပန်သောကနဲ့ စိတ်ဓာတ် ကျနေမှုများကို ကုသနိုင်လိမ့်မယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ၂၀၀၄ခုနှစ်က ကျူးရှူးတက္ကသိုလ်မှ သုတေသီ Nobuyuki Sudo နှင့် Yoichi Chida တို့က အဏုဇီဝပိုးမွှားကင်းစင်တဲ့ ကြွက်များကို ဓာတ်ခွဲခန်းအတွင်း မွေးမြူလေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ဒီကြွက်တွေဟာ ပူပန် သောကဖြစ်စဉ်အပေါ်

တို့ပြန်တဲ့ ဦးနှောက်ဖြစ်ပျက်မှုတို့ ပိုပြင်းထန်စေကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ကြတယ်။ ဒီတွေ့ရှိချက်က ဦးနှောက်နဲ့အူလမ်းကြောင်းအတွင်းနေ ပိုးမွှားများဆက်စပ်မှုကို လေ့လာဖို့ တွန်းအားပေးခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

အစာလမ်းကြောင်းနဲ့ ဦးနှောက်ဆက်စပ်နေကြောင်း သိသာလာတဲ့ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုကို ဆေးပညာရှင်တို့ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မေလမှာ မမျှော်လင့်ဘဲ ကြုံတွေ့ခဲ့ကြပါတယ်။ ဩစတြေးလျလူမျိုး John Gillies ရဲ့ ဖြစ်ရပ်ပါ။ သူဟာ ပါကင်ဆန်ရောဂါ ခံစားနေရတာ လေးနှစ်ရှိပြီး သောက်ဆေးများနဲ့ ကုသနေရသူပါ။ ဒါပေမဲ့ ရောဂါက မသက်သာပါဘူး။ ရပ်ရာကနေ စရွေ့ဖို့ပင် ခက်ခဲနေခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ မေလမှာ ဝမ်းချုပ်ရောဂါဖြစ်လာခဲ့တယ်။ အူမကြီးမှာ အဏုဇီဝပိုးတစ်မျိုးကူးစက်ခံနေရတာ ဖြစ်ဖွယ်ရှိတယ်ဆိုပြီး နယူးဆောက်ဝေးရှိ အစာလမ်းကြောင်းပညာရှင် THOMAS BORODY က ပဋိဇီဝပိုးသတ်ဆေးပေး ကုသခဲ့ပါတယ်။ ရည်ရွယ်တာက ရောဂါဖြစ်စေတဲ့ အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးတွေသေစေဖို့ပါ။ မျှော်လင့်သလိုပဲ ဝမ်းချုပ်ရောဂါ သက်သာပျောက်ကင်းသွားပါတယ်။ မမျှော်လင့်ဘဲ တွေ့လိုက်ရတာက လေးနှစ်ကျော်ခံစားနေရတဲ့ ပါကင်ဆန်ရောဂါ လုံးဝပျောက်ကင်းသွားခြင်းပါ။ ဦးနှောက်နဲ့ အာရုံကြော ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်နှစ်ဦးက စမ်းသပ်ကြည့်ပြီးတဲ့နောက် ပါကင်ဆန်ရောဂါရဲ့ လက္ခဏာများကို မတွေ့ရတော့ဘူးလို့ အတည်ပြုခဲ့ကြပါတယ်။

ဒီဖြစ်ရပ်ကြောင့် အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှား ဝန်းကျင် အနေအထားမှာ မူမမှန်မှုတွေ ဖြစ်နေခဲ့ရင် ဦးနှောက်အာရုံကြောရောဂါအချို့မှာ သည် အလွန်ရောဂါအထိ ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ ယူဆလာခဲ့ကြပါတယ်။ တကယ်လို့ ဒီအတွေးအခေါ် အယူအဆသာ မှန်ခဲ့မယ်ဆိုရင် နောက်ဆုံး အူမအတွင်းအစာကြွင်း(မစင်) အစားထိုးကုသပေးခြင်းဖြင့် သက်သာစေနိုင်လိမ့် မယ်လို့ တွေးလာခဲ့ကြတယ်။ ကျန်းမာပိန်ပါးတဲ့ လူတစ်ဦးရဲ့ အူမအတွင်းအစာကြွင်းကို သုံးပြီး အူမအတွင်းနေ ပိုးမွှားဝန်းကျင်အနေအထား ပုံမှန်ဖြစ်လာစေဖို့ အစားထိုး ပြောင်းလဲ ပစ်ကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ ဝသူတွေကို စမ်းသပ်ကုသကြည့်ရာ အောင်မြင်တဲ့ ဖြစ်ရပ်တွေကြောင့် ဝသူပိန်စေဖို့ အူမအတွင်းအစာကြွင်း အစားထိုးကုသတဲ့ ဆေးခန်းတွေ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြ တယ်။ အခုဆိုရင် ကျန်းမာပိန်ပါးတဲ့ လူထံမှ ရယူထားတဲ့ အူမအတွင်းအစားကြွင်းကို ဆေးတောင့် ပုံစံဖန်တီး သုံးစွဲလာကြတာ ရှိနေပြီဖြစ်ပါတယ်။

အစာလမ်းကြောင်းပညာရှင် BORODY က ရောဂါပိုး Clostridium difficile ကူးစက်ခံရပြီး နာတာရှည် ဝမ်းပျက်နေသူများကို ကျန်းမာသူတစ်ဦးရဲ့ အူမအတွင်းအစာကြွင်း အစားထိုးကုသုံးသုံးကာ ကုသပေးလျက်ရှိပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း သူကုသ ပေးထားတဲ့ လူနာတွေမှာ ဝမ်းပျက်တာ ကောင်းမွန်သွားရုံမက ဖော်ပြခဲ့တဲ့ ဦးနှောက်အာရုံ ကြောရောဂါ၊ တာရှည်ပင်ပန်းနွမ်းနယ်တဲ့ရောဂါ၊ အဆစ်ရောင်ရောဂါ စတဲ့ရောဂါတွေပါ သက်သာတာ တွေ့လာခဲ့ပါတယ်။

ဒါကြောင့် အစာလမ်းကြောင်းပညာရှင် BORODY နဲ့ ဆစ်ဒနီရှိ ဝေလမင်းသားဆေးရုံမှ ဦးနှောက်အာရုံကြောပညာရှင် DAVID ROSEN တို့ပူးပေါင်းပြီး အူအတွင်းနေ ပိုးမွှားသဘာဝနဲ့ ဦးနှောက်အာရုံကြောရောဂါ PARKINSON'S DISEASE တို့ ဆက်စပ်မှုကို လေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ပါကင်ဆန်ရောဂါသည် ဝမ်းချုပ်သူတွေကို ရှာဖွေစုစည်းခဲ့ကြတယ်။ ပဋိဇီဝဆေးနဲ့ ကုသ

ကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ အူမအတွင်းအစာ ကြွင်းအစားထိုးကုသုံးကို စမ်းသပ်သုံးစွဲကြည့်ခဲ့ကြ တယ်။ သူတို့စိတ်ကူးက အူအတွင်းပိုးမွှားကူးစက်မှုကို ကုသပြီး အာရုံကြောရောဂါ သက်သာ လာစေဖို့ပါ။

၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ ဂျာမနီနိုင်ငံ ULM တက္ကသိုလ်မှ အာရုံကြောပညာရှင် HEIKO BRAAK နဲ့ KELLY DEL TREDICI တို့က ပါကင်ဆန်ရောဂါနဲ့ ပတ်သက်လို့ လေ့လာတင်ပြခဲ့ကြတယ်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရပါကင်ဆန်ရောဂါမှာ ဖြစ်စေတဲ့ ပျက်စီးမှုဟာ ဦးနှောက် အောက်ခြေမှ အထက်ပိုင်းဆီ အာရုံကြောတစ်ခုမှတစ်ဆင့် တိုးတိုးပျက်စီးလာတာ သတိထားမိခဲ့ကြတယ်။ ဒီအာရုံကြောဟာလည်း အစာလမ်းကြောင်းကို ထိန်းချုပ်လှုပ်ရှားစေတဲ့ VAGUS အာရုံကြော ဖြစ်နေပါတယ်။ ဦးနှောက်အတွင်း ပျက်စီးမှုဟာ အစာလမ်းကြောင်းထိန်း အာရုံကြောမှ တစ်ဆင့် ဆက်စပ်ဖြစ်ပျက်ဖွယ်ရှိကြောင်း ယူဆခဲ့ကြတယ်။

အူမအတွင်း အစာကြွင်းအစားထိုးကုသမှုက အောင်မြင်မှုတချို့ ရနေတာကြောင့် အစာကြွင်းအတွင်းမှ အကျိုးရှိစေတဲ့ အရာတွေကို လေ့လာကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ အစာကြွင်း အတွင်းမှာ အများစုက မကျေညက်တဲ့ အစာတွေနဲ့ အဏုဇီဝပိုးမွှားတွေသာ ပါရှိကြတယ်။ ပါရှိနေတဲ့ ပိုးမွှားတွေကလည်း အမျိုးအစားစုံလင်သလို နေရာအတည်တကျလည်း ရှိမနေ ကြပါဘူး။ အူနံရံတစ်လျှောက်မှာ ကြုံသလို နေရာယူထားကြတာဖြစ်လို့ အဏုဇီဝပိုးမွှား အမျိုးအစား၊ ပမာဏနဲ့ သူတို့ရဲ့ သီးခြားလုပ်ဆောင်ချက်တွေကိုလည်း လေ့လာဖို့ခက်ခဲနေကြ ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် အူအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှားများဟာ လေ့လာဖွဲ့ခက်ခဲနေကြတာမို့ သူတို့ကိုရယူပြီး ဓာတ်ခွဲခန်းအတွင်း မွေးမြူနိုင်ခြင်းမရှိတာကြောင့်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။

ပညာရှင်တွေဟာ ပါကင်ဆန်ရောဂါနဲ့ အူအတွင်းနေပိုးမွှားတို့ ပတ်သက်မှုကို စိတ်ဝင် တစား သုတေသနပြုလာခဲ့ကြတယ်။ ပါကင်ဆန်ရောဂါဟာ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းနေ အဏုဇီဝပိုးမွှား အနေအထားပြောင်းလဲမှုနဲ့ သိသိသာသာ ဆက်စပ်ပတ်သက်နေကြောင်း တွေ့လာခဲ့ကြတယ်။ အူအတွင်း အကျိုးပြုပိုးမွှားတွေ နည်းလာပြီး ရောင်ရမ်းမှုဖြစ်စေနိုင်တဲ့ ပိုးမွှားတွေ များပြားလာတဲ့အခါ အူနံရံရဲ့ စိမ့်ဝင်စေနိုင်စွမ်း မြင့်မားလာကာ အန္တရာယ်ပေး ဓာတ်ပစ္စည်းတွေ သွေးထဲရောက်သွားလို့ အာရုံကြောကလပ်စည်းများ ရောင်ရမ်းမှု ဖြစ်လာစေပါတယ်။

ဒါ့အပြင် ပါကင်ဆန်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်း(Alpha-synuclein) စုခဲမှုကို ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်လွန် နှောင်းပိုင်းမှာ ပါကင်ဆန်ရောဂါနဲ့ သေဆုံးသူအား ခွဲစိတ် လေ့လာရာမှာ စတင်တွေ့ရှိခဲ့ကြတယ်။ ဒီဓာတ်ပစ္စည်းကို အာရုံကြောကလပ်စည်းများက ထုတ်လုပ်ကြပြီး အာရုံအချက်ပြလက်ဆင့်ကမ်းမှုမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်မမှန်တဲ့ ဒါမှမဟုတ်စုခဲနေတဲ့ ဒီဓာတ်ပစ္စည်းများဟာ အာရုံကြောကလပ်စည်းများကို ပျက်စီးသွားစေကာ လှုပ်ရှားမှုမမှန်တာတွေ ဖြစ်လာစေပါတယ်။

ဒီဓာတ်ပစ္စည်းကို အစာလမ်းကြောင်းရှိ အာရုံကြော ကလပ်စည်းများကလည်း ထုတ်လုပ်ကြတာပါ။ အစာလမ်းကြောင်းရှိ ပိုးတစ်မျိုး (Enterobacteriaceae) ကလည်း ဓာတ်ပစ္စည်း (Curli)ကို ထုတ်လုပ်ပေးကြတယ်။ ဒီဓာတ်ပစ္စည်းဟာ အစာလမ်းကြောင်းရှိ အာရုံကြောကလပ်စည်းများက ထုတ်လုပ်တဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်း (a synuclein) တွေကို စုခဲစေနိုင်

“အသက်ကြီးလာလို့ သူငယ်ပြန်တယ်လို့ ပြောနေကြတဲ့ သတိမေ့လျော့ကာ မိမိကိုယ်ကို မိမိမထိန်းနိုင်တဲ့ ရောဂါတစ်မျိုး (Alzheimer's disease)ဟာလည်း အစာလမ်းကြောင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးဝန်းကျင်နဲ့ ပတ်သက်ကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့ရှိလာနေပါတယ်။”

စွမ်းရှိနေကြောင်း ကြွက်တွေထဲ အထက်ဖော်ပြပါ အဏုဇီဝပိုးတွေ ထည့်ပေး စမ်းသပ်ကြည့်ရာမှ တွေ့ခဲ့ကြပါတယ်။

အစာလမ်းကြောင်းအတွင်း စုခဲသွားတဲ့ ဓာတ်တွေဟာ အစာလမ်းကြောင်းရှိ အာရုံကြောကွန်ရက်အတွင်း ပျံ့နှံ့သွားပါတယ်။ နောက်ဆုံး အစာလမ်းကြောင်းကို ထောက်ပံ့ပေးတဲ့ Vagus အာရုံကြောတစ်လျှောက် တက်သွားကာ ဦးနှောက်ဆီရောက်ရှိပြီး ဦးနှောက်ရဲ့လုပ်ငန်းဆောင်တာတွေကို ထိခိုက်စေပါတယ်။ အာရုံကြောဗေဒဗျာနယ်မှာ ဖော်ပြထားတဲ့ ၂၀၁၇ ခုနှစ် လေ့လာမှုအရ ဖော်ပြပါအာရုံကြောကို ဖြတ်တောက်လိုက်တဲ့အခါ ပါကင်ဆန်ရောဂါ ဖြစ်နိုင်ခြေ လျော့နည်းသွားတာတွေ့ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်အတွင်း တိရစ္ဆာန်များနဲ့ လေ့လာမှုများက Vagus အာရုံကြောဟာ အစာလမ်းကြောင်းနဲ့ ဦးနှောက်ကြား ဓာတ်ပစ္စည်းတွေသွားလာရာ လမ်းကြောင်းဖြစ်နေတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။

ဦးနှောက်အတွင်း စိတ်ခံစားမှုနဲ့ စိတ်နေစိတ်ထားတွေ၊ စိတ်ကျေနပ်မှုတွေ၊ လှုပ်ရှားလိုမှုတွေ ဖြစ်ပျက်စေတဲ့ အာရုံအချက်ပြ လက်ဆင့်ကမ်းဓာတ်တစ်မျိုး (Dopamine) ဒိုပါမင်ကို ဦးနှောက်တစ်နေရာမှ ထုတ်လုပ်သလို အများစု (၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်) ကိုတော့ အူအတွင်းနေ ပိုးတွေက ထုတ်လုပ်ပေးကြပါတယ်။ ဒီဓာတ်တွေ သွေးကတစ်ဆင့် ဦးနှောက်ဆီ ရောက်ရှိ ဖြစ်ပျက်နိုင်ကြပါတယ်။ ဒီဓာတ်လျော့နည်းမှုဟာ ပါကင်ဆန်ရောဂါရဲ့ သော့ချက်လက္ခဏာလည်း ဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် အချို့ပညာရှင်တွေက ပါကင်ဆန်ရောဂါဟာ အူအတွင်းမှ စတယ်လို့ ဆိုလာကြပါတယ်။

အသက်ကြီးလာလို့ သူငယ်ပြန်တယ်လို့ ပြောနေကြတဲ့ သတိမေ့လျော့ကာ မိမိကိုယ်ကို မိမိမထိန်းနိုင်တဲ့ ရောဂါတစ်မျိုး (Alzheimer's disease) ဟာလည်း အစာလမ်းကြောင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးဝန်းကျင်နဲ့ ပတ်သက်ကြောင်း အထောက်အထားများ တွေ့ရှိလာနေပါတယ်။ ဖြစ်စမှာ လတ်တလောဖြစ်ရပ်တွေ၊ ပြောစကားတွေကို မေ့လျော့လာကြတယ်။ တဖြည်းဖြည်း ဆိုးလာတဲ့အခါ

နေ့စဉ်တစ်ကိုယ်ရေလုပ်ဆောင်မှုတွေကိုပါ မေ့လျော့ကာ မလုပ်တတ်တော့တဲ့အထိ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။

အထူးသဖြင့် အစာလမ်းကြောင်းနေ အဏုဇီဝပိုးတွေရဲ့ အမျိုးအစားနဲ့အရေအတွက်တို့ ကျန်းမာစဉ်မျှခြေကို ပျက်စီးစေတဲ့အခါ အစာလမ်းကြောင်းနံရံရဲ့ စိမ့်ဝင်နိုင်မှု တိုးမြင့်လာတယ်။ သွေးထဲမှ ဦးနှောက်အတွင်း စိမ့်ထွက်နိုင်စွမ်း များပြားစေနိုင်ပါတယ်။ အဏုဇီဝပိုးတွေက ထုတ်လုပ်တဲ့ ရောင်ရမ်းမှုဆိုင်ရာ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေ များပြားလာစေနိုင်ပါတယ်။ အာရုံကြောရောင်ရမ်းမှု ဖြစ်လာစေနိုင်ပါတယ်။ အဏုဇီဝပိုးတွေရဲ့ ဇီဝဖြစ်စဉ်မှ ထွက်လာတဲ့ ဓာတ်အချို့ဟာ အာရုံကြောကလာပ်စည်းတို့အတွက် အဆိပ်အတောက်တွေ ဖြစ်လာစေနိုင်တယ်။

အထူးသဖြင့် ပါကင်ဆန်ရောဂါ ဖြစ်စဉ်မှာလိုပဲ အစာလမ်းကြောင်းနေ အဏုဇီဝပိုးတချို့က Curli ဓာတ်ကို ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်ပါတယ်။ သူက အဓိကအားဖြင့် အဏုဇီဝပိုးတွေ စုဝေးပြီး အူအတွင်းနံရံမှာ ဇီဝအလွှာအဖြစ် ဖန်တီးကာ ကိုယ်ခံအားအဖွဲ့ကို ခုခံဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီဓာတ်တွေများလာတဲ့အခါ အမျှင်ဓာတ်အချို့ကို ခဲလာ၊ ပုံပျက်လာစေတတ်ပါတယ်။ သူတို့တွေ သွေးအတွင်းရောက်ရှိလှည့်လည်ကာ ဦးနှောက်ထံ ရောက်လာနိုင်ကြတယ်။ ဦးနှောက်အတွင်းရောင်ရမ်းမှု ဖြစ်လာစေပါတယ်။ ဒီအသားဓာတ်တွေ များပြားလာတဲ့အခါ ဦးနှောက်ကလာပ်စည်းတွေ သေဆုံးစေနိုင်ပါတယ်။ ဦးနှောက်ကျုံ့လာကာ အယ်ဇိုင်းမားရောဂါ ရလာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

လေ့လာသင်ယူမှု၊ မှတ်မိမှု၊ ပျော်ရွှင်မှု၊ အိပ်ပျော်မှု၊ ကိုယ်အပူချိန်ထိန်းမှုနဲ့ ဆာလောင်မှုတို့ ခံစားဖြစ်ပျက်စေတဲ့ ဦးနှောက်ရှိ အာရုံအချက်ပြလက်ဆင့်ကမ်းဓာတ်တစ်မျိုးဖြစ်တဲ့ စီရိုတိုနင် (Serotonin)ကို ဦးနှောက်ကလာပ်စည်းအချို့က ထုတ်လုပ်ပါတယ်။ ဒီဓာတ်အများစု(၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်)ကိုတော့ အစာလမ်းကြောင်းအတွင်းရှိ အဏုဇီဝတို့ရဲ့ လှုံ့ဆော်မှုနဲ့ အစာလမ်းကြောင်းကလာပ်စည်းတစ်မျိုးက ထုတ်လုပ်ပါတယ်။ အူအတွင်းနေ ပိုးမွှားအနေအထား ပြောင်းလဲမှုကြောင့် အဆိုပါဓာတ်ထုတ်လုပ်မှု ချွတ်ယွင်း လာတဲ့အခါ ဦးနှောက်အတွင်း ဒီဓာတ်နည်းသွားတတ်ပါတယ်။ ပူပန်သောကဖြစ်တာ၊ စိတ်ဓာတ်ကျတာ၊ ကြောက်တာတွေ ခံစားလာရတတ်ပါတယ်။

မိတ်ဆွေအဏုဇီဝပိုးမွှားများ အူအတွင်းလွှမ်းမိုးနိုင်ရေးအတွက် မိတ်ဆွေပိုးမွှားများ ပါတဲ့ ဆေးတောင့် (Probiotics)ကို သုံးစွဲကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ ဒီလိုဆေးတောင့်များအသုံးပြုပြီး စိတ်ကျဝေဒနာသည်နဲ့ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု လွန်ကဲနေသူများကို ကုသကြည့်ကြတဲ့အခါ ရောဂါလက္ခဏာများ သိသိသာသာ လျော့နည်းသွားတာ တွေ့ခဲ့ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ သုတေသီများဟာ လူနာ ၁၄၀၅ ယောက်နဲ့ လေ့လာမှု ၁၉ ခု ပြုလုပ်ခဲ့ကြတယ်။ စိတ်ကျဝေဒနာနုသူမှ ရောဂါရင့်နေသူများအထိ ပါဝင်ပါတယ်။ လေ့လာမှု ခုနစ်ခုမှာတော့ စိုးရိမ်စိတ်လွန်ကဲသူတွေ ပါဝင်ခဲ့ပါတယ်။ လူနာ ၁၄၀၅ ယောက်အနက် ၅၂၃ ယောက်ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖို့ ပိုးမပါတဲ့ ဆေးတောင့်များပေးပြီး လေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ရလဒ်များအရ မိတ်ဆွေပိုးများပါ ဆေးတောင့်ကျွေးကုသထားသူတို့မှာ ရောဂါဝေဒနာများ သိသိသာသာ သက်သာလာတာတွေ့ခဲ့ကြတယ်။ စိုးရိမ်စိတ်လွန်ကဲသူတွေပါဝင်တဲ့ လေ့လာမှုခုနစ်ခုမှာ လူနာပေါင်း

၄၈၁ ယောက်ပါဝင်ပြီး သူတို့အနက် ၂၄၄ ယောက်ကိုတော့ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖို့ ပိုးမပါတဲ့ ဆေးတောင့်တွေသာကျွေးကြည့်ခဲ့ကြတယ်။သူတို့တွေမှာလည်းစိုးရိမ်စိတ်ဖြစ်မှုသိသိသာသာ သက်သာလာတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ဦးနှောက်နဲ့အစာလမ်းကြောင်းတို့ ဆက်စပ်ပြီး ဦးနှောက်နဲ့အာရုံကြောရောဂါတွေနဲ့ အစာလမ်းကြောင်းရောဂါအချို့တို့ ဖြစ်ပွားရတဲ့အကြောင်းကို ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များမှာ စိတ်ဝင်စားလေ့လာမှု တဖြည်းဖြည်း များပြားလာခဲ့တယ်။ ၂၀၂၁ခုနှစ်မှာ သုတေသနပြုမှု ၆၀၀ နီးပါးအထိ မြင့်မားလာခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း သုတေသန ရလဒ်ပေါင်း ၂၉၀၈ ခု ရရှိထားတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဝမ်းတစ်လုံးကောင်း ခေါင်းမခဲ ဆိုတဲ့ ဆိုရိုးဟာလက်တွေ့ဘဝမှာဟုတ်မှန်ကြောင်း အထောက်အထားများ ရှိလာနေပြီဖြစ်ပါတယ်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်း

Ref: - Journal of Psychiatric Research Vol. 188, Page 104–116
- Gut Brain Axis Wikipedia
- Faecal transplant eases symptoms of Parkinson's New Scientist magazine issue 2796, page 8–9

အိမ်ထောင်ရေး

အိမ်ထောင်ရေး

“သာမန်လူများထက် ပဲပုပ် နှစ်ဆ ပိုစားသည့်
စင်ကာပူ အမျိုးသမီးများသည်
ရင်သားကင်ဆာအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ
၅၀ ရာခိုင်နှုန်းလျော့နည်းကြောင်း
လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ရင်သားကင်ဆာ သက်သာစေသော အစားအစာများရှိကြပါသည်။ ဥပမာ ဂေါ်ဖီထုပ်နှင့် လုံးတီးဂျုံဖြစ်သည်။ လုံးတီးဂျုံ နေ့စဉ် နှစ်ကျပ်ခွဲသားကို နှစ်လကြာအောင် စားသည့်အခါ အခြေအနေပြောင်းလဲမှု ရှိလာသည်။ မလိင်ဟော်မုန်း သွေးပျစ်ချမှုသည် ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားသည်။ ကွေကာအုတ်၊ မြင်းစားဂျုံနှင့် ပြောင်းဆန်၊ ပြောင်းဖူးမှုန့်တို့ စားသုံးသော အမျိုးသမီးများမှာ အကျိုးတရားများ မရကြပါ။ ဂျုံဖြဲသည် အခြားအနံ့များ၊ ဖွဲများနှင့် အလွန် ကွာခြားချက်ရှိသည်။ ဂျုံဖြဲက ခဏအတွင်း အရည်ပျော်မသွားသော်ငြား အူမကြီးအတွင်း ရပ်တန့်နေသည်။ အူမကြီးထဲရှိ မှန်ပိုးမွှားအုပ်စုများက စားသုံးသည်။ ခန္ဓာကိုယ်၏ ဇီဝတုံ့ပြန်မှုအဆင့်ဆင့်က လှုပ်ရှားပြောင်းလဲမှုကြီးဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အဆိုပါဓာတ်တုံ့ပြန်မှုကြောင့် သွေးထဲသို့မလိင်ဟော်မုန်းအနည်းငယ်မျှသာဝင်ရောက်နိုင်သည်။ အခြားအမျိုးအစားများသည် အဆိုပါ အကျိုးအာနိသင်များ ပေးနိုင်စွမ်းရှိပြီး ဂျုံဖြဲ၏ အစွမ်းမရှိနိုင်ပါ။ သိပ္ပံပညာရှင်များက ရင်သားကင်ဆာကို ဖြစ်ပွားစေသည်ဟု ယူဆထားပြီးဖြစ်သော မလိင်ဟော်မုန်းများကို ဂျုံဖြဲများက လျော့ချနိုင်သည်။ အဆိုပါ စမ်းသပ်သုတေသနပြုမှုသည် သွေးမဆုံးသေးသည့် အမျိုးသမီးများကိုသာ လေ့လာခြင်းမှန်သော်ငြား သွေးဆုံးပြီးသည့် အမျိုးသမီးများနှင့် အဘွားအိုများကို ဂျုံဖြဲများက သက်ရောက်မှုရရှိကာကွယ်ပေးနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ပဲအမျိုးမျိုးမှ ပဲပုပ်ကိုစားပါက ရင်သားကင်ဆာတိုက်ခိုက်သည့် စစ်ဆင်ရေးတွင် မိမိဘက်တော်သားတစ်ဦး တိုးလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ထဲ၌ မလိင်ဟော်မုန်းနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ပြီး ပုံမှားရိုက်ကာ မလိင်ဟော်မုန်း၏ ဖျက်ဆီးခံရမည့်အရာများကို ဝင်ပူးတိုက်နိုင်သည်။ မလိင်ဟော်မုန်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို တားဆီးပစ်လိုက်သည်။ ထို့ပြင် အဆိုပါရုက္ခမလိင်ဟော်မုန်းလုပ်ဆောင်သကဲ့သို့ ဆင်တူလုပ်ဆောင်မှုမျိုး စွမ်းဆောင်နိုင်သည်။

ဆင်တူသည်နှင့် တူညီသည်တို့ ကွဲပြားမှုရှိသည်။ ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ မလိင်ဟော်မုန်း၏ မူလသဘောဖြစ်သည့် ရင်သားကင်ဆာမဖြစ်ရန် လှုံ့ဆော်ခြင်းနှင့် ဆိုးရွားအဆင့် ပြောင်းလဲပစ်ခြင်းတို့၏ အဖျက်အကျိုးတရားကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံ အလ်ဘားမားတက္ကသိုလ်၏ ဆေးဝါးနှင့် ဇီဝဓာတုပါမောက္ခ စတီဖန် က အဆိုပါအချက်ကို တိရစ္ဆာန်များနှင့် စမ်းသပ်ခဲ့ပြီး ဦးစွာ တိရစ္ဆာန်များအား ပဲပုပ်နှင့် ပြုလုပ်သည့် အစားအစာများကို ကျွေးမွေးထားသည်။ ထို့နောက် အဆိုပါတိရစ္ဆာန်များကို ကင်ဆာအကျိတ်ဖြစ်ပွားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ထည့်ထားလိုက်သည်။ ပဲပုပ်အများအပြား စားထားသည့်အုပ်စုက တိရစ္ဆာန်များ၏ ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားနှုန်းသည် ထင်ထားသည်ထက် လျော့နည်းကာ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိသာ ရှိကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။

လူသားများ ပဲစားသုံးမှုအခြေအနေနှင့် ရင်သားကင်ဆာ ဆက်စပ်မှုကို တစ်ကမ္ဘာလုံး အတိုင်းအတာနှင့် လေ့လာခဲ့ကြသည်။ သာမန်လူများထက် ပဲပုပ် နှစ်ဆ ပိုစားသည့် စင်ကာပူ အမျိုးသမီးများသည် ရင်သား ကင်ဆာအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းလျော့နည်းကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် အစဉ်အလာ လိုက်နာစားသောက်သည့် ဂျပန် အမျိုးသမီးများက ပဲပုပ်ကို အများအပြား စားသုံးကြသည်။ ယင်းတို့သည် ပဲပြား သို့မဟုတ် ပဲနှင့် လုပ်သောမုန့်၊ ဆားရည်စိမ်ပဲပုပ်၊ ပဲပုပ်နှင့်ချက်သော အစားအစာများကို နေ့စဉ် သုံးအောင်စ သို့မဟုတ် ငါးကျပ်သား စားကြသည်။ ယင်းတို့၏ ဆီးထဲတွင် ဟိုက်ဒရိုကာဗွန် ပါဝင်နေခြင်းကား ကင်ဆာကာကွယ်သည့် အထူးသဖြင့် ရင်သားကင်ဆာကာကွယ်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်ကို ပြသနေသည်။ အဆိုပါအချက်က ဂျပန်အမျိုးသမီးများ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်း နိမ့်ကျခြင်းနှင့် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်သည့်တိုင် ဆိုးရွားအဖျက်အကျိတ် ကြီးထွားပျံ့နှံ့ခြင်း နှေးကွေးစေသည်။ သိပ္ပံပညာရှင်များသည် ရေထွက်ပစ္စည်းများကလည်း ရင်သားကင်ဆာကို ကာကွယ်ပျောက်ကင်းစေနိုင်သည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း တစ်စတစ်စ သိရှိလာခဲ့ပါပြီ။

ကနေဒါနိုင်ငံသုတေသီများက ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ ၂၇ နိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးရင်သားကင်ဆာ အခြေအနေတို့ကို သုတေသနပြုပြီး သိရှိလာရာ ရင်သားကင်ဆာအဖြစ်နည်းသည့်နိုင်ငံ၏ အမျိုးသမီးများ ဥပမာ ဂျပန်အမျိုးသမီးများ၏ ငါးစားသုံးမှုနှင့် အခြားရေထွက်ပစ္စည်းစားသုံးမှု တို့သည် အလွန်မြင့်မားကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ထို့ပြင် ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခ ဂျော့ဂျီက လူ့ခန္ဓာကိုယ် ရောဂါပြီးစနစ်၏ စွမ်းဆောင်မှုနှင့် ရင်သားကင်ဆာဆဲလ်တို့၏ တိုက်ပွဲတွင် ငါးအဆီဓာတ်က ကင်ဆာဆဲလ်များ နေရာသစ်မစွဲကပ်နိုင်စေရန် တားဆီးသည်။ ရင်သားကင်ဆာ ပြောင်းရွှေ့ပြန့်ပွားခြင်းကို ပိတ်ပင်ဟန့်တားလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ယူဆချက်သည် နောက်ဆုံးသက်သေထုချက်မဟုတ်သည့်တိုင် ပါမောက္ခ ဂျော့ဂျီက ယုံကြည်ချက်အပြည့်ဖြင့် အဆိုပါအချက်ကို ဆက်လက်သုတေသနပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ မကြာမီ အာမခံချက်ရှိသည့်အဖြေကို ရရှိတော့မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

လူ့ခန္ဓာကိုယ်တွင် ဗီတာမင်ဒီ နိုင်ငံတကာယူနစ် ၂၀၀ အထက် လိုအပ်သည်။ ဂျပန် အမျိုးသမီးများသည် နေ့စဉ်ဗီတာမင်ဒီ ၁၂၀၀ အိုင်ယူ ရရှိသည်။ အမေရိကန်အမျိုးသမီးများက ၅၀ အိုင်ယူသာရရှိသည်။ ဂျပန်အမျိုးသမီးများသည် အမေရိကန်သို့ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သည့်အခါ

၎င်းတို့၏ ဗီတာမင်ဒီ ခံယူရရှိမှုသည် အကြီးအကျယ်ထိုးကျသွားသည်။ သို့သော် ကွာခြားမှုက ဂျပန်အမျိုးသမီးများ၏ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နှုန်းသည် အမေရိကန်အမျိုးသမီးများ၏ ဖြစ်ပွားနှုန်းထက် များစွာနိမ့်ကျသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အနေကြာသည့်အခါ အဆိုပါဂျပန်အမျိုးသမီးများသည် အမေရိကန်စားသောက်မှုများနှင့် ယှဉ်ပါးလာချိန် ဗီတာမင်ဒီရှိမှု ကျဆင်းလာပြီးနောက် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်း တိုးတက်သွားသည်။ အခြားအထောက်အထားအရသက်ကြီးရွယ်အိုအတွင်း ကြီးများဗီတာမင်ဒီနည်းပါးသည့်အစားအစာများစားပါက ပို၍သိသာပြီး ရင်သားကင်ဆာဖြစ်လွယ်သည်။ ဓာတ်ခွဲခန်းတွင် တိရစ္ဆာန်များကို စမ်းသပ်လေ့လာကြည့်မှုအရ ဗီတာမင်ဒီသည် ဆဲလ်များ၏ တိုးပွားကြီးထွားမှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ လူ့ခန္ဓာကိုယ်ထဲ အလားတူသက်ရောက်မှုမျိုး ရရှိနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ ဗီတာမင်ဒီ ကြွယ်ဝစွာပါဝင်သည့် အစာများမှာ ငါးအမျိုးမျိုးဖြစ်သည်။ ငါးများအနက် ငါးလင်ပန်းသည် ဗီတာမင်ဒီ အကြွယ်ဝဆုံးဖြစ်သည်။ ငါးလင်ပန်း တစ်အောင်စ(၁ ဒသမ ၇ ကျပ်သား)တွင် ဗီတာမင်ဒီ ၅၀၀၀ ယူနစ် ပါဝင်သည်။ အခြားငါးများဖြစ်သော ငါးသလောက်၊ ငါးသေတ္တာ၊ တန်နီငါးတို့တွင်လည်း ဗီတာမင်ဒီ အများအပြားပါဝင်ကြသည်။

ကြိုက်သလောက်စားနိုင်သည့် ဗီတာမင်စီက ဘယ်သောအခါမှ ပိုသည်မရှိပါ။ ဗီတာမင်စီသည် အသက်ကြီးငယ်မရွေး၊ အမျိုးသမီးထုအတွက် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည့် ရင်သားကင်ဆာဒုက္ခကို မခံစားရစေရန်၊ အမျိုးသမီးများကို ကာကွယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ တွေ့ရှိချက်သည် ကနေဒါ၏ နိုင်ငံတော်ကင်ဆာသုတေသနအဖွဲ့က မတူညီသည့် သုတေသန ၁၂ မျိုး ပြုလုပ်ပြီးမှသာ ပေါင်းရုံးချမှတ်သည့် ကောက်ချက်ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာကိုယ်၏ ဗီတာမင်စီ နေ့စဉ်လိုအပ်ချက်မှာ ၆၀ မီလီဂရမ်မှ ၁၀၀ မီလီဂရမ် ဆေးတစ်ပြားစာ ဖြစ်သည်။ ရင်သားကင်ဆာအန္တရာယ်အား ၁၆ ရာခိုင်နှုန်း သက်သာစေရေးအတွက် ဗီတာမင်စီ ၁၀၀ မီလီဂရမ်ပါ ဆေးပြားလေးပြား လိုအပ်သည်ဟု သိပ္ပံပညာရှင်များကဆိုသည်။

ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားခြင်း၊ ခွဲစိတ်ပြီးမှ ပြန်လည်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ နောက်ဆုံး အဆိုးဝါးဆုံး အခြေအနေအထိ သိသိနှင့်ရောက်ရသည့်အပေါ်တွင် အစားအစာ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုက ကြီးမားစွာ ရှိနေပါသည်။ ရင်သားကင်ဆာနှင့် လူ့ခန္ဓာကိုယ်တို့ကြား အားပြိုင်တိုက်ခိုက်မှု အဆင့်တိုင်းတွင် အစားအစာသည် အလွန်အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်သည်။ ကမ္ဘာ့အတိုင်းအတာအရ အာရှတိုက်မှ အမျိုးသမီးများ၏ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်းသည် ဥရောပ၊ အမေရိကတိုက်တို့မှ အမျိုးသမီးများ၏ ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားနှုန်းထက် များစွာ နိမ့်ကျနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဂျပန်အမျိုးသမီးများ၏ ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားနှုန်းသည် ဥရောပတိုက် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပွားနှုန်း၏ ငါးပုံတစ်ပုံသာရှိပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းတွင် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနေသော ဂျပန်အမျိုးသမီးများသည် ဥရောပ၊ အမေရိကတိုက်မှ အမျိုးသမီးများကဲ့သို့ ရောဂါဆိုးဝါးမှု မလျင်မြန်ဘဲ နှေးကွေးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုအချက်မှာ မျိုးရိုးလိုက်မှုအကြောင်းတရားသည် မလွဲမရှောင်သာ ပါဝင်သည် မှန်သော်ငြား အစားအစာ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ထည့်မတွက်ဘဲ နေ၍မဖြစ်ချေ။ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသော စစ်တမ်းတွေ့ရှိချက်အရ ဂျပန်နိုင်ငံမှ ဟာပိုင်အီကို ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့သည့် ဂျပန်အမျိုးသမီးများသည် အနောက်တိုင်းဓလေ့ အစားအစာများကို ပြောင်းလဲ

စားသောက်ပြီးနောက် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်းတိုးတက်သွားပြီး ဥရောပတိုက်၊ အမေရိက တိုက်များ၏ အမျိုးသမီးများဖြစ်ပွားမှုနှုန်းနီးပါးအထိ ရောက်ရှိသွားသည်။

အဆိုပါတွေ့ရှိချက်သည် အစားအစာ၏အရေးကြီးမှုကို ပိုမိုခိုင်မာစေသည်။ ထို့ကြောင့် အာရှတိုက်သားများ၏ အစားအသောက်ထဲတွင် ရင်သားကင်ဆာကို ကာကွယ်နိုင်သည့် မည်သည့်အရင်းအမြစ်များ ပါရှိသည်၊ အနောက်တိုင်းအစားအသောက်များထဲ ရင်သား ကင်ဆာကိုဖြစ်ပွားစေနိုင်သည့် မည်သည့်အချက် အရင်းအမြစ်များပါရှိသည်ဆိုသည်ကို သိပ္ပံပညာရှင်များက စိတ်ဝင်တစား လေ့လာခဲ့ကြပါသည်။ အဆိုပါပြဿနာကို ခြေခြေမြစ်မြစ်၊ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိရှိနိုင်ရေးမှာ လွယ်ကူသည့် ကိစ္စရပ်မဟုတ်ပါ။ သိပ္ပံပညာရှင်များက အချိန်မလပ်ကြိုးစားရှာဖွေသော်ငြား လျှို့ဝှက်ချက်ကို မဖော်ထုတ်နိုင်သေးပါ။ အချက်အလက် များအရ အမျိုးသမီးများ ရင်သားကင်ဆာ ခံစားရသည့်ဒုက္ခက လုံးဝကင်းစင်စေရန် သို့မဟုတ် သက်သာသွားရန် လုံလုံလောက်လောက်အခြေအနေမျိုး ရောက်ရှိနေပါပြီ။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှ ပါမောက္ခဒေါက်တာရစ်ချတ်က ယခုအထိ သိရှိပြီးဖြစ်သည့် အစားအသောက်များကို ပြောင်း လဲစားသောက်သွားကြမည်ဆိုပါက အမေရိကတိုက်နှင့် ဥရောပတိုက်တို့၌ ဖြစ်ပွားနေသည့် ရင်သားကင်ဆာ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ကျသွားနိုင်သည်ကို အကောင်းမြင်ရှုထောင့်မှ ခန့်မှန်း သုံးသပ်ထားသည်။

အစားအစာနှင့် ရင်သားကင်ဆာ ယှက်နှယ်ပတ်သက်မှု၏ အချက်အချာအကြောင်းရင်း ကား မလိင်ဟော်မုန်းဖြစ်သည်။ ရင်သားကင်ဆာ၊ သားအိမ်ကင်ဆာ၊ သားဥအိမ်ကင်ဆာ တို့သည် မဟော်မုန်းကြောင့် ဖြစ်ရသည့် ဆိုးဝါးသောကင်ဆာများဖြစ်သည်။ မလိင်ဟော်မုန်း၏ ဖြစ်စဉ်ပြောင်းလဲမှုနှင့် စုပ်ယူရရှိမှုအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်မှုသည် ရင်သားကင်ဆာကို သွယ်ဝိုက်အကျိုးပြုနေသည်။ လွယ်လွယ်ကူကူ သဘောပေါက်ရန် နောက်တစ်နည်းဆိုရသော် အစားအစာနှင့် ကိုယ်တွင်းဖြစ်ပျက်မှုသည် နှီးနှယ်နေသည်။ လက်ရှိ ရင်သားကင်ဆာ ကာကွယ်ရေးနှင့် ကုသရေးကုထုံးမှာ မလိင်ဟော်မုန်းကို ခုခံတွန်းလှန်နိုင်သည့် အကျိုး သက်ရောက်မှု ရှိပါသည်။ ထို့အတူ အစားအစာသည်လည်း သူတို့နှင့်မတူညီသည့်ပုံသဏ္ဍာန် နှင့် မလိင်ဟော်မုန်းမြင့်တက်မှုကို ထိန်းချုပ်နိုင်သည်ကို ဆက်လက်ဖော်ပြထားသည်။

သိပ္ပံပညာရှင်များ၏ထပ်မံထောက်ပြမှုများအရ အမျိုးသမီးများ ငယ်ရွယ်စဉ် မလိင် ဟော်မုန်းလွန်ကဲခြင်းသည် သွေးဆုံးပြီးနောက် သို့မဟုတ် အသက်အရွယ်ကြီးသည့်အခါ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ရသည့် အကြောင်းရင်းဇာစ်မြစ် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများ ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်က စတင်ကာ မလိင်ဟော်မုန်းမြင့်မားလာစေရန် အစား အစာနှင့် ထိန်းချုပ်သင့်သည်ဆိုသည့်အချက်သည် မုချလုပ်ရမည့် စိတ်ချရသည့် နည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် မလိင်ဟော်မုန်း နည်းမှုသည် ကင်ဆာဆဲလ်များ၏ ကြီးထွား နှုန်း လျင်မြန်မှု၊ နွေးကွေးမှုတို့အပေါ်တွင် ဩဇာသက်ရောက်ပါသေးသည်။ ကင်ဆာဆဲလ်များ နေရာ ရွှေ့ပြောင်းမှုအပေါ်၌ ဩဇာသက်ရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်နေ သည့်တိုင် စောစီးလျင်မြန်စွာ တိကျမှန်ကန်သည့်အစားအသောက်များကို ရွေးချယ်သတ်မှတ် စားသုံးနိုင်ပါက လူ့ခန္ဓာကိုယ်က ရင်သားကင်ဆာကို ဆင်နွှဲသောအောင်ပွဲအတွက် အထောက် အကူ ဖြစ်စေလိမ့်မည်။

“ဂေါ်ဖီမျိုးရင်းနှင့်
 မုန်ညင်းမျိုးရင်း
 ဟင်းရွက်များကို
 အစိမ်းအတိုင်း
 သို့မဟုတ်
 ကျက်ရုံစားခြင်းက
 ကင်ဆာ
 ကာကွယ်ပါသည်။”

ဆေးကျမ်းများအဆိုအရဂေါ်ဖီမျိုးရင်းဖြစ်သော ဟင်းရွက်များသည် ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားမှုအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်မှု အခိုင်အမာရှိကြောင်း လက်တွေ့ သိရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဂေါ်ဖီထုပ်၊ ဂေါ်ဖီပန်း၊ မုန်ညင်း တို့သည် လူ့ခန္ဓာကိုယ်၏ ဇီဝတွင်းဖြစ်စဉ်၌ မလိင် ဟော်မုန်းကို လျင်မြန်စွာ ရှင်းလင်းသုတ်သင်ပစ်သည်။ မလိင်ဟော်မုန်း၏ ဖြစ်စဉ်သက်တမ်းကို တိုတောင်း သွားစေသည်။ မလိင်ဟော်မုန်းအများအပြားကိုဂေါ်ဖီက လောင်ကျွမ်းပစ်လိုက်ရန် ခန္ဓာကိုယ် အတွင်းရှိ သွေးထဲ တွင် မလိင်ဟော်မုန်းအရေအတွက် အလိုအလျောက် လျော့နည်းသွားပြီး ရင်သားကင်ဆာအသစ်ဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖြစ်ပြီးရင်သားကင်ဆာ ဆိုးရွားသော အဆင့် ကို ပြောင်းလဲသွားခြင်းကို ဟန့်တားပစ်လိုက်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံ နယူးယောက်မြို့ရှိ ဟော်မုန်း လေ့လာရေးအဖွဲ့ သုတေသီများ၏ တွေ့ရှိမှုအရ အမျိုး သမီးနှင့် အမျိုးသားအတွက်ပါ ဂေါ်ဖီက မလိင်ဟော်မုန်း တို့၏ ဖြစ်ပျက်အစဉ်ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းရာတွင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ပိုမိုလျင်မြန်စေသည်ဟုဆိုသည်။ အဆိုပါ အမျိုးအစားသက်ရောက်မှုရရှိရန်အတွက် လတ်ဆတ် သည့်ဂေါ်ဖီကို နေ့စဉ် ၁၄ အောင်စစားရန်လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါပမာဏကို နေ့စဉ်စားရန် အခက်အခဲရှိပါက အနည်းငယ်လျော့စားလည်း အကျိုးရှိစေပါသည်။ အကျိုးသက်ရောက်မှု အနည်းငယ် လျော့သွားနိုင်သည်။ အဆိုပါသုတေသနအဖွဲ့အမြင်ထိရောက်မှုအရ အာရှ တိုက်အမျိုးသမီးများ ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားနှုန်း နည်းရခြင်း အကြောင်းအရင်းမှာ ၎င်းတို့စားသုံးသော ဂေါ်ဖီမျိုးရင်းနှင့် မုန်ညင်းမျိုးရင်း ဟင်းရွက်များကြောင့် ဖြစ်ရန်များသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ဂေါ်ဖီမျိုးရင်းနှင့် မုန်ညင်းမျိုးရင်း ဟင်းရွက်များကို အစိမ်းအတိုင်း သို့မဟုတ် ကျက်ရုံစားခြင်းက ကင်ဆာကို ကာကွယ်ပါ သည်။

အရက်သည် ရင်သားကင်ဆာအတွက် “မီး လောင်ရာလေပင့်”၊ “နူရာဝဲစွဲ” ကြောင်း အမှန်အကန် ဖြစ်ပါသည်။ အရက်အများအပြားသောက်သည့် အမျိုး သမီးများသည် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်း မြင့်မား

သည့်အချက်ကို သိပ္ပံပညာရှင်များ သိရှိခဲ့သည်မှာကြာပါပြီ။ သို့သော် မည်မျှမည်မျှ အရက် သောက်သည်ကို လွန်ကဲသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အရက်က ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြောင်းလဲမှု ဖြစ်စဉ်ကို မည်သို့သော ဆိုးကျိုးမျိုးသက်ရောက်စေသည့်အတွက် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ရ သနည်းဆိုသည့် အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ရှာဖွေသုတေသနပြုဆဲဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံ ဟားဗတ်တက္ကသိုလ် လူထုကျန်းမာရေးဌာနမှ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာမက်သယူးက အဆိုပါအချက်ကို အလေးအနက် သုတေသန ပြုခဲ့ပါသည်။ အရက် ပမာဏ များများသောက်လေ၊ ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်း မြင့်မားလေဆိုသည့် အချက်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ နေ့စဉ် တစ်ပက်အောက် သောက်လျှင် ရင်သားကင်ဆာ မရှိသလောက် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပြီး နှလုံးသွေးကြောကျန်းမာရေးကို ကောင်းစေပါသည်။ သို့သော် အရက်ကလူကိုစွဲစေပါသည်။ အရက်အနည်းအကျဉ်းသောက်သည်က နှလုံးသွေးကြောစနစ်ကို အားပေးထောက်ကူရာ ရောက်သည့်အတွက် အရက်အနည်းအကျဉ်း တစ်ပက်အောက် သောက်ကျင့်ရုံပြီးသည့် အမျိုးသမီးတို့ကို အရက်ဖြတ်ရန် မတားမြစ်သင့်ဟူ၍ ဒေါက်တာ မက်သယူးက ယူဆခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း တစ်ပက်ထက် ပိုသောက်သည့်အမျိုးသမီးများကိုမူ လျော့သောက်ရန် တိုက်တွန်းပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရက်ပါဝင်မှုများလာခြင်းက ကင်ဆာအန္တရာယ်များလေဖြစ်သည့်အပြင် ရင်သားကင်ဆာပြန့်ပွားနှုန်း ရွှေ့ပြောင်းမှုများကိုပါ လှုံ့ဆော်အားပေးရာ ရောက်စေသည်။ သောက်သည့်အရက်ပမာဏနှင့် တိုက်ရိုက်ယှက်နှိုက် နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ကြွက်များနှင့် စမ်းသပ်ကြည့်သည့်အခါတွင် သွေးထဲ အရက် ပါဝင်မှု ၀ ဒသမ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးမြှင့်သွားတိုင်း ရင်သားကင်ဆာရွှေ့ပြောင်းဖြစ်ပွားမှု ၇ ဆ ပိုမို မြင့်သွားသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အရက်သည် ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်ကို မည်သို့ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေပြီး ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားရသည်ဆိုသည့်အချက်ကို ကျေနပ်လောက်သည့်အဖြေမရသေးပါ။ အချို့သိပ္ပံပညာရှင်များက ယူဆရာတွင် အရက်သည် ခန္ဓာကိုယ်၏ ခုခံမှုစနစ် သို့မဟုတ် ရောဂါပြီးစနစ်ကို အဟန့်အတားပြုသောကြောင့်ဟု ဆိုသည်။ ဥပမာ သဘာဝသတ်ဆဲလ် (NKC-Natural killer Cells) တို့သည် သဘာဝကင်ဆာ သတ်ဆဲလ်များထက် ရှင်သန်စွမ်းအားကို ကျဆင်းစေသည့်အတွက် ဖြစ်ရသည်ဟု ယူဆကြ သည်။ ထပ်မံလေ့လာရရှိသော အထောက်အထားများကို စောင့်ကြည့်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

ကပ်ရောဂါဗေဒ (Epidemiology)၏ အချက်အလက်၊ အထောက်အထားများစွာက ဖော်ပြရာတွင် အစားအသောက်များ၌ အဆီဓာတ် အနည်းနှင့်အများသည် ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားခြင်း၊ ထပ်မံဖြစ်ပွားခြင်းနှင့် ပတ်သက်နေသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ အထူးသဖြင့် တိရစ္ဆာန်၏ပြည့်ဝအဆီဓာတ်နှင့် Omega-6 ဟင်းသီးဟင်းရွက်ဆီတို့သည် ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပွားစေခြင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်းတို့ကို တိုးပွားစေသည်ဟုသည့်အချက်ကို သိပ္ပံပညာရှင်များ တညီတညွတ်တည်း သဘောတူကြသည်။ အဆိုပါအဆီ နှစ်မျိုးကို အစားများလေ၊ ပြန်ရည် ကျိတ်ဖုများ (Lymph nodes)၊ ရင်သားကင်ဆာဆဲလ်များ၏ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှုကို ပိုပြီးခံရလေဖြစ်သည်ဟု အခြားလေ့လာမှုများမှတစ်ဆင့် သိရှိကြရပါသည်။ အဆိုပါ အထောက်အထားအရအဆီစားနည်းသည့် ဂျပန်အမျိုးသမီးများရင်သားကင်ဆာဖြစ်သည့်တိုင် ငါးနှစ်အထက် အသက်ရှင်နှုန်းသည် အဆီအစားများသည့် အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများထက်

၁၅ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်မားကြောင်း သဘောပေါက်ကြပါသည်။ အထက်ပါ အဆီနှစ်မျိုး များပြား ပါက ခန္ဓာကိုယ်၏ ရောဂါပြီးစနစ်ကို ဟန့်တားရုံသာမက အဖျက် မလိင်အင်္ဂါ ဟော်မုန်းတို့၏ ပေါင်းစည်းမှုများကိုပါ တိုးမြှင့်ပေးစေသည်။ အဆိုပါ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု နှစ်မျိုးတို့၏ ဒုက္ခပေးမှုကြောင့် ခွဲစိတ်ကုသပြီးခဲ့သည့် ရင်သားကင်ဆာသည်ပင် အလွယ်တကူ ပြန်လည် ဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် အသစ်ဖြစ်ပွားသည့် ကင်ဆာဆဲလ်များသည် မလိင်ဟော်မုန်း၏ ကူးစက်ခံပစ္စည်း အမြောက်အမြား ပေါက်ပွားပြီး မလိင်ဟော်မုန်းများ အဆမတန်တိုးပွား လာကာ ဆိုးရွားသည့်အခြေအနေထဲသို့ ကျရောက်သွားသည်။ အလွယ်တကူဆိုရသော် အကျိုးဖျက်အဆီဓာတ်များ ခန္ဓာကိုယ်ထဲဝင်ရောက်စေခြင်းသည် ဆိုးရွားကင်ဆာများကို အာဟာရနှင့် အင်အားဖြည့်ဆည်းပေးသည့်သဘော ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် တိရစ္ဆာန်၏ ပြည့်ဝအဆီဓာတ်နှင့် Omega-6 အမျိုးအစား ဟင်းသီးဟင်းရွက်ဆီ အများအပြား စားသုံးပါက ရင်သားကင်ဆာ ဖြစ်ပေါ် ပြန့်ပွားမှုနှုန်း တိုးမြှင့်နိုင်ပေသည်။

ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်က အမျိုးသမီး ၉၀၀၀ ဦးတို့ကို စစ်တမ်းထုတ် လေ့လာကြည့်ခဲ့ ရာတွင် အဆီများစားသုံးမှုနှင့် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုနှုန်း ပတ်သက်မှုမရှိဟူ၍ ဆိုထားကြ သည်။ သို့သော် တိရစ္ဆာန်များဖြင့် စမ်းသပ်ကြည့်ရာ ရရှိသည့်အဖြေက အဆိုပါအဆီများ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း အရောက်များပါက ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားမှုနှင့် ကြီးထွားမှုတို့ကို ဖြစ်စေ သည်ဟုဆိုသည်။ မြေထဲပင်လယ်ဒေသမှ အမျိုးသမီးများသည် သံလွင်ဆီကိုသာ အဓိက ထားသုံးစွဲကြပြီး အခြားတိရစ္ဆာန်အဆီနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ဆီများ အသုံးနည်းလာသည့် အတွက် ယင်းတို့တွင် ရင်သားကင်ဆာဖြစ်ပွားနှုန်း အလွန်နိမ့်ကျသည်ကိုတွေ့ရသည်။

စားသင့်သော ဓာတ်စာများမှာ ဂေါ်ဖီအမျိုးမျိုး၊ သစ်သီးအမျိုးမျိုး၊ ဟင်းရွက်အမျိုးမျိုး၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ဂျုံ၊ ဖွဲ၊ သံလွင်ဆီတို့ဖြစ်ပြီး ရှောင်သင့်သည့်အစားအစာမှာ အသားအမျိုးမျိုး၊ ပြည့်ဝဆီပါဝင်သည့် အစားအစာ၊ အရက်၊ Omega-6 အမျိုးအစားပါ ဟင်းရွက်ဆီ၊ ပြောင်းဆီ (ပြည့်ဝဆီ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်း) နှင့် အိုမီဂါအဆီ (၆၁ ရာခိုင်နှုန်း)၊ ဆူးပန်းစေ့ဆီ (ပြည့်ဝဆီ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း)၊ Omega-6 (အဆီ ၇၇ ရာခိုင်နှုန်း)၊ နေကြာစေ့ဆီ (မပြည့်ဝဆီ ၁၁ ရာခိုင်နှုန်း)၊ Omega-6 (အဆီ ၆၉ ရာခိုင်နှုန်း)နှင့် သံလွင်ဆီတို့ဖြစ်သည်။

ဗီတာမင်စီ ပါဝင်သည့် အစားအစာဖြစ်သည့် မာလကာသီး (၁၆၅ မီလီဂရမ်)၊ ပန်းငရုတ် (ငရုတ်ချိုအနီ) (၁၃၁ မီလီဂရမ်)၊ သီးမွှေးသခွားချို (၁၁၃ မီလီဂရမ်)၊ ပန်းငရုတ် (ငရုတ်ချိုအစိမ်း) (၉၅ မီလီဂရမ်)၊ သင်္ဘောသီးတစ်ခြမ်း (၉၄ မီလီဂရမ်)၊ စတော်ဘယ်ရီ (၈၄ မီလီဂရမ်)၊ ကျွဲကောသီး (၇၅ မီလီဂရမ်)၊ လိမ္မော်သီး (၇၀ မီလီဂရမ်)၊ ခရမ်းချဉ်သီး ပန်းကန်ငယ်တစ်လုံး (၄၅ မီလီဂရမ်)၊ ဂေါ်ဖီရွက်ကြော် (၂၇ မီလီဂရမ်)၊ ဂေါ်ဖီပန်းကြော် (၃၆ မီလီဂရမ်) တို့ကို စားသုံးသင့်သည်။ ဗီတာမင်ဒီ ပါဝင်သော အစားအစာတို့မှာ ငါးရှဉ့် (၁၃၀၀ အိုင်ယူ)၊ ငါးသေတ္တာ (၁၅၀၀ အိုင်ယူ)၊ ငါးဖယ် (၁၀၀၀ အိုင်ယူ)၊ ငါးသလောက်ယောက်ဖ (၈၀၀ အိုင်ယူ)၊ တန်းနီးငါး (၂၀၀ အိုင်ယူ)၊ နွားနို့ (၁၀၀ အိုင်ယူ) တို့ဖြစ်ကြသည်။

ဒေါက်တာလွင်သန်

ဝါဒများနှင့် ရည်ရွယ်ချက်

ဆန်းစစ်ချက်

“သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရုပ်ဆိုင်ခြင်းနည်းဗျူဟာ
(Ghosting Diplomacy) သည်
အချိန်တိုအတွက် ထိရောက်သော်လည်း
ရှေ့ညီတွင် ယုံကြည်မှုပျက်စီးခြင်း၊ နားလည်မှု လွဲချော်ခြင်းများ
ဖြစ်စေနိုင်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခြင်းနည်းဗျူဟာ (Ghosting Diplomacy) ဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက တစ်ဖက်နိုင်ငံနှင့် ရုတ်တရက် ဆက်သွယ်မှုအားလုံး၊ ဆက်ဆံရေးအားလုံးကို ယာယီသော်လည်းကောင်း၊ ရေရှည်အတွက် သော်လည်းကောင်း ရပ်ဆိုင်းလိုက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ၎င်းသည် ပွင့်လင်းသောရန်လိုမှု သို့မဟုတ် စစ်ရေးအရေးယူမှုမျိုးမဟုတ်ဘဲ မကျေမနပ်ဖြစ်မှုကို စကားနှင့်မပြော၊ အပြုအမူ နှင့်သာ ပြတတ်သော နှုတ်ဆိတ်သည့်ဖိအားပေးမှု (Silent Pressure) ဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်ပြီး ခေတ်သစ်သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံမှုများတွင် တွေ့ရှိရတတ်သည့် အပြုအမူတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

ယင်းအပြုအမူသည် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာဆက်ဆံရေးများတွင် တွေ့ရတတ်သော အရပ်သုံးစကားလုံးဖြစ်သည့် “Ghosting” ဟူသော အလေ့အထမှ စတင်လာပြီး နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးသို့ သက်ရောက်ပျံ့နှံ့ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ Ghosting ဆိုသည်မှာ ဆိုရှယ်မီဒီယာ ခေတ်တွင် အသုံးများသော စကားလုံးဖြစ်သည်။ တစ်စုံတစ်ယောက်နှင့် (ချစ်ရသူဖြစ်စေ၊ မိတ်ဆွေဖြစ်စေ) ရုတ်တရက် ဆက်သွယ်မှုအားလုံးကို ဖြတ်တောက်ပစ်လိုက်ခြင်းမျိုးအား ဆိုလိုသည်။ ဆိုရှယ် မီဒီယာစကားနှင့်ဆိုပါက စာလည်းမပြန်၊ ဖုန်းလည်းမခေါ်၊ ဖုန်းလည်း မကိုင် ဘာမျှမရှိတော့သလို ပျောက်ကွယ်သွားသကဲ့သို့ ဆက်ဆံခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခြားနိုင်ငံနှင့် သံအဆင့်ဆင့်ကို ခေါ်ယူတိုင်ပင်သည့် အစည်းအဝေးများ ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ အရေးကြီးကိစ္စများတွင် ညှိနှိုင်းရန် ငြင်းဆန်ခြင်း၊ တစ်ဖက်နိုင်ငံ၏ ခေါင်းဆောင်များ၊ တာဝန်ရှိသူများနှင့် တွေ့ဆုံရန်ပယ်ချခြင်း၊ မီဒီယာရှေ့တွင် အခြားနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ “မှတ်ချက် မပေးလိုပါ” ဟူ၍ ရှောင်ရှားခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးနည်းလမ်းအားလုံးကို တုံ့ပြန်မှုမပေးတော့ခြင်း စသည်တို့သည် Ghosting Diplomacy ကို စတင်အသုံးပြုနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ စစ်မက်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ စီးပွားရေးပိတ်

ဆိုခြင်းများကဲ့သို့ မပြင်းထန်သော်ငြား နှစ်နိုင်ငံအကြားတွင် စိတ်ဆိုးမှု၊ အဆင်မပြေမှု၊ မပြေလည်မှု၊ မကျေလည်မှုများကို အပြင်းထန်ဆုံး ပြသသောနည်းလမ်းဖြစ်သည်။

Ghosting Diplomacy ကို စတင်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးသည် ရုတ်ခြည်းအေးစက်သွားကာ ကုန်သွယ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု အစရှိသည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရပ်တန့်သွားတတ်သည်။ နှစ်နိုင်ငံကြားနားလည်မှုလွဲခြင်း (Misunderstandings) များ ပိုများလာနိုင်ပြီး နောက်ဆုံးတွင် ပိုမိုကြီးမားသည့် ပဋိပက္ခများဆီသို့ ဦးတည်သွားနိုင်ခြင်းကို တွေ့ရပါသည်။

Ghosting Diplomacy ၏ ဝိသေသလက္ခဏာများ

- (က) ရုတ်တရက် ဆက်ဆံရေးဖြတ်တောက်ခြင်း ။ သံတမန်ဆွေးနွေးပွဲများ၊ အဆင့်မြင့်အစည်းအဝေးများမှ နုတ်ထွက်ခြင်း၊ သာမန် သံတမန်ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများ (ဥပမာ - သံရုံးချင်း ဆက်သွယ်မှု)ကို ရပ်ဆိုင်းခြင်း။
- (ခ) တုံ့ပြန်မှုမရှိခြင်း။ တစ်ဖက်နိုင်ငံ၏ စာရေးသားခြင်း၊ တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ခြင်းများကို လျစ်လျူရှုခြင်း၊ နိုင်ငံတကာကွန်ရက်ငယ်များတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆွေးနွေးမှုကို ရပ်ဆိုင်းခြင်း။
- (ဂ) အကြောင်းပြချက်ရှင်းလင်းစွာမဖော်ပြခြင်း။ ဆက်သွယ်မှုဖြတ်တောက်ရသည့် အကြောင်းရင်းကို တရားဝင်ထုတ်ပြန်မှု မရှိခြင်း၊ မဟာဗျူဟာကျသော ဝိဝါဒကွဲပြားမှု (Strategic Ambiguity) ကို ထိန်းသိမ်းထားခြင်း။

Ghosting Diplomacy ကို အသုံးပြုရသည့် ရည်ရွယ်ချက်များ

- (က) မကျေနပ်ချက်ကို ပြင်းထန်စွာဖော်ပြရန်။ ပွင့်လင်းစွာ ကန့်ကွက်ခြင်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရေးယူမှုထက် ပိုမိုပြင်းထန်သော မကျေနပ်ချက်ကို လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် မဟုတ်သောနည်းလမ်းဖြင့် ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။
- (ခ) နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းပေးရန် ။ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်း ပိတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် တစ်ဖက်အစိုးရတစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းအား စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်၊ မူဝါဒပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် လိုက်လျောညီထွေ ပြုလုပ်ရန် ဖိအားပေးခြင်းဖြစ်သည်။
- (ဂ) အာရုံစိုက်မှု ပြန်လည်ရရှိရန် ။ မဟာဗျူဟာမြောက် ဆက်ဆံရေးတွင် ဆက်ဆံရေး၏ ဦးစားပေးအချက်များကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန်နှင့် ဆွေးနွေးမှုများကို မိမိဘက်ကအခြေအနေအတိုင်း ပြန်လည်စတင်နိုင်ရန်ဖြစ်သည်။
- (ဃ) နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ အာရုံစိုက်မှုကိုရယူရန် ။ ဆက်ဆံရေး ပြတ်တောက်မှုသည် သတင်းမီဒီယာ၏ အာရုံစိုက်မှုကိုရရှိစေပြီး ပြဿနာကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက သတိထားမိလာစေကာ တစ်ဖက်နိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာဖိအားပေးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

Ghosting Diplomacy ၏ သက်ရောက်မှုများ

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဆက်သွယ်ရေး ပြတ်တောက်မှုကို အသုံးပြု၍ အကျပ်အတည်းများ လျော့ပါးစေပြီး နှစ်ဖက်စလုံးအား ပြန်လည်တွေးခေါ်ရန် အချိန်ပေးနိုင်သည်။ အားနည်းချက်မှာ ယုံကြည်မှုကို ပျက်စီးစေပြီး အတွက်အချက် ကောက်ယူမှုလွဲမှားခြင်းများ (Miscalculations) ကို ဖြစ်စေကာ နောက်ဆုံးတွင် ပိုမိုကြီးမားသော ပဋိပက္ခများ ဆီသို့ ဦးတည်သွားစေနိုင်သည်။

Ghosting Diplomacy သည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ဗျူဟာတစ်ခုအနေဖြင့် အသုံးဝင်နိုင်သော်လည်း ၎င်း၏ရလဒ်များသည် အသုံးပြုသောနည်းလမ်း၊ အချိန်ကာလနှင့် အခြေအနေပေါ် မူတည်ပါသည်။ နှစ်နိုင်ငံအကြား Ghosting Diplomacy ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ရှုပ်ထွေးပြီး ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသည်။ ထို့ကြောင့် ဤနည်းဗျူဟာကို ဂရုတစိုက် ချိန်ဆ အသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

ကာတာ-ဆော်ဒီအာရေဗျ ဆက်ဆံရေး (၂၀၁၇-၂၀၂၁)

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ဆော်ဒီအာရေဗျ ဦးဆောင်သော အာရပ်နိုင်ငံများက ကာတာနိုင်ငံအား စီးပွားရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းရင်းများမှာ ကာတာသည် အစ္စလာမ်မစ်အဖွဲ့အစည်းများအား ထောက်ခံခဲ့ခြင်း၊ ကာတာပိုင် Al Jazeera ရုပ်သံလိုင်းမှ ဆော်ဒီအာရေဗျအား ဝေဖန်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း၊ ကာတာ၏ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဈေးကွက်ချဲ့ထွင်မှုများကို ဆော်ဒီအာရေဗျက မနှစ်သက်ခြင်း၊ ကာတာ၏ အီရန်နှင့် နီးကပ်သော ဆက်ဆံရေးကို ဆော်ဒီအာရေဗျက သဘောမတူခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဆော်ဒီအာရေဗျဦးဆောင်သောနိုင်ငံများက ကာတာအား အောက်ပါအရေးယူမှုများ ချမှတ်ခဲ့သည် -

- (က) ကာတာသံရုံးများ ပိတ်သိမ်းခံရခြင်း။
- (ခ) ကာတာလေကြောင်းလိုင်းများ ပျံသန်းခွင့်ရပ်ဆိုင်းခြင်း။
- (ဂ) ကာတာသို့ ကုန်ပစ္စည်းများ တင်ပို့မှု ရပ်ဆိုင်းခြင်း။
- (ဃ) ဆော်ဒီ-ကာတာ နယ်စပ် လုံးဝပိတ်ပင်ခြင်း။

အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ကာတာလေကြောင်းလိုင်း ၁၈ ခု ဆုံးရှုံးခဲ့ပြီး ကုန်စည် ဈေးကွက် စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်း ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းသုံးပစ္စည်းများ ခက်ခက်ခဲခဲ ရှာဖွေခဲ့ရသည်။ ကာတာ၏ ငွေကြေးစနစ် ကာတာရီယယ် ယူနစ်တန်ဖိုး ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် အယ်လ်အူလာသဘောတူညီချက် (Al Ula Declaration) ဖြင့် ဆက်ဆံရေး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခဲ့ပြီး သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ပြန်လည်စတင်နိုင်ခြင်း၊ လေကြောင်းဆက်သွယ်ရေးများ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်စတင်ခြင်းနှင့် နယ်စပ်များ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

တရုတ် - ဩစတြေးလျ ဆက်ဆံရေး (၂၀၂၀-၂၀၂၃)

တရုတ် - ဩစတြေးလျ ဆက်ဆံရေးသည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှစတင်၍ အကြီးအကျယ် တင်းမာမှု ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ဩစတြေးလျအစိုးရ သည် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါ၏ မူလဇာစ်မြစ်ကို လွတ် လပ်သောအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုပြုလုပ်ရန် တရုတ်အစိုးရထံ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် တရုတ် နိုင်ငံ၊ Huawei ကုမ္ပဏီ၏ 5G ကွန်ရက်ကို လုံခြုံရေး စိုးရိမ်မှုဖြင့် ဖယ်ရှားခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ဩစတြေးလျအစိုးရအပေါ် သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခြင်းနည်းဗျူဟာ (Ghosting Diplomacy)ကို အသုံးပြုတုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ဩစတြေးလျဝန်ကြီးချုပ်နှင့် အစိုးရအကြီးအကဲများ ၏ ဆက်သွယ်ရေးကြိုးပမ်းမှုများကို လျစ်လျူရှုကာ သံတမန်အဆင့် ဆွေးနွေးပွဲများကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။ ဩစတြေးလျ၏ သွင်းကုန်အချို့ (ဥပမာ- စပျစ်ပိုင်း၊ ဂျုံ၊ ကျောက်ပွင့် စသည်) ကို စီးပွားရေးအရ ပိတ်ဆို့အရေး ယူမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ရလဒ်အနေဖြင့် တရုတ် - ဩစတြေးလျဆက်ဆံ ရေး ဆိုးရွားစွာကျဆင်းခဲ့ပြီး နှစ်နိုင်ငံအကြား ကုန်သွယ် ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆက်ဆံရေးများစွာ ထိခိုက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဩစတြေးလျအစိုးရအဖွဲ့အသစ် အာဏာရလာပြီး ဆက်ဆံရေးပြန်လည်ကောင်းမွန်ရေး အတွက်ကြိုးပမ်းမှသာ ဆက်သွယ်ရေးများ တဖြည်း ဖြည်း ပြန်လည်စတင်နိုင်ခဲ့သည်။ တရုတ် - ဩစတြေး လျ ဆက်ဆံရေး အကျပ်အတည်းသည် နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးတွင် Ghosting Diplomacy ၏ စွမ်းအားနှင့် အားနည်းချက်များကို ထင်ဟပ်စေခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် Ghosting Diplomacy

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် Ghosting Diplomacy ကို တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသော နည်းဗျူဟာအဖြစ် အသုံးမပြုခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့သံတမန်ရေးရာ လုပ် ဆောင်မှုများတွင် ဆက်သွယ်ရေးဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ယာယီရပ်ဆိုင်းခြင်း ပုံစံမျိုးကို ရံဖန်ရံခါ

“မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် Ghosting Diplomacy ကို တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသော နည်းဗျူဟာအဖြစ် အသုံးမပြုခဲ့သော်လည်း မြန်မာ့သံတမန်ရေးရာ လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ဆက်သွယ်ရေး ဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ယာယီရပ်ဆိုင်းခြင်း ပုံစံမျိုးကို ရံဖန်ရံခါ တွေ့ရှိရပါသည်။”

တွေ့ရှိရပါသည် -

အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေးအေးစက်ခြင်း

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်ရွေးကောက်ပွဲအပြီး အနောက်နိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံအား ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မြန်ဆန်စေရန်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များအတွက် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ယင်းကဲ့သို့ ဖိအားပေးမှုများအပေါ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တုံ့ပြန်မှုမှာ အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ယာယီဆက်ဆံရေး ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ သံတမန်ဆွေးနွေးပွဲများ လျှော့ချခြင်း၊ စီးပွားရေးအရ အာရှနိုင်ငံများ(ဥပမာ - တရုတ်၊ အိန္ဒိယ)ဆီသို့ ဦးတည်ခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

အာဆီယံအတွင်း ဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခြင်း

၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂါလီအရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မလေးရှား၊ အင်ဒိုနီးရှား စသော အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံအား ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အာဆီယံအတွင်း ယာယီဆွေးနွေးမှုများ ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ ပြဿနာကို နိုင်ငံတကာအဆင့်သို့ မတင်ဘဲ ဒေသတွင်းအဆင့်တွင်သာ ဆွေးနွေးရန် ကြိုးပမ်းခြင်းတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့ရာ အာဆီယံ အတွင်း ဆက်ဆံရေးပြန်လည်နွေးထွေးလာပြီး နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံအား အာဆီယံ အလှည့်ကျဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။

အနောက်နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးဆက်ဆံမှု လျှော့ချခြင်း

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် အနောက်နိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံအား စီးပွားရေးပိတ်ဆို့ အရေးယူမှု များ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးအရ ဆက်ဆံမှုကို လျှော့ချ၍ အာဆီယံနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ (တရုတ်၊ အိန္ဒိယ)၊ ရုရှားတို့ဆီသို့ စီးပွားရေးဦးတည်ချက် ပြောင်းလဲခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့မှု ဒဏ်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း လျှော့ချနိုင်ခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂနှင့် ဆက်ဆံရေး

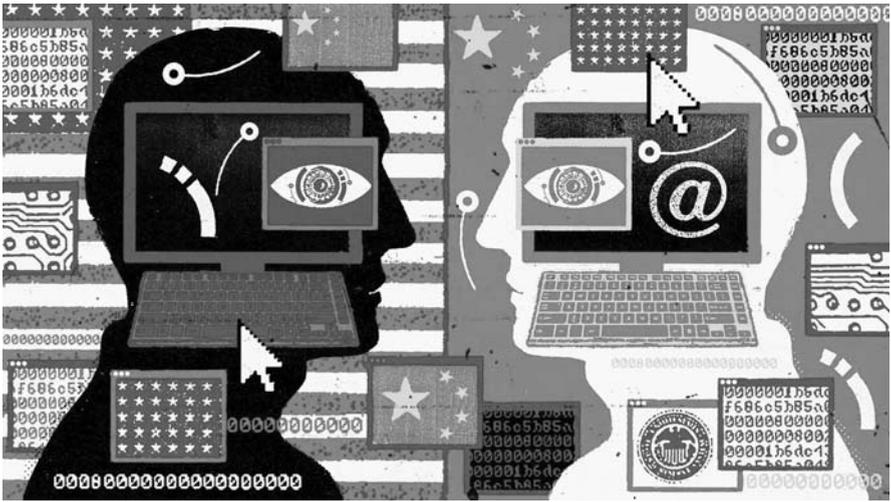
ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းက မြန်မာနိုင်ငံအား လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများဟု ခေါင်းစဉ်တပ်၍ ဝေဖန်မှုများရှိခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဝေဖန်မှုများကို လျစ်လျူရှုခြင်း၊ ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများမှ ယာယီနုတ်ထွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာဖိအားကို ယာယီ ရှောင်ရှားနိုင်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် Ghosting Diplomacy ကို တရားဝင်ဗျူဟာအဖြစ် မသတ်မှတ်ခဲ့ပါ။ သို့သော် ဆက်ဆံရေးယာယီရပ်ဆိုင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးမှုလျှော့ချခြင်းများကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဤနည်းဗျူဟာသည် အချိန်တိုအတွက် အကျိုးရှိနိုင်သော်လည်း ရေရှည်တွင် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံ တကာဖိအားများကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် Ghosting Diplomacy နှင့် ဆင်တူသော နည်းဗျူဟာ များကို ယာယီအသုံးပြုခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့မှာ စနစ်တကျပုံစံကျသော ဗျူဟာများ

AI နည်းပညာတိုးတက်မှုအပေါ် အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများ၏ ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်စုဆောင်းမှု အားနည်းနေခြင်းက အမေရိကန်၏ ရေရှည်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက် ကြီးမားသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။”

၂၀၂၀

“တရုတ်နိုင်ငံ၏ AI နည်းပညာတိုးတက်မှုအပေါ်
အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများ၏
ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်စုဆောင်းမှု အားနည်းနေခြင်းက
အမေရိကန်၏ ရေရှည်အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက်
ကြီးမားသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ သမ္မတကတိသစ္စာပြုသည့်နေ့တွင် တရုတ်ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သော DeepSeek သည် ကမ္ဘာ့အဆင့်မီ Large Language Model (LLM) တစ်ခုကို ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုအချက်သည် အမေရိကန်အား နိုးကြားစေသော အချက်ပြမှုတစ်ခုဖြစ်ခဲ့ကြောင်း ထရမ်က မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။ အေဂျင်စီနှင့် အဖွဲ့အစည်း ၁၈ ခု ပါဝင်သည့် အမေရိကန်၏ ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ (IC) အနေဖြင့် အံ့အားသင့်သွားခဲ့ကြောင်း ဆီးနိတ်ထောက်လှမ်းရေးကော်မတီ၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ Mark Warner က ဝန်ခံမှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်က ဘိုင်ဒန်အစိုးရအဖွဲ့သည် တရုတ်၏ ထောက်လှမ်းရေးနှင့် စစ်တပ် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဉာဏ်ရည်တူ AI နည်းပညာကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် လက်ခံကျင့်သုံးပြီး အမေရိကန်ထက် သာလွန်စွာ အသုံးချနိုင်မည်ကို စိုးရိမ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့၏ ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကာကွယ်ရေးဌာန (ပင်တဂန်) နှင့် စွမ်းအင်ဌာန (ဗျူကလီးယားလက်နက်များ ဖန်တီးသည့်ဌာန) တို့အား အဆင့်မြင့်နည်းပညာသစ်များဖြင့် ပိုမိုစမ်းသပ်ရန်နှင့် Frontier AI ဓာတ်ခွဲခန်းများဖြစ်သည့် Anthropic၊ Google DeepMind ၊ OpenAI တို့နှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အမိန့်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဇူလိုင်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ပင်တဂန်သည် Anthropic၊ Google ၊ Open AI နှင့် Elon Musk ၏ xAI တို့အား စာချုပ်ချုပ်ဆိုကာ တစ်ခုလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၂၀၀ အထိ တန်ဖိုးရှိသည့် “Agentic” မော်ဒယ်များကို စမ်းသပ်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ထို Agentic မော်ဒယ်များသည် ရှုပ်ထွေးသောလုပ်ငန်းများကို အဆင့်ဆင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကာ ကားများ သို့မဟုတ် ကွန်ပျူတာများကဲ့သို့သော အခြားကိရိယာများကို ထိန်းချုပ်ခြင်းဖြင့် အသုံးပြုသူများအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည်။

Frontier AI ဓာတ်ခွဲခန်းများသည် စစ်ရေးနယ်ပယ်တွင်သာမက ထောက်လှမ်းရေး

လောကတွင်လည်း များစွာလုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။ အစောပိုင်း အသုံးပြုမှုအများစုမှာ ထိပ်တန်းလျှို့ဝှက် အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသည့် LLM Chatbots များတွင် ဖြစ်သည်။ ဇန်နဝါရီလတွင် Microsoft က ၎င်း၏ Cloud-computing ထုတ်ကုန် ၂၆ ခု အား ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများတွင် အသုံးပြုရန် ခွင့်ပြုခဲ့ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ဇွန်လတွင် Anthropic က အမေရိကန် အမျိုးသားလုံခြုံရေး၏ အမြင့်ဆုံးအဆင့်ရှိ အေဂျင်စီ များက အသုံးပြုနေပြီးဖြစ်သော Claude Gov ကို စတင်မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ ပြိုင်ဘက်ကုမ္ပဏီများမှမော်ဒယ်များနည်းတူထိုမော်ဒယ်များကိုအမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေး အေဂျင်စီတိုင်းတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုနေပြီဖြစ်သည်။

AI ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ မော်ဒယ်များကို ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီစေရန် ညှိနှိုင်းပြုပြင်လေ့ရှိသည်။ Anthropic ၏ အများပြည်သူသုံး မော်ဒယ်ဖြစ်သော Claude သည် လျှို့ဝှက်အမှတ်အသားများပါရှိသည့် စာရွက်စာတမ်းများကို လက်မခံနိုင်သော်လည်း Claude Gov ကို ထိုသို့မဖြစ်စေရန် ပြုပြင်ထားသည်။ ၎င်းသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများမှ အသုံးပြုသူများ လိုအပ်နိုင်သော ဘာသာစကားများနှင့် ဒေသီယ စကားများတွင် ပိုမိုကျွမ်းကျင်မှု ရှိသည်။ ယင်းမော်ဒယ်များကို အများသုံးအင်တာနက်နှင့် ချိတ်ဆက်မှုမရှိသော လုံခြုံသည့် ဆာဗာများပေါ်တွင် အများအားဖြင့် လည်ပတ်စေသည်။ ယခုအခါအေဂျင်စီများတွင် Agentics မော်ဒယ်အမျိုးအစားသစ်ကို တည်ဆောက်နေပြီဖြစ်သည်။ ဥရောပတွင်လည်း အလားတူလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်နေသည်။ Generative AI မှာ Frontier Models များကို အလျင်အမြန် လိုက်နိုင်ရေး ကြိုးစားနေကြောင်းနှင့် ယူကေထောက် လှမ်းရေး အသိုင်းအဝိုင်း (UKIC) ရှိ လူတိုင်းတွင် အမျိုးသားလျှို့ဝှက်အဆင့် (LLM) စွမ်းရည်ကို သုံးစွဲခွင့်ရနေပြီဖြစ်ကြောင်း ဗြိတိသျှအရာရှိတစ်ဦးက ပြောသည်။ ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီနှင့် ဥရောပ၏ တစ်ခုတည်းသော AI champion ဖြစ်သည့် Mistral သည် ပြင်သစ်၏ စစ်ရေး AI အေဂျင်စီဖြစ်သော AMIAD နှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်နေသည်။ Mistral ၏ Saba မော်ဒယ်ကို အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်အာရှမှ ဒေတာအချက်အလက်များဖြင့် လေ့ကျင့်ထားပြီး အာရပ်ဘာသာနှင့် တမီးလ်ဘာသာကဲ့သို့သော ဒေသီယဘာသာစကားငယ်များတွင် အထူးတလည် ကျွမ်းကျင်စေသည်။ ဂါဇာစစ်ပွဲစတင်ပြီးနောက်ပိုင်း အစွဲရေးစစ်တပ်၏ GPT-4 (ထိုစဉ်က OpenAI ၏ အဆင့်အမြင့်ဆုံး LLM) အသုံးပြုမှုသည် အဆ ၂၀ တိုးလာကြောင်း ဇန်နဝါရီလ ထုတ် +972 Magazine တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုသို့ အားလုံးလုပ်ဆောင်နေသော်လည်း လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုမှာ နှေးကွေးနေဆဲ ဖြစ်ကြောင်းနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးနယ်ပယ်တွင် AI ကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းသည် မိမိတို့ လိုချင်သည့် အဆင့်သို့ မရောက်သေးကြောင်း OpenAI ၏ မိတ်ဖက်များကို ဦးဆောင်သည့် ယခင်ကာကွယ်ရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေးအရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သူ Katrina Mulligan က ဆိုသည်။ အမေရိကန်၏ Signals-intelligence ဝန်ဆောင်မှုဖြစ်သည့် အမျိုးသားလုံခြုံရေး အေဂျင်စီ (NSA) သည် ဆယ်စုနှစ်များစွာကတည်းက အသံမှတ်သားမှုကဲ့သို့သော AI အမျိုးအစားများကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ထူးချွန်သော အေဂျင်စီတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း အတွင်းလူ တစ်ဦးက ဆိုသည်။ သို့သော် အေဂျင်စီအများအပြားသည် နောက်ဆုံးပေါ်အများသုံးမော်ဒယ်

များနှင့် ဝေးကွာနေသေးသည့်တိုင် ကိုယ်ပိုင် "Wrappers" များကို တည်ဆောက်လိုကြသည်။ ပြောင်းလဲမှုအပိုင်းအနေဖြင့် ၎င်းကို Chatbot အဖြစ်သာ အသုံးပြုခြင်း မဟုတ်ဘဲ ပြောင်းလဲမှု၏ အဓိကအချက်ဖြစ်သည့် စတင်အသုံးပြုပြီးလျှင် မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို မည်သို့ ဒီဇိုင်းပုံစံဆွဲမည်ဆိုသည့် အချက်ပင်ဖြစ်ကြောင်း ဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေး မူဝါဒ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ Tarun Chhabra က ပြောသည်။

AI ထောက်လှမ်းရေး ကစားပွဲ

အချို့ကမူ ယင်းမျှော်လင့်ချက်များသည် လိုသည်ထက် ပိုမြင့်မားနေသည်ဟု သံသယ ရှိနေကြသည်။ ဗြိတိန်၏ အမျိုးသား AI အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် Alan Turing Institute မှ Richard Carter က အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်ရှိ ထောက်လှမ်းရေးဝန်ဆောင်မှုများ အမှန်တကယ် လိုချင်သည်မှာ လက်ရှိ LLM များရှိ Hallucinations (မမှန်ကန်သော အဖြေများ) ကို သိသိသာသာ လျှော့ချရန် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှအေဂျင်စီများသည် Hallucinations များကို လျှော့ချရန်အတွက် ယုံကြည်စိတ်ချရသော အချက်အလက်များကို ရှာဖွေပြီး LLM သို့ ပေးပို့သည့် ဘုံနည်းစနစ်တစ်ခုကို အသုံးပြုလျက်ရှိကြောင်း ဗြိတိသျှအေဂျင်စီတစ်ဦးက ထောက်ပြထားသည်။ ထောက်လှမ်းရေးအသိုင်းအဝိုင်းတွင် လိုအပ်သည်မှာ တစ်သမတ်တည်း ဖြစ်မှု (Consistency)၊ စိတ်ချရမှု (Reliability)၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (Transparency) နှင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြနိုင်မှု (Explainability) တို့ ဖြစ်ကြောင်း Dr. Carter က သတိပေးထောက်ပြ ထားသည်။ သို့သော်လည်း ဓာတ်ခွဲခန်းများသည် ယင်းအစား ပိုမို အဆင့်မြင့်သော Agentic မော်ဒယ်များကို အာရုံစိုက်လျက်ရှိသည်။

ဥပမာအားဖြင့် Mistral သည် ဂြိုဟ်တုပုံရိပ်များ သို့မဟုတ် အသံဖမ်းစက်များကဲ့သို့သော အချက်အလက်အလိုက် စီးဆင်းမှုတစ်ခုစီကို AI agent တစ်ခုနှင့်တွဲဖက်ပေးခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ် ချက် ချမှတ်ခြင်းကို မြန်ဆန်စေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် AI agent တစ်ခုအား အီရန်နျူကလီးယား သိပ္ပံပညာရှင် ရာပေါင်းများစွာကို ခွဲခြားဖော်ထုတ်ပြီး သုတေသနပြုရန်နှင့် ၎င်းတို့ကို လုပ်ငန်းတာဝန် ပေးအပ်လိုက်ရန် စိတ်ကူးကြည့်ပါ။ စစ်ပွဲတစ်ခုတွင် Agents များကို မည်သို့ သုံးမည်ကို မစဉ်းစားရသေးကြောင်း Mr. Chhabra က ဖြည့်စွက်ပြောကြားသည်။

Agentic မော်ဒယ်များ၏ ပြဿနာမှာ ၎င်းတို့သည် လုပ်ငန်းတစ်ခုအတွက် ကိုယ်တိုင် ပြန်လည် အဖြေများထုတ်ပေးနိုင်သောကြောင့် ပိုမိုခန့်မှန်းရခက်ပြီး အမှားများ စုပြုံလာနိုင် သည့်အန္တရာယ်ကို တိုးစေသည်ဟု Dr. Carter က သတိပေးသည်။ OpenAI ၏ နောက်ဆုံးထွက် Agentic မော်ဒယ်ဖြစ်သော ChatGPT Agent သည် အဖြေ၏ ၈ ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် အမြင် လွဲမှားမှုရှိပြီး ကုမ္ပဏီ၏ ယခင်က o3 Model ထက် ပိုမိုမြင့်မားသောနှုန်းဖြစ်ကြောင်း ကုမ္ပဏီမှထုတ်ပြန်ခဲ့သော အကဲဖြတ်ချက်တစ်ခုအရ သိရသည်။

AI ဓာတ်ခွဲခန်းအချို့က ထိုသို့သော စိုးရိမ်မှုများကို ဗျူရိုကရေစီဆန်သော တင်းမာမှုများ အဖြစ် ရှုမြင်သော်လည်း ၎င်းမှာ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သော ရှေးရိုးစွဲဝါဒဖြစ်သည်ဟု Dr. Carter က ဆိုသည်။ အထူးသဖြင့် GCHQ (NSA ၏ ဗြိတိသျှ Counterpart) အသိုင်းအဝိုင်း တွင် အလွန်တော်သည့် အင်ဂျင်နီယာလုပ်သားအင်အားစုရှိပြီး နည်းပညာအသစ်များအပေါ်

“အမေရိကန်
ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့
(IC) သည်
ဉာဏ်ရည်တူ (AI)
နည်းပညာကို
အားထားလာရသော်လည်း
လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင်
နှေးကွေးနေသည်ဟု
သုံးသပ်ရသည်။”

သဘာဝအတိုင်း သံသယရှိတတ်ကြောင်းလည်း ပြော
ထားသည်။

ယင်းအချက်သည် AI ၏ အနာဂတ်နှင့် ပတ်သက်
သော ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုနှင့်လည်း
သက်ဆိုင်သည်။ Dr. Carter သည် ယနေ့ခေတ် ယေဘု
ယျအသုံးချ LLM များ၏ တည်ဆောက်ပုံသည် ကမ္ဘာ
ကြီးကို ခိုင်မာစွာနားလည်စေသည့်အကြောင်း အကျိုး
ဆင်ခြင်မှုမျိုးအတွက် ဒီဇိုင်းထုတ်ထားခြင်း မဟုတ်ဟု
ငြင်းခုံသူများထဲမှ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အမြင်တွင်
ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများ၏ဦးစားပေးမှာဆင်ခြင်
တုံတရားရှိသော မော်ဒယ်အမျိုးအစားသစ်များကို ဖော်
ဆောင်ရန် တွန်းအားပေးခြင်း ဖြစ်သင့်သည်။

တရုတ်သည် နည်းပညာပိုင်းတွင် အရှိန်အဟုန်
ဖြင့် ရှေ့ရောက်နေနိုင်သည်ဟူသော သတိပေးချက်များ
လည်း ရှိသည်။ တရုတ်က စစ်ရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေး
ကွာဟချက်များအတွက် DeepSeek ကို မည်သည့်ပုံစံ၊
မည်သည့်အတိုင်းအတာဖြင့် အသုံးပြုနေကြောင်း
နားလည်မှုဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များလည်း ရှိနေဆဲဖြစ်
ကြောင်း Silicon Valley ရှိ Think Tank တစ်ခုဖြစ်သည့်
Institute for Security and Technology မှ Philip
Reiner က ထောက်ပြဆွေးနွေးထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၃ ရက်နေ့က ထရမ်
အစိုးရအဖွဲ့သည် တရုတ်ကဲ့သို့သော ပြိုင်ဘက်များနှင့်
နှိုင်းယှဉ်ပါက ၎င်းတို့ AI အား မည်မျှမြန်မြန် အသုံးချ
နေကြောင်း၊ ပင်တဂွန်နှင့် ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီ
များအား ပုံမှန်အကဲဖြတ်ရန်နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် လိုက်
လျောညီထွေဖြစ်အောင် ချဉ်းကပ်မှုတစ်ခုကို တည်
ထောင်ရန် အမိန့်ပေးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

ယင်းအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ လူတိုင်းနီးပါး
သဘောတူကြသည်။ အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေး
အေဂျင်စီများသည် တရုတ်၏ တိုးတက်မှုအပေါ်
ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်များ စုဆောင်းရာ
တွင် ညံ့ဖျင်းစွာ လုပ်ဆောင်နေကြောင်းနှင့် နည်းပညာ
ဝယ်ယူမှုနှင့် တရုတ်နည်းပညာကုမ္ပဏီများအတွင်း
ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုသည် အတော်လေး နိမ့်ကျနေဆဲ

ဖြစ်ကြောင်း ဆီးနိတ်အမတ် Warner က ထောက်ပြထားသည်။ အဓိကစိုးရိမ်စရာမှာ အမေရိကန်သည် အန္တရာယ်များကိုမသိဘဲ AI ကို အလျင်အမြန် အသုံးမပြုမိခြင်း မဟုတ်ကြောင်း၊ ပင်တဂွန်နှင့် ထောက်လှမ်းရေးအသိုင်းအဝိုင်း အမြဲလုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်နည်းအတိုင်း ဆက်လုပ်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း Ms. Mulligan က ပြောကြားသည်။ နောက်ဆုံး အမေရိကန်၏ အကြီးဆုံးစိုးရိမ်မှုမှာ AGI (Artificial General Intelligence) ပြိုင်ပွဲကိုအနိုင်ရသော်လည်း ၎င်း၏ ထောက်လှမ်းရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက ရှေးရိုးစွဲနည်းလမ်းများဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေခြင်းကြောင့် အသုံးချမှုပြိုင်ပွဲတွင် ရှုံးနိမ့်နိုင်ခြေများနိုင်သည်။

AI နည်းပညာနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ

အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ (IC) သည် ဉာဏ်ရည်တု (AI) နည်းပညာကို အားထားလာရသော်လည်း လက်တွေ့ကျင့်သုံးရာတွင် နှေးကွေးနေသည်ဟု သုံးသပ်ရသည်။ ၎င်းတို့သည် ပြည်တွင်းဗျူရိုကရေစီဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ရင်းနှီးပြီးသား နည်းပညာဟောင်းများကိုသာ အားကိုးနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ မျှော်မှန်းထားသည့် အရှိန်အဟုန်ကို မရရှိသေးကြောင်းလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ထို့အပြင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ AI နည်းပညာတိုးတက်မှုအပေါ် အမေရိကန် ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများ၏ထောက်လှမ်းရေး အချက်အလက်စုဆောင်းမှု အားနည်းနေခြင်းက အမေရိကန်၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက် ကြီးမားသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။

ယင်းသို့သော အခြေအနေတွင် AI မော်ဒယ်များ၏ Hallucinations ခေါ် မမှန်ကန်သော အဖြေများထုတ်ပေးခြင်းပြဿနာသည် ထောက်လှမ်းရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကြီးမားသော အန္တရာယ်ဖြစ်သည်။ ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်များ၏ တိကျမှန်ကန်မှုနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုသည် အသက်တမျှ အရေးပါသောကြောင့် ယင်းပြဿနာကို ဦးစားပေးဖြေရှင်းသင့်သည်။ ထို့အတူ ရှုပ်ထွေးသောလုပ်ငန်းများကို ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် Agentic မော်ဒယ်များကို စစ်ရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေးနယ်ပယ်တွင် အသုံးပြုရန် အလွန်သတိထားသင့်ကြောင်းလည်း သုံးသပ်ရပါသည်။

AI နည်းပညာပြိုင်ဆိုင်မှုသည် ယခုအခါ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်လာပြီဖြစ်သည်။ ဥရောပရှိ ပြင်သစ်၊ ဗြိတိန်နှင့် အစ္စရေးနိုင်ငံများကဲ့သို့သော မဟာမိတ်များပင်လျှင် AI နည်းပညာကို အားသွန်ခွန်စိုက် အသုံးပြုလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်ကဲ့သို့သော ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် နည်းပညာအသစ်များကို သံသယရှိသည့် ရှေးရိုးစွဲစိတ်ဓာတ် ရှိနေကြောင်းလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ယင်းအချက်သည် လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲနေသည့် နည်းပညာခေတ်တွင် တိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

၃၀၈၈

Ref : How spy agencies are experimenting with the newest AI models ဆောင်းပါးအား ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ဆိုသည်။

အစားအသောက်နှင့် ဆေးဝါးများ အသုံးပြုခြင်း

၂၀၁၆

“အနာဂတ်တွင် “Green Europe” ကို
အောင်မြင်စွာ ဖန်တီးရန်အတွက်
သင်ခန်းစာများကိုလိုက်နာရမည်ဖြစ်ပြီး
အတွေ့အကြုံများမှ အားနည်းမှုများကို ကျော်လွှားခြင်းဖြင့်
လူထုအား ယုံကြည်မှုရရှိစေမည်ဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဂျာမနီသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ (ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်) ထုတ်လွှတ်မှုစုစုပေါင်းတွင် အကြမ်းဖျင်း ၂ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိပြီးအဓိက ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်ကြသည့် တရုတ်၊ အမေရိကန်၊ အိန္ဒိယ စသည့် နိုင်ငံကြီးများနှင့်ယှဉ်ပါက ဂျာမနီသည် တိုင်းပြည်ကြီးတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံအနေဖြင့် တာဝန်ယူရန် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း (၂ ရာခိုင်နှုန်း) သာရှိသည်။ ကာလကြာရှည် စွမ်းအင်အသုံးပြုမှုအတွက် ပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှာ အနည်းငယ်သာ ရှိသောကြောင့် ခေတ်သစ်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရန် လျော့နည်းလာလျက်ရှိသည်။ ဥရောပနိုင်ငံများ၏ ပုဂ္ဂလိကစီးပွားရေးသည် အရေးကြီးဆုံး အနေအထားတွင်ရှိပြီး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အမျိုးသားရေးကို ထိန်းသိမ်းလိုသောနိုင်ငံများ (ညာဘက်ဝင် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များ)သည် စွမ်းအင်စနစ်များကို “ယုံကြည်စရာမကောင်း၊ ဈေးကြီးပြီး မထိရောက်” ဟု သဘောထားကြသည်။ အိမ်သုံးအပူစက်၊ အိမ်အပူခံ အထပ်သားသုံးခြင်းနှင့် လျှပ်စစ်ကားတို့ကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များသည် လူထုအတွက် ဈေးနှုန်းမြင့်ပြီး လက်တွေ့သုံးစွဲ နိုင်ရာတွင် အကျိုးမရှိဟု ထင်မြင်ကြသည်။ Nigel Farage ကဲ့သို့သော ဗြိတိန်ရေးရာ အကြမ်း ဖက် ညာဘက်ဆက်ဆံသူများကလည်း အစိုးရမှ လေ၊ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို ထောက်ပံ့ရန် သုံးသည့် သန်းချီသောငွေကို “အကျိုးမရှိသော ကုန်ကျစရိတ်”ဟု ရှုတ်ချကြသည်။

ဂျာမနီဝန်ကြီးချုပ် Friedrich Merz သည်လည်း “ဂျာမနီကသာ လျှပ်စစ်စွမ်းအင် သန့်ရှင်းရေးအတွက် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း ဆောင်ရွက်နေသော်လည်း ကမ္ဘာ့ရာသီဥတု ပြဿနာ များကို တစ်ခုမျှ မတားဆီးနိုင်” ဟု ဆိုကာ အစီအစဉ်များကို ထပ်တူရှုတ်ချခဲ့သည်။ ဥရောပ၏ လူထုလှုပ်ရှားမှုများအတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး မဟာဗျူဟာလှုပ်ရှားမှုများ ကို ဈေးကြီးပြီး အကျိုးမဲ့ဟု သတ်မှတ်လာကြသည်။ ဂျာမနီသည် အမြန်ဆုံး သန့်ရှင်းသော စွမ်းအင် (Climate-neutral) ဖြစ်သွားသည့်တိုင် ကမ္ဘာတစ်လွှားရှိ ရာသီဥတု ပြင်းထန်စွာ

ပြောင်းလဲမှုကို တစ်ခုမျှ မကာကွယ်နိုင်ကြောင်းနှင့် “ဂျာမနီသည် ကမ္ဘာ့ထုတ်လွှင့်မှု၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသည်”ဟု ဂျာမနီ နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

ဥရောပနိုင်ငံများတွင် သန့်ရှင်းစွမ်းအင်နှင့် ပတ်သက်သည့် မူဝါဒများကို နိုင်ငံရေးအမြင်တွင် ညာဘက်အလွန်တင်းကျပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ (Hard-right)ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များက ဆက်တိုက် နှိုးဆော်နေကြသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဈေးကြီးခြင်း၊ စွမ်းအင်အသုံးချမှုတွင် ယုံကြည်စရာမကောင်းခြင်း၊ လူထုအပေါ် ဖိအားနှင့် စိုးရိမ်မှုကို အကြောင်းပြု၍ ချမှတ်ထားသည့် မူဝါဒများကို ရပ်တန့်နေကြသည်။ ဥရောပနိုင်ငံများတွင် သန့်ရှင်းစွမ်းအင်တိုးချဲ့မှုဝါဒများကို လူမှုပတ်ဝန်းကျင် အကျိုးအတွက် အရေးကြီးသည်ဟု သတ်မှတ်ထားကာ အချိန်အတော်ကြာပြီး နောက်ကျစေသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်မှုကို တားဆီးနေကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Thomas Friedrich Merz၊ Nigel Farage စသည့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များကလည်း ဤအတွေးအမြင်ကို ထောက်ခံအားပေးနေကြသည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ရုရှားက ယူကရိန်းနိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် အပြည့်အဝ စစ်ဆင်ရေးကြောင့် ဥရောပတစ်ဝန်းလုံးတွင် လုံခြုံရေးစိုးရိမ်မှုများ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ဒေါ်နယ်ထရမ်၏ နိုင်ငံခြားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်လိုက်မူဝါဒသည်လည်း ဥရောပနိုင်ငံများကို စိုးရိမ်မှုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အဆိုပါအကြောင်းများကြောင့် ဥရောပနိုင်ငံ အများစုသည် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်များတိုးမြှင့်ရန် တာဝန်ယူလိုက်ကြသည်။ ဩစတြီးယားနိုင်ငံမှ ဥရောပပါလီမန်အမတ် Lena Schilling (Greens/European Free Alliance) သည် “ကျွန်တော်တို့ ဥရောပကို ကာကွယ်ရန် ငွေလိုအပ်သည်။ အဆိုးဆုံးအခြေအနေကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားရန် လိုအပ်သည်”ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ၌ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအပေါ် စွမ်းအားအပြည့် အာရုံစိုက်နေချိန် ဖြစ်သည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွပြီး အတိုးနှုန်းနိမ့်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြင့် သင့်တင့်သလို ရှိနေသည်။ အမျိုးသားကျန်းမာရေးကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည့် ကူးစက်ရောဂါကြီးများသည် သမိုင်းစာအုပ်ထဲမှ အကြောင်းအရာသာ ဖြစ်နေခဲ့ပြီး ဥရောပနယ်မြေတွင် ပြင်းထန်စွာ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် စစ်ပွဲများလည်း မရှိခဲ့သေးပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပဲရစ်သဘောတူညီချက်သည်လည်း ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု တိုက်ဖျက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်အဖြစ် အခြေခံထားပေးခဲ့သည်။

ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်သုံး ဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းလာခြင်းကြောင့်လည်း ပဲရစ်သဘောတူညီချက်တွင် ထားရှိခဲ့သည့် ကတိများကို အလွယ်တကူ ပြီးမြောက်နိုင်မည်ဆိုသည့် မျှော်လင့်ချက်ရှိခဲ့သည်။ ထိုအချိန် ဘရပ်ဆဲလ် (Brussels) တွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆောင်ရွက်ချက်များကို ပိုမိုတိုးချဲ့ရန် အချိန်မှန်နေသည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသည်။ Ursula von der Leyen သည် ဥရောပကော်မရှင်အသစ်၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် “ကမ္ဘာကြီး ကျန်းမာအောင် ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းဟာ EU ရဲ့ အကြီးဆုံး စိန်ခေါ်မှုဖြစ်တယ်”ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပဲရစ်သဘောတူညီချက်အရ EU သည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ထုတ်လွှတ်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်အထိ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့ချမည်ဟု ကတိထားခဲ့သည်။ အမှန်မှာ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဥရောပကောင်စီသည် အဆိုပါ ကတိကို ၅၅ ရာခိုင်နှုန်း

အထိ တိုးချဲ့ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များကို “Green Deal” ဟု ခေါ်ကြပြီး ၂၀၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် Climate Neutrality ရောက်သည်အထိ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

ယခုအချိန် ဥရောပနိုင်ငံများအတွက် အစိမ်းရောင်မူဝါဒ (Green Deal) ကိုဆက်လက် ဆောင်ရွက်သည့်အခါတွင် အစိုးရအသုံးစရိတ်အပေါ် အပြင်းအထန် သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိနေသည်။ အမေရိကန်သည် ယူကရိန်းကို ထောက်ပံ့ရန်၊ စစ်ကာကွယ်ရေးစနစ် တည်ဆောက်ရန် အလွန်ကြီးမားသည့်ငွေကြေး လိုအပ်လာနေသည်။ အချိန်အတိုအတွာ အတွင်း ငွေချေးထားခြင်းဖြင့် စုဆောင်းနိုင်သော်လည်း အကြာကြီး လက်ခံနိုင်မည့်နည်း မဟုတ်ပါ။ အထူးသဖြင့် အများပြည်သူအကြွေးရှိသည့် နိုင်ငံများ (အီတလီ၊ ဘယ်ဂျီယံ)၊ မထိန်းနိုင်သည့် ဘတ်ဂျက်ခွဲဝေမှုရှိသည့် ပြည်ထောင်စု (ပြင်သစ်) သို့မဟုတ် ငွေကြေး အပေါက်ကြီးမားစွာဖြည့်ရမည့် နိုင်ငံများ (ဂျာမနီ) အတွက် မကြာမီ အခက်အခဲဖြစ်လာမည် ဖြစ်သည်။

အစိမ်းရောင်စီးပွားရေး စီမံကိန်းများတွင် များစွာသော အရင်းအနှီး လိုအပ်သဖြင့် အတိုးနှုန်းမြင့်လာခြင်းက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် အကျိုးသက်ရောက်မှုကြီးမားစေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိမ်သစ်များ အပူကာဖုံးအလွှာ တပ်ဆင်ခြင်း (Home insulation) သို့မဟုတ် ပင်လယ်ပေါ် လေမှုန့်စက်များတည်ဆောက်ခြင်း (Offshore wind) (ပင်လယ်ပေါ်တွင် လေစွမ်းအင်ကို အသုံးပြုပြီး သန့်ရှင်းစွမ်းအင် ထုတ်လုပ်ရာ နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အနာဂတ် အတွက် အစိမ်းရောင်စီးပွားရေးတွင် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍဖြစ်သည်။) စသည့် စီမံကိန်းများသည် အတိုးနှုန်း အနည်းငယ်တက်သော်လည်း စုစုပေါင်း ကုန်ကျစရိတ်များ တိုးစေပြီး စီးပွားရေးအတွက် သက်ရောက်မှု ကြီးမားစေသည်။ ထို့ကြောင့် ကုန်ကျစရိတ် လျှော့ချရန်နှင့် ပြည်သူများထံမှ ကောင်းမွန်သောသဘောထားမှတ်ချက်များရရှိရန် နည်းလမ်း တစ်ခုအဖြစ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအချို့ကို လျှော့ချပေးလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် EU ၏ Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM) ကိုလည်း ပိုမိုရိုးရှင်းအောင် ပြင်ဆင်ခဲ့ သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တန်ဖိုး ၅၀ အောက်ရှိ ကုန်ပစ္စည်းများကို စနစ်ထဲမှ ချန်ထားသော်လည်း အဆိုပါကုန်ပစ္စည်းများသည် ကုမ္ပဏီအများစုကို ကိုယ်စားပြုနေသော်လည်း စနစ် ရည်ရွယ် ချက်အရ ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု ၉၉ ရာခိုင်နှုန်း ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းလျှော့ချခြင်းသည် အကျိုးရှိနိုင်သော်လည်း နောက်နေ့ တွင် အပြင်းအထန် စွန့်ပစ်သွားမလားဆိုသည့် စိုးရိမ်မှုများလည်း ရှိနေသည်။ ဂျာမနီမှ သက်ဆိုင်ရာ ရေပန်းအစားဆုံး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လှုပ်ရှားသူ Luisa Neubauer က “စည်းမျဉ်းချည်းပဲ လျှော့လို့မရပါဘူး။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သည် ထပ်တိုးပြီး စောင့်ဆိုင်း နိုင်မည့် အချိန်လုံးဝ မရှိတော့ပါ”ဟု သတိပေးခဲ့သည်။

အချို့ကုမ္ပဏီများသည် စည်းမျဉ်းများ တည်ငြိမ်စွာရှိနေခြင်းကို လိုလားကြသည်။ မကြာမီတွင် ပြောင်းလဲသွားမည့် စည်းမျဉ်းအတွက် အချိန်နှင့် ငွေကြေးထည့်သွင်းဖို့ထက် လောလောဆယ် အစိုးရနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆက်သွယ်ခြင်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းသည် ပိုအသုံးဝင်မည်ဆိုသည့် အယူအဆကို ဆောင်ရွက်လိုကြသည်။ EU က Renewable Energy

**“လက်ရှိအချိန်တွင်
တရုတ်နိုင်ငံသည်
Solar energy ၊ Battery ၊
Electric vehicle
ဈေးကွက်တွင်
ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းနေရာသို့
ရောက်ရှိလျက်ရှိသည်။”**

(အစိမ်းရောင်စွမ်းအင်) စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးရန် “Clean Industrial Deal” တင်သွင်းထားသည်။ နိုင်ငံ အလိုက် အစိုးရထောက်ပံ့မှုများ (State-aid) နှင့် အများ ပြည်သူဝယ်ယူမှုစည်းမျဉ်းများ (Public procurement) ကို ပြင်ဆင်ပြီး EU ထုတ်လုပ်သူများကို ပိုမိုအားပေး နိုင်အောင် စီမံထားသည်။ အလုပ်သမားများအတွက် လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုများပေးခြင်းနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း ခွင်တွင် လိုအပ်သော ခွင့်ပြုချက်များ အမြန်ရရှိစေရန် စည်းမျဉ်းများလည်း ပါဝင်သည်။ ယခင် ဥရောပစင်တာ ဘဏ်ဥက္ကဋ္ဌ Mario Draghi ၏ အစီရင်ခံစာအရ EU က နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် ဈေးကွက်အရွယ်အစားကို တိုးမြှင့်ရန်၊ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တစ်နှစ်လျှင် ယူရို ၈၀၀ ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

Ursula von der Leyen က ၂၀၂၈ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး ခုနှစ်နှစ်တာ EU ဘတ်ဂျက်အတွက် ယူရို ၄၅၀ ဘီလီယံ “Draghi Fund” တင်သွင်းထားပြီး ဈေးကွက်ထဲမဝင်သေးသော Green Technology များကို အကူအညီပေးရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ EU သည် နည်းပညာအချို့ (Low-carbon kit) ကို ကမ္ဘာ ပေါ်တွင် အဓိကထုတ်ကုန်တချို့အဖြစ် ထုတ်ပေးနိုင် နေပြီ ဖြစ်သည်။ သို့သော် တရုတ်နိုင်ငံက နည်းပညာ ဈေးကွက်အများစုကို ရရှိထားပြီး Solar Energy နှင့် Battery Market တွင် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း ဖြစ်နေသည်။ EU လုပ်ငန်းများအနေဖြင့် အစိုးရအား ငွေကြေးပံ့ပိုးမှုအပြင် EU လုပ်ငန်းများ ပြိုင်ဆိုင်နိုင်အောင် တရုတ်နိုင်ငံထွက် ပစ္စည်းများအပေါ် သွင်းကုန်ကန့်သတ်မှုများကို ချမှတ် ဖော်ဆောင်ခြင်းကို လုပ်ဆောင် ပေးစေလိုသည်။ သို့သော် အဆိုပါ အစီအစဉ်များကြောင့် အသုံးပြုသူများ အနေဖြင့် ကုန်ကျစရိတ် မြင့်တက်နိုင်ခြင်း ရှိလာနိုင် သည်။ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် အစိုးရရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (Government Investment) နှင့် R&D ပံ့ပိုးမှုကို ကြိုက်သော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းအား၊ နည်းပညာအရည်အသွေး၊ ဈေးနှုန်းသင့်တင့်မှုတို့ကို EU ကုမ္ပဏီများက အသုံးပြုလိုကြသည်။ လက်ရှိအချိန်

တွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် Solar energy | Battery | Electric vehicle ဈေးကွက်တွင် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းနေရာသို့ ရောက်ရှိလျက်ရှိသည်။

EU က တရုတ်နိုင်ငံထုတ် EVs အပေါ် ၈ ဒသမ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်း အခွန်ချထားပြီး အခြားကားများအပေါ်ရှိ အခွန်များနှင့် ပေါင်းထားသည်။ အနာဂတ်အတွက် Protectionism (ကာကွယ်မှု) ပြုလုပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ETS (Emissions Trading Scheme) အတွက် Permanent Carbon Removal နည်းပညာကို ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း ထည့်သွင်းရန် စီစဉ်ထားသည်။ ၂၀၄၀ ပြည့်နှစ်အတွက် Emissions-reduction target ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အလွန်မြင့်မားသော်လည်း ၃ ရာခိုင်နှုန်းကို ကမ္ဘာ့အပြင်မှ Carbon Removal နှင့် Emissions လျော့ချမှုဖြင့် ဖြည့်နိုင်မည်ဟု စီစဉ်ထားသည်။ ထို့အတွက် High-quality International Carbon Credits ဝယ်ယူရမည်ဖြစ်ပြီး ပါရီသဘောတူညီချက်အရ စတင်ထားသည့် Carbon Credit Market များမှာ ယနေ့အချိန်တွင် ကျယ်ပြန့်အားကောင်းမှုမရှိသေးပါ။ ဥရောပ ပါလီမန်ထဲရှိ Hard-right parties က EU Commission နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဆွေးနွေးမှုကို ဦးဆောင်နေကြပြီး ETS ပြင်ဆင်မှုအပေါ်လည်း လမ်းညွှန်နေသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ National Rally ဥက္ကဋ္ဌ Jordan Bardella က “စီးပွားရေးတိုးတက်မှု နည်းလမ်းကို သဘောမကျပါ။ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို စွန့်ပစ်မသွားချင်၊ စက်မှုအခြေခံအင်အားကို မဆုံးရှုံးစေချင်”ဟု ဆိုထားသည်။ ၂၀၂၇ ခုနှစ်မှ စတင်ပြီး ETS2 (Emissions Trading Scheme 2) ကို စတင် အသုံးပြုမည်ဖြစ်သည်။ ETS2 သည် အဆောက်အအုံတွင် အသုံးပြုသော လောင်စာများနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး လောင်စာများမှထွက်သည့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်များကို ကန့်သတ် ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ ETS2 အသစ်ကြောင့် နိုင်ငံရေးဆန့်ကျင်မှု ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အစိုးရနှင့် EU မှ စည်းမျဉ်းချိန်ညှိနည်းများကို စဉ်းစားလျက်ရှိကြသည်။

ရာသီဥတုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုအပေါ် ဥရောပရှိ အချို့နိုင်ငံများတွင် အစိုးရများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကိုကာကွယ်ရေးသည် အရေးကြီးကြောင်းသတ်မှတ်ပြီး တင်းတင်း ကျပ်ကျပ် လုပ်ဆောင်နေကြသော်လည်း အချို့နိုင်ငံများတွင်မူ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ မူဝါဒများ သည် အနည်းငယ်သာ အရေးကြီးကြောင်း သဘောထားလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ညာဘက် အလွန်တင်းကျပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ (Hard-right)အချို့က အဆိုပါမူဝါဒများကို မကြိုက် ကြသော်လည်း အစိုးရတစ်ခုအဖြစ် တာဝန်ယူသည့်အချိန်တွင် အဓိကစိုးရိမ်စရာအဖြစ် မထားကြပါ။ ဥပမာ အီတလီဝန်ကြီးချုပ် Giorgia Meloni က အချို့ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို သဘောမကျသော်လည်း ၎င်းတို့ကို အဓိကအရေးကြီးသည့်ကဏ္ဍအဖြစ် သဘောမထားသေးပါ။

သို့သော် အနာဂတ်အလားအလာကို ကြည့်လျှင် ရာသီဥတုကာကွယ်ရေးအတွက် အသုံးစရိတ် လျော့နည်းနိုင်ပြီး ပြည်သူကို အခက်အခဲဖြစ်စေခြင်းကိုလည်း လျော့နည်းစေ နိုင်သည်။ ရာသီဥတုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုကို ဥရောပအထက်တန်းအဖွဲ့များသည် “ဥရောပ ဖြစ်ခြင်း”၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ ထိုသဘောထားကို ပြည်သူများအတွင်း အောင်မြင်စွာ ထိုးထွင်းနိုင်ရန် အရေးကြီးကြောင်း ပြသနေသည်။ အနာဂတ်အတွက် တိုးတက်မှုကို အဆက်မပြတ်ထားနိုင်ရန် စွမ်းအားနှင့် သတိထားမှု လိုအပ်ပြီး အဆင့်မြင့်

အမြန်နှုန်းအတိုင်း မဖြစ်နိုင်သော်လည်း ရှေ့ဆက်ရန် အခြေခံကို ခိုင်မာစွာ တည်ဆောက် ရမည်ဖြစ်သည်။

ရာသီဥတုကာကွယ်ရေးအတွက် ဥရောပနိုင်ငံများတွင် အားနည်းချက်များ၊ နိုင်ငံရေး ကွာခြားချက်များ ရှိနေသော်လည်း အခက်အခဲများက အဆုံးသတ်မဟုတ်ပါ။ အမှား အယွင်းများမှ သင်ယူပြီး အစိုးရများ၊ ပါတီများနှင့် ပြည်သူတို့ ပူးပေါင်းမှုဖြင့် တိုးတက်မှုကို အဆက်မပြတ် ဆက်လက်တည်ဆောက်နိုင်သည်။ အနာဂတ်တွင် “Green Europe” ကို အောင်မြင်စွာ ဖန်တီးရန်အတွက် သင်ခန်းစာများကိုလိုက်နာရမည်ဖြစ်ပြီးအတွေ့အကြုံ များမှအားနည်းမှုများကို ကျော်လွှားခြင်းဖြင့် လူထုအား ယုံကြည်မှုရရှိစေမည်ဖြစ်သည်။ အချိန်တိုင်းတွင် အမြန်နှုန်းအမြင့်ဆုံး မဖြစ်နိုင်သော်လည်း တိုးတက်မှုကို အခြေခံခိုင်မာစွာ တည်ဆောက်ခြင်းမှသာ ရာသီဥတုကာကွယ်ရေးအတွက် ထိရောက်သည့် အနာဂတ်ကို တည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ရွှေနှန်းမေ

Ref: <https://www.economist.com/briefing/2025/07/31/the-humbling-of-green-europe>

၂၀၁၆-၂၀၁၇ ခုနှစ် ဝန်ထမ်းများ၏

အကျဉ်းချုပ်ချက်ချင်း

“ရရှား-ယူကရိန်း စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍
 ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁ ရက်နေ့မှ
 ဩဂုတ် ၃၁ ရက်နေ့အတွင်း
 ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
 ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၆

ဟန်ဂေရီနိုင်ငံသားတစ်ဦးသည် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ အမှတ်(၁၂၈)တပ်အတွင်းသို့ အတင်းအကျပ်စစ်သားစုဆောင်းခံခဲ့ရပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်အတွင်း စစ်သားစုဆောင်းရေးအရာရှိများ၏ ရိုက်နှက်ထိန်းသိမ်းမှုကြောင့် ရရှိသည့်ဒဏ်ရာဖြင့် သေဆုံးသွားခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၇

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Tyotkino အနီးရှိ ယူကရိန်းနယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်ပြီး Bezsalivka ကျေးရွာကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၈

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်ထံမှ တိုက်ရိုက်ညွှန်ကြားချက်ရရှိပြီးနောက် ယူကရိန်းသို့ ကာကွယ်ရေးလက်နက်များ ထပ်မံပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၉

ဥရောပကော်မရှင်ရုံးတွင် အလုပ်လုပ်နေသည့် ယူကရိန်းဘာသာပြန်တစ်ဦးသည် ယူကရိန်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးနှင့် ဥရောပခေါင်းဆောင်များကြား တံခါးပိတ်အစည်းအဝေးဆိုင်ရာ တားမြစ်မှတ်တမ်းများအား ယူဆောင်ကြည့်ရှုခဲ့သဖြင့် သူလျှို့ဖြစ်နိုင်သည်ဆိုသည့် သံသယဖြင့် ဘယ်လ်ဂျီယံ အာဏာပိုင်များက ၎င်းအား အလုပ်ဖြုတ်ခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာများတွင် ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် တပ်သားဆုံးရှုံးမှု လျော့နည်းစေရန်အတွက် လူလိုက်ပါခြင်းမရှိသည့် အဝေးထိန်းရထားမောင်းစနစ်အား စတင်အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ဒွန်းညက်ဒေသ မြောက်ပိုင်းရှိ Zelena Dolyna ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း ရုပ်သံမှတ်တမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်း လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ခြောက်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း၊ ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ် အနည်းဆုံး ၅၉၇ စင်းနှင့် မစ်ဆိုင်ခုံးကျည် ၂၆ စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၃

ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှစ်ဦးသည် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးကိစ္စ၊ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ အဆုံးသတ်ရေးကိစ္စများအား ဆွေးနွေးခဲ့ကြကြောင်း ဆွေးနွေးပွဲအပြီး ထုတ်ပြန်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၄

ရုရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲ အဆုံးသတ်ရန် ရက်ပေါင်း ၅၀ အချိန်ရမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ သတ်မှတ်ကာလအတွင်း မဖြေရှင်းနိုင်ပါက ကြီးမားသည့် ဒဏ်ခတ် ပိတ်ဆို့မှု အသစ်များ ချမှတ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၅

ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်သည် ဒွန်းညက်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ အမိန့်အာဏာ နှင့် ယူကရိန်းတွင် သူလျှို့ဝှက်လုပ်ပေးခဲ့ခြင်းအတွက် အမေရိကန်နိုင်ငံသား Daniel Martindale အား ရုရှားနိုင်ငံကူးလက်မှတ် ချီးမြှင့်ပေးအပ်ခဲ့ကြောင်း အင်တာနက် သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၆

ရုရှားနိုင်ငံ Belgorod ဒေသတွင် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း တစ်ဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း Belgorod ဒေသ မြို့တော်ဝန်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၇

ဟန်ဂေရီနိုင်ငံသား Jozsef Sebestyen သေဆုံးမှုကြောင့် သံတမန်ရေးအငြင်းပွားမှု ဖြစ်ပွားစဉ် ကာလအတွင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိသုံးဦးအား ဟန်ဂေရီ နိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းအား ဟန်ဂေရီအစိုးရက တားမြစ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၈

မော်စကိုမြို့တွင် မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ပေါက်ကွဲမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာလေကြောင်းခရီးစဉ်များ ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ရကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၉

နှစ်နာရီကျော်ကာလအတွင်း မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ် ၁၃ စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ပြီး မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ်အများစုမှာ မော်စကိုမြို့ Zelenograd အုပ်ချုပ်ရေးနေရာတွင် ဖြစ်ကြောင်း မော်စကိုမြို့တော်ဝန်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၀

ရုရှားလေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်သည် မော်စကိုမြို့အနီးတစ်ဝိုက်တွင် ပျံသန်း နေသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရန်းယာဉ် ၂၇ စင်းအပါအဝင် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များ၏ မောင်းသူမဲ့ ဒရန်းယာဉ်ပေါင်း ၂၃၀ ကျော်ကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၁

ယူကရိန်းအလယ်ပိုင်း Kropyvnytskyi ရှိစစ်သင်တန်းတစ်ခုအား ရုရှားတို့က မစ်ဆိုင်း ခုံးကျည်တစ်စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ယူကရိန်းစစ်သည် အနည်းဆုံး ၁၅ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး တစ်ရာကျော် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Pokrovsk မြို့ထဲသို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၃

မြေပြင်မှ ဝေဟင်သို့ တာလတ်ပစ် HAWK မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များအပါအဝင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၃၂၂ သန်း တန်ဖိုးရှိ စစ်ရေးအကူအညီများ ထပ်မံပေးအပ်ရန် အမေရိကန် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သဘောတူညီခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၄

အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ လွတ်လပ်စွာ ပြန်လည် ရပ်တည်နိုင်သည်အထိ ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ထောက်ပံ့ပေးနေသည့် ဘဏ္ဍာရေးအကူ အညီများအား ဆိုင်းငံ့ထားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဥရောပသမဂ္ဂက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၅

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Holubivka မြို့ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုပ်သံမှတ်တမ်း များတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၂၀၀ နှင့် မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည် ၃၀ တို့ဖြင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ သုံးဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး ခြောက်ဦး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၇

ရုရှားနိုင်ငံသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် စိန့်ပီတာစဘတ်မြို့တွင် ကျင်းပမည့် ရေတပ်နှစ်ပတ်လည်အခမ်းအနားအား လုံခြုံရေးအကြောင်းပြချက်ဖြင့် ဖျက်သိမ်းခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၈

ရုရှားတို့သိမ်းပိုက်ထားသည့် ဒွန်းညက်ဒေသ အစိတ်အပိုင်းအချို့တွင် ယူကရိန်း တပ်ဖွဲ့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခြင်းခံခဲ့ရကြောင်း သိရသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၉

ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ရုရှားတို့သိမ်းပိုက်ထား သည့် ဒွန်းညက်ဒေသတွင် မီးလောင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး လျှပ်စစ်ပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားမီဒီယာများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များက Oleksandro-Kalynove ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်ချိန်မှာပင် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များကလည်း Maliivka နှင့် Temyrivka ကျေးရွာတို့ကို ပြန်လည် သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း ရုပ်သံမှတ်တမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၁

အီးယူနှင့် ဂျီ-၇ တို့မှ ဘဏ္ဍာရေးအထောက်အပံ့များ ဆိုင်းငံ့မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ထား

သည့်တိုင် National Anti-Corruption Bureau နှင့် Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office တို့အား လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားမှုအား အတည်ပြုသည့် ဥပဒေ တစ်ရပ်ကို သမ္မတ ဇဲလန့်စကီးက လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁

ကိယက်မြို့အား ရုရှားတပ်ဖွဲ့များ၏ လေကြောင်းမှ အပြင်းအထန် ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် သေဆုံးသူအရေအတွက်မှာ ၃၁ ဦးအထိတိုးလာခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအရာရှိများက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Zaporizhzhia ဒေသရှိ S-300 မစ်ဆိုင်ဒုံးကျည်စနစ်ကို ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကိယက်မြို့တော်အား မစ်ဆိုင်ဒုံးကျည် တစ်စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၄

Zaporizhzhia ဒေသတွင် ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လေးဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး Kharkiv တွင်လည်း သီးခြားတိုက်ခိုက်မှုအတွင်း သုံးဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၅

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် Kharkiv ဒေသ Lozova မြို့ရှိ ရထားဘူတာရုံတစ်ခုအား ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ နှစ်ဦး သေဆုံးပြီး အခြား ၁၀ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအာဏာပိုင်များက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၆

အမေရိကန်အစိုးရသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ M777 ဟောင်ဝစ်ဇာများ ပြုပြင်ခြင်း အပါအဝင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၂၀၀ တန်ဖိုးရှိ စစ်လက်နက်ပစ္စည်းများ ရောင်းချခွင့်အား ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၇

ယူကရိန်းကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ထောက်လှမ်းရေးညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ရုံးသည် ခရိုင်းမီးယားဒေသအား တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ရုရှားရေဒါစခန်းများကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၈

ယူကရိန်းအစိုးရသည် ရုရှားကုမ္ပဏီ Rosatom နှင့် အခြားလူပုဂ္ဂိုလ် ၃၄ ဦးတို့အား ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၉

အိုဒန်ဆာကမ်းခြေ ပင်လယ်နက်အတွင်း ပင်လယ်မိုင်းပေါက်ကွဲမှုကြောင့် ရေကူးသမားသုံးဦး သေဆုံးသွားခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၀

ယူကရိန်းလေကြောင်းသည် ခါဆန်ဒေသ၊ Oleshky ရှိ ရုရှားစစ်ဌာနချုပ်အား ပစ်မှတ်တိုက်ခတ်သည့် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ရုရှားစစ်သည် ၂၅ ဦး သေဆုံးပြီး ၁၁ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်ဟု သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၁

ရုရှား-ယူကရိန်း ပဋိပက္ခသည် မိမိတို့၏ စစ်ပွဲမဟုတ်ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီး Marco Rubio က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂

နေရာအတိအကျဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့၏ လေ့ကျင့်ရေးသင်တန်း ကျောင်း တစ်ကျောင်းအား ရုရှားတပ်ဖွဲ့က အတွဲလိုက်ပေါက်ကွဲစေနိုင်သည့် Cluster လက်နက်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ယူကရိန်းစစ်သည်တစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်ဟု ယူကရိန်းအစိုးရက စွပ်စွဲပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းအရှေ့ပိုင်း ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Zatyshok နှင့် Zapovidne ကျေးရွာများကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၄

ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်တောင်ပိုင်းရှိ Volgograd ဒေသအပါအဝင် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းသို့ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် မောင်းသုမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၄၄ စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူနေအဆောက်အအုံတစ်လုံးအား ထိမှန်ခဲ့ပြီး တစ်ဦးသေဆုံးကာ ၁၀ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း Kursk ဒေသ မြို့တော်ဝန် က အတည်ပြု ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား မောင်းသုမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၈၅ စင်းနှင့် မစ်ဆိုင်ဒုံးကျည် တစ်စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ မောင်းသုမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၆၁ စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းလေတပ်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။ အလားတူ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် မောင်းသုမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၂၉ စင်းကို ရုရှား လေတပ်က ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆို ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၇

ယူကရိန်းအရှေ့ပိုင်း ဒွန်းညက်ဒေသရှိ Sviatohorivka မြို့တွင် ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အရပ်သားအချို့ ထိခိုက်မှုရှိကြောင်း ဒွန်းညက်ဒေသရှိ ယူကရိန်း ရဲတပ်ဖွဲ့က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၈

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် Flamingo ခေါ် ခရုမစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်တစ်မျိုးကို စမ်းသပ် တီထွင်နိုင်ခဲ့ပြီ ဖြစ်ကြောင်း၊ အဆိုပါဒုံးကျည်သည် ကီလိုမီတာ ၃၀၀၀ အကွာအဝေးထိ ရောက်ရှိနိုင်ပြီး အချိန်အားဖြင့် လေးနာရီကြာပျံသန်းနိုင်ကာ အလေးချိန်တစ်တန် သယ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း၊ အဆိုပါ ဒုံးကျည်များကို အဆက်မပြတ်ထုတ်လုပ်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ Kostiantynivka မြို့အား အရှေ့ဘက်မှ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြောင်း၊ ရုရှားလေတပ်ကလည်း ပေါက်ကွဲအားပြင်း သည့်ဗုံးများဖြင့် ကြံ့ချ တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အရပ်ဘက်အဆောက်အအုံအချို့ ထိခိုက်ခဲ့ ကြောင်း Kostiantynivka မြို့ အကြီးအကဲက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၀

ခါဆန်ဒေသ Zaliznyi ဆိပ်ကမ်းရှိ ရုရှားကင်းလှည့် လှေတစ်စင်းအား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည် ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လှေပေါ်ရှိ အဖွဲ့ဝင်ငါးဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေးဌာန ဦးစီးချုပ်ရုံးက အတည်ပြု ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းအနောက်ပိုင်းအား ညလုံးပေါက် တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၅၇၄ စင်း၊ မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည် ၄၀ စင်းတို့ဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းလေတပ်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းရှိ Katerynivka မြို့အား သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၃

ယူကရိန်းစစ်ပွဲအဆုံးသတ်ရေးသဘောတူလာစေရန် ရုရှားနိုင်ငံအား ဖိအားပေးနိုင်ရေး တွန်းအားပေးသည့်အနေဖြင့် သံတမန်ရေးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို ထောက်ခံ ပေးရန် တောင်ကမ္ဘာခြမ်း (Global South) ရှိ နိုင်ငံများအား ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက တိုက်တွန်းပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၄

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် အမေရိကန်ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် တာဝေးပစ် လက်နက်များဖြင့် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းအထိ တိုက်ခိုက်ခြင်းကို တားမြစ်ထားကြောင်း အစီရင်ခံစာတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံ၏ နျူကလီးယားစက်ရုံတစ်ခုအား မောင်းသူမဲ့ ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၆

ယူကရိန်းနိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှားနှင့် တိုက်ရိုက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအား လက်ခံကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၇

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းတောင်ပိုင်း Dnipropetrovsk ဒေသရှိ ကျေးရွာနှစ်ရွာကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင်ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များက ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကိယက်မြို့ရှိရုံးအဆောက်အအုံများအား တိုက်ခိုက် ခဲ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဥရောပသမဂ္ဂက ပြစ်တင်ရှုတ်ချခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၉

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များသည် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းရှိ တံတားနှစ်စင်းနှင့် လက်နက် သိုလှောင်ရုံတစ်ခုအား ဖောက်ခွဲတိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၀

ရုရှားနှင့် ဆောင်ရွက်နေသည့် ငြိမ်းချမ်းရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများမှာ တိုးတက်မှု နှေးကွေးနေသည့်အတွက် အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်နှင့် ဥရောပခေါင်းဆောင် များအား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးလိုကြောင်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၁

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့အနေဖြင့် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းထိ တိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ရန်စီစဉ် နေကြောင်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: - Wikipedia, Reuter, Aljazeera

အစွဲအမူ - [၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁ ရက်နေ့မှ

အစွဲအမူ - [၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁ ရက်နေ့မှ

“အစွဲအမူ-ဟားမားစ် ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁ ရက်နေ့မှ
ဩဂုတ် ၃၁ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁

ဂါဇာမြို့တော်၌ မြေပြင်ထိုးစစ်အသစ်ကို စတင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဟားမားစ်တို့၏ လက်နက်သိုလှောင်ရုံများ၊ ကွပ်ကဲမှုစင်တာများနှင့်စောင့်ကြည့်ရေးစခန်းများအပါအဝင် စစ်သွေးကြွများ၏ ပစ်မှတ် ၁၀၀ ခန့်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂

ဂါဇာမြို့အနောက်မြောက်ဘက်ရှိ လူနေအဆောက်အအုံတစ်ခုအား အစ္စရေးလေ တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသမြောက်ပိုင်းရှိ အင်ဒိုနီးရှားဆေးရုံ၏ ဒါရိုက်တာဖြစ်သူ ဒေါက်တာ Marwan Sultan နှင့် ဇနီး၊ သားသမီးများ သေဆုံးခဲ့ ကြောင်း ဂါဇာမီဒီယာများက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃

အစ္စရေးလေတပ် (IAF) သည် ဂါဇာတစ်ဝန်းမြေအောက်ရှိ စစ်သွေးကြွသေနတ်သမားများ ရှိသည့် နေရာများ၊ ဘန်ကာများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအပါအဝင် ပစ်မှတ် ၁၅၀ ခန့်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဒရုန်းတိုက်ခိုက်မှုမတိုင်မီ Sderot နှင့် Ibim နေရာများသို့ ဒုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့သော ဂါဇာမြောက်ပိုင်း စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ တစ်ဖွဲ့အား ရှင်းလင်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၄

ဂါဇာရှိ နယ်မြေ ၆၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ပြီး သီတင်းပတ်များအတွင်း ဟားမားစ် စစ်သွေးကြွ ၁၀၀ ဦးခန့်ကို ရှင်းလင်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၅

အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့ (IDF)၊ Shin Bet နှင့် အစ္စရေးရဲတပ်ဖွဲ့တို့ပါဝင်သော ပူးပေါင်းအဖွဲ့က ဘတ်တာအာ (Barta'a) ရှိ အာရပ်အကျဉ်းခန်းတစ်ခုမှ အလိုရှိနေသည့် စစ်သွေးကြွ အဖွဲ့ဝင်သုံးဦးကို ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၆

ဂါဇာတောင်ပိုင်းမှ ပစ်လွှတ်သော ဒုံးကျည်တစ်စင်းသည် Nirim အနီးရှိ ဝင်ပေါက် နေရာသို့ ကျရောက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် Eshkol ဒေသကောင်စီအဆောက်အဦများ၌ အနည်းငယ်ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၇

ရာဖာမြို့ရှိ အပျက်အစီးများပေါ်တွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ မြို့သစ် တစ်ခု တည်ထောင်သွားမည့်အစီအစဉ်ကို ပြင်ဆင်ရန် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနနှင့် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) တို့အား အမိန့်ပေးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Israel Katz က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၈

လက်ဘနွန်တောင်ပိုင်း၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများအတွင်း Radwan တပ်မှူး တစ်ဦးအပါအဝင် ဟစ်ဇ်ဘိုလာစစ်သွေးကြွနှစ်ဦးကို အသေဖမ်းဆီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၉

ဘတ်ယင် (Batyin) အနီးတစ်ဝိုက်ရှိ မော်တော်ယာဉ်များအား ကျောက်ခဲများဖြင့် ပစ်ပေါက်ခြင်းနှင့် မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့ခြင်းများအတွက် လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ဆာရစ်ဖ် (Surif) တွင် စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုပြုလုပ်ပြီး သံသယရှိသူနှစ်ဦးကို အစ္စရေး ရဲတပ်ဖွဲ့က ဖမ်းဆီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေး စစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၀

နာဆီရတ် (Nuseirat) စခန်းရှိ ဂါဇာစစ်သွေးကြွအဖွဲ့များ၏ လက်နက်သိုလှောင် ထားရှိမှုများ တိုးမြှင့်လာစေရန် လုပ်ဆောင်နေသည့် ဟားမားစ်လက်နက်ထုတ်လုပ် ရေး အကြီးအမှူးတစ်ဦးကို အသေဖမ်းဆီးရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၁

ဂါဇာကမ်းမြောင်းဒေသမြောက်ပိုင်း တိုက်ပွဲများအတွင်း အမှတ်(၈၂)သံချပ်ကာတပ်မှ တပ်မှူးတစ်ဦး ဒဏ်ရာပြင်းထန်စွာရခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော် ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၂

ဂါဇာကမ်းမြောင်းတောင်ပိုင်းရှိ Khan Yunis မြို့တွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် လူ ၁၅ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း Khan Yunis မြို့ရှိ Al-Aqsa Martyrs ဆေးရုံက

ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၃

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသအလယ်ပိုင်း၌ ပါလက်စတိုင်း အစ္စလာမ်စ် ဂျီဟတ်စ်သွေးကြွ (Palestinian Islamic Jihad -PIJ) တစ်ဦးကို ပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ် နည်းပညာပိုင်းချို့ယွင်းမှုကြောင့် ရေစုဆောင်းရန်သွားနေသည့် ဒေသခံ ၁၇ ဦးခန့်အား ထိမှန်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၄

အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ Maoz Tzvi ၏ မြောက်ပိုင်းရှိ အစ္စရေးကင်းစခန်းသို့ ချဉ်းကပ်လာသော လက်နက်ကိုင်စစ်သွေးကြွတစ်ဦးအား အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၅

ဘီကွာအာ (Beqaa) တောင်ကြားရှိ Redwan Force စစ်သွေးကြွလေ့ကျင့်ရေးစခန်းများကို အစ္စရေးလေတပ် (IAF) က တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ဆီးရီးယားနိုင်ငံသားခုနစ်ဦးနှင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ စစ်သွေးကြွ ငါးဦးအပါအဝင် လူ ၁၂ ဦးအား အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၆

ကေဖဲ (Kfir) တပ်မ၏(၉၂)တပ်ရင်းမှ တပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးသည် ဂါဇာတောင်ပိုင်း၌ တိုက်ပွဲများအတွင်း ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၇

ဂါဇာမြောက်ပိုင်း Shuja'iyya ရှိ ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွများ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကင်းစောင့်တပ်ရင်း (၂၀၂) မှ အရာရှိနှစ်ဦးနှင့် တပ်ဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦး ဒဏ်ရာများ ရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၈

အနောက်ဘက်ကမ်းမှ စစ်သွေးကြွများ၏ တိုက်ခိုက်မှုအရှိန်ကို တိုးမြှင့်စေရန်အတွက် ရန်ပုံငွေလွှဲပြောင်းရာတွင်ပါဝင်ခဲ့သည့် ပါလက်စတိုင်းစစ်သွေးကြွ (Palestinian Islamic Jihad -PIJ) တစ်ဦးကို IDF နှင့် Shin Bet တို့ပူးပေါင်း၍ ရက်သတ္တပတ်အတွင်း ဂါဇာ၌ အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၉

ဂါဇာတောင်ပိုင်းတွင် အစ္စရေး အမှတ်(၇၁၀) တိုက်ခိုက်ရေးအင်ဂျင်နီယာတပ်ရင်း (710th Combat Engineering Battalion) မှ အရာရှိတစ်ဦးနှင့် အမှတ်(၇၄၉) တိုက်ခိုက်ရေး အင်ဂျင်နီယာတပ်ရင်း (749th Combat Engineering Battalion) မှ အရာရှိတစ်ဦးတို့သည် အပေါ့စား စစ်သုံးယာဉ် (Humvee)ကို မောင်းနှင်လာစဉ် ဗုံးစထိမှန်၍ ဒဏ်ရာပြင်းထန်စွာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၀

Beit Hanoun ၌ရှိသော ဟားမားစ်၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ဖြိုချခြင်းအပါအဝင် စစ်သွေးကြွပစ်မှတ် ၇၅ ခုခန့်ကို အစ္စရေးလေတပ် (IAF) မှ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၁

Ben Gurion အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်နှင့် Ashdod ၊ Jaffa ရှိ အစ္စရေးစစ်တပ် စခန်းချ နေရာများအပါအဝင် အစ္စရေးဘက်ရှိနေရာများသို့ ဟူသီများက မောင်းသူမဲ့ လေယာဉ်များ၊ ဒရုန်းများဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့ရာ အစ္စရေးလေတပ် (IAF) မှ ပြန်လည်ပစ်ချ နိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၂

Rafah တွင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေစဉ် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းတစ်ခုကြောင့် စစ်ကြောင်း မှူးတစ်ဦး အပါအဝင် တိုက်ခိုက်ရေးအင်ဂျင်နီယာတပ်ဖွဲ့ဝင် နှစ်ဦးနှင့် တပ်သားတစ်ဦး ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၃

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသမြောက်ပိုင်းရှိ တိုက်ခန်းတစ်ခန်းအား အစ္စရေးက ပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့မှုကြောင့် အမျိုးသမီးနှစ်ဦးနှင့် ကလေးသုံးဦးအပါအဝင် အနည်းဆုံး လူခြောက်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၄

ဒိုဟာတွင် ၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုမှ ပြန်လည်ခေါ်ယူထားကြောင်းနှင့် ဟားမားစ်အဖွဲ့အနေဖြင့် ယုံကြည်ချက်ကင်းမဲ့နေကြောင်း အရှေ့အလယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမေရိကန် အထူးကိုယ်စားလှယ် Steve Witkoff က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၅

ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ စွမ်းရည်များ ပြန်လည်ရရှိစေရန် စစ်သွေးကြွများကို စုဆောင်း၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ချိုးဖောက်နေသည့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သူ Bint Jbeil အား နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၆

ဂျုံ၊ မုန့်၊ သကြားနှင့် စည်သွတ်ဘူးအစားအစာများပါရှိသော အအေးခန်းသေတ္တာ ခုနစ်လုံးကို လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီအဖြစ် ဂါဇာသို့ ပေးပို့ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ လူနေထူထပ်သည့်နေရာ သုံးနေရာတွင် တိုက်ပွဲများ ထပ်မံ၍ မဖြစ်ပွားမီအချိန်အထိ တိုက်ပွဲများအား ၁၀ နာရီကြာ ခေတ္တရပ်ထားမည်ဟု အစ္စရေး

စစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၈

ဂျာဘာလီယာရှိ စာသင်ကျောင်းဟောင်းတစ်ခု၌ ဟားမားစ်များ ခိုအောင်းနေသည့် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းတစ်ခုနှင့် လက်နက်သိုလှောင်ရုံတစ်ခုကို သိမ်းဆည်းရရှိခဲ့ပြီး ဂျာဘာလီယာရှိ အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များကို ပစ်မှတ်ထားသည့် စစ်သွေးကြွများအသုံးပြုသည့် အဆောက်အအုံများကို ရှင်းလင်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၉

ကတိပြုထားသော ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသအတွက် ထောက်ပံ့ရေးအစီအစဉ်သစ်တွင် အစားအသောက်စင်တာများ ဆောင်ရွက်ပေးမည့်အစီအစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ အစ္စရေးနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၀

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အစ္စရေးတို့၏ ၂၄ နာရီအတွင်း တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး လူ ၁၀၄ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ဂါဇာတွင် ပါလက်စတိုင်းသေဆုံးသူဦးရေ ၆၀၁၃၈ ဦးအထိ တိုးမြှင့်လာကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၁

ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်များနှင့် ပါလက်စတိုင်းလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဖွဲ့တို့မှ တာဝန်ရှိသူများအား ပိတ်ဆို့ရေးယူမှုများဆောင်ရွက်သွားရန် အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ်အစိုးရက ချမှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုများ ကြုံတွေ့နေရသော ဂါဇာဒေသခံများကို ကူညီရန်အတွက် ရက်သတ္တပတ်အတွင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာအကူအညီ တန်ချိန် ၄၀ ကို ပေးပို့ခဲ့ကြောင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Jean-Noel Barrot က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂

ဂါဇာကမ်းမြောင်တောင်ပိုင်းမှ နယ်ခြားစောင့်တပ်များဆီသို့ ပစ်လွှတ်သော ဒုံးကျည်တစ်စင်းအား အစ္စရေးက ကြားဖြတ်ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် နီရိမ်မြို့ (Nirim) နှင့် အိုင်းဟာရှလောရှာမြို့ (Ai Hashlosa) တွင် သတိပေးဥဩသံများ ထွက်ပေါ်လာကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃

အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ပါလက်စတိုင်း လခြမ်းနီအသင်းမှ ဝန်ထမ်းတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး သုံးဦးဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း Khan Yunis ရှိ လခြမ်းနီအသင်းက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၄

ဂါဇာတွင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီ ၉၈၀၀ ကီလိုဂရမ်ကို ချပေးခဲ့ကြောင်း ကနေဒါစစ်တပ်က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၅

Khan Yunis တွင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေစဉ် လက်နက်များစွာကို လျှို့ဝှက်သိမ်းဆည်းထားသည့် တစ်မိုင်ကျော်ရှည်လျားသော လိုဏ်ခေါင်းတစ်ခုကို ရှင်းလင်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၆

ဂါဇာကမ်းခြေအဝေးတွင် အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် လူငါးဦး ထပ်မံသေဆုံးခဲ့ကြောင်းနှင့် စစ်ပွဲစတင်ချိန်မှစ၍ ကလေးငယ် ၉၆ ဦးအပါအဝင် အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် သေဆုံးသူ ၁၉၃ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၇

ဂါဇာမြို့တော်၏ Daraj နှင့် Tuffah ရပ်ကွက်များရှိ နေရာလေးခုအား ဘေးလွတ်ရာ နေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၈

ဂါဇာမြို့တော်ကိုသိမ်းယူမည့်အစီအစဉ်ကိုလုံခြုံရေးအစိုးရအဖွဲ့က အတည်ပြုခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင် နေတန်ယာဟု ရုံး၏ ထုတ်ဖော်ပြောကြားချက်အရ သိရသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၉

ဂါဇာတွင် အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် လူ ၁၁ ဦး ထပ်မံသေဆုံးခဲ့ကြောင်းနှင့် စစ်ပွဲစတင်ချိန်မှစတင်၍ ကလေးငယ် ၉၈ ဦးအပါအဝင် အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် သေဆုံးသူ ၂၁၂ ဦးအထိ တိုးမြင့်လာခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၀

အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုအတွင်း Al-Shifa ဆေးရုံ၏ အဓိကဂိတ်ပေါက်အနီးရှိ သတင်းထောက်များနေထိုင်သည့် တဲတစ်လုံးကို ပစ်ခတ်ခဲ့ရာ ရုပ်သံဌာနဝန်ထမ်းလေးဦး အပါအဝင် လူခုနစ်ဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း Al Jazeera သတင်းဌာနက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၁

ဂါဇာမြို့တော် အရှေ့ပိုင်း Zeitoun ရပ်ကွက်ရှိ အဆောက်အအုံတစ်ခုအား အစ္စရေးက တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခု ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ကလေးခုနစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာမီဒီယာက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂

ဂါဇာမြို့၌ ရက်သတ္တပတ်ကြာ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုအတွင်း အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်

များသည် World Central Kitchen လုပ်သားများအသွင်ယူ၍ စစ်သွေးကြွများကို ရှင်းလင်းနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၃

IDF နှင့် Shin Bet တို့ ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေး၌ ဗဟိုဂျာဘာယာတပ်ရင်းရှိ Nukhba တပ်ဖွဲ့၏ ဒုတိယတပ်မှူး (Nukhba Force's deputy commander) အား အသေ ဖမ်းဆီးရမိကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၄

အရှေ့ဂျေရုဆလင်နှင့် Ma'ale Adumim ကြားရှိ West Bank E1 နေရာတွင် အိမ်ခြေ ၃၀၀၀ ကျော်အတွက် အခြေချနေထိုင်ရေးအစီအစဉ်ကို အစ္စရေးဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး Bezalel Smotrich က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၅

Beit Hanoun ဒေသတွင် အကြမ်းဖက်များ လှုပ်ရှားနေသည့် လေးမိုင်ကျော်ရှိသော ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းတစ်ခုအား ထိန်းချုပ်ထားကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၆

တောင်ဘက်ဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်မှုအတွက် ပြင်ဆင်မှုတစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အနေဖြင့် ဂါဇာရှိ လူနေတဲများနှင့် အခြား အမိုးအကာထောက်ပံ့မှုများအား ပြန်လည် ပေးအပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၇

အစ္စရေးရေတပ်သည် ဆာနာမြို့အနီးတွင်ရှိသော စစ်သွေးကြွများခိုအောင်း၍ အခြေပြု ထားသည့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာအခြေခံအဆောက်အအုံတစ်ခုအား ချေမှုန်းခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၈

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် ၂၄ နာရီအတွင်း ကလေးနှစ်ဦး အပါအဝင် လူငါးဦးသေဆုံးခဲ့ရာ စစ်ပွဲစတင်ကတည်းက အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် သေဆုံးမှုတွင် ကလေးငယ် ၁၂ ဦးအပါအဝင် သေဆုံးသူဦးရေ စုစုပေါင်း ၂၆၃ ဦးအထိ တိုးမြင့်လာခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၉

အစ္စရေးတို့၏ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ဂါဇာတွင် အနည်းဆုံးလူ ၆၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ရာ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ ပါလက်စတိုင်းသေဆုံးသူဦးရေ စုစုပေါင်း ၆၂၀၆၄ ဦးအထိ တိုးမြင့်လာခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၀

အာဖဂန်နစ္စတန်၏ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ဂါဇာရှိ အစ္စရေးစစ်ရာဇဝတ်မှု စွပ်စွဲမှုများ အတွက် ICC တရားသူကြီးများနှင့် အစိုးရရှေ့နေများအား အမေရိကန် ထရမ်အစိုးရက ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၁

Nabatieh ပြည်နယ်တွင် မော်တော်ဆိုင်ကယ်တစ်စီးအား အစွဲအမူးဘက်က ဝင်တိုက်ခဲ့ရာ အမျိုးသားတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း လက်ဘနွန်ကျွန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၂

Sheikh Radwan မြို့ရှိ စာသင်ကျောင်းတစ်ကျောင်းအား အစွဲအမူးက ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ပြီးနောက် လူ ၁၂ ဦးထက်မနည်း သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အီရတ်သတင်းဌာန Shafaq News က ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၃

Khan Yunis တွင် အစွဲအမူးစစ်တပ်၏ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ မတော်တဆပေါက်ကွဲမှုကြောင့် Kfir တပ်မ၏ Shimshon တပ်ရင်းမှ စစ်ကြောင်းမှူး 1st Lieutenant Lieutenant Ori Gerlic ကွယ်လွန်ခဲ့ကြောင်း အစွဲအမူးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၄

ယီမင်နိုင်ငံ၏ မြို့တော် Sanaa တွင် ဟူသီစစ်သွေးကြွများအသုံးပြုသည့် လောင်စာသိုလှောင်ရန်အသုံးပြုသည့်နေရာနှင့် အရပ်ဘက်အခြေခံအဆောက်အအုံများအား အစွဲအမူးစစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း လူခြောက်ဦး သေဆုံးပြီး ၈၆ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း ဟူသီကျွန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၅

အစွဲအမူး၏ မောင်းသူမဲ့လေယာဉ်သည် Tibnin မြို့သို့ ထိမှန်ခဲ့ပြီး လူတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း လက်ဘနွန်ကျွန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၆

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ၂၄ နာရီအတွင်း အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် လူသုံးဦး သေဆုံးခဲ့ရာ စစ်ပွဲစတင်ချိန်မှစ၍ အာဟာရချို့တဲ့မှုကြောင့် သေဆုံးသူ စုစုပေါင်းအရေအတွက် ၃၀၃ ဦးအထိ တိုးမြင့်လာကြောင်း ဂါဇာကျွန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၇

ဂါဇာအနောက်ပိုင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ လုံခြုံရေးနှင့် ထောက်လှမ်းရေးအကြီးအကဲတစ်ဦးအား ရက်သတ္တပတ်တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစွဲအမူးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၈

မြို့တော် ဆာနာ (Sanaa) Bayt Baws ရပ်ကွက်ရှိ ဟူသီသူပုန်များပိုင်ဆိုင်သည့် တိုက်ခန်းတစ်ခုအား အစွဲအမူးတပ်ဖွဲ့က ပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ဟူသီဦးဆောင်သော အစိုးရ၏ ဝန်ကြီးချုပ် Ahmed al-Rahawi နှင့် အဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများ ကျဆုံးခဲ့ကြောင်း ဒေသသတင်းဌာန Al-Jumhuryah က ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၉

ဂါဇာဒေသမှ ဓားစာခံများဖြစ်သော Ilan Weiss နှင့် Idan Stivi တို့၏ ရုပ်အလောင်းများကို ပြန်လည်သယ်ယူခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော် ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၀

ဂါဇာစီးတီး၏ Zeitoun ရပ်ကွက်ရှိ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများထားရှိသည့် ဂိုဒေါင်အား မတော်တဆတိုက်ခိုက်မိခြင်းကြောင့် စစ်သားတစ်ဦးဒဏ်ရာရခဲ့ပြီး အခြားစစ်သားများမှာလည်း ဒဏ်ရာအနည်းငယ်ရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော် ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၁

ဂါဇာတွင် အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ အယ်လ်ကက်ဆမ်တပ်မ (al-Qassam Brigades) မှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ အဘူအိုဘိုင်ဒါး (Abu Obaida) အား အသေဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Israel Katz က ထုတ်ဖော် ပြောကြားခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: en.wikipedia.org, edition.cnn.com, apnews.com, washingtonpost.com, reuters.com, timesofisrael.com, dw.com, theguardian.com

စာမူများ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း

ကမ္ဘာ့ရေးရာစာစောင်အတွက် ပြင်ပပညာရှင်များ၊ စာရေးဆရာများ၊ သုတေသီများနှင့် ဘာသာပြန်စာရေးဆရာများ၏ စာမူများကို လေးစားစွာ ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။ စာစောင်၏မူဝါဒနှင့်ကိုက်ညီပါက ရွေးချယ်၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့ရေးရာစာစောင်အတွက် စာမူများ ရေးသားပေးပို့လိုပါက စိတ်ပါဝင်စားသူ မည်သူမဆို A4 စာမျက်နှာ ၅ မျက်နှာထက်မနည်း၊ ၁၀ မျက်နှာထက် မပိုသော စာမူများကို မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ အမှတ်- ၂၂/၂၄ (ပထမထပ်)၊ ပန်းဆိုးတန်းလမ်း၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖုန်းနံပါတ် (၀၁ - ၈၃၈၇၅၆၈) သို့ လူကိုယ်တိုင်လာရောက်၍ဖြစ်စေ၊ Email: myanmaaffairs@gmail.com သို့ဖြစ်စေ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါရန် ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

အယ်ဒီတာ့စကား

- ကမ္ဘာ့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအား လေ့လာခြင်း

မျက်နှာပိုးဆောင်းပါး

- ၁။ PR နှင့် မြန်မာ
- ၂။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် လွှတ်တော်
- ၃။ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံအချို့၏ ရွေးကောက်ပွဲနိုင်ငံရေး
- ၄။ ဖက်ဒရယ်၏စံပြအဖြေ “ဆွစ်ဇာလန်နှင့် PR”
- ၅။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ

အထူးဆောင်းပါး

- ၆။ ဆွေမျိုးပေါက်ဖော်ဆက်ဆံရေး အလှည့်အပြောင်း

နိုင်ငံရေး

- ၇။ “နိုင်ငံစုံပဓာနမူဝါဒ”နှင့် “တစ်နိုင်ငံတည်းသာပဓာနမူဝါဒ”တို့၏ အားပြိုင်ကာလ
- ၈။ ဦးတည်ရာမဲ့ကမ္ဘာကြီးနဲ့ New Gambit
- ၉။ တရုတ်-အမေရိကန်မူဝါဒ အချက်ပြခြင်းနှင့် သိမြင်နားလည်မှုများ
- ၁၀။ ကော်ပိုရိတ်ဝါဒ (Corporatism) ကိုနားလည်ခြင်း သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအတွေးအခေါ်
- ၁၁။ Global Governance Initiative (GGI) သို့မဟုတ် ပိုမိုမျှတသော ကမ္ဘာကြီးဆီသို့

စီးပွားရေး

- ၁၂။ တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်သော ပြည်သူ့ပဟိုပြုအာဆီယံ
- ၁၃။ တရုတ်နှင့်ရုရှားအကြား စွမ်းအင်မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေး
- ၁၄။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်၊ စားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်းနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု

စစ်ရေး

- ၁၅။ ပေါင်းစပ်စစ်ဆင်ရေး
- ၁၆။ ရုရှား-ယူကရိန်းပဋိပက္ခမှပေးသည့် သမိုင်းသင်ခန်းစာ
- ၁၇။ AUKUS ကို မပစ်ပယ်ပါနှင့်

လူမှုစီးပွား

- ၁၈။ အလားအလာကောင်းသော ကမ္ဘာ့ကော်ဖီဈေးကွက်

ကျန်းမာရေး

- ၁၉။ “ဝမ်းတစ်လုံးကောင်း ခေါင်းမခဲ”ဆိုရိုးစကားနဲ့ ဆေးပညာ
- ၂၀။ ရင်သားကင်ဆာနှင့် အစားအစာ

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

- ၂၁။ သံတမန်ရေးရာဆက်ဆံရေး ရပ်ဆိုင်းခြင်းနည်းဗျူဟာ

နည်းပညာ

- ၂၂။ AI နည်းပညာနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးစိန်ခေါ်မှုများ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

- ၂၃။ ဥရောပ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကျဆင်းမှု

ကမ္ဘာ့ဗြစ်ရပ် ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

- ၂၄။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ
- ၂၅။ အစ္စရေး-ဟားမားစံပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ